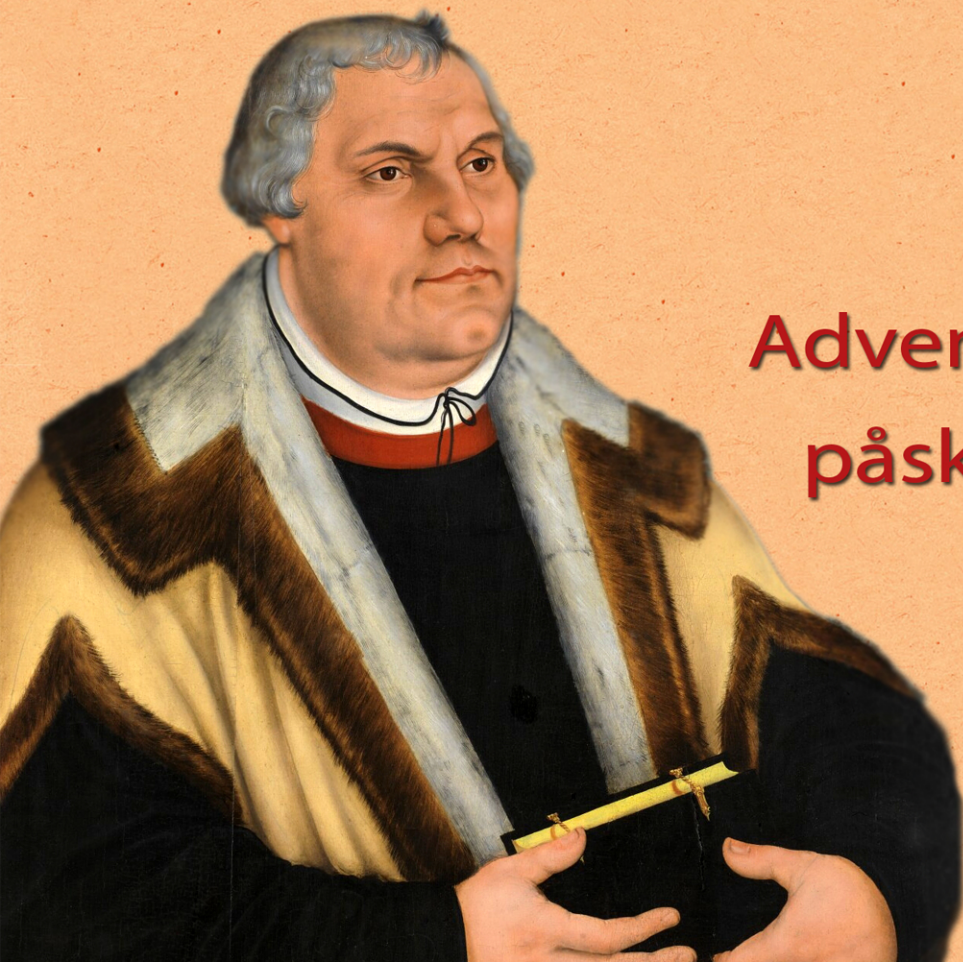

MARTIN LUTHER

Huspostillen 1545

Advent
-
påske

Indholdsfortegnelse

Martin Luthers Huspostil 1545	6
Første søndag i advent.....	11
Matt 21, 1-9.....	11
Anden søndag i advent	27
Luk 21, 25-36	27
Tredje søndag i Advent	43
Matt 11, 2-10.....	43
Fjerde søndag i Advent	64
Joh 1, 19-28	64
Første juleprædiken.....	82
Luk 2, 1-20	82
Anden juleprædiken.....	94
Tredje juleprædiken	116

Anden juledag	137
Luk 2, 15-20.	137
Søndagen efter jul	153
Luk 2, 33-40.	153
Nytårsdag	182
Gal 4, 4-5	182
Luk 2,21	201
Helligtrekonger.....	214
Matt 2, 1-12.	214
Helligtrekonger.....	239
Matt 3, 13-17	239
Første søndag efter helligtrekongersdag.....	255
Luk 2, 41-52.	255
Anden søndag efter helligtrekongersdag.....	272
Joh 2. 1-11.	272
Tredje søndag efter helligtrekongersdag.....	289
Matt 8, 1-13.	289

Fjerde søndag efter helligtrekongersdag	306
Matt 8, 23-27	306
Femte søndag efter helligtrekongersdag	324
Matt 13, 24-30	324
Søndagen septuagesima	340
Matt 20, 1-17	340
Søndagen seksagesima	357
Luk 8, 4-15	357
Marias renselsesdag - kyndelmisse.....	373
Luk 2, 22-32	373
Fastelavns søndag	414
Luk 18, 31-43	414
Første søndag i fasten	432
Matt 4, 1-11	432
Anden søndag i fasten.....	450
Matt 15, 21-28	450

Tredje søndag i fasten.....	465
Luk 11, 14-28.	465
Midfaste søndag.....	490
Joh 6, 1-15.	490
Femte søndag i fasten	509
Joh 8, 46-59.	509
Palmesøndag.....	526
Matt 21, 1-9.	526
Første prædiken	526
1 Kor 11, 23-26.	526
Anden prædiken.....	547
1 Kor 11, 27-34.	547
Skærtorsdag	557
Joh 13, 1-17.	557
Passionsprædikener	584
Om Kristi lidelses rette brug.....	591
Rom 5, 8-11	591

Martin Luthers Huspostil 1545

Haußpostil D. Martin Luthers, uber die Sonntags und der fürnembsten Fest Euangelia, durch das gantze Jar. Mit fleis von newem corrigirt und gemeret mit XIII. Predigen, von der Passio oder histori des leidens Christi. 1545.

Dr. Martin Luthers Huspostil over alle søndagene og helgenfestdagene. Omhyggeligt gennemset på ny og udvidet med 13 prædikener over Kristi lidelseshistorie. 1545

Indledning

Martin Luthers originale Huspostil fra 1545 bringes her for første gang i dansk oversættelse. Det drejer sig om prædikener, som Luther har holdt i sit hjem i begyndelsen af 1530'erne, som Viet Dietrich nedskrev og udgav med Luthers forord og godkendelse. Det er således den modne og afklarede reformator, vi møder her.

Luthers Huspostil er ganske vist blevet oversat før i Peder Tidemands udgave fra 1564 og F. L. Mynsters udgave fra 1864, men begge udgaver er oversat efter en revideret tyske udgave fra 1552, som først udkom 6 år efter Luthers død og 2 år efter Viet Dietrichs død.

Mynster har åbenbar ikke været opmærksom på dette forhold, når han på titelbladet skriver, at han bringer en oversættelse af ”Luthers Huspostil, udgivet af Luther selv, Wittenberg 1544.” Men det er det altså ikke. Det er udgaven fra 1552, som har en del ændringer og tilføjelser i forhold til originaludgaven. Desværre har Mynster ikke været opmærksom på denne forskel. Han skriver nemlig i sit forord, at han ønsker at vende tilbage til ”Luthers prædikener i deres oprindelige skikkelse.” Der findes en nyere svensk oversættelse af den originale Huspostil, men den indeholder ikke alle prædikenerne.

Oktober 2016
Webredaktør, cand.theol.
Finn B. Andersen

Dr. Martin Luthers fortale

Disse prædikener har jeg tid efter anden holdt i mit hus for mine ansatte og øvrige husfolk, for som husfader også at gøre mit for mine ansatte ved at undervise dem i at føre et kristent liv. Gud give, at det må være gået dem alle ikke blot til ører, men også til hjerte, og at det, som jeg håber, ikke må have været uden frugt. Som Esajas siger i 55, 11: ”Mit ord skal ikke komme tomt tilbage til mig. Men udrette det, hvortil jeg har udsendt det.” For om også noget falder på vejen, og noget på klippegrunden, og noget imellem tornene, så falder dog også noget i den gode jord, hvor det bærer frugt, og ikke kommer tomt tilbage. Derfor siger også vort gamle ordsprog: Et godt ord finder et godt sted. Det finder ikke gode steder alle vegne, men det finder dog i det mindste ét og andet godt sted, og ikke lutter slette steder.

En sådan skik har, som det synes, også patriarkerne haft i deres huse med deres ansatte og husfolk. Således læser man, at Abraham, Isak og Jakob nu og da har bygget altre for at påkalde Gud Herren, det vil sige for at samles med deres husstand, prædike for dem, bede og prise Gud med dem. Til dem har da efterhånden deres naboer og folk

fra de omliggende steder sluttet sig. For det er ikke troligt, at en patriark har bygget et alter for sig selv alene; men man må tro, at hans hustru og børn og medhjælpere har sluttet sig til ham, og har gjort, hvad de har set husfaderen gøre. Og her kan han da ikke have været stum, men må, som en sognepræst og lærer nu gør, have sagt og lært dem noget om de forjættelser, som Gud havde givet dem. Derefter er så naboerne efterhånden kommet til, så der af hans husprædiken kunne blive en menighedsprædiken, og så fremdeles. Som vi da også af ApG og Matt 10 ser, at apostlene efter Kristi befaling først har holdt prædikener i husene, og at derefter naboerne har sluttet sig til dem, indtil omsider hele egne og byer er kommet til.

Men at disse mine husprædikener er blevet opfanget i flugten og bevaret af min daværende bordfælle, magister Veit Dietrich, har jeg ikke vidst, og endnu langt mindre tænkt mig, at de på tryk også skulle komme ud blandt andre folk og blandt fremmede. For mig har det været, som var de noget aldeles glemt og forsvundet. Men hvem de måtte behage, under jeg dem gerne, ligesom sådanne smuler og brødkrummer, der bliver tilovers. Skønt Bibelen jo nu selv, Gud være lovet, er kommet for dagen, så vel som

så mange lærde folks rige og nyttige bøger, hvori et kristenmenneske kan finde *god og kraftig åndsføde*. For ligesom man siger om en ko, at den går i græs til bugen, således er vi nu også i vor tid rigeligt forsørget med det guddommelige ords i sandhed rige og rundelige græsgang. Gud give, at vi må bruge det taknemligt og blive så styrkede derved og have så godt deraf, før den tørre tid kommer med straffen for vor utaknemlighed, at vi dog ikke igen skal komme til at spise sten og torne, således som det forhen gik os under pavedømmet, men at vi, som det hedder i Joh 15, 8, må bære megen frugt og blive Herrens disciple. Ham være lov og ære i al evighed! Amen.

Martin Luthers Indgangsord

For at vi i dag må yde vor kære herre Gud den rette dyrkelse; og efter hans befaling hellige hviledagen, det vil sige tilbringe den med Guds ord, som alene er helligt og gør alting helligt, så vil vi nu høre det hellige evangelium, og bede Gud om nåde til at høre det sådan, at hans ære derved kan blive prist, vor tro styrket, og vort liv forbedret. Bed et Fadervor.

Første søndag i advent

Matt 21, 1-9

v1 Da de nærmede sig Jerusalem og kom til Betfage ved Oliebjerget, sendte Jesus to disciple af sted v2 og sagde til dem: »Gå ind i landsbyen heroverfor, og I vil straks finde et æsel, som står bundet med sit føl. Løs dem, og kom med dem. v3 Og hvis nogen spørger jer om noget, skal I svare: Herren har brug for dem, men vil straks sende dem tilbage.« v4 Det skete, for at det skulle opfyldes, som er talt ved profeten, der siger: v5 Sig til Zions datter: Se, din konge kommer til dig, sagtmødig, ridende på et æsel og på et trækdyrs føl.

v6 Disciplene gik hen og gjorde, som Jesus havde pålagt dem. v7 De kom med æslet og føllet og lagde deres kapper på dem, og han satte sig derpå. v8 Den store folkeskare bredte deres kapper ud på vejen, andre skar grene af træerne og strøede dem på vejen. v9 Og skarerne, som gik foran ham, og de, der fulgte efter, råbte: Hosianna, Davids søn! Vel-signet være han, som kommer, i Herrens navn! Hosianna i det højeste!

Jøderne havde mange skønne og herlige forjættelser om Messias eller Kristus, hvordan han skulle komme her på jorden, og oprette et evigt rige, og for evige tider forløse og hjælpe sit folk fra alt det onde. Som man da også ser i alle profeternes prædikener, at de taler såre herligt om det

kommende Kristi rige. Og sådanne forkyndelser har også været velkendte blandt jøderne.

Men da fremstod der falske prædikanter og kødeligsindede lærere, der bibragte folket den mening, som de desuden selv gerne antog og hængte deres hjerter ved, nemlig at Kristus skulle komme ridende ind i byen *med ydre pragt*, ligesom verdslige konger pleje at gøre, for at alt kan gå til på det prægtigste og kosteligste; samt at han da skulle gøre lutter store, mægtige fyrster og regenter af jøderne i hele verden. Som de da endnu den dag i dag mener, at når deres Messias kommer, så skal de blive herrer over al verden, og hedningerne blive deres tjenere. Efter en sådan Messias eller Kristus spejder de endnu bestandig, og længes efter den Herre Kristus, *men ikke for at han skal frelse dem fra synden og den evige død.*

For at nu jøderne kunne blive advaret og ikke bedraget af sådanne kødeligsindede lærere, har Gud allerede længe forud ved profeten Zakarias (9, 9) med klare ord ladet dem forkynde, at Kristus ikke ville komme som en verdslig konge med stor pragt og i kostelig rustning, men uden al verdslig pragt ridende på et æsel i Jerusalem, hvor, da dette var hovedstaden i Juda land, templet var, og gudstjenesten

holdtes, som det også i dagens evangelium er antydnet. Og for at jøderne ikke skulle kunne undskylde sig og sige: Ja havde vi vidst, at han ville komme så fattig og ringe til os, så ville vi også have agtet derpå og modtaget ham som Messias, så har nu profeten klart nok og længe forud forkyndt dem dette.

Også er denne tildragelse sket for alles øjne og ved højlys dag: Kristus kommer ridende på et lånt æsel, som hverken har sadel eller andet seletøj, så at disciplene må lægge deres klæder på æslet, og den fattige konge må hjælpe sig, som han kan. Derfor har jøderne altså aldeles intet at undskylde sig med. Her er den klare og tydelige forudsigelse: Når Kristus rider ind i Jerusalem, så kommer han ikke som denne verdens konger, på høje heste, med harnisk, spyd og skydevåben, men så kommer han, som evangelisten siger, sagtmodig, eller som profeten siger, fattig og ringe. Som ville profeten herved advare enhver og sige: Giv agt på æslet, og vid, at den, som kommer ridende på det, er den rette Messias. Derfor vogt jer, og se ikke på guld kronen, heller ikke på fløjle og gyldne klæder, heller ikke på det store optog af ridende drabanter. For

Kristus vil komme fattig og ringe, med bedrøvet og sagtmodigt hjerte, og ikke lade sig se anderledes, end ridende på et æsel. Dette vil altså være al den pragt og herlighed, som han ved sit indtog i Jerusalem vil vise sig for verden med.

Her foranlediger nu denne profeti Herren til at holde et sådant indtog, og vi ser, at dette er ham såre magtpåliggende, hvorfor han også med al flid giver sine disciple befalinger angående denne sag. Derfor vil han ikke ride ind i Jerusalem om natten og hemmeligt, men offentligt ved højlys dag, ikke alene, men med en stor skare mennesker, som drager foran og følger efter ham, tilråber ham som den rette Davids søn, og ønsker ham held og lykke til hans kongerige. Så at altså hele Jerusalem må blive opmærksom på dette indtog, og se og høre æslet og denne fattige konge, om hvem Zakarias havde profeteret og advaret jøderne, for at de ikke skulle forarges over hans fattige udseende og ringe indtog, men lade alle deres forfængelige drømme om, at Kristus ville komme med verdslig magt, fare. Vel skal det være en konge, siger Zakarias, men en ringe og fattig konge, som aldeles intet kongeligt udseende har, når man vil dømmе og regne efter den ydre pragt,

hvormed de verdslige konger og fyrster viser sig for verden.

Derimod, siger Zakarias, vil denne fattige konge have en anden magt, end alle andre kejsere og konger har haft, der nogensinde har vist sig her på jorden, hvor store og mægtige herrer, de end har været; for denne kaldes ”justus et salvator”. Ikke en rig, pragtfuld, herlig konge for verdens øjne, men en retfærdig og en frelser, som skal bringe retfærdighed og salighed med sig, angribe synden og døden, og være en syndens fjende og dødens ødelægger. *For dertil kommer han egentlig, at han vil hjælpe alle dem fra synden og den evige død, der tror på ham, hylder ham som deres konge, og ikke forarges over hans stakkels lånte æsel.* De, som nu altså modtager ham i troen, og sætte deres lid til ham, dem skal synderne blive forladt, og døden ikke kunne skade, men de skal have et evigt liv. Og om de end skal dø engang legemligt, og blive begravet, så skal dette *dog ikke kaldes og være dem en død, men en søvn.* Sådant vil profeten lære os om denne konge, idet han giver ham disse to herlige, ja guddommelige titler og navne, og kalder ham Den Retfærdige og Frelseren, der skal fratage døden dens magt, sønderrive Helvede dets bug og strube,

træde Djævelen under fode, og således gøre os, som tror på ham, frie for synden og døden, og optage os blandt englene, hvor der er et evigt liv og evig salighed.

Lad de andre konger beholde deres ydre magt, herredømme og pragt, slotte, huse, penge og gods, lad dem også spise og drikke, bygge og klæde sig prægtigere, end andre folk; men denne kunst forstår de sig ikke på; og den gerning magter de ikke, som denne ringe og fattige konge Kristus forstår og gør. For ingen kejser, konge eller herre kan med al sin magt hjælpe os ud af den ringeste synd, eller med alle sine penge og rigdomme læge den ringeste sygdom, end sige skaffe hjælp imod den evige død og mod Helvede. Men denne fattige konge Kristus *hjælper ikke alene for én synd, men for alle mine synder, og ikke alene for mine, men for al verdens synd*. Han kommer for at borttage ikke blot sygdommen, men døden, ikke blot min, men hele verdens.

Disse profetens ord vil evangelisten have prædikeret for Zions datter, at hun ikke skal forarges over hans uanselige og ringe komme, men lukke øjnene i og ørerne op, ikke se på i hvilket usselt optog, han rider ind i byen, men agte på, hvad der bliver sagt om denne fattige konge. Den blotte

fornuft ser kun på denne uanselige og ringe skikkelse, agter kun på, at han kommer ridende som en betler på et æsel uden sadel og sporer, og tager forargelse deraf. Men at han vil fjerne vor synd, dræbe døden, give os en uforgængelig hellighed og retfærdighed, den evige salighed og et evigt liv, det ser den ikke. Derfor må man sige og prædike det, således at folket hører og tror det. Dette er evangelistens mening, når han udtrykkelig bruger de ord: ”Sig til Zions datter”. Og hvorfor mon dette? For at hun skal vide det, og ikke bryde sig om, heller ikke forarges over, at han rider ind i byen i så stor armod, og snart efter dør en så forsmædelig død. *For alt dette sker dig til gode*, fordi han vil hjælpe dig mod døden og Djævelen og være din frelser, hellige dig, og gøre dig fri for alle synder.

Den, som nu ikke vil opfatte dette med hjerte og ører, men kun se med øjnene og føle med hænderne, tager fejl af denne konge; for med Kristus går det ganske anderledes til end med andre konger. Hvad de gør, det gør de med glans og pragt, hos dem har alt et stort og drabeligt udseende. Heraf finder man intet hos Kristus. Hans embede og gerning er, at hjælpe os af synd og død, og dette udretter han ikke på anden ydre måde, end ved sit evangeliums

ord, som han lader prædike for os, og ved de tegn, som han ved siden af sine forjættelser giver os, og hvori han selv vil være til stede og virke: Som for det første at han nedsænker os i dåben, hvor øjnene ikke ser andet end slet og ret vand, ligesom andet vand. Ligeså forholder det sig med ordet og dets prædiken, for her ser øjet ikke andet end et menneskes ånde. Men vi skal vogte os for forargelse og her ikke følge øjnene, men lukke øjnene i og ørerne op og høre ordet, som lærer os, hvordan vor herre Jesus Kristus har udgydt sit blod til vore synders forladelse, for at vi skulle leve.

Sådanne gaver vil han give os i den hellige dåb, i nadveren, i ordets prædiken og i absolutionen. Her skal vi viseligt få og finde dem. Sandt nok synes det ringe, at så store ting skulle udrettes ved vanddåben, ved ordet og nadveren; men lad ikke øjnene forføre dig. Her var jo også alt kun slet og ringe at se til: Hvordan han, som holdt sit indtog på et lånt æsel, og siden lod sig korsfæste, var den, der skulle borttage synden, døden og Helvede. Ingen kunne se det på ham; men profeten siger det. Derfor må det uden videre høres med ørerne og tros med hjertet; med øjnene vil man ikke kunne se det.

Derfor siger også evangelisten, som forhen anført: ”Sig til Zions datter”. Ligesom også profeten siger: ”Fryd dig såre, Zions datter! Råb med glæde, Jerusalems datter! For din konge kommer til dig.” Som ville han sige: Dette bliver dig sagt, og Gud vil have dette prædike for dig, for at du skal modtage ham og tro på ham, og i denne tro have trøst og glæde trods al den tvivl og forsagthed, som vil rejse sig, når du betænker din egen uværdighed og dine synder. Hvad er det nu, som bliver sagt hende, og hvorover hun skal glæde sig? Dette: ”Se, din konge kommer til dig”. Og hvad er det for en konge? En hellig og retfærdig konge, en saliggører eller hjælper, som vil helbrede dig og være din frelser. *For sin herlighed og retfærdighed vil han skænke dig, at du kan blive fri for dine synder; og sit liv vil han hengive for dig, at du ved hans død kan blive forløst af den evige død.* Derfor, forarg dig ikke over hans fattige og ringe skikkelse, men tak ham derfor, og trøst dig ved ham. For hvad han i denne sit komme gør og udretter, *det sker alt sammen for din skyld, og dig til gode.* Ved alt dette vil han hjælpe dig af synd og død, og gøre dig retfærdig og salig.

Dette er nu altså vor konge, vor kære herre, Jesus Kristus, og dette er hans rige og embede. Han færdes ikke med guld kroner og kongeriger og stor verdslig pragt. Nej, men når vi må dø, og ikke længere kan beholde dette liv, så er dette hans gerning og embede, at han vil forløse og udfri os fra synden, døden og Helvedes magt. Og at vi vist og sandt skal modtage sådan velgerning og hjælp af ham, dette forkynder han os ved evangeliets prædiken, for at vi skal trøste os ved troen, når vi er i synds og døds nød, at vi kan sige: Nu er jeg hjulpen ved min kære konge, Jesus Kristus, den retfærdige herre og frelser. Han er derfor kommet til mig i så stor fattigdom og ringhed, han har derfor ladet sig nagle til korset, fordi han ville gøre mig retfærdig og hellige mig. I sig selv har han nu druknet min synd og død. *Mig skænker han sin retfærdighed og sejr over død og Helvede. Og så giver han mig endnu dertil sin Helligånd, i hvilken jeg i mit hjerte har et vist og sikkert pant på hans hjælp.* Se, enhver, som tror alt dette, ligesom han hører det, og som det bliver prædiket i evangeliet, han har det også virkelig alt sammen således. For dertil er den hellige dåb indstiftet af Kristus, at han ved den vil iføre dig sin retfærdighed, at hans hellighed skal være din, og at

hans uskyldighed også skal være din ejendom. For vi er alle arme syndere; men i dåben trøster han os og siger: ”Giv du kun mig dine synder, og hav selv min retfærdighed og hellighed. Lad mig afføre dig din død, og ifør dig nu mit liv. Dette er den herre Kristi egentlige regering. For *hele hans embede og al hans gerning består deri, at han daglig affører os synden og døden, og ifører os sin hellighed og sit liv.*

En sådan prædiken burde man nu lytte til med glæde og tage imod og blive from af. Men nu sker det stik modsatte og verden bliver blot jo længere des værre. Bag ved dette står den lede Djævel selv. Man ser jo, hvordan mennesker nu bliver mere nærige, ubarmhjertige, utugtige, frækkere og vredere end før under pavedømmet. Hvoraf kommer dette? Kun deraf at man ikke med glæde tager imod denne prædiken. I stedet slår man den hen i vejret og bekymrer sig mere om penge og ejendele end om den salige skat, som vor Herre Kristus skænker os. Derfor straffer vor Herre Gud dem og siger: ”Vil du ikke takke mig for at jeg borttager synd og død, så skal jeg nok, fordi du vil have det sådan, skaffe dig synd og død nok. Har tidligere blot én djævel besat og plaget dig, så skal nu syv

endnu værre dæmoner ride dig.” Dette ser man jo hos borgere og bønder med et skændigt, udisciplineret liv, utugt og andre laster.

Derfor formaner jeg jer til at lytte til en sådan prædiken med liv og lyst og tage imod den med stor taknemmelighed og bede Herren Gud af hjertet, at han må give er en stærk tro, så I kan beholde en sådan lære. Så skal det siden gå sådan, at I dag for dag bliver mere og mere ydmyge, lydige, venlige, tugtige og fromme. *For denne lære er sådan af natur og væsen, at den skaber disciplinerede, lydige, fromme mennesker.* Men de, som ikke i kærlighed tager imod den, bliver syv gange værre end de var, inden de lærte den at kende. Dette ser man overalt eksempler på. Tag jer altså i agt! For den time skal viselig ikke udeblive, da Gud lader straffen ramme sådan utaknemmelighed. Da skal det vise sig, hvad verden derigennem har gjort sig fortjent til.

Tag derfor dagens evangelium til hjertet. For da jøderne ikke ville rette sig efter profeten, er det sagt til os, at vores konge kommer sagtmødig og fattig, for at vi ikke skal tage anstød af hans armod og med jøderne se efter verdslig pragt og rigdom. Vi skal lærer os, at vi i vor Herre

Kristus har en sådan konge, som er retfærdig og en frelser og som vil hjælpe os fra synden og den evige død. En sådan prædiken skal I med iver og glæde tage imod og takke Gud af hjertet. Ellers må I tage imod den lede Djævel med hylen og gråd og tænderskæren.

Desuden formaner apostlenes og de andres eksempel os, som slår følge med Herren Kristus ind i Jerusalem. For når Herren Kristus er en konge, måtte han også have et rige eller et folk, og dette folk måtte optræde mod denne konge med ret passende tjeneste. Hvad, som hører til denne tjeneste, viser beretningen meget smukt. For her møder man mennesker, som erkender Herren Kristus som konge og ikke skammer sig for at løbe ved siden af det ynkelige æsel og den fattige konge.

Blandt dem er apostlene de første til at erkende Herren Kristus som den rette Messias, som kan retfærdiggøre og skal blive en frelser mod synd og død. Derfor leder de æslet frem til Herren Kristus, det vil sige: De viser jøderne, som hidtil har levet under loven og som et æsel har båret en lignende byrde, til Kristus. Desuden fører de det unge føl til Kristus sammen med æslet, dvs. hedningerne som har levet utæmmet og uden nogen lov. *For Kristus er alle*

menneskers Frelser. Derfor bør alle retsindige forkyndere og lærere lede og føre mennesker til Kristus. Dette er den ene slags *gudstjeneste*, som tilkommer denne konge, at man erkender ham som en retfærdig og en hjælper, tager imod, priser og berømmer ham og leder *enhver* til ham.

Den anden slags gudstjeneste er, at man synger Herren Kristus på æslet sit Hosianna, hvilket betyder, at man, fordi man har erkendt og modtaget ham som Frelser, ønsker ham velkommen til hans rige og *gør alt, som tjener til at forøge og fremme dette rige*, uanset hvad nu end farisæerne og ypperstepræster siger om det. Hosianna betyder på vort sprog så meget som: ”Herre, hjælp, Herre, giv lykke til Davids Søn.” Dette ord betyder således det samme som vi beder i Fadervor: ”Komme dit rige!” For Djævelen og hans tilhængere skal ikke undlade at søge at hindre dette rige og enten ødelægge eller forfalske Ordet. Da gælder det om at bede og ønske, at Gud ville bryde og forhindre Djævelens vilje.

Det tredje er, at man ikke kun beder, men også tager sine klæder af og breder dem ud på vejen foran Herren Kristus, så han dog på nogen måde må gøre et kongeligt og højtideligt indtog. Det sker, når vi efter vor formåen

fremmer prædikeembedet, når man hjælper med penge og ejendele, så at man uddanner dygtige, lærte, fromme mennesker, som kan tjene kirken med Ordet og en god livsførelse. Og at man lønner dem, som er i embedet, så at de kan passe deres embede, hellige sig deres studier og ikke på grund af pengemangel skal opgive tjenesten eller beskæftige sig med andre ting. Kort sagt: *Hvor man gør sådan brug af penge og ejendele, at kirkens embeder holdes ved lige* og mennesker betjenes med rette forstandere, breder man sine klæder på vejen foran Herren Kristus, så at han med så meget større hæder kan gøre sit indtog.

Sådan skal man nu tjene denne konge og ikke bekymre sig det mindste om ypperstepræsterne og farisæerne, som vredes meget over dette indtog og denne fattige udsmykning og gerne ville have forhindret den. Men Kristus vil ikke have det stoppet. For når han er en konge, så må han have sine hoffolk og deres betjening. Vel dem, som tjener ham! For han er en sådan konge, som vil tjene os til gengæld, ikke med penge og ejendele, som var en meget ringe tjeneste, men med retfærdighed imod synden og hjælp mod døden og den evige fordømmelse.

Derfor skal vi være rede og villige at tjene ham og ikke tage anstød af pavens og biskoppernes og andres eksempel, som mener, at de ikke som apostlene skal føre æslet hen til Herren Kristus og sætte ham på det. De vil selv ride på æslet og regere mennesker med deres lære og andet, som de ønsker. Men Kristus lader de gå til fods og kan ikke tåle, at han gennem evangeliet gør sit indtog og lader sig ses. Disse falske lærere har også deres disciple, som smigrer dem og strør palmer og olivengrene på deres vej. Den fattige Kristus kaster de derimod sten på. For de forfølger ham, hans evangelium og alle, som prædiker det. Disse skal engang sammen med jøderne indse, at de foragtede den rette konge og Frelser og derfor i evighed må udholde Guds vrede. De derimod som har modtaget ham, bekendt sig til ham og brugt deres fattige evner til hans forherligelse skal gennem ham modtage evig retfærdighed og evigt liv. Det give vor kære Herre og Frelser Jesus Kristus os alle. Amen.

Anden søndag i advent

Luk 21, 25-36

v25 *Og der skal ske tegn i sol og måne og stjerner, og på jorden skal folkene gribes af angst, rådvilde over havets og brændingens brusen.*

v26 *Mennesker skal gå til af skræk og af frygt for det, der kommer over verden, for himlens kræfter skal rystes. v27 Og da skal de se Menneskesønnen komme i en sky med magt og megen herlighed. v28 Men når disse ting begynder at ske, så ret jer op og løft jeres hoved, for jeres forløsning nærmer sig.»*

v29 *Og han fortalte dem en lignelse: »Se på figentræet og alle de andre træer. v30 Så snart I ser dem springe ud, ved I af jer selv, at sommeren allerede er nær. v31 Sådant skal I også vide, når I ser dette ske, at Guds rige er nær. v32 Sandelig siger jeg jer: Denne slægt skal ikke forgå, før alt dette sker. v33 Himmel og jord skal forgå, men mine ord skal aldrig forgå.*

v34 *Tag jer i agt, så jeres hjerte ikke sløves af svir og drukkenskab og dagliglivets bekymringer, så den dag pludselig kommer over jer v35 som en snare; for den skal komme over alle dem, der bor ud over hele jorden. v36 Våg altid, og bed om, at I må få styrken til at undslippe alt det, som skal ske, og til at stå foran Menneskesønnen.»*

Fra verdens begyndelse har Gud altid gået sådan til værks, når han har villet gøre noget nyt, at han har ladet specielt

store tegn varsle hvad som skulle ske. Da han f.eks. ville straffe Egypten og føre sit folk ud og gøre det til et udvalgt folk, så lader han først alle slags tegn ske, både onde og gode. Frøer, græshopper, hagl, bylder og lignende voldte egypterne stor skade, til sidst alt førstefødt på en eneste nat måtte mistede livet, og Faraos krigshær druknede i Det Røde Hav. Blandt jøderne derimod skete gode tegn, da Gud f.eks. førte dem tørskoede gennem Det Røde Hav, under det at deres fjender omkom der, gav dem brød fra Himlen og mere dette. Alt dette var et forvarsel om, at Gud bestemt foretog sig noget nyt med dette folk og skabe en ny ordening og styrelse.

Lignende ting skete også, da han ville straffe jøderne og oprette kristenhedens nye rige. Da Herren Jesus hang på korset, åbnede sig jo graverne og de døde opstod og gik ind i by Jerusalem. Et stort mørke bredte sig også og forhænet i templet revnede. Alt dette var begyndelse til en ny tidsalder og slutningen på den gamle. Sådan skete jo også, at jødedommen faldt og Kristus oprettede et nyt rige.

Dette kendte jøderne af egen erfaring vel til. Derfor kom også apostlene til Herren Kristus og spurgte ham,

hvilke tegn som skulle gå forud for Jerusalems ødelæggelse og verdens ende, inden Kristi eneste og evige rige oprettedes.

Om Jerusalems ødelæggelse giver nu Herren dem det svaret: ”Når I ser, at en krigshær lejrer sig omkring Jerusalem, så skal I vide, at slutningen ikke er langt borte.” Derfor giver han dem også det råd, at de skal flygte op i bjergene. For ingen forskånelse var da at vente.

På samme måde underviser han dem også om den sidste dag og siger: ”Når I ser tegn i solen og månen og stjernerne, i havet og vandet, blandt mennesker og på Himlen, ja, siger han, når dette begynder at ske - for man skal ikke vente før man synes, at alt allerede er over eller at man allerede tidligere set dette - da gælder det at tage sådanne tegn for alvor, for de er sikre forvarsel om, at den sidste dag allerede står for døren.”

Spørgsmål bliver nu den, hvilke tegn som skal ske og om de alle skal ske før den sidste dag. Men sådan skulle man egentlig ikke spørge, for Herren siger: ”Når dette begynder ske, skal man give agt derpå.” Derfor tror jeg, at nogle tegn, måske de fleste, skal indtræffe, netop når den sidste dag kommer. Derfor skal vi lade os nøje med, at

Herren underviser os om, hvor man skal se og vente sådanne tegn, nemlig på himlen, i solen, månen og stjernerne, blandt mennesker og på havet. Når man da ser nogen af disse tegn, så skal man berede sig på Herrens ankomst og ikke vente, til alle er sket.

I solen og månen skal to slags tegn ske. Det første tegn er, at de mister deres skin. Dette er viselig ikke noget ualmindeligt, men noget helt naturligt, som man med videnskabens hjælp kan beregne, inden det sker. Alligevel er det et tegn, som det gælder om at give agt på. Det lærer Matt 24 os. Men desuden kan også sådanne tegn ske i solen og i månen, som man ikke på forhånd kan vide noget om, som sker pludseligt og mod alle beregninger, som formørkelsen i forbindelse med Kristi død på korset. For videnskaben lærer, at en solformørkelse kun kan indtræffe, når månen er i tiltagende. Om den indtræffer ved fuldmåne, som dengang eller ved noget anden tidspunkt, så er den ikke en naturlig solformørkelse. Derfor var også solformørkelsen ved Kristi død et særlig stort under. At vi ikke set dette i vor tid indebærer ikke, at dette ikke skulle kunne indtræffe. Vi har de seneste tyve år set mange andre underlige

ting, alle ualmindelige og sjældne, som dette, at en regnbue skal have omsluttet solen, at solen ligesom delte sig, så at man så mange sole osv. Sådant er det ikke usandsynligt, at vi i fremtiden skal se ting, som vi før aldrig har set. Sådant har vi jo allerede set tegn i solen, som skulle påminde os om at ikke være sikre, men vente vor Herres Jesu Kristi herlige komme.

Et andet tegn, som Kristus her taler om er havets vældige bølger, som skulle alt gå under. For ligesom et menneske, når det skal dø den naturlige død, først bliver syg, får feber, pest eller anden sygdom og alt dette er tegn på, at det skal fare bort, så kommer også verden på samme måde til at blive syg, så at himlen, solen, månen, stjernerne, mennesker, havet og alt andet rører sig uroligt og vrider sig, inden alt ødelægges.

Hvad tegnene blandt mennesker angår, så mener jeg, at vi allerede har oplevet dem. Den lede pave har jo med sin lære meget bidraget til at gøre fromme hjerter forskrækket, når han fremholdt hvilken svær dødssynd det er ikke at skrifte ret, bede, faste, høre messe og lignende. I denne angst vidste man sig ingen udvej, for den rette trøst, syndernes forladelse gennem Kristus, var forsvundet. Da

tog man sig i stedet for at plage sig én med et og én med noget andet, så at man aldrig har skuet større elendighed på jorden. Selv har jeg set mange, som ikke formåede at udholde en sådan sjælens skræk og angst, men blev drevet til fortvivlelse, fordi de ikke troede, de kunne bestå over for Guds domstol. Det var det pavens lære gik ud på, at vi skulle forskrækkes til døde for dommeren Kristus. Jeg har også selv været en af dem, som ikke vovede at vente sig noget godt hos Kristus, den strenge dommer, og som derfor anråbte Jomfru Maria, at hun skulle bistå mig og være min forsvarer mod denne dommer. På den tiden forstod man ikke bedre. Kristus havde vi tabt og når vi da måtte bekende os som syndere, så genstod intet andet end at ængstes og forskrækkes for dommeren. Jeg mener altså, at disse tegn for størstedelen allerede er sket, ligesom størstedelen af tegnene på himlen, selv om endnu noget står tilbage og kan indtræffe, når det skal være. Lad os derfor ikke undlade at berede os for den sidste dag, som Herren her vil lærer os.

Til sidst nævner Herren endnu en forskrækkelse og siger: ”Mennesker skal opgive ånden af forskrækkelse og angst for det som skal overgå verden.” Her taler han om

en anden frygt, som er meget stor, den, som beror på at mennesker ængstes for selv tegnene på den sidste dag. Her er det ikke spørgsmålet om gudløse, vantro mennesker, men om fromme og gudfrygtige. Derfor tager de den advarsel, tegnene giver, til sig, som de gudløse åbent foragter, fordi de mener, at sådanne tegn mange gange før er sket, men at den sidste dag alligevel ikke er kommet. Derfor lader de den ene dag det ene tegn og den anden dag et andet tegn gå sig ubemærket forbi og forbliver stadig som før. De gør ikke bod og bekymrer sig ikke for, hvordan det skal gå for dem på den sidste dag.

Sådanne gudløse, sikre mennesker lader Gud vandre deres egne veje. For selv om de kan se tegn, så foragter de dem alligevel, og spørger derfor heller ikke efter prædiken og Guds Ord. Men de fromme, som med uro giver agt på tegnene, dem henvender Herren sig til, dem trøster han på det venligste og siger til dem, at fordi de bekender Kristus og elsker hans ord og ikke vil falde fra ham eller fornægte ham, så behøver de heller ikke bæve for disse tegn, hvor gruelige de end ser ud.

”For”, siger Kristus, ”da skal de se Menneskesønnen komme i skyerne med stor magt og herlighed”. Det bliver

en anden herlighed end når kejsere og konger drager frem, for hele luften skal være fyldt af engle og helgener, som skal lyse klarere end solen og Herren Kristus skal svæve midt iblandt dem og med sine helgener holde dom over de fordømt, som skal stå nede på jorden ved siden af Djævelen, bævende og rystende.

”Når nu”, siger Kristus, ”dette begynder at ske, da skal I rejse jer op og opløfte jeres hoveder”. Hvilket betyder: vær glade og ved godt mod. Dette må ske. Skal verden gå til grunde, så måtte det buldre og knage. Et så vældigt byggeri kan ikke gå til grunde uden vældige rystelser. Når et menneske skal dø, vrider og vender det sig, ruller med øjnene, vrider munden og bliver bleg og forandret. Sådan sker det også, når verden skal dø. Men jeg siger jer, vær ikke bange, løft jeres hoveder, som om dette syn var jer meget kær. Nu nærmer sig jeres forløsning, I som tror. De andre, som ikke tror, bliver fordømt. Derfor skulle de blive forskrækket, men gør det ikke. Herren Jesus skal komme med to ting: Himlen til de troende og fromme, men fordømmelsen til de andre.

Sådan taler Herren til de fromme. De kommer også til at forskrækkes, når solen og månen forandrer sit udseende

og verden fyldes af ild. For de hellige er ikke i sig selv stærke. Tilmed Peter og Paulus skulle have bævet, om de havde levet da. Men Herren siger: ”Vær ved godt mod. Det skal vel se forfærdeligt og forskrækkeligt ud, men dette gælder ikke jer, men Djævelen og de vantro. I, som så længe har sukket og bedt, at mit rige skulle komme, at synderne skulle blive jer forladt og at I skulle blive frelst fra det onde, jer nærmer sig nu en glad forløsning og salighed. Nu skal det ske, som I så længe af hele jeres hjerte har bedt om. For dette er jeres forløsnings dag.”

Derfor må man kalde den sidste dag både en fordømmelsens og en forløsningens dag, både en bedrøvelsens og en glædens dag, både en fortabelsens og en salighedens dag. Mange skal da jamre sig, som Herren siger i Matt 24, 30. Os skal intet ondt ske, men kun paven, sværmerne, den onde adel, onde borgere og bønder, som her i livet har trodset Herren, forfulgt evangeliet og anretter elendighed på jorden. De skal nu betale, men vi som har måttet gemme os for dem, vi som har sukket og ængstes, vi skal i evighed le og glædes, når de sammen med Djævelen kastes i Helvede.

Selv om det ser skrækkeligt ud, så forfærdes alligevel ikke, flygt ikke ind i skjul, men løft jeres hoveder og lad ingenting bekymre jer. Tænk på, at I har ønsket det sådan. *Men hvis jeg skulle kunne frelse jer, så må jeg bekæmpe dem, som holdt jer i fangenskab.* Hvis nogen lå fængslet i et slotstårn og hørte soldater storme frem og skyde, så skulle han jo ikke blive bange for angrebet og skyderierne, da han vidste, at det skete for hans skyld og for at befri ham. Sådan skal I også gøre. Bliv ikke så forskrækket over, at verden ængstes og vrider sig sådan. Straffen rammer ikke jer, men dem, som I har råbt og sukket over. Forsøg altså at fatte, at med dette komme nærmer jeres forløsning sig. Jeg kommer ikke for at fordærve jer, men for at frelse jer fra den usle, syge, gudløse verden, for at skille jer fra Djævelen og hans tjenere og give jer plads blandt englene, hvor I ikke skal blive plaget, men leve i evig herlighed.”

Vi kan også hente megen trøst af den skønne lignelse om træet. Om foråret, når vinter holder på at forsvinde og hele jorden fornyes, når kulden viger og varmen er på vej og de tørre træer skal spire og grønnes, hvad hænder vel da? Er det ikke sådan, at træet først skyder knop og siden

springer ud og så siger man, at vinteren er forbi og den skønne sommer er her. Tag nu lærdom af denne lignelse. Lad træet på marken blive jeres lærebog, så at I kan forstå, at den sidste dag er nær. Når saften stiger i træet og løvet springer ud, da ved I, at sommeren er nær. Når jord og himmel bæver, når sol og måne formørkes, så lad ikke dette forskrække jer mere end træets spæde blad om våren. Sådanne tegn skal ligesom træets saft og løv hjælpe jer til med glæde at vente evighedens sommer.

For dette usle liv på jorden er som den hårde, ufrugtbare vinter, da alt synes udtørret og fordærvet. Når det en dag slutter, skal evighedens skønne sommer bryde ind. Da skal Guds rige komme med kraft og trænge Djævelens rige væk, som volder jer så meget lidelse her på jorden, fordi I jo må leve blandt onde, gudløse, falske og nærige mennesker, som spotter og håner evangeliet og udfører så meget ondt. Dette må I se og høre og daglig vente endnu værre ting. Fra dette skal jeg gennem min genkomst forløse jer, så at I ikke længere skal møde en sådan ondskab. Da nu alt det forfærdelige, som den sidste dag fører med sig, ikke gælder jer, men jeres fjender, så lad dem sørge og ængstes, men glæd jer, at jeres forløsning nærmer sig.

Sådan gjorde den fromme Lot på sin tid. Han boede midt iblandt Sodomas skændige mennesker, som plagede den fromme dag efter dag med grov lastefuldhed og andet ugudelighed, som er umulig at beskrive. Dette måtte Lot se og høre, til deres syndemål var fuldt og Gud ikke længere kunne holde sine straffedomme tilbage. Da kom to engle og førte den fromme Lot ud til byen Soar. Det var naturligvis et forfærdeligt syn at se, da himlen sortnede, lynede og dundrede, da skyerne åbnede sig og det regnede ild og svovl og jorden åbnede sig for at opsluge alt sammen. Ganske vist stod Lot en stund stiv af skræk over for det skrækkelige skue. Men han fattede snart mod just derfor, at han var vis på, at straffedommen ikke gjaldt ham, men de liderlige sodomitter, som ikke ville gøre bod. De måtte kende skræk ved svovlregnen. Men for den fromme Lot var det, som når et smukt træ slår ud og begynder at grønnes. Han oplevede jo just nu Guds hjælp og nådige redning væk fra de ugudelige.

Det samme skal ske med de fromme, som oplever den sidste dag. Frygteligt bliver det at se, hvordan himmel og jord begynder at gå i brand og mennesker på et øjeblik må fare bort. Men en kristen skal ikke rette sig efter, hvad som

er for øjnene, men lytte til Kristi tolkning, at det er som en fager blomst, en smuk og frodig kvist. Om han end måtte gyse ved det forfærdelige syn, så må han dog holde sig til Ordet, være ved godt mod og tænke: ”Forfærdes ikke, her er ingen fare på færde”. Dette indebærer jo, efter hvad Kristus har sagt, intet ondt, men kun, at forløseren og forløsningen er nær. Så vær da velkommen, min Gud og min kære Herre Jesus Kristus. Jeg har jo under mit liv så ofte ønsket og bedt: ”Komme dit rige!” Den, som med dette sind kan tage imod Herren Kristus, han er i ét øjeblik fremme i herlighed, hvor han skal stråle som den klare sol.

Så lærer os vor kære Herre Kristus at forstå den sidste dag ret, så at vi véd, hvad vi har at vente og håbe af hans komme. Paven lærer, at Kristus er en streng dommer, mod hvilken man har at ruste sig med gode gerninger og anråbe helgenerne og gøre brug af deres forbønner, om man ikke skal blive fordømt. Man har under pavedømmet malet for os, hvordan Kristus kommer til doms med ild og sværd, som er tegn på vrede og hævn. Man har anråbt Maria og Johannes, som står ved hans side, ligesom andre helgener om forbønner og fortrøstet sig på disse forbønner. Men

Kristus har man ikke haft nogen tiltro til. I ham har man kun set den strenge dommer.

I dette evangelium lærer han os dog noget andet, nemlig det, at han ikke kommer for at dømme og fordømme os, men for at forløse og frelse os, give os svar på vore bønner og åbenbare sit herlighedsrige for os. Kun for dem, som ikke har troet på ham, men hånet og plaget hans hellige på jorden, skal han te sig som en dommer og hævner. Tro dette, siger han, tvivl ikke. Glæd jer over mit komme. Det skal ske jer til gode. I skal gennem mig blive frelst fra synd, død, Djævel og verden og blive evigt salige, hvilket jo indebærer en rigelig og herlig trøst.

Men vi har endnu noget over for hvilket følsomme samvittigheder gribes af frygt. Den sidste dag skal jo, siger Herren, komme aldeles uventet, så at det bliver med mennesker som med en skovfugl, som om morgenen flyver her og der, er sulten og søger sig føde og finder den, slår sig ned i sit bo og er ved godt mod, men pludseligt, inden den ved af det, fanges i snaren og dræbes. Dette lægger gudfrygtige mennesker sig på hjertet og fordi de af daglig erfaring véd, hvordan det snart er hændt, at man falder, så bliver de ængstelige og forsagte og tænker: ”Hvem ved,

hvordan det skal gå den dag? Måske kommer den i en stund, da du er som mindst beredt, da du mindst venter det, ja, da du er faldet i en eller anden synd. Da er det jo ude med dig og denne glædesdag bliver en evig sørgedag.”

Heller ikke i dette stykke vil Herren lade os uden trøst. Han underviser os om, hvordan vi skal kunne undgå en sådan uro og siger: ”Tag jer i vare for at lade jeres hjerter tynges af materialisme og drukkenskab og timelige sorger, så at den dag kommer uventet. Men våg altid og bed at I må kunne undfly alt dette som skal komme og kunne bestå over for Menneskesønnen.”

Dette er en meget god og nyttig lærdom, som vi aldrig burde komme fra. Herren forbyder os ikke at spise og drikke. Lige så lidt siger han som paven, at man skal lade alle gerninger ligge og gå i kloster. Nej, spis og drik! Det under Gud jer gerne. Pas jeres opgaver, som Gud har befalet. Men agt jer, at jeres hjerter ikke tynges, så at I glemmer mit komme. Nej, vær vågne og ventende hver time, bevar jer i gudsfrygten og med en god samvittighed. Dette er det første.

Men bed også for det andet om, at I må kunne undfly alt ondt og farligt, som kan komme og kan bestå over for

Menneskesønnen, som på en fortræffelig måde sammenfattes i de to sidste bønner i Fadervor: ”Led os ikke ind i fristelse, men fri os fra det onde.” Den, som gør sådan, risikerer ingenting. Den sidste dag må overraske ham ved bordet, i sengen, i kirken eller på torvet, vågen eller sovende, det betyder ingenting. Han skal befindes at være under Guds beskyttelse.

Men her må vi også lægge mærke til, at vi ikke kan bede ret eller påkalde Gud, hvis vi ikke vil opgive bevidste synder og gøre bod. Til en ret bøn hører derfor også en sand bod, så man tager sig i agt for bevidste synd og har en god samvittighed og at vi i fortrøstning på Guds barmhjertighed i Jesu navn begærer, at han må opholde os i sin frygt, og ved sin Helligånd må bevare os for synd og beholde os i en sand tro indtil enden, så at vi med glæde må kunne vente denne salige dag og med hjertets tillid tage imod vor Herre Jesus Kristus som vor frelser. En sådan bøn bliver hørt for Kristi skyld, det behøver vi ikke tvivle på. Må vi kun lyde Kristi bud og lære ret at berede os til at vente forløsningens dag! Dette give vor Herre og Frelser Jesus Kristus os alle sammen. Amen.

Tredje søndag i Advent

Matt 11, 2-10

v2 Da Johannes i fængslet hørte om Kristi gerninger, sendte han bud med sine disciple v3 og spurgte ham: »Er du den, som kommer, eller skal vi vente en anden?« v4 Jesus svarede dem: »Gå hen og fortæl Johannes, hvad I hører og ser: v5 Blinde ser, og lamme går, spedalske bliver rene, og døve hører, og døde står op, og evangeliet forkyndes for fattige. v6 Og salig er den, der ikke forarges på mig.«

v7 Da de var gået, begyndte Jesus at tale til folkeskarerne om Johannes: »Hvad gik I ud i ørkenen for at se? Et siv, der svajer for vinden? v8 Nej, hvad gik I ud for at se? Et menneske i fornemme klæder? Se, de, der bærer fornemme klæder, findes i kongeslottene. v9 Nej, hvad gik I ud for at se? En profet? Ja, jeg siger jer, også mere end en profet. v10 Det er om ham, der står skrevet:

*Se, jeg sender min engel foran dig,
han skal bane din vej for dig.*

To stykke hører med til dette evangelium. Det første fortæller om, hvordan Johannes fra sit fængsel sender sine disciple til Kristus for at høre ham, se hans undergerninger og tage imod ham som den virkelige Messias eller Kristus.

Det skal lærer os, at vi selv gerne skal høre vor kære Herres og Frelzers ord og agte det som *sjælens højeste skat og som det, vor salighed afhænger af*.

Det andet stykket udgøres af en prædiken, i hvilken vor kære Herre Kristus først højt berømmer og priser den hellige Johannes som et mønster for alle prædikanter, fordi han så trofast giver agt på sit embede, at han, da han sidder i fængsel og ikke selv kan prædike, sender sine disciple til Kristus. I denne prædiken kritiserer han også jøderne, for at de sætter så ringe værd på en sådan prædikant og ikke spørger efter hans prædiken. Det skal lærer os, at vi skal passe på, ikke at foragte Ordet, men stedse gerne høre det og forbedre os.

Den første lærdom, at vi flittigt skal høre Kristi ord, henter vi deraf at Johannes, allerede da han sidder i fængsel og hører tale om Kristi undergerninger, sender sine disciple til ham med befaling om, at de skal spørge ham, om han var den, som skulle komme, den om hvilken Moses og de andre profeter har profeteret så meget, og om hvilken det siden skulle prædikes så meget i Ny Testamente. Det vil sige, om han var den lovede Kristus, om hvem det stod skrevet, at jødernes rige og Moses' lære skulle bestå til

hans komme. Da skulle Moses' lære og gudstjeneste op-
høre ved hans ankomst og en ny lære og en ny gudstjeneste
indføres. Ikke kun blandt jøderne, men også blandt hed-
ningerne over hele verden. Dette var i forvejen tydeligt og
klart forudsagt. Fordi dette nu begyndte straks efter at Jo-
hannes blev kastet i fængsel, så at Kristus nu prædikede
om det evige liv og Guds rige og gjorde tegn og under, så
ville Johannes vise sine disciple til ham. Han sender dem
til Kristus for at de med egne øje skal se underne og med
egne ører høre det evangelium, om hvilket profeterne så
langt tid i forvejen har sagt, at Kristus skulle bringe det
herned og således åbenbare sig for verden.

Når Johannes sender dem, så er det som ville han sige:
”Jeg véd godt, at han er den rette Kristus, men folk tror det
ikke. Gå derfor hen til ham og hør ham selv, så at I forlader
mig og hele jødedommen og holder jer til denne mand, på
hvem alt beror, som hører til jeres og hele verdens salig-
hed.” Dette er den egentlige mening med sendelsen til Kri-
stus, at disciplene selv skulle se og høre ham, gøre hans
bekendtskab og så tro på ham og blive salige.

Hvad siger nu Kristus til svar på dette bud? Han svarer
hverken ja eller nej, da de spørger, om han er Messias. Han

henviser kun til sine gerninger og siger: ”I kan jo se og høre og tage på, at jeg er den, som skulle komme. For netop sådan som Esajas og de andre profeter har forudsagt, at Kristus skulle få de lamme til at gå og de blinde til at se, sådan ser I med egne øje, at dette sker. I behøver altså ingen yderligere underretninger eller svar, hvis I ellers vil handle på ret måde i dette stykke.”

Her har vi nu en smuk, herlig og trøsterig prædiken, som på en fortræffelig måde sammenfatter alt, som kan siges om Kristus, hvilken konge han er og hvilket rige han har, nemlig et rige med blinde, lamme, spedalske, døve og først af alt arme syndere og alt, hvad elendigt, fattigt og intet er, hvor de kan finde trøst og hjælp. På denne prædiken om Kristus og hans rige skal vi give nøje agt. Denne tale skal vi lade lyde til os alle dage, at *Kristus har et så herligt rige og er en sådan konge, som vil hjælpe fattige og elendige mennesker til legeme og sjæl*, mens derimod hele verden med al deres magt ikke kan hjælpe dem. For aldrig har der eksisteret en så dygtig læge, som kunnet gøre de blinde seende og de spedalske rene. Heller ikke har den prædikant nogensinde eksisteret, som kunnet forkynde evangeliet for de fattige, det vil sige, henvise til sig

selv og her trøste bedrøvede, elendige, ængstede samvittigheder og glæde og opmuntre bange hjerter, plaget af angst og bekymring.

Moses er bestemt den ypperligste prædikant, men kunsten at trøste fattige syndere, kan han ikke. Han gør tværtimod det modsatte. Hans ord lyder jo altid sådan: ”Du skal og må holde loven, ellers bliver du fordømt.” Ved den prædiken bliver der en jammer. De, som kender sine synder og gerne vil blive dem kvit, tager det sig nær. De lever efter loven så godt de kan, men kan aldrig finde fred eller på den vej få et roligt hjerte og samvittighed. Sådan klager også de fromme i den gamle pagt, som ledtes frem under Moses trældomsåg og inderlig længes efter det i Kristus lovede *nåderige*, som David i Sl 14, 7 siger: ”Gid Israels frelse må komme fra Zion! Når Herren vender sit folks skæbne, skal Jakob juble og Israel glæde sig”. Og i Sl 102, 14: ”Du vil rejse dig og være barmhjertig mod Zion, for det er tid at vise nåde, ja, tiden er kommet”. Hyklerne mener modsat, at når de i det ydre holder loven, så behøver de ikke tænke på hverken Kristus eller evangeliet. Det har ingen fare! Gud skal nok optage dem i sin Himmel for de-

res fastes, bønners og almissers skyld. De er sikre og selvglade ånder, som ikke synes, de behøver Gud og hans nåde.

Nu er det ganske vist sandt, at man må have Moses' prædiken og formane folket til ydre tugt og en anstændig livsførelse, ligesom man i det verdslige styre må have domstole og fængselsvæsen for at straffe den uddiscipline-rede og vilde flok, som ikke iagttager ydre tugt, men begår ægteskabsbrud, stjæler, er grådige, ågrer, osv. Men når den dag kommer, at du skal dø, sig mig: Hvad hjælper vel da denne Moses' lære, selv om du har adlydt den aldrig så meget? Ikke sandt? Du må bekende og sige: "Kære Herre Gud, selv om jeg ikke har været nogen ægteskabsbryder, tyv eller morder, så beder jeg dog, at du vil være mig nådig og barmhjertig, ellers må jeg med alle mine gode gerninger fortvivlelse."

Om dette kan man læse en beretning i Kirkefædrenes Historie. En mand stod tre dage på samme plads, løftede øjnene mod Himlen, sukkede og klagede. Da hans disciple spurgte ham, hvad som var galt, svarede han: "Jeg er bange for at dø." Da begyndte hans disciple at sige til ham, hvilket strengt liv han havde levet og hvor flittigt han

havde adlydt Guds bud og troede, at de på denne måde kunne trøste ham. Men han sagde: ”Jeg siger jer, at jeg er meget bange. Jeg har vel, som I siger, holdt mig flittigt til Guds Ord, men kan alligevel ikke blive fri fra denne frygt. Jeg véd jo, at Guds domme ikke er som menneskers domme.” Han var kommet til den indsigt, at når den nat er inde, da vi skal stilles over for Gud og hans domstol, så bliver dommen så streng, alvorlig og svær, at vor hellighed og vore gode gerninger ikke holder prøve og at vi ikke kan bestå på grund af dem.

Selv om man må prædike loven og uden ophold øve sig i gode gerninger og altid rette sig efter Guds Ord, så må man alligevel, når det kommer derhen at man skal dø, sige som denne kirkefader: Ak, Gud, hvem kan nu hjælpe mig!” Han er også en af de elendige, om hvilke det her står skrevet. Men han véd ikke, hvem han skal holde sig til. Han savner just det, hvorom Herren her siger: ”For de fattige prædikes glædens budskab.” Han ser og har intet andet end loven, som lader ham forblive i samvittighedskval, angst og nød uden at kunne trøste ham. Men evangeliet er en sådan prædiken om Kristus, som siger til synderen: ”Min søn, var glad og ved godt mod, forfærdes ikke, for

du skal vide, at Kristus har befaleet, at man skal tilsige de fattige, dvs. elendige og bedrøvede hjerter, nåde og forladelse, og at han vil lade sin retfærdighed, som er guddommelig og evig, komme dig til gode, forsoner dig med Gud og aftvætte og udslette din synd.”

Denne nåde lader han tilbyde dig gennem sit ord. Tvivl derfor ikke! Hvad du høre skal ske dig, blot du tror. *Derfor kaldes evangeliet en nåderig og salig lære, et trøstefuldt budskab.* Om en rig mand lovede en fattig tigger tusind kroner så var det for ham et evangelium, et lifligt budskab, som han gerne ville lytte til og over hvilket han skulle glæde sig af hele hjertet. Men hvad er gods og penge mod denne trøsterige og nåderige prædiken, at Kristus tager sig af de elendige og er en sådan konge, som vil hjælpe arme syndere, som er fanger under loven, til evigt liv og evig retfærdighed?

Dette, siger Kristus, er mit rige. Et helt andet rige end verdens rige. Her i verden foregår det sådan, at man helst holder sig til den stærkeste og tramper den ned, som ikke kan forsvare sig. Man regerer i strengthed med sværd. Man

slår og hugger omkring sig til alle sider og har ikke tålmodighed med udyden og lasten. Her må man bruge ris og sværd og ild for at straffe, hvis det behøves.

Men her i Kristi rige går det aldeles anderledes til. Det har ingenting at gøre med stærke og hellige mennesker, men med svage, fattige syndere, som Kristus siger: ”Blinde få deres syn, døde opstår.” At opvække døde er et stort under, men det under er dog større, selv om det ikke ser så mærkværdigt ud, at Gud elsker verden sådan, at han skænker den sin Søn, som han fra evighed har forordnet til at være en konge for syndere og til at forkynde evangeliet for dem. Om en sådan konge og dette evangelium prædiker Moses og loven intet, men siger: ”Den, som synder, hører Djævelen og dødsriget til.” Da lyder det, som var Herren, vor Gud en konge blot for de hellige og fromme, som har en endnu højre retfærdighed end den, som den verdslige øvrighed kræver. Og det er også sandt. *For Moses rige er også Herrens, vor Guds rige og den prædiken, Moses fremholder, er Guds Ord, ligesom selv det verdslige rige kan kaldes Guds rige.* For Gud vil, at dette rige skal bestå, og at vi dér forholder os lydige. *Men det er kun den*

venstre hånds rige, hvor han indsætter fader, moder, kejser, konge, dommer, bøddel og overgiver dem regimentet.

Men *riget i hans højre hånd*, det rige, hvor han selv er og regerer, det findes, hvor glædens budskab prædikes for de fattige, hvor du, når det kommet så langt, at din fromhed ikke kan hjælpe dig, lærer at sige: ”Herre, jeg har gjort hvad jeg kunne. Jeg har været min far og min overordnet lydig og trofast, ikke forulempet nogen, ikke knurret, trofast forestået min opgave og underviser og opdrager mine børn og ansatte så godt jeg formår, ikke gjort min næste skade, ikke stjålet, ikke begået ægteskabsbrud. Men hvad hjælper det! Dette hjælper mig ikke over for din domstol og åbner ikke dit rige for mig. Dog vil jeg, o Herre, ikke tabe modet eller fortvivle, for jeg har af dit evangelium hørt, at din Søn, min kære Herre Jesus Kristus, har gjort seks slags undere, blandt hvilke også dette nævnes, at glædens budskab skal prædikes for de fattige, eller at han af dig, o himmelske Fader, blev sendt for at trøste bævende hjerter. Denne prædiken vil også jeg tage til mig. Den tilhører mig, fordi jeg er så fattig og elendig og ikke kan finde nogen hjælp ellers hverken hos mig selv eller i hele verden.”

Sådan profeterer Esajas om Kristus i kap. 50, hvor Herren Kristus selv siger: ”Herren har givet mig en tunge med lærdom”, dvs. til ret at trøste ængstelige samvittigheder. Dette udlægger evangelisten her og siger, at Kristus prædiker glædens budskab for de fattige. For til dette er han gjort til konge, at han skal prædike evangeliet, dvs. trøste og opmuntre fattige, ængstelige og bedrøvede hjerter. *Derfor kaldes og er hans rige også et trøstens og hjælpens rige*, i hvilket man ikke længere skal skræmme de ængstelige eller lade dem blive i deres angst, men trøste dem og gøre dem glade. *Men det sker ikke gennem lovens prædiken, men blot gennem evangeliet*. Det er det liflige og glade budskabet, at Kristus har betalt for vor synd og at vi gennem hans lidelse er forløst fra den evige død. Denne prædiken hører de fattige til, siger Herren, til dem vil jeg gå. Til de store helgener kan jeg ikke komme, til dem, som ikke vil gælde for syndere og heller ikke anser sig for at behøve evangeliet, men forfølger det, spotter det som kætteri og siger, at man forbyder gode gerninger og at man prædiker imod Moses og loven.

Derfor siger Herren også: ”Salig er den, for hvem jeg ikke bliver en anstødssten.” Ja, virkelig salig er hver og et

sådant menneske. For på denne konge og hans prædiken, som man med rette burde glæde sig til, støder hele verden sig. Sådant finder vi jo i evangeliernes beretninger om at farisæerne, de skriftkloge og ypperstepræsterne, de andre præster, levitterne og alt hvad stort og højt er, betragter og fordømmer Kristus som en forfører og hans prædiken som kætteri. Han kan aldrig prædike dem rigtigt til gavn. Altid synes de, at han forvrænger sandheden og handler forkert, at han styrter de fromme og retfærdige ned i Helvede - som han jo også gør - og ikke tåler dem i sit rige, men derimod løfter syndere op i Himlen. Sådant gør også de pavelige endnu i dag. Kaldes det, siger man, at prædike ret, at man ikke vil lade de gode gerninger gælde for noget, men derimod åbner Himmerigets port på vid gab for elendige syndere? Sådant forsmædelse måtte også vor kære Herre Kristus lide blandt jøderne.

Men her står: ”Salig er den for hvem jeg ikke bliver en anstødssten.” Hørte du Kristus på ret måde, tog du imod hans ord, og kom du ind i hans rige, så skulle du mærke, at evangeliet vist ikke forbyder gode gerninger, som de pavelige falskeligt siger om os, men lærer og formaner de kristne til at gøre gode gerninger og alvorligt anstrenge sig

for ikke at gøre noget imod Guds Ord og samvittigheden. Ja, det lader den verdslige øvrighed, både kejseren og kongen, være i fred og lader domstolene bruge sværd og ris og andet som fremmer tugten. Hvorfor forarger du dig da over det hellige evangelium og spotter det, som skulle det lære, at man ikke skal gøre noget godt.

Evangeliet forkaster eller forbyder vist ikke gode gerninger, men det forbyder os, når vi skal dø og fare bort og ikke véd noget råd eller hjælp mod døden, da at bygge og fortrøste os på vor livsførelse og vore gode gerninger. Det byder os derimod at se os om efter Herren Kristus og med fast tillid overgive os til hans gerninger og fortjeneste, så at vi gennem ham skal finde nåde og salighed i det andet liv.

Derfor har Gud nemlig givet os et sådant legeme med så mange nyttige lemmer, at vi ikke skal leve i passivitet her på jorden, men gå med fødderne, tage med hænderne, tale med munden, se med øjnene osv. Desuden har han også givet os sit ord, *De Ti Bud, for at vi skal rette alle vore gerninger efter dem* og ikke handle mod hans ære og vor næstes nytte. *Evangeliet ikke alene tillader, men påbyder tilmed gode gerninger.* Dem skal vi beflitte os på.

Men når du står der blottet og alene og skal forlader denne verden og træde frem over for Guds domstol, da byder evangeliet dig at se dig om efter en anden trøst.

Hvis du derfor har levet fromt, så er det godt og vel. Tak Gud for det, men forlad dig ikke derpå i dødsstund, som skulle Gud skænke dig Himlen netop derfor, men hold dig til denne konge, Kristus Jesus, vor Herre, som ifølge evangelistens ord skal passe det embedet at gøre de blinde seende, de lamme gående, de spedalske rene, de døve hørende, opvække de døde og forkynde glædens budskab for de fattige, dvs. trøste elendige, ængstelige, be-
drøvede hjerter. For han er ikke sendt af sin Fader for at fordærve os for vore synders skyld, men for at hjælpe svage samvittigheder og oprejse, trøste og hjælpe dem.

De, som nu ikke vil se ham som en hjælper eller vente sådan nåde af ham, men tager anstød af ham og hans lære og foragter ham, som jøderne gjorde, og hyklerne endnu i dag gør, med dem skal han nok handle til sin tid. Men netop dette er en af anstødsstenene, for hvis skyld verden støder sig på Kristi lære, at man ikke vil forlade sig på Guds nåde, men på sine egne gerninger og egen fortjene-

ste. Derfor spotter verden det hellige evangelium og påstår, at det er en bedragerisk lære, som forbyder gode gerninger og som gør folket gudløst og ustyrligt.

Desuden støder verden sig på Kristus, fordi han er så fattig og ringe og fordi han, ligesom han selv bærer sit kors og lader sig nagle derpå, også formaner sine kristne, *at de skal tage deres kors på sig og følge ham efter i al slags modgang og bedrøvelse*. Dette kan verden slet ikke lide. Verden skyr korset, som man jo også ser at mange falder fra, ligesom ormstukken frugt om sommeren, når det bliver spørgsmål om at bekende evangeliet og vove og lide noget for dets skyld.

For det tredje regnes også det som en anstødssten, når vi *mere giver agt på vore hjerter og samvittighed og hvordan vi føler det, end på evangeliet om Kristus*. Når vi altså bekymrer os mere over vor gøren og undladen end vi trøstes af vor kære Herres Jesu Kristi nåde, sådan som den prædikes for os i evangeliet. Denne måde at reagere på er ikke så almindeligt, som de to første, for det er kun rette kristne, som anfægtes af dette. Men dette anstød gør ubeskriveligt ondt, og fandtes Helligåndens hjælp og bistand ikke, så skulle ingen af os kunne komme over det anstød.

Altså er den kære Herren Kristus overalt i verden en prædikant, som man støder sig på. Straks efter dette evangelium siger han endnu klarere, at mennesker skal støde sig på denne prædiken og foragte og forfølge den. Men hvilken dom verden derigennem drager over sig, viser Kristi forfærdelige prædiken mod de tre byer Kapernaum, Korazin og Betsajda og hans bitre klage over jøderne, når han siger: Johannes var en streng prædikant. Han spiste kun vildhonning og græshopper og drak kun vand og førte et hårdt liv. Men hvad hjalp det? I beskyldte ham endog for at være besat af Djævelen. Jeg spiser og drikker og omgås på venligste måde med hvert menneske. Derfor kaldes jeg en fråser og dranker, tolders og synderes ven. Ingen kan altså komme til rette med de giftige slanger, hyklere og gerningsretfærdige. Lever nogen mere frit og omgås venligt med folk, så passer det ikke. Iagttager nogen et strengt og hårdt liv, så duer det heller ikke. Hvordan skal man da stille sig over for den skrækkelige verden? Jo, det skulle smage den vel, om man roste alt, hvad den gjorde, selv om den ikke gør nogen ting ret.

Sådan anstød må man udholde. For hjalp det ikke endog da Herren Kristus selv prædikede og lod det ligesom

regne og sne med tegn og undere, så at de blinde fik deres syn, de døve kunne høre, de lamme gå, de spedalske blev rene og de døde opstod, men Ordet alligevel blev foragtet og Herren Kristus selv blev naglet til korset og apostlene drevet ud af Jødeland, så at de ikke for denne prædikens skyld kunne kende sig trygge nogen steder i verden, hvorfor skulle vi da klage så meget derover? Er det at undre på, at verden i vore dage sådan foragter og nedtramper det hellige evangeliet og alle rette prædikanter? Anderledes gik det jo ikke Herren Kristus selv og apostlene, som jo ikke kun prædikede Ordet, men også gjorde store og drabelige undere, som vi ikke gør, men kun prædiker det anstødelige Ord.

Dette må vi altså vende os til og lade det have sin gang, for det kommer aldrig til at gå evangeliet på anden måde. Det er og forbliver en prædiken, som mennesker støder sig på og det ikke kun ringe personer, men, som erfaringen viser, de helligste, frommeste, viseste og mægtigste på jorden. Men salige de, som véd og tror, at det er Guds Ord. De er helbredt, trøstet og styrket mod al sådan forargelse. De, som derimod ikke véd dette, opblæses for sine gode

gerningers skyld, falder fra dette ord til deres egen retfærdighed og holder det for en anstødelig og oprørsk lære. Dette kaldes nu, at man forarges eller støder sig. Og det gør, som vi før har sagt, de som af verden holdes for de største helgener og kloge folk.

Derfor må vi med Herren Kristus klage over den blinde verden og sige: ”Vi har spillet for jer og I har ikke danset; vi har sunget sørgesange, og I har ikke jamret jer.” Prædiker vi evangeliet, så duer det ikke. Prædiker vi loven, så hjælper det heller ikke. Den onde verden kan man hverken gøre rigtigt glad eller rigtigt ked af det. Den vil hverken lade sig gøre til synder eller lade sig trøstes mod synden. Den vil hverken være blind eller seende, som det fremgår hos vore modstandere, papisterne.

Dette er nu det andet stykke, som vil lærer os, at evangeliet er en lære og prædiken for de fattige, dvs. for bedrøvede og ængstelige samvittigheder, som kender sin elendighed og jammer og bæver og forskrækkes for Guds vrede og dom, men ikke for de rige, vis hele digten og tragten går ud på at skaffe sig stor ære og rigdom og leve i glæde og vellyst. Det er derfor i deres øjne en underlig

prædiken, når Herren Kristus siger: ”For de fattige prædikes glædens budskab.” De har jo ingen længsel efter at vide og lære det, men anser det for en dårskab og nøjes ikke med at tage anstød deraf, men tværtimod forfølger og spotter det som kætteri. Sådan stiller sig alt, hvad der er helligt, fromt, stort og mægtigt i verden imod evangeliet.

For sådan anstød advarer Herren Kristus sin lille skare og siger: ”Salig er den, for hvem jeg ikke bliver en anstødssten.” Som ville han sige: ”Da I nu ser og oplever, hvordan verden støder sig på mit ord og for dets skyld forfølger jer, som bekender det, så lad jer ikke bedrage og bekymre, men tænk: Det er jo gået Kristus, Guds Søn, vor Herre, på samme måde.” Trods det han prædikede så mægtigt og gjorde mange store og herlige undere, så hjalp det alligevel ikke. For at vi nu skal have dette i minde og ikke lade verdens visdom, herlighed, magt og store mængde indvirke på os, så har han trofast advaret og formanet os, at vi skal holde os faste ved ham og hans ord, når han siger: ”Salig er den for hvem jeg ikke bliver en anstødssten.”

Fordi det nu er gået vor kære Herre Jesus Kristus selv sådan, at hans eget folk, for hvilket han var lovet og sendt

som Frelser, stødte sig på ham og som, selv om de så de herlige og store tegn, som han gjorde for deres øjne, alligevel ikke kunne bevæges af dem til at tro på hans prædiken og tage imod ham, men tværtimod korsfæstede og dræbte ham, så må vi tie og ikke klage, om vi for evangeliets skyld foragtes, hånes og forfølges. Dette ord om anstødsstenen behøves i allerhøjeste grad, især i vore dage, da så mange håner det hellige evangelium og støder sig derpå.

Så har vi nu af denne dags evangelium lært fortræffelige og høje ting, hvorpå vor salighed og vort evige liv beror, nemlig hvordan *Kristus er nådens og al trøsts konge*, som gennem sit evangelium venligt vil tale til arme trængte samvittigheder, trøste dem mod deres synder og hjælpe dem til evigt liv. For selv om det strenge verdslige rige er Guds rige, så er det dog kun *hans venstre hånds rige*, som skal ophøre. Men *hans højre hånds og evige rige* er det som kommer til os gennem Ordet, hvis vi, når syndens og dødens byrde trykker os tager imod og tror det. Det er nemlig for sådanne personer, det prædikes. Det trøster os, det forsikrer os, at vi sandelig skal komme derop gennem Kristus, så at vi med tryk tillid kan sige: ”Jeg tror

på min Herre Jesus Kristus, som har gjort de blinde seende, hjulpet de lamme til at gå og de spedalske til at blive rene, de døve til at høre og de døde til at opstå. Det Ord holder jeg mig til og er derfor vis på, at han ikke skal opgive mig i min højeste nød, men føre mig ud af døden og Djævelens rige ind i det evige liv og Himmeriget. For derfor er han blevet menneske og er kommet til mig her på jorden, at han skulle trøste mig, arme elendige synder, med sit evangelium og hjælpe mig fra synd og død til evig tid.” Alle de, som nu af hjertet tror dette, farer bort fra denne jammerdal til evig gælde og salighed. Det give os vor kære Herre Kristus. Amen.

Fjerde søndag i Advent

Joh 1, 19-28

v19 Dette er Johannes' vidnesbyrd, da jøderne fra Jerusalem sendte præster og levitter ud til ham for at spørge ham: »Hvem er du?« v20 Da bekendte han og benægtede ikke, han bekendte: »Jeg er ikke Kristus.« v21 »Hvad er du da?« spurgte de ham, »er du Elias?« »Det er jeg ikke,« svarede han. »Er du Profeten?« »Nej,« svarede han. v22 Så sagde de til ham: »Hvem er du da? Vi skal have svar med til dem, der har sendt os; hvad siger du om dig selv?« v23 Han svarede: »Jeg er »en, der råber i ørkenen: Jævn Herrens vej!« som profeten Esajas har sagt.« v24 De var udsendt af farisæerne, v25 og de spurgte ham: »Hvorfor døber du så, når du hverken er Kristus eller Elias eller Profeten?« v26 Johannes svarede dem: »Jeg døber med vand; midt iblandt jer står en, som I ikke kender, v27 han, som kommer efter mig, og hans skørem er jeg ikke værdig til at løse.« v28 Dette skete i Betania på den anden side af Jordan, hvor Johannes døpte.

Denne dags evangelium er også et af de skønne og herlige, som handler om det vigtigste stykket af vor tro, hvor man ikke lærer om De Ti Bud eller hvad vi skal gøre, men om noget meget større, nemlig om *hvad Kristus er og hvad han har gjort*. For Johannes berømmer ham sådan, at han, skønt han selv lever et ganske helligt liv - åbent bekender

og siger: ”Jeg er ikke værd at løse hans skorem.” Dette evangelium handler altså om det samme som det nærmest foregående. Forskellen er kun, at vi her møder andre ord og andre personer.

For otte dage siden hørte I, at al vægt ligger på, at man ikke tager fejl af denne person, Jesus Kristus, men tager imod ham og ikke går ham forbi eller foretrækker nogen anden. Den, som finder ham, finder nemlig frelse fra synd, død og Helvede. For Gud har bestemt, at i Kristus skulle guddommens hele fylde bo legemlig og at han skulle være alt for os alle. Han er vejen, sandheden og livet. *Kun gennem ham er patriarkerne, profeterne, apostlene og helgenerne blevet salige helt fra verdens begyndelse.* Dette véd Johannes, og henviser derfor sine disciple til ham, for at de ikke skal forsømme at søge en sådan skat.

Hvis vi nu ikke retter os derefter, så er fejlen den, at vi ikke holder os til Guds Ord, men går forbi det og vælger mange andre egne måder og veje til at komme ind i Himmeriget. Den ene går i kloster, som man ser i pavedømmet og bliver munk, den anden faster, den tredje søger den ene eller anden helgens forbøn, så at hver og en altså finder på sin egen måde og sin egen vej til at komme i Himlen.

For at nu forebygge sådan vildfarelse og dette skadelige foretagende, så har Gud med stort alvor henvist sit folk til sit ord og forsikret, at han vil hjælpe dem gennem kvindens afkom, dvs. gennem sin Søn Jesus Kristus. Den, som mister ham, går glip af saligheden, selv om han faster sig til døde eller beder, så han mister forstanden. Den derimod, som i tro tager imod ham og stoler på ham, han finder syndernes forladelse og evig salighed, så at hverken synden eller Djævelen kan udelukke ham derfra.

Den vej har alle patriarker og profeter gået og således blevet salige gennem tro på Kristus. Skulle nogen have kommet ind i Himlen gennem et helligt liv, så skulle det have været de hellige profeter, som for Herrens skyld gjorde og led overmåde meget i denne onde verden. Men de stolede slet ikke på deres hellighed, men hang med fast fortrøstning ved det lovede, velsignede kvindens afkom, som skulle søndertrampe slangens hoved.

Men størstedelen af jøderne på Jesu tid ville ikke gå den vej, men tænkte: ”Hvad kan vel denne søn af en tømrer udrette? Vi må rette os efter loven, faste, ofre og give almisser. Dette bliver den bedste og nærmeste vej til Himlen. Ikke kan denne tigger hjælpe os.” Kristus var jo på

alle måder fattig og ringe, så at de, som ikke holdt sig til hans undere og hans prædiken, ikke kunne finde nogen ting hos ham, som var værd at lægge mærke til. For at nu jøderne ikke skulle lade Herren gå ubemærket forbi, så styrede Gud, den barmhjertige Faderen, det sådan, at den kære Johannes skulle gå før ham som herolden går foran fyrsten og er hans trompet. Når de hørte Johannes, skulle de åbne øjnene og blive opmærksom på den, som skulle komme straks efter ham. Han var nemlig den rette mand.

Da jøderne derfor her sender et bud til ham for at spørge ham, om han er Messias, Elias eller en profet, så svarer han: ”Det er jeg ikke.” Og da de siden spørger: ”Hvem er du da? Hvad siger du om dig selv?”, så svarer han: ”Det skal jeg sige jer: Jeg er røsten af en som råber i ørkenen: Bered vej for Herren, dvs. jeg er trompeteren foran fyrsten. Lyt derfor flittigt til min prædiken, for efter mig skal komme en, som har været før mig og som skal døbe jer med Helligånden, mens jeg som en tjener blot kan døbe i vand. Han er allerede trådt frem blandt jer, men I kender ham ikke.”

Dette er således mit embede, hvortil jeg er sendt, at jeg skal være en råbende røst eller en prædikant i ørkenen, for

at I, når I hører lyden af min trompet, skal vide, at han er kommet. Jeg er den råbende røst, jeg er prædikanten, som I bør lytte til. Den, som kommer næst efter mig, er det, som også profeten Esajas siger i kap. 40, 3: ”Hør man råber: Bered vej for Herren i ørkenen, ban i det øde land en ordnet vej for vor Gud.” Jeg er, siger Johannes, den, som skal sige jer dette. Se derfor op. Han står der allerede midt iblandt jer, selv om I ikke kender ham. Men jeg skal lære jer at kende og tage imod ham. Den prædikant, som træder frem næst efter mig, han er den rette. Jeg er kun forvarslet. Dette er mit embede og min prædiken. Han er endnu ikke begyndt at prædike, men han skal snart lade sin røst høre. Så se da op, at I ikke tager fejl af ham, men giver vel agt på ham.

Det gik også sådan, som Johannes prædikede. For straks efter dåben hos Johannes lod Kristus sig selv se og gjorde sine tegn i Galilæa, udsendte tolv apostle og desuden tooghalvfjerds disciple og bød dem prædike: ”Himmeriget er nær”. Det betyder: Kristus er her og er just den om hvem jeg vidner. Hold jer til ham og tag imod ham, så kan I ikke tage fejl. Han skal komme efter mig, men han har været før mig. Nu var Johannes et halvt år ældre end

Herren Kristus. Alligevel siger han: ”Han var til før mig.” Dette havde for jøderne været en forargelse, hvis de dengang havde forstået det, som man ser af Joh 8, 58, hvor Kristus siger: ”Førend Abraham blev til, er jeg.” For dermed siges det, at denne, inden han fødtes til verden, fra evighed var Guds sande Søn. Dette forstod jøderne ikke ved denne samtale. Men Johannes havde viselig en sådan mening med disse ord og ville tilkendegive *Kristi persons evige herlighed*. Dette lader han tydeligt nok forstå, når han siger: ”Jeg er ikke værdig at løse hans skorem.”

Nu burde jøderne her have ladet sig overbevise og tænke: Hvilken mand måtte ikke han være, over for hvilken Johannes ydmyger sig så dybt og siger, at han ikke er værdig til at gøre ham den allermindste tjeneste? Kære Johannes, skulle ikke du være værdig til at gøre en så ringe sag? Nej, siger han. Det er jeg ikke værdig til. Jeg må være hvor stor det skal være. Mod denne er jeg intet. Han kaster altså sin herlighed fra sig og siger, at han ville være tilfreds, hvis han måtte komme denne mand så nær, at han fik lov til at børste hans sko.

For at jøderne nu ikke skulle tænke, at han ydmygede sig alt for meget, fordi han dog havde indført dåben og var

en særlig prædikant, så underviser han dem smukt om denne dåb og siger: Jeg har også mine tegn med mig, ligesom de andre profeter. Jeremias bar et træåg, Esajas gik barfodet og nøgen, da han profeterede for egypterne og etiopierne, hvordan de skulle blive plyndret og afklædt af fjenderne. Ligeledes, siger Johannes, fremholder jeg en ny prædiken og et nyt tegn, for jeg forkynder, at I skal berede vej for Herren. Dette behøvede jeg ikke prædike, hvis vejen allerede var beredt. Desuden renser og døber jeg jer til et tegn på, at I er urene og besmittede. Denne dåb har jeg begyndt, men han skal indføre en anden og bedre dåb og døbe jer med Helligånden.

Alt går således ud på, at de ikke skal lade denne mand gå sig forbi, men tænke på hvad Johannes prædiker. Se, Johannes har talt til os om en, som skulle komme efter ham. Det må vel sikkert være den, som nu har begyndt at vise sig så mægtig i ord og gerninger. Men hvad hænder? De lyttede viselig til Johannes, men troede ikke hans vidnesbyrd, ja de dræbte begge to, både Kristus og hans forløber. De halshuggede Johannes og korsfæstede Kristus, om hvem Johannes så trofast prædikede og som han formanede dem at tage imod. Sådan var deres fromhed altid.

De ikke alene foragtede profeternes prædiken og forfulgte og dræbte dem, de korsfæstede også Herren Kristus selv, som profeterne prædikede om.

Endnu i dag går det til på samme måde. Kristus bliver korsfæstet ikke kun i sin egen person, men også i sine lemmer. Vi vil gerne som Johannes ret vise hver og en på salighedens vej og sige: ”Uden Kristus gives det ingen syndsforladelse og intet evigt liv.” Hvad hænder da? Jo mere trofast vi viser folket bort fra egne gerninger som en falsk grund og til den rette klippe, Kristus, desto mere fordømmer vore modstandere os. For dette stemmer ikke overens med deres lære, som enhver véd. De henviser til klostrene, at læse messe, holde sjælemesser og nattevågen, anordne gudstjenester, gøre valfarter, købe aflad, osv. Dette kaldes ikke at vise til Kristus, men ved side af Kristus at søge andre veje at komme til Himlen. Imod dette prædiker vi og formaner folk til at holde sig til Johannes vidnesbyrd, som henviser til Kristus. Men dette er ubærligt for paven og hans tilhængere. De fordømmer os derfor som kættere, og havde de kun magt til det, så ville de sikkert takke og belønne os på samme måde som jøderne Johannes.

Hvorfor er de da fjendtlige mod os? Hvorfor kan de ikke tåle os? Af ingen anden grund, end at vi med Johannes prædiker, at de skal ydmyge sig over for Kristus og med al deres gudstjeneste og alle gode gerninger ikke engang anse sig værdige til at tørre hans sko. For de må selv bekende, at Johannes var meget helligere end dem. Alligevel siger han, at han ikke ville se til denne hellighed. Fik han kun den nåde at måtte tage skoene af Kristus, så skulle han være tilfreds.

Sådan *ydmxyghed* ville vi gerne gennem evangeliet mane frem hos hvert menneske. Derfor formaner vi i kraft af vort embede enhver til at tage sig i agt for synden og leve gudfrygtigt, men dog ikke fortrøste sig på denne fromhed over for Gud, men ligesom Johannes agte sine gode gerninger og ærbare livsførelse som en lap i sammenligning med den høje, rene, fuldkomne og store retfærdighed, som vor kære Herre Kristus gennem sin pine og død har erhvervet os.

Men paven og hans folk vil ikke deltage i dette, fordi de ikke vil slippe fortrøstningen på deres egen og de afdøde helgeners fortjeneste. Derfor længes de ikke efter delagtighed i vor Herres Kristi velgerning og fortjeneste,

langt mindre har de deres trøst deri, som gudfrygtige hjerter, som kender sine synder og bæver for Guds vrede og dom. De råber oven i købet som gale, som aldrig har forstået, end mindre oplevet hvad synd og død er, at mennesket ikke bliver retfærdigt gennem tro alene. Også gerningerne gør sit til det. De vil således ikke lade Kristi retfærdighed være deres skat, som Johannes, som kaster al sin egen hellighed bort og ikke vil lade den glæde så meget som en pjalt, som man tørrer sine snavsede sko med. Paven med sine tilhængere vil, som sagt, ikke gå med på dette, men ophøjer sine gerninger sådan, at de anser sig fortjene det evige liv gennem disse. Derfor kan de slet ikke tåle, at man sammenligner deres gudstjeneste og hellighed ved gamle pjalter. De mener tværtimod, at Kristus måtte blive glad over at de gør dette, ham til ære og tjeneste.

Derfor skal man ikke bekymre sig om at mange i vor tid foragter og forfølger evangeliet. Det gik Johannes, Kristus og apostlene på den tid på samme måde. Det var ikke kun sådan, at deres lære foragtedes. De selv forfulgtes og dræbtes ynkeligt for denne læres skyld. Vel, jøderne har jo fået deres straf. Vore foragtere og bespottere skal heller ikke undgå deres. Lad os derimod takke Gud for at vi har

det rene Ord, men lad os først og fremmest give agt på Johannes ord: ”Bered vej for Herren.” Ligeledes på det ord: ”Midt iblandt jer står en, som I ikke kender.” Og det ord: ”Se Guds Lam, som borttager verdens synd!” Her siger han jo ingenting om vore gerninger og vor fortjeneste, men viser os gerne til Kristus, i hvem vi kan finde og besidde alt.

Vi bør desuden flittigt betragte det eksempel på ydmyghed, som fremlyser deri, at denne hellige mand, som ifølge Kristi vidnesbyrd knap nok har sin lige blandt dem, som er født af kvinder, siger sig med al sin hellighed og alle sine gode gerninger ikke at være værdig til at bøje sig ned og løse hans skorem. Lad dette være et bevis på Johannes ydmyghed, så at vi ikke kun giver agt derpå, men selv søger at efterligne det.

Gode gerninger skal vi bestemt gøre, ja, i allerhøjeste grad beflitte os på dem, for det har Gud budt og befalet i *De Ti Bud*. Dem har han ikke uden grund givet os fra Himlen. *De er hans ord*. Derfor vil han, at vi skal adlyde dem. *Enhver bør altså på bedste måde anstrenge sig for at leve efter dem og på den måde vise sig lydige og taknemlige mod Gud*, som har skænket os sin kære Søn, som for vor skyld

fornedrede sig selv indtil døden, ja, indtil døden på korset. *Herved han har gjort fyldest for hele verdens synd.* Forlad dig på den mands *lydighed og gerninger.* Byg fast derpå. Kast alt det gode, du har gjort for hans fødder og bekend frit af hjertet med Johannes, at det ikke engang er værdig til at bruges til at tørre Kristi sko med.

Over for mennesker er det som en fin, ren og smuk klædning, klenodie og dyd, at du ikke er en ægteskabsbryder, tyv eller morder, at du giver almisser og er flittig i din kaldelse. Dette må man bestemt her i verden blandt menneskers børn berømme og anse som værdifuldt silke og gyldne klæder. Men når du står over for vor Herre Gud og hans domstol, så bør du sige: ”For dig, Herre, er mine bedste klæder og guldstykker værre end en pjalt. Døm mig derfor ikke efter mine gerninger. Jeg vil lade dem gælde som gamle pjalter over for dig. Giv Gud, at jeg blot var værdig til dette, så skulle jeg lade mig nøje dermed.” Sådanne gør også den hellige Paulus i Fil 3, 5-7. ”Jeg er israelit af fødsel, lovtro farisæer, uangribelig i lovretfærdighed. Dog, hvad jeg havde af fortjeneste, det regner jeg nu på grund af Kristus for tab.” Det er jo meget ualmindeligt, at

nogen kan berømme sig sådan over for mennesker. Alligevel siger han, anser jeg al denne hellighed som mødding for Kristi skyld. Det er min højeste glæde og bedste trøst at "blive fundet i ham ikke med min egen retfærdighed, som kommer af loven, men med den retfærdighed, som kommer gennem troen på Kristus, og som *af Gud tilregnes troen*. Imod dette at jeg nu kan modtage denne min Herres retfærdighed anser jeg al min egen retfærdighed som en mødding". Her anvender Paulus et endnu foragteligere udtryk end Johannes, som nøjes med at kalde sine gode gerninger en skopjalt. Paulus kalder dem for en mødding. Det er jo ganske foragteligt talt om vor hellige livsførelse.

Vi bør lade de frommes eksempel gå os dybt til hjertet, give nøje agt derpå og alvorligt anstrenge os for at leve i tugt og ærbarhed i verden, så at mennesker ikke skal have noget at bebrejde os. Dette hører til livet her på jorden, men slutter også med dette liv. For en from mand bliver begravet lige som en skurk, en from kvinde lige som en skøge. Men når det bliver spørgsmålet om det andet liv, det evige, så lær dig at sige: "Jeg holder mig til min Herre Kristus og den hellighed, som han har *skænker mig i dåben, i Ordet og i nadveren*. Deri vil jeg blive fundet som

en ussel orm.” Man bør altså gøre forskel mellem vort timelige liv og vor hellighed og det evige liv i den retfærdighed, som gælder over for Gud.

Hedningerne har også levet i tugt og ærbarhed og gjort og lidt meget for deres fædreland. For dette bør de også med al ret berømmes. Men når døden kommer, så bliver det noget andet. Da må al vor gøren og lidelse træde tilbage, for gennem det får vi ikke syndernes forladelse eller retfærdighed. Hvorfra skal vi da tage den retfærdighed og hellighed, som over for Gud gælder til evigt liv? Det må gå sådan til, at vi med Johannes ydmyger os og siger: ”Herre, her er en stakkels pjalt, en gammel revet, grim las”, eller som Paulus siger ”en stinkende mødding”. Over for verden må det gælde som balsam, silke og gyldne smykker, men Herre, lad mig over for dig være en gammel pjalt, som jeg kan tørre din Søns sko med og skænk mig hans retfærdighed. Han er nemlig med sin retfærdighed min elskede og dyrebareste skat. Jeg véd jo, at jeg med ham og hans retfærdighed kommer ind i Himlen, mens jeg med min egen retfærdighed skulle fare ned i Helvedes afgrund.

Vi kan altså slutte os til, at munk- og klostervæsenet og hvad som yderligere kan nævnes af det slags, alt sammen hører Djævelen og Helvede til, hvis de som holder sig til dette, ikke har den hensigt, at de vil bevise Gud skyldig lydighed og ikke blive nogen til forargelse, men tænker at de derved skulle blive salige, ja tilmed kunne sælge sine gode gerninger til andre mennesker. Dette er at fornægte Kristus, ja, at bespotte og foragte ham, som jøderne foragtede og spottede ham. Vi bør tage os i agt for sådan ondskab og lærer, hvordan vi skal modgå sådanne forførere, nemlig ved at sige til dem: ”Du arme menneske, tiltror du dig virkelig at kunne gøre mig salig med dine beskidte gerninger og din hellighed? Johannes, Paulus, Peter og andre helgener har ikke formået dette, ellers havde de ikke tænkt så ringe og prædikeret så foragtligt om deres egen hellighed.” Vil man *benytte klostrene til skoler*, så at man her opfostrer børn og lader dem studere Skriften, så er dette en meget smuk, fortræffelig og nyttig brug, men det er ikke den hensigt, paven og hans tilhængere har. De viser i stedet for klosterlivet som en vej til Himlen. Dermed skal de bestemt finde en sådan himmel, hvor ild og luer slår ud gennem vinduerne. Derfor var det meget bedre, at man

ødelagde sådanne klostre, end at mennesker på den måde vises bort fra Kristus og fordærves til legeme og sjæl.

Så lære da nu som sagt i korthed af dagens evangelium, at vi med og blandt mennesker skal leve tugtigt og ærbart, være flittige og virksomme når det gælder gode gerninger og i ingen måde blive til anstød. En sådan lydighed fordrer Gud i sin lov og ønsker af os. Beviser vi ikke Gud denne lydighed, så griber han ind med bøddel og sværd, ja, til sidst med Helvedes ild. Vi er altså, siger jeg, skyldige på Guds befaling at gøre sådan mod mennesker. Men når du kommer ind for Gud, så sig: ”Herre, beroede det på min hellighed og mine gerninger, så var jeg fortabt. Jeg beder dig derfor om at må være en gammel pjalt ved min Herres Kristi fødder. For med mit liv er jeg ikke værd noget bedre end at blive fordømt. Men jeg henflyer til hans retfærdighed, at han må hellige mig med en anden, bedre og evig hellighed. Sådan kommer jeg sikkert til det evige liv.”

Dette vil paven og hans præsteskab ikke høre, for de indser godt hvad som skulle blive følgen deraf, nemlig at stiftelser og kloster og messer og al deres falske gudstjeneste da ikke skulle bestå ret længe. Derfor fortsætter de

stædigt med deres gerningslære, de fleste for mavens skyld, de øvrige fordi de på den måde håber at blive salige. Sådan gør Johannes og Paulus ikke. De holder ikke fast ved deres retfærdighed og hellighed. Som de, burde også alle kristne gøre. De burde sige med Paulus: ”Min hellighed er en stinkende mødding.” Eller som Johannes: ”Min hellighed er som en pjalt, om jeg vil jævnføre den med Kristi hellighed og hans gerninger.” Men de pavelige vil ikke være mødding og pjalter med sine messer, løfter, faste og bønner. De vil overgive os, fordi vi ikke holder med dem, men viser mennesker en anden og bedre vej. Men lad os se på Johannes mund og finger, hvormed han peger og viser os, at vi ikke skal glemme vor Herre og saliggører Jesus Kristus, heller ikke gå glip af ham, til hvem Johannes så flittigt og trofast ledsager og henviser os, for at vi skal blive salige.

Dette er det vigtigste som dagens evangelium har at lærer os, at Johannes så ivrigt viser fra sig selv til Herren Kristus, at han ydmyger sig selv så dybt, men så højt op-højer og berømmer Kristus. Desuden at farisæerne og ypperstepræsterne sender bud til Johannes og vil tvinge ham at standse med sit døben og prædiken, fordi han selv siger,

at han hverken er Kristus eller Elias eller en profet. Sådan også at han gør forskel mellem sin dåb, med hvilken han som en tjener døber, og Kristi dåb, hans som er Herren selv og alene kan give Ånden. Disse to ting er for almindelige mennesker noget for højt. Deraf bør man dog lære sig og mærke, at verden og især hvad vist og højt er i verden, er fjende af Guds gerninger og gerne vil undertrykke og ødelægge det, sådan som ypperstepræsterne og farisæerne her forsøger. Men Johannes har en ret Elias' ånd og kraft dvs. et uforskrækket hjerte, og lader sig ikke hindres være sig fra at døbe eller prædike, indtil Herodes tager ham til fange, kaster ham i fængsel og til sidst lader ham halshugge. Dette lider han for Herrens skyld villigt og gerne i håb om at han gennem sin Herre og Frelser Jesus Kristus skal finde en nådig Gud og et evigt liv. Det give os vor Herre Gud gennem sin Søn Jesus Kristus. Amen.

Første juleprædiken.

Luk 2, 1-20

v1 Og det skete i de dage, at der udgik en befaling fra kejser Augustus om at holde folketælling i hele verden. v2 Det var den første folketælling, mens Kvirinius var statholder i Syrien. v3 Og alle drog hen for at lade sig indskrive, hver til sin by. v4 Også Josef drog op fra byen Nazaret i Galilæa til Judæa, til Davids by, som hedder Betlehem, fordi han var af Davids hus og slægt, v5 for at lade sig indskrive sammen med Maria, sin forlovede, som ventede et barn. v6 Og mens de var dér, kom tiden, da hun skulle føde; v7 og hun fødte sin søn, den førstefødte, og svøbte ham og lagde ham i en krybbe, for der var ikke plads til dem i herberget.

v8 I den samme egn var der hyrder, som lå ude på marken og holdt nattevagt over deres hjord. v9 Da stod Herrens engel for dem, og Herrens herlighed strålede om dem, og de blev grebet af stor frygt. v10 Men englen sagde til dem: »Frygt ikke! Se, jeg forkynder jer en stor glæde, som skal være for hele folket: v11 I dag er der født jer en frelser i Davids by; han er Kristus, Herren. v12 Og dette er tegnet, I får: I skal finde et barn, som er svøbt og ligger i en krybbe.« v13 Og med ét var der sammen med englen en himmelsk hærske, som lovpriste Gud og sang:

v14 Ære være Gud i det højeste og på jorden!

Fred til mennesker med Guds velbehag!

v15 Og da englene havde forladt dem og var vendt tilbage til himlen, sagde hyrderne til hinanden: »Lad os gå ind til Betlehem og se det, som er sket, og som Herren har forkyndt os.« v16 De skyndte sig derhen og fandt Maria og Josef sammen med barnet, som lå i krybben. v17 Da de

havde set det, fortalte de, hvad der var blevet sagt til dem om dette barn, v18 og alle, der hørte det, undrede sig over, hvad hyrderne fortalte dem; v19 men Maria gemte alle disse ord i sit hjerte og grundede over dem. v20 Så vendte hyrderne tilbage og priste og lovede Gud for alt, hvad de havde hørt og set, sådan som det var blevet sagt til dem.

Hvordan Kristus blev født i Betlehem

Denne vor kære herres Jesu Kristi fødsels fest er især derfor indstiftet hos de kristne, at man på den ret skal prædike og lære den at kende, så at ungdommen og det menige folk kan huske den og lægge sig den på hjerte, og ret lære deres frelser at kende. For skønt man forkynder det hvert år, så lader det sig dog aldrig ganske prædike eller lære fuldt ud. Vi vil derfor dele dette evangelium i to stykker, og først på det enfoldigste fortælle, hvordan det er gået til, og dernæst høre, hvad de kære engle prædiker og synger derom.

Det første stykke i denne beretning er dette, at Kristus just blev født på den tid, da jøderne under kejser Augustus første gang blev skrevet i skat, hver efter sin formue. Her har altså vor kære herre Kristus allerede begyndt at regere i verden, skønt hemmeligt. Her må den store kejser Augustus tillige med sit rige tjene ham, skønt uden sit vidende,

og ved sit bud give årsag til, at Jomfru Maria med sin trolovede Josef rejser til Betlehem, og, som profeterne forud havde profeteret, føder frelseren i denne by. For ellers, hvis dette ikke var foranlediget ved kejserens befaling, ville Josef og Maria sikkert være blevet hjemme. Men da Kristus skal fødes i Betlehem, så må nu kejseren give årsag dertil, og således tjene den herre Kristus på hans fødsels tid, skønt hverken kejseren eller verden vidste noget deraf. For verden plejer jo ellers at være så ond og utro, at den hellere havde hindret end fremmet dette. Men *Gud fører sit styre således, at verden undertiden, uden selv at vide det, må gøre de ting, som man med dens vidende aldrig skulle få den til.*

Da de nu i lydighed mod kejseren var kommet fra Galilæa til Betlehem i Judæa, kom den tid, da Jomfru Maria skulle føde. Men det er på alle måder besværligt og ubejlejligt. De to ægtefolk er i en fremmed egn, i en fremmed by, hvor de hverken har hus eller opholdssted. Og selv om de uden tvivl har haft slægtninge dér, så har de ikke taget sig af dem. Desuden var byen så fuld af mennesker, at der ikke engang var plads til dem i herberget. Derfor må de klare sig med en stald ligesom fattige tiggere. Her var

hverken vugge, dyne, puder eller linned, lidt hø var alt, hvad de kunne finde, så de lavede en lille seng hos de kære dyr. Her i den kolde vinter, midt om natten, blev den ædle, velsignede frugt, barnet Jesus, født.

Dette er kort fortalt den hellige historie, som evangelisten uden tvivl derfor har villet udmale således for os, som ellers er så kolde, for at vore hjerter dog kunne blive en smule opvarmet ved at se, i hvilken usselhed vor frelser fødtes til denne verden. Betlehem var bestemt ikke bedre værd, end at synke ned i Helvedes afgrund, når den end ikke viste sin frelser så megen ære at låne ham en plads til vugge eller en hynde til vuggepude. Hans vugge var først den kære moders skød, og derefter krybben; og således vugger man dette lille barn i søvn. Vil den arme barselkvinde ikke fryse, må hun hulle sig i sin kappe og hvad andre fattige klæder, hun har haft med sig. Her er ingen, som vil låne hende eller barnet noget, eller tjene eller hjælpe dem med det allerringeste.

Hvorfor afbilder evangelisten denne fødsel så ringe og elendig? Fordi du skal tænke på den og aldrig mere glemme den, så du lader den gå dig til hjertet. Især fordi du her hører, at det er sket dig til gode, så du derover bliver

glad og taknemlig mod Gud. Det er en lang rejse fra Nazaret til Betlehem, mere end 150 km, så man må tænke, at de ikke har haft mange ejendele med. Således har babytøjet og hvad man ellers bruger til barnet sikkert heller ikke været særlig kostbart, så de måske har lagt barnet i krybben med et stykke klæde eller en kappe. De har ikke kunnet holde barnet i skødet hele tiden, så de har måttet lave en lille seng af noget tøj og lignende. Imens har barnet måttet klare sig i krybben med lidt hø og halm. Josef har også hjulpet til, så godt han kunne. Og måske har en eller anden pige hentet noget vand til dem og andre hjulpet til, som man gør, når nogen er i nød. Men det er ikke beskrevet.

Man må formode, at nogen har sagt, at der ligger en ung kvinde i stalden, som ingen har taget sig af. Skam dig, du skændige Betlehem, at du viser dig så hård og ubarmhjertig imod din frelser, og end ikke viser ham den ringeste tjeneste! Du havde mere end Sodoma og Gomorra fortjent, at svovl og ild skulle regne ned over dig fra himlen og ødelægge dig i bund og grund. For selv om Maria havde været en tiggerske, eller med tugt at melde en prostitueret kvinde, så skulle man dog i sådan nød have været rede og

villig til at tjene hende. Men det blev der nu intet af. Det lille barn må svøbes i klude og lægges i en krybbe. Ja således modtager man denne herre her på jorden, hvor de andre fråser og lever højt, fører stor pragt, og brammer med smukke klæder og herlige huse!

Dette være sagt om den fortællings første stykke, som derfor er optegnet os, at vi skulle tage os dette billede til hjerte, og ret tydeligt forestille os, i hvilken elendighed vor kære herre Jesus blev født til denne verden, for at vi må lære at prise og takke Gud for den store velgerning, at vi arme, elendige, fordømte mennesker, i dag er kommet til så stor ære, at vi er blevet ét kød og blod med Guds søn. For netop Faderen evige søn, ved hvem himmel og jord er skabt af intet, han er, som vi hører, blevet et menneske, og født til verden ligesom vi, undtaget at det med ham gik til uden al synd. Derfor kan vi nu rose os af, at Gud er blevet vor broder, ja vort kød og blod.

Denne store ære overgik ikke englene, men os mennesker; og uagtet englene er herligere skabninger, end vi, så har dog Gud æret os mere og højere, og sluttet sig nærmere til os, end til englene, fordi han ikke er blevet en engel, men et menneske.

Hvis vi mennesker nu ret betænker dette, og tror det af ganske hjerte, så måtte dog viseligt denne vor kære herre Guds usigelige nåde og velgerning give os en stor og høj glæde, og drive os til af hjertet at takke Gud derfor, elske ham, og gerne gøre hans vilje.

I pavedømmet fortalte de en historie om, hvordan Djævelen engang kom ind i en kirke, mens der blev holdt messe, og da man i trosbekendelse sang de ord: ”Guds søn blev menneske”, og folk blev stående, og ikke faldt ned på deres knæ, da slog han en af dem på munden, skammede ham ud, og sagde: Du grove klods, skammer du dig ikke, at du står der som en træblok, og ikke kaster dig ned af glæde? Var Guds søn blevet vor broder, som han blev jeres, da havde vi ikke vidst, hvor vi skulle hen af glæde.

Jeg tror ikke, at dette er sandhed. Dertil er Djævelen os og den herre Kristus for fjendsk. Men sandt er det, at den, som har digtet denne fabel, har haft en høj ånd, og ret forstået den store ære, som overgik os derved, at Guds søn er blevet menneske. Ikke som Eva og Adam, der blev gjort af jord, men os endnu nærmere pårørende, fordi han er født af Jomfru Marias kød og blod, ligesom andre mennesker, dog med den forskel, at hun, Jomfruen, har været

alene, og han er undfanget uden synd ved Helligånden. Ellers er han os fuldkommen lig, en virkelig og sand søn af en kvinde.

Adam og Eva er ikke født, men skabt. Adam har Gud dannet af jorden, og Eva af hans ribben. Hvor langt nærmere er da ikke Kristus os, end Eva var sin mand Adam, fordi han sandelig er født af vort kød og blod. Denne ære skal vi agte højt, og ret tage os til hjerte, at Guds søn er blevet kød, og at der mellem hans og vort kød ingen anden forskel er, end at hans er uden synd. For han er undfanget ved Helligånden. Gud har fyldt Jomfru Marias sjæl og legeme med Helligånden, *så hun har været uden al synd, da hun undfangede og fødte den herre Jesus*. På dette ene nær var alting naturligt hos ham som hos andre mennesker. Ligesom vi andre har også han spist og drukket, er blevet sulten og tørstig og har frosset. Sådanne og lignende naturlige skrøbeligheder har han haft, ligesom os. Som også Paulus siger, at Kristus blev os mennesker lig, så han spiste, drak, blev glad og ked af det.

Her har altså den høje, evige herlige majestæt måttet ydmyge og nedlade sig såre dybt. For han havde også kunnet blive et sådant menneske, som han er nu i Himlen, hvor

han også har kød og blod ligesom vi, men hvor han ikke lever dette arme, svage, skrøbelige liv, som vi lever her på jorden. Således havde han fra begyndelsen af kunnet gøre, og endda derved vist en stor ydmyghed og menneskeslægten en stor ære. Men således ville han ikke gøre det, for han *ville vise, hvilken stor, hjertelig kærlighed han har til os*, så at vi nu kunne glæde os over, trøste os ved og rose os af, at vi i Himlen har en broder, som er Guds søn selv, og som vi kan modtage, ja, som vi skal modtage. For det menneske er forbandet, som ikke modtager ham, og ikke lader denne glæde komme ind i sit hjerte.

Grunden til at denne historie bliver prædikeret hvert år, er altså den, at ethvert ungt hjerte skal betænke indholdet, takke Gud derfor, og sige: Nu har det, Gud være lovet, ingen nød med mig; for jeg har en broder i Guds søn, der er blevet, ligesom jeg. Hvorfor han nu er blevet således, og hvad han dermed har villet udrette, skal vi senere høre videre om; men det kan jo ikke være sket for anden årsags skyld, end at han har villet redde os fra synden og den evige død. Dog nu taler jeg kun om hele menneskeslægten store og høje ære, som vi i sandhed kan rose os af og skulle glæde os over. *Denne ære har alle mennesker.* De

kristne har desuden noget endnu højere, som overgår alt andet. Det er det første, man skal bemærke af denne historie.

Men dernæst skal den også være os et stort og højt forbillede til efterfølgelse. Kristus, Guds søn, har ydmyget sig så dybt, og deler al sin ære med vort arme kød og blod. Den guddommelige majestæt, for hvem selv englene skælver, har nedladt sig til at gå omkring hernede som et fattigt og ringe menneske. Oppe i Himlen tilbeder englene ham, og hernede på jorden tjener han os og lægger sig ned i denne verdens dynd. Når Guds søn har gjort dette, da bør vi også deraf lære med taknemlige hjerter og til hans pris og ære villigt og gerne at ydmyge os, og, efter hans ord, tage det kors på os, som han lægger på os. Det vil sige, villigt og gerne lide al slags sorg og trængsler, og således følge ham efter. For hvad kan vel dette skade os, eller hvorfor skulle vi vel skamme os ved lidelserne, når vor kære herre Kristus dog selv har lidt både kulde, sult, sorg og al slags nød og elendighed her på jorden? Men ganske særlig jammerligt og elendigt gik det, som sagt, til, da han kom her til jorden og blev født. Her var hverken stue eller kammer, hverken dyner eller linned. I en krybbe måtte han

ligge mellem dyrene. Men når nu din kære ven, ja din broder, himlens og jordens og al skabningens konge, lægger sig ned i al denne fattigdom og elendighed, så skam dig dog, og vær ikke så fin på det, selv slet intet at ville lide! Se dig vel for, og husk, hvem du er! Er det dog ikke i sandhed sådan, at du er en arm synder, ikke bedre værd, end at ligge på en tjørnebusk? Du ligger i din bløde seng, mens han, din herre, ligger på groft halm og i en krybbe.

Ja er det dog ikke også fortrædeligt med os mennesker: Her ser vi, I hvilken ydmyghed og fattigdom vor herre Jesus ligger, og det for vor skyld, og så vil vi alligevel være store herrer, ja oven i købet brumme og knurre af hovmod og utaknemlighed, hver gang vi skal lide en smule modgang. Det rimer sig dog meget dårligt sammen, at vor herre og frelser, os til gode, bliver født i sådan fattigdom og elendighed, og tilmed dør på korset for os, men at vi, dovne kroppe som vi er, al vor tid vil sidde i fred og ro og nyde gode dage. Nej, dette rimer sig dog slet ikke sammen! Disciplen er ikke over mesteren, heller ikke tjeneren over sin herre, siger Kristus i Matt 10, 24.

Så lad os nu ret lære og alvorligt betænke, først den ære, vi er kommet til derved, at Kristus, Guds søn, blev

menneske. Sandelig en ære, så stor, at var nogen af os en engel, da måtte han jo ønske, han var et menneske, at også han kunne rose sig heraf, og sige: mit kød og blod troner over alle engle! Derfor skulle vi mennesker, som rimeligt er, prise os salige. Ja, Gud give, at vi måtte forstå dette, tage os det til hjerte, og være taknemlige mod Gud derfor! Og for det andet bør vi også flittigt give agt på Kristi eksempel, og hvad han, som er alle herrers herre, i denne sit første komme gjorde og led for os arme mennesker, *så det kan bevæge og drive os til, også af hjertet og gerne at ville tjene og hjælpe andre mennesker, om det end stundom kan falde os surt nok, og om vi end for den sags skyld selv må lide noget.* Hertil hjælpe os Gud ved sin Helligånd ved vor kære herre Jesus Kristus! Amen.

Anden juleprædiken.

Hvad englen forkynder hyrderne.

Vi har nu hørt denne dags historie: Hvordan Kristus Jesus, Guds søn, blev født til denne verden, og hvad vi skal lære deraf. Men da dette nu var sket i Betlehem, melder evangelisten videre, hvordan en engel, omgivet af en stor, lysende klarhed, kom ned fra Himlen til nogle hyrder, som i samme egn lå ude på marken med deres hjord, og forkyndte dem denne fødsel med de ord:

v10-12 Frygt ikke! Se, jeg forkynder jer en stor glæde, som skal være for hele folket: I dag er der født jer en frelser i Davids by; han er Kristus, Herren. Og dette er tegnet, I får: I skal finde et barn, som er svøbt og ligger i en krybbe.

Dette er den første prædiken om det nyfødte barn, vor herre Jesus; og den har englene ført her ned til os fra Himlen. Derfor er den vel værd, at vi med flid lytter til den, og vogter os for den indbildning, at vi allerede kan den, og er udlært. For om man end hvert år, ja hver dag prædikede den for os, så ville vi dog her på jorden aldrig til fulde kunne lære den.

Og denne engleprædiken var da også såre nødvendig; for selv om Kristus var blevet født tyve gange, *så havde det dog været forgæves, hvis vi intet havde hørt derom.* Hvad hjælper det vel, at man har en kostelig skat liggende i huset eller kælderen, hvis man intet véd derom? Da kan den jo hverken give lyst eller glæde; som også Ordsproget siger: ”En skjult skat er en unyttig skat”. Enhver løber hen over den ligesom over skidtet på gaden, som ingen agter på. Således også her med denne hellige, glæderige fødsel: Havde Gud ikke ladet prædike derom ved sine kære engle eller ved nogen anden, og ikke åbenbaret denne skat for mennesker, så havde ingen kunnet begære den, meget mindre nyde den, eller glæde sig over den. For hvad vi ikke véd, rører os ikke, volder os hverken glæde eller smerte, men er, som om det aldrig havde været til, og heller aldrig nogensinde skulle blive til noget.

Derfor er dette et af de ypperste stykker i dagens evangelium, at englen ved denne sin prædiken forkynder os Jesu fødsel, og *viser os denne dyrebare skat*, for at vi ikke, nu da den ligger lige for os, skal gå den forbi, men kende

den, så vi kan have trøst og glæde af den. Og derfor begynder englen straks med de ord: ”Se, jeg forkynder jer en stor glæde.”

Disse ord er vel valgte og skildret; for englen ser, at hyrderne er meget forfærdet, som over en uforklarlig ting, idet de ser dette store, strålende lys, som pludselig, midt i den dybe nat, fylder himmel og jord med ildens klarhed. Han taler dem derfor gladeligt til: ”Frygt ikke!” Som ville han sige: I har ingen årsag til frygt; men at I frygter, er et sikkert kendetegn på, at I endnu intet véd om den ædle, dyrebare skat, som Gud har skænket jer; for ellers ville I ikke frygte, men glæde jer af ganske hjerte. For just derfor er det jo, jeg kommer, at jeg skal forkynde jer en stor glæde, en undergerning, som, når I ret ville tage jer den til hjerte, må bringe jer til at juble med stor, usigelig glæde.

Det er altså englen især om at gøre, at hans prædiken skal indprente sig hos dem, og ikke ske forgæves, men udrette, hvad den skal. Derfor taler han ikke om en almindelig, men om en stor glæde og om nyttige ting. Netop fordi Djævelen ved synden har nedstyrtet os mennesker så dybt og bragt os i en gruelig, stor jammer, så at vi ikke blot

ligge nedsænket i arvesynden og den evige død, men desuden endnu hver dag her i verden kan vente os utallige og mangfoldige ulykker fra ham, så at ingen endog blot et eneste øjeblik kan vide sig sikker for ham enten på legeme eller ejendom, så grueligt som han regerer i denne verden ved idel mord, løgn, svig, rov, tyveri, og de frommes forfølgelse.

Til al denne jammer kommer endnu den, som evangeliet fortæller om, at han også farer i folk, og gør dem gale og afsindige, så man må sige, at sådanne mennesker intet andet er end en stinkende, hemmelig bolig for Djævelen. Så skændigt har han gjort os mennesker til intet, at vi ikke kan have et stykke brød med sikkerhed her på jorden. Desuden må vi bære Guds vrede og den evige død. *Dette må sandelig kaldes Djævelens skændige rige.*

Alligevel kan al den jammer, som Djævelen har tilføjet os, på ingen måde, når vi ret betænke det og afvejer det ene mod det andet, sammenlignes med den usigelig store og herlige rigdom og glæde, som englen her prædiker for os, idet han siger: ”Frygt ikke! Se, jeg forkynder jer en stor glæde: Jer er i dag en frelser født”. Ved denne forkyndelse

vil han gerne vende vore øjne og hjerter bort fra al Djævelens jammer, og vise os til dette barn. Som havde han udrettet en kostelig, frelsende lærergerning, når han blot ret kunne drage vore øjne til denne frelser, og lære os at erkende ham som vort kød og blod. Vist og sandt er det også, at hvis det var muligt, at dette livsalige og frydefulde billede ret kunne tage bolig i et menneskes hjerte, da måtte jo hans trøst og glæde over denne vor frelser uendelig højt overgå al den jammer og skade, som er os tilføjet af Djævelen, skønt den alligevel både er stor og evig.

Hvis vi nu vil overvinde Djævelen med al hans gift og vrede, død og Helvede, og være i sikkerhed for ham, da kan det alene ske ved det livsalige syn og den troens trøst, hvorom englen her prædiker, idet han siger: ”I dag er der født jer en frelser”. *Når dette syn ret lyser ind i vore hjerter, så er sagen allerede vundet.* For hermed vil englen lægge os disse tanker på hjerte: Djævelen har skændet og ødelagt mig og alle andre mennesker, og nedkastet os i Guds vrede og den evige fordømmelse. Dette er desværre sandt. *Men så stor er denne skade dog ikke, at den skat, Gud har skænket mig, dog er usigelig meget større.* Min

herre og Gud lader sig nemlig ikke nøje med at bo og herske i menneskeslægten, på samme måde som Djævelen besætter mennesker; men her bliver Gud selv et sandt menneske, så at han og vor menneskelige natur bliver én person i Kristus. Så nær kan Djævelen ikke komme noget menneske; for om han end behersker et menneske, så bliver dog mennesket menneske, Djævelen Djævel, og er således endnu stedse to forskellige væsener både af person og natur. Derimod har Guds søn påtaget sig menneskelig natur, så at jeg nu med sandhed kan sige: Dette menneske er Gud; Gud og menneske er blevet én uadskillelig person.

Således har da vor kære, nådige Gud i Himlen indladt sig meget tættere med os og er kommet meget dybere i vort kød, end Djævelen har kunnet komme. Han kan beherske og plage et menneske, men personlig kan han alligevel ikke blive et menneske, naturerne er og blive altid adskilt, ikke alene efter deres væsen, men også hvad angår personen. Men ved denne er fødsel er de ét. Guds søn er i sandhed blevet vort kød og blod, født af Jomfru Maria. Som du og jeg. Blot er han ikke avlet af nogen mand, men undfanget ved Helligånden, så han ikke er blevet besmittet af den lede Djævels gift, men har et ganske og aldeles rent

og uskyldigt kød og blod. Bortset fra denne eneste forskel, er han et menneske, som du og jeg, har måttet spise og drikke, sove og vågne, ligesom andre mennesker efter deres natur må gøre. Som Paulus siger, blev han menneskelig (Fil 2, 7), så at enhver, der så eller hørte ham, har måttet sige: Dette er et sandt, naturligt menneske og intet spøgelse; for han har den natur og gør de gerninger, som hører til dette naturlige liv.

Se, det er den glæde, englen forkynder os. Men jeg taler her kun om den ære, som vi skal glæde os over og endnu ikke om *frugten, som man prædiker om, når man prædiker om hans lidelse og opstandelse*. Nu taler vi kun om den ære, at Gud er kommet os så nær, at han er blevet vort kød og blod og et personligt menneske ligesom du og jeg, alene undtaget at han er uden al synd. Med denne uudsigelige ære har han smykket den menneskelige slægt. Det vil englen gerne indprente folk og siger: Se, jeg forkynder jer en stor glæde, som skal være for hele folket. Englen er glad og brænder og springer af ren glæde og skammer sig ikke over at skulle prædike for hyrderne, men er veltilfreds og ville gerne, at alle mennesker tog dette til hjertet, så alle lærte denne store ære at kende, at den menneskelige natur

er kommet til den herlighed, at Guds søn, ved hvem alt er skabt, den høje majestæt, er blevet vort kød og blod.

Og selv om vi ikke havde andet fra denne fødsel, var det ikke mærkelig, hvis vi mennesker havde hinanden så kær, at vi slugte hinanden, som man siger. Og jeg taler endnu ikke om nytten eller brugen, men alene om denne ære. Hvis det gik os rigtig til hjertet, ville vi aldrig mere være fjender med noget menneske. Grunden: Hvem ville dog være fjender med eller skade det billede, der har samme legeme og sjæl som min og din Gud? *Skulle vi nu ikke på grund af den ære, som Gud har vist os, også elske alle mennesker og gøre dem alt godt?*

Englene er vel en højere skabning end mennesket, men dem har Gud ikke set til. Gud er ikke en engel og en engel er ikke blevet Gud. Desuden er englene uskyldige og hellige. Det synes derfor, at det var rimeligere at Gud skulle blive en engel. Men han tager en ringe, elendig skabning, der ligger i synden og som Djævelen plager og ødelægger. Det er at stige dybt ned. Skulle dette ikke bevæge os, så vi af hjertet havde hinanden kær og ikke foragtede nogen, men viste al kærlighed og tjeneste mod hinanden?

Nogle kirkefædre, ikke mindst Bernhard, mener, at Djævelen, da han endnu var i Himlen, har set, at Guds søn ville blive menneske. Af den grund blev han misundelig på mennesker og blev vred på Gud, så han ikke mere ville være en engel, men hellere et menneske. Han er således faldet på grund af hovmod og misundelse. Hvad enten dette blot er en tanke eller er sandt, så har de hellige fædre med dette villet vise den store glæde og ære, som er overgået dem og os, at Gud er blevet menneske og netop har påtaget sig dette elendige kød og blod, som vi arme mennesker har, besat af Djævelen og fanget af døden på grund af synden.

Hvor usalige må de mennesker ikke være, der intet véd om dette? Men endnu mere usalig er de mennesker, der via englene, apostlene eller andre har hørt den prædiken, at Gud så nådigt har taget sig af den menneskelige natur og har taget den på sig og gjort den til herre over alle skabninger og som alligevel ikke har nogen glæde af dette. Det må være usalige mennesker, der ikke føler eller har trøst og glæde deraf. Hvor glade bliver de andre brødre ikke, når en af dem bliver en stor herre? Hvor er glæden stor. Det ser man på Josefs brødre i Første Mosebog. Og det er

sandt, at dette er en naturlig glæde. Hvordan kan det da være, at vi ikke glæder os her, at det ikke går os til hjertet, så vi takker og lover Gud for, at han er blevet vort kød og blod og nu sidder ved Guds højre hånd som en herre over alle skabninger?

Den, der nu kunne indprente sig dette ret i hjertet, måtte have alt kød og blod her på jorden kært og ikke vredes på nogen, på grund af det kød og blod, der sidder ved Guds højre hånd. *Et blik på Kristi menneskelighed skulle altså gøre alle hjerter glade og venlige, så man gik rundt i glæde og ikke kunne få nogen vred tanke.*

Den, der havde dette billede i hjertet, at Guds søn er blevet menneske, skulle ikke kunne forvente sig noget ondt fra Kristus, men kun alt godt. For jeg véd med mig selv, at jeg ikke kunne blive vred på mig selv eller tilføje mig noget ondt. Og nu er Kristus netop den, som jeg er, nemlig et menneske. Hvordan skulle han da kunne gøre noget ondt mod sig selv, det vil sige mod os, der er hans kød og blod?

Hvor dette billede var ret i hjertet, ville det på et øjeblik smelte alle forfærdelige eksempler på Guds vrede, som Syndfloden og straffen over Sodoma og Gomorra. Alt

dette måtte forsvinde på et øjeblik, når jeg tænkte på dette ene menneske, som er Gud og som har æret den menneskelige natur så højt, at han er blevet menneske. Usalige mennesker er nu de, som hører dette og ikke giver agt på det, men lader denne skat ligge og kun tænker på, hvordan de skal fylde kisten med penge, bygge smukke huse og leve i stor pragt. Det kommer af, at vi ikke føler et blik i hjertet af denne glæde, som englen her prædiker om.

Det burde altså bevæge os til stor glæde og salig stolthed, at der er overgået os en sådan ære frem for alle andre skabninger, ja frem for englene, og at vi med sandhed kan sige: Mit kød og blod sidder hos Guds højre hånd og regerer over alle ting. For en sådan ære nyder ingen anden skabning, selv ikke nogen engel. *Ja dette burde dog være en bageovn, der kunne sammensmelte os alle til ét hjerte, og tænde en så brændende kærlighed blandt mennesker, at vi af hjertet elskede hinanden.* Men her har, som sagt, den lede Djævel sit spil. Vi hører derpå i kirkerne, men siden tænker vi ikke videre derover, og glemmer det snart igen. Denne glæde fordærver han os med onde tanker, for at vi ikke skal bevare dette billede i vort hjerte,

som vi dog burde. Selv om vi slet ikke havde andet, end denne ære, så burde vi jo springe og danse af glæde.

Men til den naturlige glæde, som vi må føle herover, kommer endnu, at dette lille Jesusbarn er vor frelser. *Dette er det ypperste stykke af englens prædiken, og udtrykker den rette årsag, hvorfor vi skal være glade.* Derfor er det jo usalige mennesker, som intet hører eller véd herom. Men usaligst er dog, som sagt, også her de, der hører og véd det, men ikke agter derpå. For disse ord burde jo kunne smelte både himmel og jord, gøre os døden så sød som idel sukker, og forvandle alverdens ulykker for os, hvor mange slags og utallige de end er, til kostelig vin. For hvor er vel det menneske, som til fulde kan tænke denne tanke ud, at *Guds søn er født os til frelser*, og er blevet et menneske? Denne kostelige skat overbringer englen ikke blot til hans moder, Jomfru Maria, men til alle os mennesker: ”For jer, jer,” siger han, ”er en frelser født, som er den herre Kristus.”

Englen taler her med hyrderne, som var jøder, og i deres sprog udmærket kendte ordet ”Kristus”, og vidste, at det betyder en konge og herre. Men her tog størstedelen af

jøderne fejl, og mente, at han skulle være en herre og frelser *i legemlig forstand*. Men det var ikke meningen. Englen ser her til noget højere, som ville han sige: Hidtil har I været Djævelens fanger. Han har plaget jer med vand, ild, pest, krig, og hvem kan opregne, med hvor mange andre ulykker, men dog allerværst med synden og døden, denne evige jammer. Her ligger nu I arme mennesker under hans tyranni. *Sjælen forfører han med løgne*, der er utallige gange være, end al den skade, pesten kan volde legemet. *Dertil har også det arme, kummerlige, svage legeme heller ingen ro for ham*. Og når han nu har plaget sjæl og legeme her på jorden, så lurder endnu den evige død bag ved det hele på jer. I, som med sjæl og legeme uden hjælp og redning ligger i denne fordærvelige, onde, giftige ånds, denne verdens fyrstes og herres fangenskab, jer er denne frelser født.

Ja dette lille ord ”jer” skulle dog gøre os glade. For med hvem, eller om hvem taler han vel? Ikke med sten og træklodser, men med mennesker; og ikke med én eller to alene, men, som han selv siger, med hele folket.

Hvad skal vi altså gøre? Hvad er meningen? Skal vi også her tvivle om Guds nåde, og sige: Ja, Peter og Paulus,

de kunne glæde sig over denne frelser, men jeg tør ikke. Jeg er en stakkels synder, denne ædle, dyrebare skat angår ikke mig. Men kære! Når du vil sige, at han ikke hører dig til, så vil jeg sige: Hvem hører han da til? Er han da kommet for gæssenes, køernes eller grisenes skyld? For du må dog se nøje til, hvem han er. Havde han villet hjælpe en anden skabning, så var han vel også blevet denne anden skabning. Var han ikke kommet på grund af os arme, syndige, fortabte mennesker, som vi er, da havde han jo ikke ladet sig kalde vor frelser.

Og hvem er da du? Hvem er jeg? Er vi ikke alle mennesker? Jo! Men hvem andre end vi mennesker skulle da tilegne sig dette lille barn? Englene har ham ikke behov; djævlene vil ikke vide af ham; men vi har ham behov, og for vor skyld er han blevet menneske. Derfor bør vi mennesker modtage ham med glæde, som også englen her siger: ”Jer er en frelser født”; og lige før: ”Jeg forkynder jer en stor glæde, som skal være for hele folket”. Og er det ikke en stor og herlig ting, at en engel bærer et sådant budskab ned fra Himlen til mennesker? Og at derefter så

mange tusinde engle er glade derover og ønsker og forkynder, at også vi mennesker skal være glade og modtage denne nåde med taksigelse, som vi siden skal høre om.

Derfor er det et herligt og dyrebart ord, om lyder her, ”Jer er en frelser født”. Denne fødsel angår ikke os engle, og jeg selv tager mig ikke deraf, uden for så vidt at jeg under jer det af hjertet. Men jer, I arme, fordærvede, fortabte mennesker, jer angår det. Jeres frelser er dette barn. Så modtag ham da; for I har en sådan frelser behov, hvis I skal blive hjulpet ud af synden og døden. Nu er det allerede i sig selv en herlig og stor ting, at Gud er blevet et menneske. *Men det er dog noget endnu langt højere, at han skal være vor åndelige og evige frelser.* Hvis nogen ret erfarede og troede dette, ville han kunne tale om, hvad en sand glæde er. Ja han ville vel for lutter stor glæde ikke kunne leve længe her.

Men her på jorden vil vi aldrig til fulde kunne fatte denne prædiken eller få den lært; dertil er dette liv for trangt og vore hjerter for svage. Men var det muligt, at et hjerte ret kunne rumme og tilegne sig den, ville vort hjerte sprænges af glæde og vi ville aldrig nogensinde mere kunne føle nogen sørgelig tanke.

Men i det mindste skulle vi dog, når vi ret troede derpå, have den frugt deraf, at vi var venlige med hinanden, og afstod fra løgn, bedrageri og anden umoral på grund af det billede, at Gud selv er blevet et menneske. Men her ser man, hvor dårligt det står til med vor fremgang; for denne glæde vil aldrig ret tage bolig i vore hjerter. Både den kære engels og vor frelsers egen prædiken er altid snart glemte igen, og de fleste mennesker tragter kun efter at tilfredsstille deres gerrighed og andre begæringer. Det er et sikkert tegn på, at vi enten slet ikke agter på denne prædiken, eller i alt fald tror den meget løst; for ellers måtte vi jo være glade, hvis vi troede på, at vi har en sådan Frelser.

Hvor ville et sygt menneske, der lå for døden, ikke glæde sig, hvis det fik en garanteret virkningsfuld medicin. Ja den glæde ville man virkelig føle, kom fra hjertet. Men her, hvor vi har et troværdigt værn og lægemiddel mod synden og den evige død, glæder ingen sig, eller i alt fald kun ganske få. Den store hob tragter efter en anden glæde, så de her kan nyde fred, ro, vellyst, osv. Og dog er man intet øjeblik sikker på at beholde dette liv. Alt dette er et tegn på, at vi kun høre denne glædelige forkyndelse lige-

som i søvne, og er usalige mennesker, som har denne dyrebare skat liggende foran os og dog ikke bryder os om den.

Den, som nu hører derom, men aldeles ingen trøst eller glæde har deraf, han kan med rette agte sig at være et ulyksaligt menneske. For hvad skal vel kunne glæde et menneskes hjerte, når det ikke vil glæde sig over, at englen siger: ”Jer er en frelser født”? Den, som ikke vil bedre sig og blive from af denne prædiken, eller som ikke finder smag i denne himmelske vin, og hvis hjerte denne ild ikke kan varme, ham må man have bøddelen til at gøre from; ellers står han ikke til at hjælpe. Tag det derfor som et dårligt tegn, hvis du er så kold og uberørt, og bed Gud af hjertet om nåde, at han ved sin Helligånd vil ændre og hjælpe dit hjerte.

Når englen her endvidere forkynder, at denne frelser er født i Davids by, og kalder ham den herre Kristus, da viser han os ved disse ord til Skriften; for det var tidligere profeteret ved profeten Mika, at Kristus skulle fødes i Betlehem (Mika 5).

Men når englen især kalder dette barn for en ”herre”, da må vi ikke forstå dette, som ville den herre Kristus være

en verdslig konge, der ville fremtræde som en tyrann og slå til med stridskøller. Nej, men som Gud siger til Adam: ”kvindens afkom skal sønderknuse slangens hoved”.

Altså vil han fremtræde for os som vor herre, og som Djævelens fjende, være vor herre og forløser, gøre fordring på mig og dig som sine egne, og som sådanne kræve os tilbage fra Djævelen, og sige til ham: Giv mig denne, som du holder fanget. Han hører ikke dig til, men mig; for han er min skabning. *Jeg har ikke blot skabt ham, men også løskøbt ham med mit legeme og blod.* Lad ham derfor fare, og giv mig ham igen, for mig hører han til.

Her forkyndes os altså, at Kristus er en trøstens herre, som med væld angriber Djævelens regimente, tager sit eget tilbage, og træder ham under øjne og siger: Du forbandede ånd! Du førte dem i synd og død, du bedrog dem, og løj for dem; og dog hører de ikke dig til. For jeg er den herre, hvem det ikke blot naturligt, men også med rette tilkommer, og dig ikke, at herske over mennesker; for de er min erhvervede ejendom.

Ja, siger du måske, englene har Guds søn dog ikke forløst; hvordan skal man da forklare sig, at også de kalde

ham herre? Svar: For os har dette lille ord ingen anden betydning, end ganske som det lyder; men fordi englen her taler i almindelighed, idet han giver dette barn en så høj titel, og kalder ham herre, så giver dette klart til kende, at dette barn, som legemligt er født af Jomfru Maria, efter sin natur er en evig, sand Gud, for ellers havde englen bestemt ikke kaldt ham herre.

Men vor frelser er han, og ikke englenes, som også englen her tydeligt siger: ”Jer er en frelser født.” Men han er ikke blot vor, men også englenes herre; og således er nu de med os, og vi med dem denne herres husfolk. Nu regner de sig lige med os under denne herre; og altså er vi mennesker, som tidligere var Djævelens trælle, ved dette barn kommet således til ære og værdighed, at vi nu er optaget i borgerskab med de kære engle. De er nu vore kære venner, så at vi for dette barns skyld kan rose os af, at vi med dem, og de med os har én og samme herre, og at vi heri er blevet deres ligemænd og medtjenere.

De kære engle kunne jo med rimelighed hovmode sig af, at de er langt ædlere, end vi mennesker, først ifølge deres natur og væsen, og dernæst også fordi de er uden synd. Men der er ikke spor af hovmodighed. De foragter ikke os

mennesker for vor dybe elendigheds skyld. Vor død, synd og nød gør dem hjertelig ondt. Men just derfor er de så hjertelig glade over den frelse, vi har fået ved dette barn, og under os ligeså vel som sig selv den salighed, at dette barn, som er deres herre, i dag er blevet skænket os, og bringer os den høje ære, at vi nu skal være deres medborgere. De siger ikke: Bort med dig, du synder, du stinkende dødning, bort I fordømte og urene skurke og forbrydere! Nej, således taler de ikke, men er af hjertet glade over, at de nu har fået sådanne syndere til venner. De priser Gud, fordi vi nu bliver løste fra synden, og kommer i samme hus som dem, og under samme herre; og de priser og takker Gud for denne nåde, som de dog selv ikke har behov.

Hvor meget mere bør da ikke vi prise og takke Gud derfor, og elske og tjene hinanden, ligesom Kristus, der nu er blevet vort kød og nærmeste slægt, har gjort mod os? Men den, som ikke vil give agt herpå og elske og tjene sin næste, han står, som jeg allerede har sagt, ikke til at hjælpe.

Dette er den første prædiken, som er talt om dette barn efter hans fødsel, og den skal således stedse og altid vare ved lige til verdens ende. Derfor skal I flittigt give agt på den. For her ser I, hvordan de kære engle nu er blevet ét

med os, og vore venner, som siger, at vi ikke længere skal frygte, fordi dette barn er os født og vil være vor frelser. Dette er den rette, høje hjertelige trøst, hvoraf man ret egentlig og med sikkerhed kan mærke og erfare Guds nåde og barmhjertighed, at han, den almægtige evige Fader, således har forbarmet sig over os, og på en så såre venlig måde, ved en ren og skær, ung jomfru, har givet os sin søn. Ham lægger han i hendes skød, og lader så englene prædike for os, at han er vor frelser, at hvad vi mangler, skal vi finde hos ham, at han vil være vor hjælp og trøst, og *herefter skal al vrede, der har været mellem Gud og os, være ophævet og omvendt til idel kærlighed og fred.*

Betänk så selv, om Gud gør uret, når han lader dem være evig fordømt, som hører dette, og dog ikke vil modtage det, således som de blinde, forstokkede papister gør, som ikke ville lade sig nøje med denne frelser, men opsøger sig andre frelsere, som de forlader sig på. Denne engels prædiken lyder ganske anderledes, nemlig at dette barn alene er vor frelser, og at han alene skal være vor ypperste skat, i hvilken vi skal have al trøst og glæde. Hvor han er, derhen ser alle englene og Gud selv.

Men denne skat lægger han ikke alene i moderens skød, men i mit og i dit, og siger: Han skal være din ejendom, og alt, hvad han har i Himlen og på jorden, skal være dit. Den, som nu hører dette og ingen glæde føler derover, eller som lader denne frelser fare og opsøger sig en anden, han var værd, at lynene skulle slå ham ni alen ned i jorden. Derfor skal vi takke Gud for hans nåde, og bede ham, at han selv vil tale og skrive os denne engleprædiken i vore hjerter, for at vi ret må trøstes ved denne frelser, og ved ham overvinde døden og Djævelen.

Dertil hjælpe os vor kære herre og frelser, Jesus Kristus! Amen.

Tredje juleprædiken

Om englens lovsang

Vi har nu af juleevangeliet hørt: Først hvordan Guds søn blev født til denne verden af Jomfru Maria. Denne historie er blevet optegnet til os, og bliver hvert år prædiket i al kristenheden, for at vi ret skal tage os den til hjerte, og derved lære, af hjertet at takke Gud for al den nåde og alle de store velgerninger, han ved sin søns fødsel har vist os.

Dernæst har vi hørt den himmelske prædiken, hvor med englen forkynder Jesu fødsel for hyrderne på marken, omstrålet af en stor klarhed. For også her sker noget nyt, idet Gud lader de store herrer i Jerusalem sidde, men sender dette herlige budskab ned fra Himlen til disse fattige mennesker, hyrderne på marken. Og ligeledes idet hans hellige engel, efter sin herres, Jesu Kristi eksempel, ydmyger sig så dybt, at han ikke engang forsmår, at holde disse fattige hyrder en skøn prædiken, som siden den dag lyder, og lige til verdens ende skal lyde blandt de kristne.

Af denne beretning og af dette eksempel lærer vi, hvilke særdeles fromme og ydmyge ånder, de kære engle er, og at der i dem slet ingen hovmod findes. Derfor burde

også alle de, som anser sig for at være lærde, hellige og store herrer, med rette give vel agt på dette eksempel og deraf lærer, ikke at gøre sig til af deres kunst, visdom, magt og andre gaver, eller af sådanne årsager at foragte andre. For hvis nogen skulle hovmode sig af sine gaver, så havde de kære engle haft årsag dertil, og til at foragte de fattige hyrder, men det gør de ikke. Og skønt hyrderne er ringe og enfoldige mennesker, så mener englene sig dog ikke for ophøjede og hellige til, villigt og med hjertelig glæde at bringe dem dette budskab.

Sådan skal også vi gøre: Ingen foragte, men i al ydmyghed og gerne bruge vore gaver til andres hjælp og trøst. For dette er, som vi har hørt i den første prædiken, at efterfølge Kristi eksempel. Han foragter ingen, men ligesom han kom fattig og ringe ned fra Himlen til denne verden, så vil han også have fattige og elendige mennesker om sig, der søger og trænger til hjælp. For just derfor bærer han det navn: En hjælper eller frelser.

En sådan frelser indbilder de store herrer i Jerusalem sig, at de ikke trænger til. Men de fattige hyrder trænger til ham. Derfor bliver denne nåde først forkyndt for dem i en skøn, kort prædiken, hvori englen viser os, hvordan *alt*

kommer an på, at vi glæder os over denne frelser, som vil forløse os fra synd, død, Djævel og Helvede. Den lyder således: "Frygt ikke! I dag er der født jer en frelser i Davids by; han er Kristus, Herren."

Dette er ikke ord, som er oprundet i et menneskehjerte. De viseste mennesker på jorden vidste intet derom. Det er et engleord, som lyder ned til os fra Himlen, og hvori, Gud være evig lovet, også vi er blevet delagtige. For når du i dag læser eller hører denne prædiken, så er dette jo ganske det samme, som om du havde hørt den af englen selv. For hyrderne har heller ikke set englene, men kun lyset og klarheden, Men ordene har de hørt. Og du hører dem jo endnu i vor prædiken og læser dem i bøgerne, hvis du blot vil oplade dine øjne og ører, og lære og bruge denne prædiken på den rette måde.

Denne prædiken klinger og lyder ganske anderledes, end Moses' prædiken, som han hørte af englen på Sinaj bjerg. Der gik det sådan til, at mennesker måtte forfærdes, fordi de var i livsfare på grund af tordenen og lynilden. Nej, her bliver en hel anden prædiken hørt. Her kommer de kære engle ned med en skøn klarhed og glans, og begynder straks, allerede ved det første ord, således som et

bedrøvet og sorgfuldt hjerte allerhelst ønsker at høre dem syngende og tale, idet englen siger, at vi ikke skal frygte, men være hjertelig glade, ja stolte af glæde over dette lille barn, som er vor frelser, og som af englen her kaldes med det særlige navn "Kristus, Herren".

Ved dette navn griber han helt ind i Skriften, og sammenfatter som i én flok alle profeterne. For alt, hvad der står skrevet, går ud på, at man skal håbe på og forvente denne frelser, som kaldes Kristus. Loven kunne jo ikke hjælpe mod synd og død. Egne gerninger og egen hellighed hverken trøster eller glæder. Alt dette var alene forbeholdt Kristus. Han skulle gøre det. Dette sigter englen til ved sin prædiken om Kristus. Han er den, som skal udrette alt dette, og hos ham skal enhver finde alt, hvad der hører til syndernes forladelse og det evige liv.

Dette kan dog vel kaldes, med ét ord at bortkaste al den slags religion og lære, hvorved man uden Kristus vil vise mennesker vej til det evige liv. For skal han og ingen anden være vor frelser, så kan hans moder jo ikke være det, heller ikke Peter eller Paulus, og heller ikke Augustin, Bernhard, Frans eller Dominicus med deres ordensregler, således som man dog hidtil lærte os under pavedømmet,

idet man henviste folk til helgeners forbønner, munkeriet og andet lignende.

Men hvordan rimer dog nu alt dette sig med denne engleprædiken, ja endog blot med vor lille smukke julesang ”Et lidt barn så lysteligt”? Når vi til vor herres og frelsers ære sang: ”Var dette barn os aldrig født, så var vi alle fortabt,” [efter den tyske originaltekst - Wår uns das Kindelein nicht geborn, so wårn wir allzumal verlorn]. Er vi uden Kristus alle fortabte, så er jo munken med sin ordensregel og præsten med sin messe også fortabt. For hvor man siger ”alle”, undtages ingen; og skulle de blive salige, så må de blive det ikke ved deres munkeordener, ikke ved at faste, ikke ved at læse bønner, men alene ved Kristus. Han alene fører dette navn, og kaldes en saliggører eller frelser.

Anden del

Man har også i pavedømmet hver år holdt denne engleprædiken og sunget den skønne julesalme ”Et lidet barn så lysteligt”, *men ikke forstået det, så længe man ikke haft rette prædikanter*. Overalt hvor prædikestolen ligger og snorker, så at den ikke vækker og forklarer Ordet, så læser

og synger man nok, men man forstår det ikke. *Vi må jo erkende, at man selv under pavedømmet har haft dåben, nadveren, evangelieteksten, Fadervor, Trosbekendelsen og De Ti Bud.* De pavelige har det endnu i dag, præcis som vi, med den undtagelse, at de har forandret Herrens nadver og således ændret hans hellige testamente. Men alt dette ligger og sover hos dem. *De har det uden at vide, hvad de har.* De henter ingen trøst deraf, som kristne bør hente trøst af en sådan skat. De vandrer i sikkerhed uden at tænke på hvad dåben, evangeliet, Fadervor og Trosbekendelsen er. Derfor véd de heller ikke, hvad de synger eller taler om.

Hvad er det da, som mangler? Jo, prædikestolen er faldet, som skal åbne folks ører og vække dem med Ordet, så at man forstår, hvad man hører, læser eller synger. Den, som skal vække andre, må ikke selv sove, men må være vågen og klar. En søvnig prædikant kan jo gøre en vågen tilhører søvnig sammen med ham selv. Sådan er det gået med paven. Han er havnet i blomstergården og Paradis, hvor alt er ro og overflod. Derfor er han faldet i dyb

søvn og har ladet denne herlige prædiken tie, så at de ingenting véd og forstår af den, selv om de, som vi, læser og synger om den.

Sådan blandes det ene med det andet hos de pavelige. I evangeliet læser de om at Frelseren er født. I kirken synger de: ”Og var dette barn ikke født, så var vi alle fortabte.” Men ikke desto mindre går de bort og anråber Jomfru Maria, og faster, fejrer helgenerne, foretager valfarter, bestiller og hører messer med mere. Dette er jo at gøre sig en anden frelser og at vende om på den der sang og i stedet for denne Frelser og dette barn sætte Jomfru Maria og andre hellige, for ikke at tale om usle og elendige menneskeværk.

Derfor er det højst fornøden, af hjertet at bede til Gud, at han må give os vågne prædikanter, som vækker os med Ordet og forklarer det, så vi ikke kun hører og læser, men også forstår det. Hvor der savnes sådanne prædikanter, bliver det som hos de pavelige, at man har evangelieteksten, dåb og nadver, men ikke forstår noget deraf. *Da er Ordet, dåben og nadveren som en skat, man har i sit hus, men alligevel ikke får nogen nytte af, fordi den er gemt væk.*

Englens prædiken er jo klar og tydelig nok: ”En Frelser er født til jer.” Men selv om den er aldrig så tydelig, er den alligevel ubegribelig for paven og hans flok. Ellers skulle de jo ikke anråbe helgener, købe sig menneskeværk og menneskefortjeneste og søge sig en anden frelser. Da skulle de være tilfredse med denne Frelser.

Men overalt hvor Gud stiller en vågen og levende prædikant, som i sine tilhøreres hjerter ret kan vække til liv og forklare disse ord, dér lærer man af denne engleprædiken den skønne kunst, som sig bør, ret at dømme om al slags falsk lære og falske profeter, og det er da ikke muligt, at Djævelen kan forvandle sig i den grad, at man ikke fatter hvem han er, genkender ham og ser ham lige ind i hjertet, er han end aldrig så snu og kløgtig. Derfor siger også Paulus: ”Vi véd jo, hvad han har i sinde.” 2 Kor 2, 11.

I denne sammenhæng må vi altså ikke gå til værks på anden måde end at vi sammenligner al anden lære, den må kaldes jødisk, muslimsk, pavelig eller hvad man vil, med englens prædiken for at se, om den stemmer overens med denne. Pavedømmet praler overmåde med gudstjeneste og andre fortræffelige gerninger. Men hvem ser ikke, at det alt sammen kun er afgudereri, da de *mener at blive frelste*

gennem deres gudstjeneste. De stoler nemlig på, at Gud har behag i dette og at de derigennem skal vinde hans nåde og komme ind i Himmeriget. Englen prædiker dog her om barnet, at det og ingen anden er Frelser. Derfor kan vi også med rette anklage paven og hans biskopper for, at de *farer vild i både lære og livsførelse.* For hverken deres livsførelse eller deres lære stemmer overens med denne engels prædiken.

Den, som derimod holder sig til og retter sig efter engels prædiken, kan ikke fejle, han må siden foretage sig, hvad han vil, eller fælde hvilke domme, han vil. Derfor skal vi takke Gud for den nåde og af hjertet bede, at han må bevare os, så vi ikke slipper dette barn af syne eller af vore hjerter, dette salige lys, som lyser for os mod al Djævelens list og verdens ondskab, så at vi kan vandre sikkert frem og let og dristigt dømme al anden lære, som strider derimod, som falsk. Vi kan ikke gøre andet end at sige: Englen prædiker ikke sådan, at mine, dine eller nogen skabt væsens gerninger er vor frelser. Han viser os til barnet, om hvilket han siger: I dag er en Frelser født til jer og han er Kristus, Herren, som har gjort og udrettet alt, som hører til vor salighed. Denne lærer med engletunge vil jeg

tro. Til hans prædiken vil jeg holde mig, men ikke lytte til nogen, som taler anderledes. Dette er altså den herlige engleprædiken. Desuden kommer mange tusind andre engle og istemmer en smuk sang, så ligesom prædiken er en mesterprædiken, sådan følger siden en smuk mester-sang, en englesang, sådan som man aldrig før har hørt i verden. Den lyder sådan:

v14 Ære være Gud i det høje,
fred på jorden
og velbehag i mennesker.

Denne sang har tre sætninger eller strofer. Den første skal vi ikke kun fatte sådan, at den lærer os, hvad vi skal gøre. Den siger også, at det herefter skal *blive* sådan, fordi denne Frelser er født, at vi giver Gud lov og pris. Som ville de kære engle sige: Før, inden dette barn blev født, var det anderledes. Da var der i verden ikke stort andet end hån og afguderi. For hvad som er uden Kristus, det må siden være, hvor herligt og stort det vil, er intet andet end hån mod Gud. Men skal Gud være Gud, dvs. af mennesker holdes for Gud og æres som Gud, så kan det kun ske gennem dette barn. For nu først kan vi vide og være forvisset om at Gud er en god, barmhjertig og nådig Gud, fordi han ikke har

skånet sin enbårne Søn, men har ladet ham blive menneske for vor skyld. Denne uudsigelige og store velgerning driver og tvinger menneskers hjerter til at åbne sig for Gud i ret kærlighed, tro og håb og at takke og love ham for dette.

En sådan frugt - sådan synger englene - skal vokse frem og ses, så at Gud i det høje bliver ret æret. Ikke med ydre gerninger - de kan ikke stige op til Himlen - men med hjertet, som med taksigelse og inderlig tillid løfter og svinger sig fra jorden op i det høje til en så nådig Gud og Fader.

Hvor man nu ikke kender barnet Jesus ret, kan man umuligt ære Gud på ret måde. Sådan var hele verden, selv inden for hans ejendomsfolk, fuld af afguderi, inden han kom til verden. Den ene gik her, den anden dér. De holdt deres gudstjenester overalt, hvor der fandtes bjerge og træer, som det fremgår af profeternes skrifter. Dette var det høje afguderi, hvormed man for alvor søgte Gud, ofrede, fastede og plagede legemet. *Men dermed tjente man i selve værket Djævelen og sine egne tanker.* Dem gav man den ære, som tilhører Gud. Og det beror på at man ikke kender Kristus. Men det skal nu, Gud ske lov, ophøre, som englene synger, så at mennesker ikke mere skal ære Djævelen eller sig selv, men Gud i det høje.

Det findes desuden en anden grov forsmædelse, den at man ærer penge, gods og lignende. Også dette afguderi er verden fuld af. Dér går konger og fyrster og borgere med denne sten, denne usle Mammon, denne elendige hjælper, som de sætter sin lid til. De lader os imens synge og tale om barnet Jesus, men de foragter det. Ja, nogle er så gale og vanvittige, at de forfølger det og ikke kan tåle det. Sådanne bliver Gud overalt spottet og vanæret både med det fine afguderi, dvs. med egenretfærdighed og hellighed og med det grove, hvor man foragter Gud og holder sig til Mammon.

Men nu, synger englen, skal det blive anderledes, siden dette lys er begyndt at lyse i verden. Nu skal mennesker ikke længere stole på deres egen hellighed og retfærdighed, ikke på far og mor, ikke på gods og penge. De skal tage imod denne ene Frelser og holde sig til ham af hele hjertet. Nu skal man begynde at kende, ære, love og takke Gud ret.

Denne ære tabte Adam gennem synden i Paradiset og denne fordømte art hæfter siden af naturen ved os alle, at hver og en gerne selv vil tage æren til sig. Man kan se det på paven og hans biskopper. Gods og guld har de nok, men

de giver ikke Gud ære og arbejder ikke på fremgang for Guds Ord. Hvordan skulle man kunne vente andet af sådanne store herrer, som sidder i høj værdighed og magt, når der ikke engang findes en bondespillemand, som ikke gerne hører sig selv berømmes? Sker nu dette i ringe ting, at man vil have ære og ros for dem, hvor meget mere må det da ikke ske blandt dem, som beskæftiger sig med sådan retfærdighed, hellighed, gode gerninger og borgerlig ærbarhed. Djævelen tillader ikke gerne sådanne mennesker at give Gud ære. Den vil de beholde for egen regning.

Med denne fordømt æresyge forgiftedes menneskeslægten, da Djævelen i Paradiset overtalte Adam og Eva til at blive som Gud. Den art hæfter endnu altid ved os. Når Gud giver evner, gods, penge og magt, ja, når han giver en hustru hæder eller en pige et smukt tørklæde eller en klædning, så vil de derfor straks blive berømte. Men fordi nu dette lys, barnet Jesus, lyser i verden, så synger de kære engle, at Gud er kommet til ære. For alle de, som tager imod det barn skal sige: ”Min retfærdighed, min hellighed, min vished, mine evner, mine penge, min magt, alt dette er ingenting, men barnet Jesus er alt.” Da får Gud den ære, at han alene er vor glæde, vor stolthed, vor styrke

og vor rigdom, og at vi i ham alene har al vor tillid, trøst, stolthed og glæde. Så kan man sige til Mammon, som hele verden tjener og ærer som en gud: ”Jeg véd ikke, at kunne sætte nogen anden lid til dig end den, at når jeg har dig, så kan jeg gennem dig spise og klæde mig til husbehov og skaffe mad og klæder til andre, som ingenting har. For øvrigt venter jeg mig intet andet af dig.”

På samme måde kan man sige til sine gode evner: ”Jeg er lærd. Gud har givet mig en god forstand. Den vil jeg bruge til Guds ære og til min næstes gavn og dermed slut. Men min trøst, min stolthed, min glæde har jeg ikke i mine gerninger eller i mine evner, men i min Herre Jesus, Guds Søn.”

Dette er at ret ære Gud og lade ham få den ære og den majestæt, som tilkommer ham, at man siger: ”Kære Herre Gud, hvad vi har og bruger, er dit alt sammen. Vi har jo ikke skabt det. Du har givet os det. Først af alt er det dine gerninger og din barmhjertighed, at vi er sluppet væk fra Djævelen, at vi er blevet løst fra synden. Derfor tilkommer dig alene ære og ikke mig.” Med denne pris vil Gud af os blive æret, at vi giver ham alt, at vi kaster al ære fra os og

bringer ham den med taksigelse lige så meget for de mindste gaver som for de største.

Dette er nu den første linje i sangen, hvori de kære engle sammenfatter alt, hvad vi er og har, særligt de åndelige gaver og gudstjeneste, nemlig retfærdighed, hellighed, visdom, gode gerninger. De siger os, at vi ikke skal beholde dette, men kaste det bort og give Gud alene ære. Dette skal nu ske gennem dette barn. Sådan synger de.

Men den sang vender verden om, det finder man ofte. Fordi mennesker ikke erkender eller værdsætter dette barn, så stormer og raser alle mod hinanden og vil komme højere op. Bonden vil blive herre, adelsmanden greve, fyrsten kejser. Dette viser, at de er uden Kristus og ikke kender ham. Derfor laver de englesangen om og synger: ”Ære og pris være her på jorden det røde guld, kronerne, min magt, gunst og dygtighed. Ja, syng dygtigt kammerater.” Men hvordan bliver det? Det bliver en æselsang, som begynder stort og slutter ynkeligt. Dette er jo at give Mammon ære på jorden, ja, Djævelen selv i Helvede, men ikke Gud i det høje.

Nu følger næste linje, som lyder sådan:

Fred på jorden.

Ligesom første linje skal man forstå det sådan, at den indebærer et ønske og profeti om, at det nu skal blive sådan for dem, som kender og tager imod dette barn, at lykke og velsignelse skal råde på jorden. For findes Kristus ikke, hvad er vel det hele da? Hvad er verden andet end et Helvede og et Djævelens rige, om alt er uvidenhed, gudsforagt, løgn, bedrageri, nærighed, fråseri, drukkenskab, utugt, slagsmål og mord? Sådan går det til i verden, at om noget kaldes sort, så skal det tolkes som hvidt, hvis man vil udgå at blive bedraget og beløjet. Der findes hverken kærlighed eller troskab. Ingen går sikker for den anden. Man må tage sig i agt for vennerne lige som for fjenderne, ja, sommetider endnu mere for vennerne. *Sådan regerer og styrer Djævelen her i verden.*

Men ligesom englene sang, at de som kender og tager imod barnet Jesus, giver Gud ære for alt, sådan synger de her og ønsker, ja, lover og forsikrer, at dette Djævelens tyranni nu skal få en ende. Ja, at de kristne indbyrdes skal komme til at leve et fromt, fredeligt og stille liv, gerne hjælpe og råde hinanden, undgå had og uenighed og bo sammen i al venlighed. For dette barns skyld skal der blive

et fredeligt regimente og et kærlighedens omgang blandt dem, der hver og en gerne gør sin næste godt.

Sådan skal det gå til, siger englenerne, når Gud bliver æret og erkendt som den Herre, fra hvem vi får alt. Da skal mennesker blive venlige mod hinanden. Ingen skal hade eller misunde den anden, ingen ophøje sig over den anden, men hver og en holder den anden for mere end sig selv og siger: ”Kære broder, bed til Gud for mig.” Da bliver det fred, overflod og al slags lykke. *For fred betyder på hebraisk alt godt.*

Et så fromt og fredeligt liv skal det blive blandt de kristne, at hver og en gør, hvad som behager den anden og undlader det, denne ikke vil. De, som ikke gør sådan, hører ikke englenerne synge, men ulven, Djævelen, hyle: Stjæl, begå ægteskabsbrud, myrd, osv.” Det er Djævelens sang fra Helvede.

Men sådan skal det ikke være de kristne imellem. Her skal det gå til just sådan som englenerne her synger. De giver et ganske smukt billede af vor gudstjeneste: Først at vi lader æren forblive hos Gud i det høje og lover og priser Gud alene. For det andet at vi lever fredeligt og broderligt med hinanden her på jorden og ikke følger Djævelens skadelige

indskydelser og tyranske væsen. Sådan vil de hellige englene gerne, at det skal gå til i hele verden. Men de ser, at de fleste ikke vil have med barnet Jesus at gøre, og at der derfor bliver megen uro i verden. Derfor følger de en tredje linje til og synger:

Velbehag i mennesker.

Det betyder: Vi så gerne, at det var sådan, at hele verden ærede Gud i Himlen og levede i fred med hinanden. Men der findes mange, som foragter evangeliet og ikke tager imod denne Guds Søn, men i stedet forfølger ham. Så giver da Gud de andre, de fromme mennesker, et glædesfuldt hjerte, så at de siger: ”Jeg har en Frelser, Himmeriget er mit, Kristus, Guds Søn er min. Derfor vil jeg, selv om man for min tros skyld gør mig ondt og forfølger mig og volder mig lidelse for denne tros og bekendelses skyld, så vil jeg ikke blive utålmodig eller vred, men finde mig deri. Så skal ingen bedrøvelse, ingen lidelse, ingen forfølgelse ødelægge eller fordærve den glæde for mig, som jeg ejer i dette nyfødte barn.”

Dette hjerte ønsker de kære engle for alle troende, så de finder trøst i bedrøvelsen og synger, når Djævelen raser, og at de i Kristus har deres fred og deres stolthed, at de trodser alle farer og håner Djævelen, når han tilføjer dem skade, idet at de siger: ”Kan du ikke andet end at angribe mit legeme, mit liv, min ejendom, så kan du gerne lade dette være også, for du kan jo alligevel ikke skade mig. Jeg har en Frelser, som i al evighed rigelig skal godtgøre mig for alle timelige tab.”

Dette er altså det tredje stykket, som vil sige os, at *vi skal få et glad, frimodigt og udholdende sind imod alt lidelse, som kan møde os*, så at vi siger til Djævelen: ”Du skal ikke gøre mig så ondt, at du forstyrrer den glæde jeg har i dette barn.” *God vilje eller godt behag betyder et fredfyldt, roligt, glad og frimodigt hjerte*, som ikke bekymrer sig så meget, hvordan det end går og som siger til Djævelen og verden: ”Jeg kan ikke for jeres skyld kaste min glæde bort. Og jeg bekymrer mig ikke for jer vrede. Bort med jer. Kristus giver mig mere glæde, end I gør mig ondt.” Dette hjerte under og ønsker de kære engle os med deres sang.

Verden synger ikke ligesom englene denne sang. Den synger sin sang til Djævelen, som er dens gud og fordrejer sangen, så den lyder sådan: ”Ære være Djævelen i Helvede, ufred på jorden og til mennesker en ond vilje og ulyst.” Desuden driver han sin brud, som er verden, at den forbander og spotter Gud, forfølger og fordømmer Guds Ord og anstifter uro, strid, uenighed, krig og mord for at få det derhen, at intet menneske nogensinde skal få nogen ro eller nyde sin mad uden bekymring og angst. De usle sektmagere, som er Djævelens mund, hjælper også til og bespottet Gud i Himlen gennem falsk lære.

Da begynder dansen for alvor. Djævelen synger sin uglesang, ophidser fyrster og herrer mod hinanden og anstifter svig og ufred, så at den ene siger den anden de smukkeste ord i ansigtet, men i gerning gør ham ondt. Sådant vil jeg gerne have det, siger Djævelen. Det er at give ham ære, stifte ufred på jorden og gøre menneskers hjerter bange og forsagte. Deraf kommer det sig, at det findes mange, som får alt, hvad de behøver af Gud, men endog ikke har en eneste glad stund. Selv om kældre og kister er fulde, går de alligevel og hænger med hovedet. Alt, hvad de har, er bedrøveligt. De finder ingen glæde i noget.

Da går det efter Djævelens ønske, som ikke under os mennesker den glæde, som vi burde have i Gud og hans gaver. De kære engle derimod synger og ønsker os et frimodigt hjerte, som kan vise fasthed og mod, selv når det går skidt under alle slags ulykke og anfægtelse.

Så har vi nu de hellige engles sang - som man ellers ikke møder i nogen bøger, i hvilken vi undervises om den rette gudstjeneste - for at vi i dette barn, Guds Søn, vor Herre og Frelser, skal lære Guds nåde at kende og takke og love ham for den og siden leve i fred og venskab med hinanden og med tålmodighed overvinde al ulykke samt for dette barns skyld være glade og ved godt mod. Sådan er denne glade og trøsterige sang i få ord, så skønt formet af de kære engle, at det ikke er svært at forstå, at *den ikke er fremvokset eller fremskabt på jorden, men er kommet herved fra Himlen*. Vor Herre Gud hjælpe os med sin Helligånd, at vi må beholde den og rette os efter den, gennem Jesus Kristus, hans Søn, vor kære Herre. Amen.

Anden juledag

Om Jomfru Marias og hyrdernes eksempel.

Luk 2, 15-20.

v15 Og da englene havde forladt dem og var vendt tilbage til himlen, sagde hyrderne til hinanden: »Lad os gå ind til Betlehem og se det, som er sket, og som Herren har forkyndt os.« v16 De skyndte sig derhen og fandt Maria og Josef sammen med barnet, som lå i krybben. v17 Da de havde set det, fortalte de, hvad der var blevet sagt til dem om dette barn, v18 og alle, der hørte det, undrede sig over, hvad hyrderne fortalte dem; v19 men Maria gemte alle disse ord i sit hjerte og grundede over dem. v20 Så vendte hyrderne tilbage og priste og lovede Gud for alt, hvad de havde hørt og set, sådan som det var blevet sagt til dem.

Hidtil har I nu, kære venner, hørt, hvordan Gud gjorde englene, disse hellige himmelske fyrster, til ordets forkyn- dere her på jorden, idet han sendte dem til hyrderne, der var stakkels fattige mennesker eller ganske uanselige folk, at de skulle synge en skøn sang for dem om det lille Jesus- barn. Efter denne sang følger nu evangeliets fortsættelse således, som vi i teksten har hørt.

Englenes prædiken og sang var altså ikke forgæves; for så kær havde hyrderne ikke deres hjord, at de derved

skulle lade sig afholde fra at give sig på vej for at se det lille barn, som endog englene selv kaldte en herre. Dette var nu én frugt, som fulgte af englens prædiken.

Den anden frugt var, at også hyrderne derved blev ordets forkyndere, og sagde til enhver, hvad de havde hørt om dette lille barn: ”Og alle, som hørte det, undrede sig over det, som hyrderne fortalte dem.” Men hos de fleste har det vel kun været en undren af den slags, som ikke varer længe. For erfaring viser, at størstedelen af os er så slette og fordærvede mennesker, at hvad enten Gud gør godt eller dårligt imod os, hvad enten han sender os plager eller viser os nåde, så er det glemt igen, så snart det er forbi. Sådan en skammelig, glemsom og uopmærksom ting er et menneskehjerte. Derfor må også vor kære herre Gud stedse bruge nye trusler og straffe, hvis vi ikke skal glemme både ham og hans velgerninger.

Således er det uden tvivl også gået til her: Alle, som hørte det, har, som evangelisten siger, undret sig over denne tale, og et stykke tid er der gået stort ry af, hvordan et barn var født i Betlehem, om hvilket englene havde sunget oppe i luften, og hvordan de vise fra Østerland var draget hen for at tilbede det. Men inden to, tre eller fire år var

gået, har enhver glemt det hele, så der i Betlehem ingen har været, eller i alt fald kun få, der har troet det, eller agtet videre derpå. Og da Herren, tredive år senere fremtrådte, prædikede og gjorde mirakler, har talen herom været så aldeles forstummet, at ingen længere har vidst noget om det.

Samme slethed findes endnu hos os den dag i dag, da der blandt hundrede, ja jeg kunne gerne sige tusinde mennesker, knap findes én, som endnu mindes den jammer og elendige tilstand, vi både i henseende til livsførelse, lære og gudstjeneste var stedt i under pavedømmet, og hvordan de arme samvittigheder dengang alle vegne var i trængsel, og ingensteds kunne finde nogen virkelig trøst. Al den tids møje, arbejde og samvittighedens besvær er nu aldeles glemt. Ellers ville det hellige evangelium, som udfriede os af al denne jammer, være blevet holdt i større ære blandt os, og være os kærere; ellers ville vi flittigere takke Gud derfor og være frommere.

Hos jøderne gik det ligeså: Da de var i Egypten, var der ingen ende på deres klager, jammerskrig og gråd. Men hvad skete siden? Knap havde de været tre dage i ørkenen, før de ønskede sig tilbage til Egypten. Sådan en usalig ting

er menneskehjertet. Straks kedes det ved, hvad det har, og glemmer de største plager og lidelser, endsige at det skulle mindes udfrielsen. Nej, dette sker endnu meget mindre. Som også Ordsproget lyder: Ingen ting ældes eller for-glemmes hastigere end velgerninger. *Om Gud endog aldrig så meget giver os sin vrede til kende, straffer os med pest og alle slags andre sygdomme, og snart sender os den ene og snart den anden plage*, så er det ligesom hvis man skrev med en pen i vandet eller i luften. Så længe det svier og gør ondt, føler man det; men så snart det er overstået, så er det så aldeles glemt, som om det aldrig havde truffet os.

Således siger også evangelisten her: ”og folket undrede sig.” Men, som sagt, det varede ikke længe. Dog finder man her nogle fromme disciple og Guds børn, der ikke er så glemsomme og uagtsomme, som den onde verden. For evangelisten siger:

v19 Men Maria gemte alle disse ord i sit hjerte og grundede over dem.

Disse ord skal vi vel mærke os, at vi deraf kan lære, hvordan vi retteligt skal høre Guds ord. ”Maria gemte alle disse

ord”, siger evangelisten, ”og grundede over dem i sit hjerte.” Det vil sige: Hun gjorde, ligesom de gør, der holder fast ved Guds ord, gransker og overvejer det med flid, og altid finder jo længere des mere visdom og trøst gemt deri, så de dag efter dag bliver fastere og vissere i deres tro; mens det derimod er ganske det modsatte med de amorske ånder: De lader Guds ord gå ind ad det ene øre, og ud ad det andet. For dem kan man prædike så længe og meget, man vil, det er dog altid, som om man slog i vandet. Således ikke med Maria: Ordet har været hende vigtigt. Derfor bevarer hun det, indprenter sig det, og overvejer det i sit hjerte. Dette er jo vidunderlige nyheder, har hun vel tænkt ved sig selv, at jeg skal være dette barns moder, om hvilket englens forkynder, at det er verdens frelser, og som de kalder Kristus, Herren. Ved sådanne tanker er alt dette sunket hende så dybt ned i hjertet, at hun har måttet beholde og bevare det. Og om end al verden havde modsagt det, så havde dog ingen kunnet bringe hende fra den faste overbevisning om, at hendes barn var Guds søn og hele verdens frelser.

Dette vor herres kære, hellige moders eksempel skal vi efterfølge, for derfor er det anført i vort evangelium, og

tage os dette ord så alvorligt og flittigt til hjerte, at det ligesom kan blive vor natur. Som der også står i Salomos Højsang 8, 6: ”Læg mig som en seglring ved dit hjerte, som en seglring om din arm”. Her byder han, at hans ord ikke blot skal svæve os på tungen, ligesom skum på vandet, men at det skal indprentes os således i hjertet, og blive os et sådant kendemærke, at ingen atter kan fjerne det, ja ligesom det var indgroet deri, og en naturlig egenskab ved hjertet, som ikke lader sig udslette. Et sådant hjerte har Jomfru Marias været. Her har disse ord stået ligesom indgraverede. Og alle de, der griber ordet på denne måde, har Kristi rette gravering og seglring, og lader sig aldrig fratage ordet, om så alverdens kættere, ja Djævelen selv, rejste sig imod dem. Det, de én gang har hørt og troet, derved bliver de. Anderledes er det med de andre, for om de end hører ordet og forundrer sig, så har det dog ingen varighed, men er snart glemt.

Her må vi mærke os, at når Guds ord på denne måde skal slå rod i vore hjerter, da er det nødvendigt, at vi flittigt beskæftiger os dermed. Vi ser jo på vores børn, hvor ofte man må drøvtygge tingene for dem og gentage det, inden de kan begribe og huske det; og så indbilder vi os,

at sådanne store ting ganske uden al anstrengelse lader sig begribe og fastholde. Så tager man meget fejl! Men de fleste bærer sig jo således ad. Så snart de kommer fra prædikenen, har de andet at gøre, og tænker meget lidt på, hvad de har hørt og lært. Men det er dog ikke ret, således at vende op og ned på den ting. Guds rige skal vi søge først, det vil sige lægge mest vind derpå. Men i dets sted lægger vi mindst vind derpå, og bekymrer os mere om vor handel, næring og vellyst, end om Guds ord. For ellers ville vi dog vel i det mindste tænke lige så ofte og flittigt på Guds ord, og beskæftige os ligeså alvorligt dermed, som med vore verdslige anliggender. Men det bliver der intet af. Derfor er det da heller intet under, at det hænger så løst ved, og så snart glemmes, når fristelserne kommer. Men hos de kristne skal det ikke være således. Guds ord er deres bedste skat, dertil har de sat deres hjerte; og om de end må give sig af med verdslig handel, så hælder dog altid deres hjerte til den anden side og til det, som er dem mest magtpåliggende.

Dette være nu sagt om Jomfru Marias eksempel, som evangelisten ikke har villet forbigå, da vi har det højligt behov til efterfølgelse. Derpå fortsætter han:

v20 Så vendte hyrderne tilbage og priste og lovede Gud for alt, hvad de havde hørt og set, sådan som det var blevet sagt til dem.

Efter at hyrderne nu har set Jesusbarnet, og ført rygter om ham ud alle vegne, så går de atter tilbage til deres hjorder, og priser og lover Gud, som de har hørt og lært af englene, der sang: ”Ære være Gud i det højeste!”

Også dette er en god og skøn lære, at hyrderne, nu de er blevet oplyst, og retteligt kender Kristus, ikke løber ud i ørkenen, ligesom de forrykte munke og nonner løber i kloster, men *forbliver i deres kald, og således tjener deres næste*. For den rette tro driver ingen til at lade sit kald fare og begynde et nyt ydre væsen, således som de uforstandige munke gjorde, der mente, ikke at kunne blive salige, med mindre de i ydre ting anstillede sig anderledes, end andre mennesker. At klæde sig, spise og drikke, våge og sove, ligesom andre folk, det var så almindeligt, og havde ingen særlig anseelse. Men at holde deres ordensregler, det roste de sig af og pralede med, idet de kaldte dette en fuldkommen stand. Ja, som Paulus kalder det: ”Engledyrkelse” (Kol 2, 18). Det vil sige: en djævelsk åndelighed; for også Djævelen er en engel og ånd.

Men Kristus kommer ikke således. Han vil ikke forandre de timelige ting, og gøre sin skabning om igen. Derfor skal man klæde og føde sit legeme efter dets nødvendighed, og som sædvanligt bruge det til arbejde. Således har Gud skabt og indrettet det, og derved lader han det blive. *Hans søn er ikke kommet, for at forandre noget heri.* Vel kan vi selv gøre forandringer heri for vort eget vedkommende, og, når behov gøres, bruge anden føde og klædning; men dette er en ringe og ubetydelig forandring, hvortil vi ikke har den herre Kristus behov; end sige, at man skulle rose dette som en gudstjeneste og åndelighed.

Men den rette forandring, for hvis skyld Kristus er kommet, er den, at et menneske indvendigt, i hjertet, bliver anderledes. Før det kære evangelium atter kom frem for dagens lys, mente jeg, at Gud ikke tog sig af mig; men skulle jeg komme til Himlen og blive salig, da måtte dette for størstedelen udrettes af mig selv. Jeg vidste ikke rettere, end at jeg ved mine gerninger skulle udvirke min befrielse fra synden og døden. *Derfor blev jeg munk, og gjorde mig livet så surt, som muligt.* Men munkekutten, den grå kjortel, afholdelse fra kødspiser, streng faste og deslige ting gør her intet til sagen. Synden lader sig ikke

derved fordrive og udrydde; døden lader sig ikke dermed overvinde. For begge to, både synden og døden, sidder ligeså godt under en grå eller sort munkekutte, som under en rød kappe. Men hvad det her kommer an på, er, at hjertet får et nyt lys, og, som forhen sagt, en ny indgraving, så man kan sige: Jeg véd, at Gud antager sig min sag og mener det trofast og godt med mig; for han har udsendt sin søn og ladet ham blive menneske, for at jeg ved ham skal overvinde døden, og have det evige liv.

Dette er den rette forandring. For alt dette er noget, som mit hjerte tidligere hverken har vidst eller troet, men som det nu véd og tror. Derfor er det også nu helt anderledes sindet og til mode, end tidligere. *For den forandring virker vor kære herre Kristus i os, at hjerte og sjæl får en ganske ny og anden forstand, vilje, attrå og kærlighed*, så at mens tidligere et menneskes hu stod til penge og gods, så sætter han nu, da han er kommet til Kristi erkendelse, ikke blot penge og gods, men endog liv og blod til, hellere end at give slip på Kristus og hans ord. Tidligere havde han ikke hjerte til at ofre en krone for troens skyld, nu lod han sig ikke Kristus fratage, om det så skulle koste ham tusinde verdener.

Før i tiden var der mange, som tænkte: Skal jeg blive salig, så må jeg trække i munke- eller nonnekappen; men ville man nu give dig de klæder på, så løb du hellere til verdens ende, end at du skulle lade dette ske med dig. Ligeledes: Havde du før i tiden skullet spise en mundfuld kød på en fredag, så havde du måttet tænke, at jorden ville opsluge dig; nu siger du trøstigt både til paven og biskopperne, ja til Djævelen selv: Kys mig på hånden; hvorfor skulle jeg ikke spise det, eller frygte for at synde derved? Gud har jo ikke forbudt mig det. Ja, han har jo netop skabt det, for at jeg skal bruge og nyde det. *En indre eller hjertets forandring kalder man det, når hjertet ved Guds ord får en anden forstand og vilje, end det tidligere havde, mens man desuden, således som vi her ser hyrderne gør, forbliver i sit kald og sin ydre færden ligesom forhen.*

Det var slet ikke faldet hyrderne ind, at Kristus, vor frelser, skulle fødes; men nu da de hørte det af englene, løb de ind i byen, og opsøgte barnet. Og da de har fundet det, forkyndt, hvad der er sket, og takket Gud for denne nåde og åbenbaring, så vender de tilbage til deres hjorder, har samme tøj og stav som tidligere, vedbliver at være fårehyrder, og forandrer intet i deres ydre gerning. *Se, dette*

kan kaldes at lære og leve kristent. For Kristus er ikke kommet for at gøre skabningen om. Det vil han ikke gøre før på hin dag, når sjælen først er blevet ny og fuldkommen forandret (som her i verden kun bliver begyndt ved evangeliet); først da vil også legemet blive forandret, så at vi ikke længere skal behøve en varm stue, klæder eller andre sådanne ting, men skal svæve i luften ligesom englene, og lyse ligesom de skønne stjerner. Da først vil også det ydre blive anderledes.

Men indtil den dag skal hele den ydre skabning forblive, som Gud har ordnet den, og ingen omskiftelse ske. Dette skal enhver i sin stand og gerning rette sig efter, leve sømmeligt, retfærdigt og gudfrygtigt, og vide, at disse ydre ting ikke hindrer den kristne tro. Kristus spørger ikke, om du er en mand eller en kvinde, kejser eller karl, borgmester eller svend; alt sådant lader han blive, som det er, og siger: Du skal være Gud lydige i din stand og livsstilling, og ikke svigte dit kald. Derfor gjorde hyrderne heller ikke mere her, end at love og prise Gud. De sagde ikke: Herefter vil jeg tjene Gud ved at løbe ud i ørkenen, for ikke at have mere med mennesker at gøre her i verden, men alene tjene Gud ved at leve i åndelig beskuelse. For dette er ikke

at tjene Gud, men at afkaste lydigheden, og tjene sig selv. Derimod er det at tjene Gud, når du bliver i den stand, hvori Gud har sat dig, så at en mand forbliver mand, en hustru forbliver hustru, en kejser forbliver kejser, og en borger forbliver borger, og når enhver i sin stand lærer Gud at kende og prise ham. For han har ingen brug for din stikkende skjorte, din faste eller din munkekutte, men vil, at du skal vise lydighed i din stand og dit kald, og prise hans søn: da tjener du ham på den rette måde.

Således læser vi jo også hos profeterne, at Herren vor Gud fortørnes, når hjerterne forbliver uomvendte, og folk alligevel holder sig for fromme på grund af deres ydremønstre og gudstjeneste. ”Hvad skal jeg med jeres mange slagtofre? siger Herren”. (Es 1, 11; Sl 50, 9-14): ”Jeg tager ikke tyre fra dit hus eller bukke fra dine folde, for alt skovens vildt er mit, dyrene på de tusinder af bjerge. Jeg kender alle fuglene i bjergene, markens dyr hører mig til. Bliver jeg sulten, siger jeg det ikke til dig, for jorden er min, med alt, hvad den rummer. Behøver jeg at spise tyrekød eller drikke bukkeblod? Du skal bringe takoffer til Gud og indfri dine løfter til den Højeste”. Altid er det jo profeterne om at gøre, at hjertet bliver omvendt, og at vi frem for alt

er ret sindede mod Gud. Heri har Gud velbehag. Anden forandring fordrer han ikke; men han vil, at vi, hvad det øvrige angår, med troskab skal udrette, hvad vort kald kræver af os. Således ser vi også her hyrderne med glæde og taknemlighed vende tilbage til deres arbejde og gøre dette ligesom tidligere, alene med den forskel, at de nu til-lige lover og priser Gud.

Således læser man også i ”Fædrenes Historie” om en gammel mand, der anså sig for en stor helgen. Da han ville vide, hvor højt han skulle sidde i Himlen, så blev det ham tilkendegivet om en spillemand der på egnen, at han skulle have ham til sidemand. Han skyndte sig da straks hen til spillemanden, og sagde: Sig mig dog engang, kære, hvad godt du udretter? Spillemanden svarede: Intet, det jeg véd af, uden dette, at jeg spiller for bønderne, når de ville danse; og så var jeg engang et sted, hvor mine kammerater ville tage en pige med vold. Det forhindrede jeg og red-dede pigen.

En anden gang spurgte han igen, hvem han nu var lig? Da blev to nabokvinder nævnt for ham. Også dem spurgte han, ligesom han havde spurgt spillemanden, hvilke gode gerninger, de havde gjort? Vi véd ikke af, at vi har ført

noget særligt helligt levned, svarede de. Vi har jo vort hus og vore børn at passe, som vi gør efter bedste evne; og forresten omgås vi hinanden således, at vi aldrig kives eller strides med hinanden.

Da gik den gamle mand fra dem, og sagde: Nu ser jeg nok, at man ingen stand skal foragte, hvor ringe den end måtte være. I enhver stand kan man tjene Gud og være from; og Gud har velbehag i ethvert menneske, som frygter ham og gør, hvad ret er, lige meget hvad stand han er i.

At denne historie om oldingen, spillemændene og de to nabokvinder virkelig skulle have gået sådan til, er nu ikke min mening; men jeg må antage, at den er digtet os til et godt eksempel, for at advare verden mod at stole på munkehelligheden. At du er en kristen og har Guds velbehag, afhænger ikke af dit ydre, men af dit indre liv, og af hvordan det ser ud inde i dit venstre bryst, i dit hjerte: Om du her véd, at Kristus er vor rette frelser, om du trøster dig til ham, og takker og priser Gud derfor; for når det er sådan, da har Gud også velbehag i din ydre livsførelse såvel som i din borgerlige stand.

Derfor skal vi frem for alt lære og vel mærke os, at vi ikke må løsrive den kristne tro og den kristne livsførelse

fra Guds ord, og ikke sætte det i særlige klædedragter og boliger, faste, osv., således som paven har fastsat og anordnet det. For dette strider mod *den kristne tro, ved hvilken, og ved intet som helst ydre, Gud gør vore hjerter rene.* I det ydre skal enhver leve, som Gud har befalet det, men *i øvrigt som skik og brug er.* Og således skal det vedblive indtil i hint liv. Da vil det ydre liv blive forvandlet, og legemet blive skønnere og klarere end solen. Hertil hjælpe os Kristus, vor frelser! Amen.

Søndagen efter jul

Luk 2, 33-40.

v33 Hans far og mor undrede sig over det, der blev sagt om ham. v34 Og Simeon velsignede dem og sagde til Maria, hans mor: »Se, dette barn er bestemt til fald og oprejsning for mange i Israel og til at være et tegn, som modsiges v35 – ja, også din egen sjæl skal et sværd gennemtrænge – for at mange hjerters tanker kan komme for en dag.«

v36 Der var også en profetinde ved navn Anna, en datter af Fanuel, af Ashers stamme. Hun var højt oppe i årene; som ung jomfru var hun blevet gift og havde levet syv år med sin mand, v37 og hun var nu en enke på fireogfirs. Hun forlod aldrig templet, men tjente Gud nat og dag med faste og bøn. v38 Hun trådte frem i samme stund, priste Gud og talte om barnet til alle, der ventede Jerusalems forløsning.

v39 Da de havde udført alt i overensstemmelse med Herrens lov, vendte de tilbage til Galilæa, til deres egen by Nazaret. v40 Og drengen voksede op, blev stærk og fyldt med visdom, og Guds nåde var over ham.

Det fornemste stykke i dette evangelium er Simeons profeti om Kristus og om, hvordan det skal gå ham og hans rige, først hos jøderne, hans eget folk, og derefter hos hedningerne. At størstedelen, som vi allerede på tredje søndag i advent har hørt, vil tage anstød og forarges, men at dog også mange skulle forbedres og oprejses derved. Foruden

dette, som er det vigtigste, er der også i dette evangelium andre punkter, som vi her kort skal gennemgå.

Begivenheden tildrog sig, da Jesusbarnet var seks uger gammelt, og efter jødernes sædvane blev båret op til templet, for at fremstilles for Herren. I den anledning blev der bragt et offer, (3 Mos 12, 8; Luk 2, 24) således som vi skal høre nærmere om på Marias renselsesdag.

Her kommer nu den gamle Simeon drevet af Helligånden, tager Jesusbarnet i sine arme, og forkynder om ham, at han skal være en frelser og et lys, som skal skinne ikke blot i jødedommen ligesom i en lygte, men også åbenlyst for hele hedenskabet.

Over denne forkyndelse om barnet siger evangelisten: ”Hans far og mor undrede sig over det, der blev sagt om ham.” Men når han her kalder Josef for den herre Kristi fader, så taler han kun om ham, som andre folk talte om ham. Ovenfor har Lukas dog værget sig mod al misforståelse, hvor han siger, at dette barn er undfanget af Helligånden og født af Jomfru Maria. Dette skal man mærke sig, så ingen må tage anstød af, at Lukas her, og Skriften andetsteds, udtrykker sig på den blandt folk almindelige måde. For at Jomfru Maria alene ved Helligånden og uden

mand var dette barns moder, var et hemmeligt Guds værk, som Josef selv måtte tro på, da englen havde åbenbaret ham det i drømmen; Matt 1, 20-23.

At den gamle Simeon nu træder frem, og så højligt priser dette barn, har mange, som hørte det, uden tvivl foragtet som en tåbelig tale, og tænkt: Simeon taler som en gammel, vanvittig mand, der går i barndom. Men Jesu fader og moder forundrede sig derover. For at han skulle være et lys for hedningerne, havde de ikke hørt så tydeligt af englen, som nu af denne Simeon. Man må derfor ikke forstå dette ord, at de undrede sig, således som om de ikke har troet Simeons forkyndelse; *tværtimod var deres forundring et tegn på stor tro og forstand*. For det er en særegenskab ved troen, at jo fastere man tror om en ting, at den er Guds ord og gerning, des mere forundrer og glæder man sig over den; hvorimod man ikke bryder sig om den, og hverken har lyst eller glæde af den, når man ikke tror dette. Således har vi nu i disse dage hørt om Kristi fødsel, at han er blevet vort kød og blod, og at han tilmed er vor frelser, som skal udfri os af den evige død, synden og Djævelens rige.

Mener du da ikke, at når et hjerte ret tror alt dette, og i sådan tro ret eftertænker denne guddommelige gerning, det da ikke må forundre sig derover og mene, aldrig at kunne se og tænke nok på dette barn? Det er altså tydeligt, at Lukas med disse ord højt berømmer begge forældrenes tro: Begge har de været hjertelig glade derover, og ikke nok kunnet undre sig over, at det lille barn skulle blive et lys til at oplyse hedningerne; hvorimod alle andre konger og fyrster ikke er andet end idel mørk nat. Ja de sidder selv i synden og døden, så langt er det fra, at de skulle kunne udfri andre deraf.

Men også vor egen forundring over evangeliet skal være så stor, at vi med frimodig glæde og stolthed må rose os deraf, så vi siger: Jeg er en kristen, og er døbt; jeg tvivler derfor slet ikke på, at jeg ved den herres Jesu Kristi bistand er og skal forblive herre over synden og døden, og at Himlen og al skabningen skal tjene mig til gode. Hvis en fyrste skænkede mig en fin klædning eller en landsby, da ville dette jo vistnok glæde mig; men hvad er alt dette sammenlignet med Kristi velgerninger? Ja havde jeg end den tyrkiske kejsers krone, så var dette dog intet imod, at jeg har del i Kristi arv og skal leve med ham i al evighed.

Men hvor finder du vel dem, der ret tror dette, og tager sig det til hjerte? Vide det, og sige det efter, kan vi alle; men at vi ikke tror derpå, bliver vi snart overbevist om, for vi forundres ikke derved. Vil man kalde *den blotte historiske kundskab for tro*, så er det sandelig også kun en kold og halvdød tro; ellers måtte den jo gøre os både glade og stolte. *For en kristen er et stolt og saligt menneske*, som hverken ænser Djævelen eller nogen som helst ulykke. Han véd, at han ved Kristus er herre over alt dette.

Derfor må der uden tvivl i denne Jomfru Marias forundring have været en særdeles from og hellig stolthed, ikke på hendes egne vegne, men over Guds nåde og barmhjertighed, og over dette lille Jesusbarn; hvad også Lukas smukt antyder. Hun forundrede sig ikke over, at hun var dette barns moder, men over det, som blev sagt om ham. *Ganske som alle kristne gør: De ser ikke på, hvad de selv er, men på hvad der er dem givet*. De roser ikke sig selv, men ham, der af nåde har givet og skænket dem det alt sammen.

For at Gud giver os med rund hånd, derpå fejler det ikke; fejlen er, at vi ikke ret vil se og erkende det. Ellers måtte troen bære den frugt, at vi forundrede og glædede os

over den store nåde og velgerning, som er sket os ved dette lille barn. For der burde dog idet mindste findes en lille gnist hos os af glad forundring over, at vi arme synder her ved er blevet delagtiggjorde i retfærdigheden og det evige liv. Dette burde give os mod til, ikke at forsage under forfølgelse og anfægtelse, og til at trodse både Djævelen og verden, så vi siger: Hvad gør det hele, selv om I røver mig livet? Beholder jeg kun dette barn, så tag I blot skallen og hylsteret. Det er mig kun et ringe tab, sammenlignet med den kostelige kerne og skat, som jeg beholder tilbage, nemlig at jeg ved Kristus er frigjort for mine synder, og ved ham er undsluppet den evige død og Guds vrede.

Således burde også vi forundre os herover. Men som sagt, det gør kun få af os - nogle er der jo vistnok, som forundrer sig over alt det, de hører om Kristus; og for dem er denne prædiken en evig spise, som de aldrig kan blive mætte af, ja som endog englene begærer at beskue; 1 Pet 1, 12.

Nu vil vi nærmere betragte Simeons profeti. Den angår, som jeg forhen har sagt, især jødedommen, at mange af Israels folk vil tage anstød og forarges på den herre Kristus, men at også nogle på grund af ham vil forbedre sig.

Hermed udtaler han dette barns, vor kære herre Kristi egen titel. Således skal det gå ham, således skal han agtes her i verden. Mange skal forarges på ham, og falde; mens også mange skal holde sig til ham, og oprejses ved ham. *Dette må altså enhver, der vil være en kristen, rette sig efter; for her skal ingen tvinges.* Tvang har Gud udrustet fyrster, borgmestre og domstolene med. De skal i deres regimente med magt tvinge og drive enhver, som ikke selv vil afstå fra tyveri, mord, løgn, bedrageri og anden forargelse. *Men her, i Kristi rige, går det anderledes til. Vil du ikke tro, så må du lade være. Trække dig dertil ved hårene eller tvinge dig, vil vi ikke.* Men når tiden kommer, da er der en anden, som skal tvinge dig, når du ikke længere kan gøre modstand.

Ja, siger de, har jeg endnu så lang frist, så har det ingen nød. Nu vel! Den sag er afgjort: Vil du blive salig, så må du holde dig til denne konge, der (som Simeon siger) er en for verden forargelig konge. Alligevel må ingen tvivle om, at der dog også altid vil findes nogle, som for Jesu skyld forbedrer sig, og ikke forarges på ham.

Denne undervisning er os såre nødvendig som advarsel imod, blot at se på den store hob, som tager forargelse

og derfor falder. Dette må vi lade ske. I denne verden vil det aldrig blive anderledes. *Hvor denne konge er med sit ord og sit rige, vil de fleste altid forarges og falde.* Dette skal du vænne dig til, og lade ske, hvis du vil vedblive at være en kristen; men du skal desuden betragte og holde dig til den lille hob, som ikke falder, men holder fast ved denne konge, og oprejses ved ham.

Papisterne spotter vor lære grueligt, og sætte sig heftigt imod den, ikke fordi de forarges, for de fleste af dem véd godt, at den er sandhed. De gør det af lutter ondskab og trods, for at vedligeholde deres ansete stand og pragt. Kristus og hans ord spørger de ikke meget om; for bugen er deres Gud. Derfor vil vi her ikke tælle papisterne med til den hob, som forarges på læren.

Men dertil regner vi dem, som ikke er dens åbenlyse fjender og forfølgere, som hører, ja også bekender og tror, at dette barn er verdens frelser, men som alligevel ikke vil indse, at de ikke kan opnå syndernes forladelse og retfærdighed for Gud ved deres gode gerninger, som vi kun skal rose os af at gøre til Guds pris og ære. Ikke det! siger de,

skal da alle de blive fordømt, som hidtil i så mange århundreder har levet efter den gamle lære og tro? Det vil jeg aldrig tro.

Når du ser det gå således til, da sig: Det er rigtigt, og just som det skal gå; for dette barn, som Jomfru Maria har født, er sat til fald, ikke for dem, som intet véd om Gud, men for mange i Israel, det vil sige, som er af Guds folk, og har Guds ord. Just for mange sådanne er dette barn en anstødssten, som de verdensvise og hellige løber hen over og snubler så alvorligt, at de falder og brækker halsen. Derfor, når mange ikke vil modtage dette lille barn, så må vi lade dette ske, og lukke øjne og ører for det, som om vi slet ikke så dem falde.

Hos disciplene gik det ligeså. De forargedes i højeste grad, da Kristus disputerede med dem, og sagde: "I skal dø i jeres synder"; Joh 8, 21. Da tænkte de: Hvad siger den dåre? Vi har dog Moses og profeterne. Vi véd jo, hvad ret er, og hvad Gud vil have af os. Skal alt dette intet være, og intet hjælpe? Skulle vi nu lade denne tømmer svend lære os, hvordan vi skal blive salige? Og så løb de til, stødte hovedet sønder mod Kristus, og faldt.

Således gør også pavens gejstlige (jeg taler her om de bedste, for størstedelen af dem tjener, som sagt, kun deres egen bug). De skælder den ny lære ud for at være et Djævelens kætteri, og siger: Vi beder og faster så meget, og gør os det så svært; skal da alt dette intet være? Og ikke være Gud velbehageligt? Velan, så vil vi hengive os til fræseri, drukkenskab og ukyskhed, for således at gøre Gud til behag og komme i Himmerig, fordi Kristus jo (som de lutherske prædiker) kun gør syndere, og ikke de retfærdige, salige. Også disse forarges på Jesusbarnet, og falder derved således, at de aldrig vil rejse sig igen.

Vil du nu være en kristen, så find dig altså tilpas i og vær forud vis på, at din herre Kristus, så vel som du selv, din lære og al din gøren og undladen ikke vil behage mennesker. For du hører jo her, at endog den herre Kristus selv er en anstødssten og forargelsens klippe for alle dem af hans folk, som især vil gælde for store, kloge og hellige mennesker. Hvis du nu i sådanne folks øjne vil gælde for en dåre, en kætter og forfører (for anderledes vil det ikke gå dig), så modtag denne herre og konge. Vil du undgå det, så hold dig fra ham. *For denne profeti lærer os, at alle de, der vil være kristne og blive salige, tillige med den herre*

Kristus selv må være de andre til forargelse og fald, og finde sig i at agtes for kættere og forførere.

Men desuden siger evangeliet også, og dette skal vi vel mærke os, at Kristus ikke blot er sat mange i Israel til fald, men også mange til oprejsning, nemlig dem, som modtager denne konge, rejser sig ved ham, og, om nødvendigt gøres, giver liv og blod for hans skyld. De véd, at selv kan de ikke hjælpe sig, men skal de hjælpes, så må han alene gøre det, hvem englene kalder en frelser, og om hvem Simeon forkynder, at mange skal oprejses ved ham. Derfor bekender og agter de sig for arme elendige syndere, som er faldet såre dybt; og derfor udstrækker de hænderne og holder sig med glæde ved denne ædle grundvold og hjørnesten, oprejser sig ved Kristus, tror på ham, og bliver aldrig til skamme. 1 Pet 2, 4-8.

Men de andre er hovmodige dårer, som indbilder sig, at de står fast, og hverken trænger til nåde eller hjælp. De løber panden imod ham, forbander og forhåner ham uden undseelse. Når dette sker, så lad dig ikke anfægte deraf, men lad, som om du ikke så det; (for det vil nu engang ikke gå anderledes til med dette barn, end just som Simeon

her forudsiger det). Men fæst derimod dit blik på den anden, rigtignok mindre hob, dem, som rejser sig op ved ham, og som er arme syndere, der i deres hjerter forfærdes for Guds vrede og dom. For dem gør dette lille barn hellige og retfærdige. Ligeledes dem, som erkender, at de har levet i vildfarelse og blindhed. For dem gør evangeliet vise. Ligeledes dem, som er fordærvede og fortabte. For dem hjælper evangeliet, og gør dem salige. Så lær da at trøste dig herved, og lad dig ikke føre bort fra dette barn.

Jeg har nu i mange år overvejet sagen, og tænkt efter, hvordan jeg dog skulle kunne prædike således om den herre Kristus, at det kunne behage alle, og ikke være nogen til anstød eller forargelse; men det går ikke. *Derfor må vi vænne os til dette kors og lære af evangeliet*, hvad svar vi skal give dem, der siger: Under pavedømmet var der dog så smukt roligt i alle ting. Da hørte man intet om kætteri eller uenighed; men siden denne lære opkom, har alle disse ulykker meldt sig, så at deraf kun er opstået lidt eller slet intet godt. Sådanne kløgtige folk må du svare med dette vort evangelium, og minde dem om den hellige Simeons profeti: *Alle vegne, hvor den rene lære om Kristus forkyn- des, vil det viseligt også ske, at den vil blive mange til fald,*

og afstedkomme megen ulykke. Men på den anden side skal denne lære dog desuden bære den frugt, at nogle vil holde sig til Kristus, og oprejses ved ham. Dette gælder, som sagt, om de arme, bedrøvede samvittigheder, som finder deres trøst og glæde i denne lære.

Dette vil vore modstandere ikke se. De ser kun på det fald og den forargelse, som umuligt kan undgås, dog ikke for lærens egen skyld, for den er ren, retfærdig, god og ret, men for de menneskers skyld, som ikke vil finde sig i den og følge den. Så betænk nu sagen ret, og sig kun rent ud: Ville det dog ikke være gået bedre i pavedømmet, hvis forargelsen havde haft sin fremgang dengang, ligesom nu til dags, end at alt tilsyneladende gik så stille og fredeligt til, mens Djævelen dog alle vegne regerede så frygteligt med afguder og falsk lære, og førte så utallige mennesker til Helvede? Hvem ville ikke hellere lide en timelig skade, end den evige? Desuden var det jo også en usigelig stor, ja evig skade, at man i pavedømmet hverken kendte til nogen ret prædiken, gudskundskab eller gudstjeneste.

Vi har nu i så mange år og så mangfoldige gange set, hvordan man på rigsdagene har ført forhandlinger om, og gerne har villet bringe det til, at man skulle prædike, så det

kunne være *alle til behag* og ingen til forargelse. *Men sikkert er det, at tager man forargelsen og faldet bort, så er Kristus allerede tabt.* For her bliver det jo tydeligt forkyndt om ham, at han er sat til fald for mange i Israel, det vil sige, for mange, der kaldes og vil være Guds folk eller kirke.

Den kære herre Kristus kom jo i vore dage til os med sit evangelium, uden at vi havde anet det, ganske som da han kom til jøderne; og vi burde jo have modtaget ham med stor taknemlighed, og takket Gud hjerteligt for denne hans usigelig store nåde. Men hvad skete? Paven og biskopperne fortørnedes derover, og mente, han skulle spørge dem ad, og først når de havde givet deres samtykke dertil, begyndt med denne lære, og givet kirken en ny skikkelse. Da brød forargelsen løs med magt; for Kristus vil ikke lade sin prædiken fare, paven og biskopperne ville ikke tåle den, og dermed er nu forargelsen i fuld gang. For Simeons forudsigelse står endnu ved magt: ”Dette barn er bestemt til fald og oprejsning for mange i Israel og til at være et tegn, som modsiges.”

Forargelserne må komme, som Paulus siger: ”Der må jo også være partier hos jer!” Det vil sige: Ordet må lide

forfølgelse, 1 Kor 11, 19. Men alligevel skal Kristus og hans evangelium vedblive, og nogle oprejses ved ham og blive salige. Hvorimod de andre må gå til grunde, fordi de vil gøre Kristus anderledes, end Gud Fader har anordnet og bestemt det. For Gud vil, at han skal stå som en sten ved vejen, at de, der har hjælp behov, kan støtte sig til den og rejse sig ved den. At nu de fleste er så forblindet og rasende, at de i stedet for at støtte sig ved denne sten, løber hovedet imod den og støder sig på den, *det er ikke stenens, men de tåbelige, blinde menneskers skyld*, som farer løs på den, og slår sig selv sønder og sammen på den. *Stenen er dog af Gud sat og lagt, for at vi skal tro på ham, oprejses ved ham, og blive frelst på grund af ham, som der står skrevet i Esajas 28, 16.*

Man må derfor ikke holde evangeliet for en lære, der ikke bevirker andet end kiv og splid i verden, som paven og biskopperne med urette beskylder det for, ret som om de selv var aldeles rene, og aldrig havde plumret noget vand, heller ikke givet årsag til alle slags ulykker og straffe ved deres synder og afguderier. Lod de denne lære have fri fremgang, så ville sådan usamdrægtighed og andre plager også udeblive; men nu, fordi de sætter sig op imod læren,

og ikke vil lade den have sin egen frie gang, hvad under da, at Gud heller ikke altid gør med dem, som de ønsker?

Også jøderne forargedes på Kristus, skønt han ingen årsag gav dem dertil. *Han havde gerne set*, og det var han jo også kommet for, at de havde villet tro på ham og blive salige. *Men da de ikke ville dette, så var skylden ikke hans*. For de skulle have rettet sig efter ham, som den for dem forjættede herre, der nu var kommet, og ikke forarget sig over hans ringe skikkelse. Således skal også vi i disse de store forargelsers tid ikke lade os føre vild, men rette os efter evangeliet. Og når nogen ikke vil det, og derved bliver forarget, *så må han takke sit eget genstridige hoved og vantro hjerte derfor, og ikke kaste skylden på evangeliet*. Dette er nu det første stykke af Simeons profeti.

Simeon siger dernæst, og især til moderen: ”Ja, også din egen sjæl skal et sværd gennemtrænge - for at mange hjerters tanker kan komme for en dag.” Det synes ikke at komme overens med evangelistens ord: ”at Simeon velsignede dem”. For det lyder hårdt, og klinger såre uvenligt, når han siger: ”et sværd skal gennemtrænge din sjæl”. Men disse ord er ikke skrevet for Jomfru Marias eller for Kristi

skyld, der jo nu ikke har dem behov, men os til undervisning, og for at vi skal rette os derefter.

For aldrig havde dog nogensinde ikke blot jeg selv, men end ikke nogen apostel kunnet tænke og tro, at der var *så stor ondskab her i verden*, om ikke evangeliet var kommet, og havde åbenbaret dette. For forhen har der levet så mange fortræffelige og fromme mennesker under pavedømmet, der har opført sig smukt, tugtigt og ærbart, og været vise og forstandige mennesker, at man vel havde kunnet sværge på, at de mente det hjertelig godt. For så længe evangeliet ikke endnu er nærværende, pranger og glimrer verden altid på det herligste ved sin kunst, visdom, tugt og ærbarhed.

Men endnu skønnere pranger den med sin åndelige helgenglans, idet den har udtænkt så mange gejstlige ordener og opfundet så mange slags gudstjenester; som vi også erfarede under pavedømmet, så at enhver, der så det, måtte sige, det var et helligt og gudfrygtigt væsen. For ved sådant skin både af verdslige dyder og åndeligt væsen tages al fornuft til fange. Ja, var det således blevet ved, og havde evangeliet ikke åbenbaret al den udyd, alt det hykleri og alt det afgudereri, som skjultes bag det hele, så var de

vel alle til hobe faret Djævelen i vold, og havde alligevel bevaret skinnet af at være fromme, vise, hellige og ydmyge.

Men når evangeliet kommer, og prædikenen om dette lille barn begynder: ”til fald og oprejsning for mange og til et tegn, der skal modsiges”, da viser det sig, så man kan tage og føle på det, at de, hvem al verden tidligere holdt for levende helgener, er de største syndere, at de kloge er de største dårer, de stille og sagtomdige hjerter de blodtørstigste mordere, og at evangeliet ikke har værre fjender, end sådanne, som verden agter for ophøjede, fornuftige, vise, dydige og hellige folk. Jo herligere de pranger for verden med sådanne dyder, des bittere raser de imod evangeliet. Man ser jo også, at jo flittigere en munk har iagttaget sin ordensregel, jo flere bønner han har fremsagt, og jo strengere han har fastet, des mere fnyser og raser han imod evangeliet, når det begynder at lade sig høre. Det er en stor plage og et overmåde grueligt væsen.

Dette er nu just, hvad Simeon her profeterer: ”Ak, siger han, verden fremtræder stedse, både hvad det verdslige og åndelige regimente angår, i den skønneste hæderlighed. Den fører et så dydsfuldt levned, og gør sig det så svært,

at enhver for al denne store helligheds og visdoms skyld må mene, det er lutter engle og Guds børn. For ingen kan eller vil tro, at der under et så helligt skin skjuler sig så stor udyd og giftig ondskab. Således bliver alle mennesker skuffede deraf og holdt for nar, fordi der i den vide verden ingen kunst findes, der mægter at gennemskue og dømme dette, undtagen denne prædiken om Kristus og det hellige evangelium, der skærer hul på denne giftbyld, så at enhver kan se, hvilken urenhed og skændig gift, der skjuler sig bag det hele. For så snart denne prædiken lyder i verden, så bliver disse smukke folk straks så opbragte, disse fromme helgener så fnysende, at de kaster masken og lader sig se for al verden, som de er. Da viser det sig, at det i grunden ikke er andet med dem end idel hykleri og ugun- delighed.

Mange en fyrste kan være højt benådet med visdom og forstand. Han ønsker af hjertet at forestå land og rige vel, er ikke gerrig, ikke hengiven til umådelighed eller pragt- syge, hører og pådømmer selv sine fattige undersåtters sa- ger. Han fører selv tilsyn med, at regeringen forvaltes vel, og at ingen sker uret, er desuden en kysk og ærbar ægte- mand, og kort sagt i alle måder sådan, at, om man skulle

udvælge et menneske til regeringen, da måtte man vælge en sådan herre dertil, da man med sandhed kan rose ham som en forstandig, from og hellig fyrste. Især når man vil regne efter det gamle væsen og skin, som gjaldt under papedømmet, hvor man med flid lagde an på at bedåre folk og vække beundring ved bøn, faste, kirkegang, opførelse af altre, kapeller og kirker, og ny gudstjenesters indstiftelse.

Men lad evangeliet komme, så skal du snart befinde, hvor ofte alt dette, selv hvad man roser mest hos sådanne beundrede fyrster, for Gud ikke er andet end idel hykleri. Det beviser de også i gerningen, idet de da bliver grusomme mordere, udgyder uskyldigt blod, smeder onde rænker, forarges på evangeliet, så de falder fra én synd i en anden, og forsøger ethvert middel for at hindre og undertrykke det. Da bærer de sig ad, ligesom kong Saul og andre, så man må sige: Hvem havde dog nogen sinde tænkt, at så stor synd skulle ligge skjult bag et så skønt og helligt levned? Ingen formår at gennembryde sådan pestbyld, så at giften kommer for dagen, uden alene det hellige evangelium.

Jeg har været af den mening, at skulle nogen findes villig til at modtage evangeliet, så måtte det være paven med sine kardinaler, biskopper og andre gejstlige, fordi de her i verden agtedes for at være de ypperste og frommeste af alle. Men nu viser det sig, at evangeliet ikke har grummere og heftigere fjender, end netop paven med hans gejstlighed, fakulteter, doktorer, munke og præster, skønt de dog, som rimeligt var, af yderste evne burde fremme dets udbredelse, fordi de har det embede, at skal regere kirken. Dette antyder Simeon her, idet han siger til Maria: Det barn, hvis moder du er, vil forårsage en sådan omvæltning i verden, at de, som af sig selv og enhver har været holdt for levende helgener, ved ham skal blive gjorte til skamme.

Derved skal hjerternes tanker åbenbares, så man kan sige: I denne mand, der syntes så hellig for verden, og hvem man for hans forstands, verdslige dyders, helligheds og fromheds skyld gerne ville have betroet både regeringen over denne verden og Himlens nøgler - i ham findes der så stor gudsbespottelse, afguderi, misundelse, had, mordlyst, vankundighed, osv., at det næsten ikke er muligt at opregne det alt sammen. For Guds ord og sandheden

kan han hverken høre eller udstå. Han tager afguderiet i forsvar, afliver de troende, og kunne han drukne land og folk i blod, da ville han gøre det, ene og alene for om muligt at kvæle og udrydde evangeliet. Dette må jo være et så ondt og giftigt hjerte, at man ikke skulle vente at finde det hos noget menneske, endsige hos en mand, hvem verden holder for og priser som ærbar, sagtmodig, from, vis og dydig. Sådan skal dette lille barn, siger Simeon, åbenbare hjerternes tanker.

Jeg selv havde heller ikke, da det kære evangelium først kom op hos os, troet, at verden var så ond. Ja, jeg stod i den formening, at enhver ville have sprunget af glæde, når de hørte, at de skulle være frie for pavedømmets verderstyggelighed og al den jammerfulde tvang og trængsel, som deres arme samvittigheder plagedes med, og at de nu af nåde på grund af Kristus skulle have de goder, som de forhen med så usigelig bekostning, møje og arbejde forgæves og til ingen nytte havde tragtet efter. Og især mente jeg, som sagt, at biskopperne og de høje skoler frem for alle andre skulle have modtaget det.

Men hvad sker? Just fordi vi prædiker evangeliet træder de på os med fødderne, og ingen er os mere fjendsk,

end netop de, der kaldes åndelige. Dette må vi lære og vænne os til. For denne verdens vanarts skyld må vi ikke holde inde med evangeliets forkyndelse, men trøstigt fare videre dermed. For det er en lære, som ret lærer os at kende Djævelen og hans lemmer, skildrer os dem med de sande farver, og viser os, at han er Guds fjende, og at verden også er det, selv når den anstiller sig bedst, frommest og helligst. For jeg havde ikke ventet, og ville aldrig have troet muligt, at der kunne findes en så stor foragt for Gud og hans ord i menneskers hjerter, der i det ydre anstiller sig så fromme. Men evangeliet lærer os det, så vi kan se for vore øjne, hvordan pave, biskopper, fyrster, adelsmænd, borgere og bønder er fulde af djævle, fordi de ikke blot ikke selv modtager denne salige lære, men endog trodsigt foragter og forfølger den. Denne djævelske ondskab har jeg ikke kunnet se hos de mennesker, før evangeliet kom op hos os. Tværtimod mente jeg, at de var fulde af Helligånden. Men Kristus har nu ved sit ord åbenbaret, at de er besatte af Djævelen.

Men hvorfor åbenbarer han det nu? Os til undervisning, og dernæst også til trøst. *Til undervisning*, for at vi ikke skal lade os forfærde, når vi ser disse hellige folk

være sådanne djævla, så vi må forundres derover og sige: Denne mand er dog sådan en fin fyrste, en sådan fin borger og ægtemand; hvordan kan det dog gå til, at han bestandig synker dybere ned i den forblindelse og ondskab, ikke at kunne lide Guds ord og er det så fjendsk? Dette lærer nu evangeliet os og siger os årsagen: Tidligere var hjertets tanker skjult; men nu kommer den, som kaldes hjertets åbenbarer. Han har ved sit ord tændt et sådant lys i vore egne hjerter, at vi ser, hvad mennesker har for tanker, hvilket tidligere hverken de selv eller andre folk kunne se, men som nu skulle komme til syne og blive åbenbaret.

Tidligere var Djævelen ligeså stor en løgner og morder; men han var så smukt prydet, at man ikke kunne kende ham, og han blev derfor holdt for en lysets engel. Men nu, da evangeliet lyser ham ind i ansigtet, nu ser du, hvad der bor i ham, og at det altid kun har været løgn, bedrageri og mord med ham.

Det samme ser du også hos hans lemmer. Her går det aldeles til på samme måde, lige fra den højeste herre ned til den ringeste tjener. Jo helligere og frommere de anstiller sig, des større hyklere er de, fulde af gift og gudsbespottelse. Således har de sandt nok altid været, men forhen

kunne de holde det skjult i deres hjerter. Men nu har Gud gjort et vindue ved sit evangelium, så at man kan se derind. Nu kan de ikke længere skjule det.

Dernæst tjener sådan åbenbarelse af hjertets tanker os også *til trøst*. For da verden ikke vil tåle eller kan lide Guds ord, og alligevel giver sig et sådant helgenskin, så har vi altså ingen grund til at frygte den, men kan ligefrem drage den slutning, at om den end anstiller sig aldrig så from og hellig, så må den dog hel og holden, som den står og går, høre den lede Djævel til, da den har den udyd ikke at kunne lide, men at ville forfølge Guds ord. Al dens dyd og hellighed er altså ikke er andet end et skalkeskjul. Vistnok er det i sig selv ikke ondt, men prisværdigt, at være forstandig, vis og dydig; men det djævelske ved verden er netop, at man vil bruge sådanne skønne dyder til et skalkeskjul, hvormed man tildækker de gruelige synder, hvis navn er gudsbespottelse og Guds ords forfølgelse. Således roser man jo den jomfruelige renhed såre meget; og den er viseligt en høj og kostelig gave. Men hvad ville du synes om en jomfru, der havde myrdet sin far og mor? Ville du dog ikke sige: Lad hende være jomfru så meget hun vil, så er hun dog en fadermorder og modermorder, hvem bøddelen

skal lønne efter fortjeneste, uden at hendes jomfruelighed skal hjælpe hende det allermindste.

Således også her. Det går og vil altid gå, ganske som Simeon siger. O Maria, siger han, din søn skal gøre mange folk til store skurke og mordere, som nu skrider frem i så stor hellighed, at man næsten måtte fristes til at tilbede dem, men som i sin tid skal vise, at de i grunden er Guds værste fjender. Ej, siger fornuften, det er jo dog alligevel ærlige og fromme mænd, og ikke skurke og mordere, som du siger. Ja slik og pryd dig kun du kælnelille kat med den glatte pels og de skarpe kløer, men dette væsen skal, Gud være lovet, ikke vare længe! Her behøves ikke andet, end at Kristus skal komme med sit evangelium, så skal du se, at størstedelen af denne verdens ærbare og dydsirede folk er de værste skurke, mordere og fjender af Gud og hans hellige ord, som de med alle slags rænker og tyranni søger at undertrykke. Vel hører de ikke gerne, at man således omtaler dem så ilde; men for Gud kan de ikke undskylde sig. Og desuden: Hvis mennesker endog viser sig aldrig så from i sin ydre adfærd, men dog har den fejl, at være en skurk i sit hjerte og en fjende af Guds ord, hvor længe me-

ner du så, det vil vare med hans fromhed imod hans medmennesker? For er hjertet fuldt af mord, så er det snart gjort, at også tungen, ja hånden med bliver morder, når kun tid, sted og lejlighed tilbyder sig. Denne skjulte ondskab åbenbarer evangeliet; ellers skulle ingen erfare noget derom, ja end ikke tro dette muligt.

Fremdeles siger Simeon til Maria: ”Et sværd skal gennemtrænge din sjæl.” For sådan verdens ondskab har hun jo måttet se og erfare; og ikke blot hun, men hele den kristne kirke til enhver tid, hvor evangeliets lys skinner. Men nu er det bestemt en umulighed, at de kristne skulle kunne se dette uden bedrøvelse og stor hjertesorg. Som også Peter siger om den gudfrygtige Lot (2 Pet 2, 8): ”Da den retfærdige mand boede midt blandt dem, pintes hans retfærdige sjæl ved dag efter dag at se og høre deres løvløse gerninger.” Dette er det sværd, som gennemtrænger alle kristnes sjæle. Det vil sige: Deres hjerte krænkes ved, at verden, som er et så skændigt ukrudt, pryder sig så smukt, mens den bruger alle slags rænker og tyranni mod Kristus, bespottes og fordømmer hans ord, og forfølger og myrder hans hellige. Dette er en af de kristnes største lidelser og hjertesorger. Den overgår alle andre plager, og

aftvinger det bedrøvede hjerte de dybeste suk. Men når dette sker, da udebliver straffen heller ikke længe. Dette være for denne gang nok om Simeons profeti.

Men foruden denne Simeons profeti og lære er her endnu en fortælling om enken Anna, som også drevet af Helligånden vidner og prædiker om Kristus. Om hende fortæller evangelisten, hvordan hun havde tjent Gud med fasten og beden nat og dag. Dette bruger vore modstandere, papisterne imod os, *skønt vi jo aldrig har nægtet, at man skal tjene Gud med den rette fasten og beden*. For når man gør, hvad Gud har befaleet, så kaldes dette at tjene Gud. Men fordi nu fasten (det vil sige: mådehold i spise og drikke) ligeledes bønnen er befaleet os af Gud, så kalder vi dette en gudstjeneste, da det er en befaleet lydighed.

Men hermed lader papisterne sig ikke nøje. De udlægger det således, at denne lydighed hjælper os til syndernes forladelse og det evige liv. Dertil siger vi nu nej! Og svarer med englens: Dette udretter alene det kære Jesusbarn, som fører det navn, og kaldes Jesus eller en frelser, fordi han skal frelse sit folk fra deres synder.

Hermed vil vi nu lade det blive for i dag, og bede Gud om hans nåde, at han nådeligt vil bevare os fra al forargelse, og hjælpe os til at rejse os ved Kristus, og aldrig tage anstød af eller forarges på ham og hans lære. Dette skænke vor kære herre Kristus os alle! Amen!

Nytårsdag

Første prædiken

Om Kristi og jødernes omskærelse.

Gal 4, 4-5

v4 Men da tidens fylde kom, sendte Gud sin søn, født af en kvinde, født under loven, v5 for at han skulle løskøbe dem, der var under loven, for at vi skulle få barnekår.

På denne festdag har man især to emner at prædike om, nemlig først omskærelsen og dernæst Jesu navn, som evangelisten beretter om, hvordan det blev nævnet af engelen, før barnet var undfanget i moders liv. Derfor må der altså ligge stor vægt på dette navn.

Vi vil først tale om omskærelsen, og her gøre en forskel, dog ikke hvad gerningen, men hvad den person angår, om hvis omskærelse man i dag prædiker. For imellem Kristi og de andre jøders omskærelse er der ligeså stor forskel, som der er langt imellem himmel og jord. Sagen er, at personerne er aldeles ulige og forskellige, som I siden skal høre.

Jødernes omskærelse har, som man kan læse i 1 Mos 17, 10-14, sin oprindelse fra Skriften. Den har desuden sin bestemte tid, i hvilken den skal vare, nemlig til Kristus. Abraham begyndte dermed. Gud befalede ham, at han og alt hans husfolk skulle lade sig omskære, og at ligeså alle drengbørn, som derefter fødtes, skulle omskæres ottende dagen efter deres fødsel. De, som nu bærer dette omskærelsens tegn på deres legeme, deres Gud ville han være, dem ville han antage sig som sit folk.

Her er det nu ikke uden efter Guds særlige vilje og rådslutning anordnet således, at ikke blot Abraham selv, men også alle af mandkøn, som fandtes i hans hus, måtte lade sig omskære, så at jøderne ikke skulle rose sig af, at de alene var Guds folk. For Gud optog straks fra begyndelsen af også Abrahams tjenere, som var hedninger, i sit folk og blandt sine børn, at også de skulle delagtiggøres i den arv, som tilhørte Abrahams afkom og arvinger. Ja, de kom endnu før til denne arv, end Isak, på hvem forjættelsen lød, skønt de kun slet og ret var arbejdere, købt af hedningerne. Derfor skal jøderne ikke rose sig så højt heraf, som de gerne vil; for om de end sætte omskærelsen meget højt, så kan de dog ikke nægte, at Gud til samme tid også har ladet

sit kald udgå til hedninger, der ikke var Abrahams børn, men købte tjenere.

Af denne omskærelse har vi nu til dags ikke andet tilbage, end den blotte betydning deraf. Nu er den os *blot et troens forbillede*, ligesom andre tildragelser, der nu kun tjener til, at vi deri skal se lærerige eksempler på tro og gode gerninger. Gerningerne selv har vi ikke behov; men vi skal alligevel have samme tro og lydighed, som de har haft, der levede dengang. Altså prædiker vi ikke på denne dag om omskærelsen, fordi vi selv skal lade os omskære; for dermed er det forbi; men for at vi deraf skal lære at være Gud lydige, ligesom Abraham var ham lydig. Var derimod Kristus ikke kommet, da måtte vi endnu på denne dag lade os omskære, hvis vi ville rose os af at være Guds folk. For befalingen står der tydeligt: ”Men en uomskåret mand, en hvis forhud ikke er omskåret, skal udryddes fra sit folk.” *Denne befaling er nu ophævet på grund af Kristus*; for den har ikke skullet vare længere, end til Kristus, på hvem den også alene har tydet eller peget. Men nu har Kristus befalet os, som er hans folk, ikke at vi skal omskæres, men at vi skal lade os *døbe og tro*, hvis vi vil være Guds børn og blive salige.

Det eksempel, hvortil den gamle omskærelse skal tjene os, er dette: Gud lader os her se, hvor simpelt han plejer at begynde sit værk, når man vil dømmes derom efter fornuften. For de stolte hedninger anså det som den latterligste og tåbeligste ting, som nogen sinde er sket på jorden, at Gud, den evige visdom, skulle pålægge mennesker et så latterligt bud (som end ikke vi gerne taler om), og dette så meget mere, hvor talen var om lærte folk. For Abraham var allerede ni og halvfems år gammel, da han modtog denne befaling af Gud. Heraf kom de spotske og hånlige øgenavne, som hedningerne gav jøderne, idet de kaldte dem sønderskårne og andet lignende, blot for at drive spot med dem.

Men således skal og må det jo altid gå, som I har hørt i vort forrige evangelium. Alt hvad Gud kommer med, det skal aldrig være nogen til behag, det skal verden altid le ad, og holde for den største dårskab. Hvad han derimod ikke vil have, men som vi gør på vor egen hånd, det skal være ham til behag. Ja sådan ville vi i det mindste gerne, at det skulle være; men det vil Gud ikke.

Her sker det da, at fornuften tager anstød og forarges. Eller som Paulus siger i 1 Kor 1, 21: ”For da Gud i sin

visdom ikke ville, at verden skulle kende ham gennem sin egen visdom, besluttede Gud at frelse dem, som tror, ved den dårskab, der prædikes om.”

Hvad er for eksempel, når fornuften skal dømme, tabeligere, eller hvad rimer sig vel mindre med dens domme, end at man i *nadveren* under vins og brøds skikkelse skal spise og drikke Kristi legeme og blod til syndernes forladelse? Hvad skulle en smule vin eller et stykke brød hjælpe, tænker fornuften, og den kan da heller ikke tænke andet. Men derfor vil Gud ingen forandring gøre. Vil fornuften ikke modtage eller tro det, så må den lade være.

Ligeså er det også med den hellige *dåb*. At et barn, når det efter Kristi befaling bliver neddyppet i, eller overøst med vand, derved skal renses for synden og *flyttes fra Djævelens rige til Guds rige*, hvordan rimer det sig med fornuften? Hvordan kan du tro dette, hvis du vil tilside-sætte Guds ord, og udgrunde og begribe sagen med din fornuft? Var synden en sort eller rød plet, da var dette vel troligt; men da den sidder inde i hjertet og i marv og ben, så må vel, som det synes, vandet være noget længe om at komme derind og aftvætte den.

Således kunne også Abraham have tænkt, da han modtog Guds befaling om omskærelsen: Kære, hvad skal det hjælpe mig til salighed, at jeg gamle mand lader mig omskære? Hvad skal det hjælpe et barn til? Hvori er det bedre efter end før omskærelsen? Havde Gud villet have legemet anderledes, end det er, så havde han vel skabt det således, at det ikke skulle være nødvendigt at omskære det. Fornuften ville have talt således, og kan heller ikke tale eller tænke anderledes; for den vil jo altid være den klogeste. Men når man kommer ind i det spørgsmål: Hvorfor har dog Gud befalet dette eller hint, så har Djævelen allerede vundet, som man jo ser på Eva i Paradis. Hun havde den befaling, ikke at spise af det forbudte træ; men da hun lod denne befaling uænset, og lyttede til Djævelens spørgsmål: Hvorfor dog Gud skulle have forbudt dette, da gik hun hen og faldt i den gruelige ulydighed, som vi endnu alle må undgælde for.

Derfor skal vi af denne befaling om omskærelsen flittig lære, uden videre at rette os efter Guds vilje. Når Gud befaler, siger eller gør noget, så skal du holde din mund, falde på dine knæ, ikke spørge om grunden, men gøre, hvad han byder dig, høre, hvad han siger dig, og uden

knurren finde dig i, hvad han gør. For Gud vil ikke lade sig mestre af os, som af naturen er vredens børn, løgnere og syndere. Hans rådslutninger, ord og gerninger er meget for høje, til at vi skulle kunne fatte dem. Og så er vi alligevel sådanne blinde og dristige dårer, at vi indbilder os, ikke blot at forstå det, men endog at kunne gøre det meget bedre.

Derfor siger profeten med rette: ”Hjertet er det mest bedrageriske af alt, det er uhelbredeligt, hvem kan gennemskue det?”(Jer 17. 9). Men fordi vi nu af naturen er så vanslægtede, så burde vi også tilsidesætte vor egen visdom, og angående Guds styrelse og bud tænke som så: Ser det tåbeligt ud i mine øjne, så er dertil i sandhed ingen anden årsag, end at jeg selv er en stor dåre, som ikke kan forstå eller begribe den guddommelige visdom; for min dårskab og blindhed hindrer mig heri.

Den gamle omskærelse giver os altså et smukt eksempel på tro og lydighed, idet Abraham og hans folk ikke sætter sig op mod denne befaling, men straks adlyder den. De tænkte ikke: Ej, det var da en tåbelig ting for os gamle, at lade os omskære. Det kan Gud ikke have ment således. Det må have en ganske anden betydning; (ganske som

sværmerne har disputeret om dåben og nadveren). Hvorfor skulle vel Gud befale dette pjat, som at man skulle omskære legemet? Hvad skulle vel det hjælpe? Nej, således tænkte de ikke; men de efterkom straks befalingen, og tænkte: Fordi Gud har befalet det, og vil have det sådan, så må jeg adlyde befalingen, den være nu så urimelig, som den vil; for ellers bliver jeg ikke salig. Omskærelsen er derfor et smukt eksempel på, hvilken fast og retsindig tro Abraham og hans husfolk og efterkommere har haft. Og vi skal deraf lære, at gøre ligeså, og ikke lade vor visdom og fornuft forføre os fra Guds ord.

Dette være nu sagt om jødernes gamle omskærelse, som ikke skulle gælde længere end loven, det vil sige, end til Kristus, som har gjort en ende på loven. Ligesom dette også smukt blev antydet derved, at disse små børn først skulle omskæres på ottendedagen efter deres fødsel. For Skriften holder den skik, at efter seks dage følger sabbatten; og den dag som følger efter sabbatten, er den ottende dag, da en ny uge begynder. For vor kære herre Kristus har ved sin omskærelse begyndt at opfylde den prædiken, som var talt om ham, at han skulle være en frelser, og et lys til at skinne for hedningerne, at han altså ikke alene skulle

føre sit regimente i jødedommens lille afsondrede krog, men at han ved sit evangelium skulle regere i hele verden, og gøre os frie fra alle synder. *Derfor lod han sig omskære, og har derved gjort en ende på den gamle omskærelse.*

Jeg sagde i begyndelsen, at når man vil tale rettelig om Kristi omskærelse, så må man gøre lige så stor forskel på Kristi og jødernes omskærelse, som på himmel og jord, for her er personerne forskellige, skønt gerningen er den samme. Omskærelsen så vel som loven var givet for dem, der var syndere og havde forskyldt den evige død. Men nu er Kristus uden al synd og en herre over loven. Med ham har loven altså intet at gøre. Den har kun med syndere at gøre, og han er ingen synder. Men idet nu Kristus bliver omskåret efter loven ligesom et syndigt barn, så forgriber loven sig derved på ham, og må derfor lide sin straf og ophøre.

Havde Kristus villet det, så havde han også kunnet *ophæve loven med magt*; for han er jo lovens herre; og med ham har loven intet at gøre, fordi han er uden al synd. Men han har ikke villet gøre det ved magt, men *ved kærlighed og ydmyghed*. Dette sker nu *os til gode*, for at vi skal mod-

tage ham, og trøstes ved ham. For sin egen skyld har Kristus ligeså lidt behøvet at omskæres, som at blive menneske, eller at lade sig korsfæste. *Han gør alt dette for vor skyld*, fordi vi trænger til en sådan mand, som er uden synd. *Han fyldestgør loven for os, og stiller således Guds vrede*. Af denne årsag har han underkastet sig loven. *Han har skænket os den sejr, han derved har vundet over loven*, for at vi skulle have gavn af den og bruge den, og herefter ved ham have al den ret over loven, som han selv har, så at den ikke længere skal kunne fordømme os eller holde os fanget. For den, som med den rette tro holder sig til Kristus, skal ved ham være forløst fra denne fordømmelse.

Mærk dig derfor vel denne forskel, for derpå kommer alt an: Abraham må give sig ind under loven, for han er en synder, og på ham har loven derfor et krav. Kristus er derimod ingen synder, og behøver derfor ikke at give sig ind under loven; men han gør det alligevel, for at alle, der holder sig til ham i troen, ved ham skal blive frigjort fra lovens forbandelse.

Derfor er Kristi omskærelses fest en såre trøstelig fest, på hvilken man har al grund til at prise og takke Gud. For skønt vi er loven hjemfaldet på grund af vore synder, så

skal dette dog ingen skade volde os på vor sjæls salighed, fordi vi ved Kristus skal være frie og frelste fra lovens forbandelse, da han *på vore vegne og for vor skyld har båret denne forbandelse og underkastet sig loven*. Men nødvendigheden af vor således erhvervede frigørelse fra loven, lærer Paulus os i 1 Kor 7, 19, hvor han siger: ”Om man er omskåret eller ej, betyder ikke noget, men det gør lydighed mod Guds bud.” Dette er såre stærke ord, og det var jøderne ulideligt. For dermed erklærer han, at ingen, fordi han er omskåret, opfylder Guds bud eller holder loven. Men hvad betyder dette andet, end at de omskårne ikke er omskåret, eller, for at jeg skal sige det tydeligere: Ved omskærelsen opfylder ingen loven, ved den bliver ingen fri for synden. For uagtet jøderne har ladet sig omskære, så står alligevel Guds bud og befaling der og siger: ”Du skal elske Gud af hele dit hjerte, af hele din sjæl, og af hele dit sind.” Men så vis mig nu et menneske, som tør rose sig af, at have gjort eller kunnet gøre dette. Loven siger: ”Du må ikke begære;” men vis mig et menneske, som tør rose sig af, at have gjort eller kunnet gøre dette bud fyldest. Kort sagt: Tag et bud for dig, hvilket du selv vil, og du må bekende, at der ingen er, som til fulde har holdt det.

Hvad dom er nu sådanne folk hjemfaldet til, som ikke holder Guds bud, uagtet de er omskåret? Det antyder Paulus, når han peger på 5 Mos 27, 26, hvor der står: ”Forbanded være enhver, som ikke bliver ved alt det, som står skrevet i lovbogen, og følger det.” Gal 3, 10. Han drager heraf den slutning, at alle de, som er under loven, også er under dens forbandelse, *for de kan ikke holde den*. Hvis man kunne holde loven, var der ingen fare på færde. Men da man ikke kan holde den, så følger heraf, at loven anklager os, giver os Djævelen i vold, og nedstøder os i Helvede.

Derfor har vi en højere og bedre prædiken behov, som kan give os mere, end loven, der kun kan byde os, at elske Gud af ganske hjerte, og vor næste som os selv, også når næsten gør os fortræd, og vi gerne vil hævne os. Men denne lydighed bliver der ikke noget af. Naturen gør oprør derimod med vrede, ærgrelse, utålmodighed, had, misundelse, hovmod, osv. Derfor er der ingen, der kan være denne prædiken lydige; og om man end gør sit bedste, så kan man dog ikke bestå dermed for Gud. Dette er nu grunden til, at her kommer en højere og større, nemlig Kristus, Guds søn, som er uden al synd, men alligevel lader sig

omskære ligesom de arme syndere, og således i al ydmyghed *giver sig ind under loven*, for derved ganske at ophæve den og gøre os, som ikke kunne bære denne byrde, og derfor måtte forblive under dens forbandelse og Guds vrede, frie fra den. Ikke blot vor egen erfaring, men også de hellige profeters vidnesbyrd giver dette klart nok til kende. For hvad nød havde vel ellers den hellige profet David haft, hvor han i Sl 19, 13, siger: ”Hvem lægger mærke til uforsætlige synder? Rens mig for skjulte synder!” Ligeledes i Sl 143, 2: ”Før ikke sag mod din tjener, for intet menneske er retfærdigt over for dig.” Ligeledes i Sl 130, 3: ”Hvis du, Herre, vogtede på skyld, hvem kunne da bestå, Herre?”

Disse og andre lignende Skriftord giver klart til kende, hvor umuligt det er, at et menneske kan sige, han har fyldestgjort loven, og for sine gerningers skyld er undsluppet Guds vrede. Og da nu loven således holder os fanget, og ikke tillader os at træde frem for Gud, men tværtimod hindrer den tillid, vi skulle have til Gud, så er det klart, at skal vi stå frem for Gud, så trænger vi til noget højere end lovens prædiken, nemlig til det hellige evangeliums prædiken. Heri lader vor kære herre Kristus såvel jøderne som

os forkynde, at vi for vore synders skyld er fordømte - og her hjælper det ikke jøderne, at de er omskårne, for sådan omskærelse frier dem ikke fra synderne; som også profeterne siger, at selv om de er omskårne på legemet, så er dog hjertet uomskåret og urent.

Men det, der gør os frie fra synden, er, at evangeliet endvidere forkynder os, hvordan vor kære herre Kristus, som ikke var loven noget skyldig, men var uden synd, alligevel gav sig ind under loven, og lod sig omskære, for at kunne få en sag mod loven, og sige til den: Hør, du lov! Du gør mig til en tjener, skønt det er mig, som er din herre; derfor må du nu atter tjene og lyde mig, og være min fange.

Al den ret, som nu vor kære herre Kristus for sin egen person har over loven, den skænker han mig og dig, og fratager den derved dens ret imod os arme syndere. Dog ikke således, at vi nu selv intet skulle gøre, og kunne leve som vi har lyst til; men således, at hvor vi har forsømt at gøre, hvad vi vare pligtige, da skal dette forlades os, ikke tilregnes os, og ikke skade os i henseende til vor salighed.

Derfor trænger de, der tror på Kristus, slet ikke til omskærelsen; for de er ikke blot befriet fra denne og al anden

lovens trældom, men har også i Kristus syndernes forladelse og forjættelse om det evige liv. De kan nu rose sig således, og sige: Loven hjælper mig slet ikke, og omskærelsen heller ikke; men hvad der hjælper mig, det er troen på at Kristus er omskåret. *For dette er sket for min skyld, og for at jeg derved skal have en mand, som vil være garant for mig, idet han påtager sig den gæld, som jeg på grund af min synd er befundet at stå i til loven.* Så vil jeg da nu trøste mig ved hans uskyldighed, og sige: En tid lang har loven været ligesom en herre i Himlen; for den har anklaget os mennesker for Gud. Dette har vi måttet lide; og der skete os derved ingen uret, fordi vi jo ikke kunne nægte, at vi er syndere. Men nu er alt dette ganske omvendt, fordi vi ved Kristi omskærelse er blevet forløst fra omskærelsens og lovens forbandelse.

Ved min omskærelse, min kærlighed til Gud og mennesker, min lydighed er intet udrettet. Sådant usikker grund giver intet fodfæste, som jeg tør stole på eller sætte mindste lid til. Mit håb, min trøst og al tillid skal være, at Kristus er lydig, uskyldig og hellig; og denne tillid, dette håb skal ikke fejle: for det er en sikker trøst og fast beskærmelse. Før jeg havde den, mente jeg, at jeg måtte udrette

det, at jeg måtte fuldkomme loven, eller være fordømt. Nu véd jeg, at det er mig og alle mennesker en umulig ting, at bære denne byrde. Men nu har Kristus taget den fra os, og lagt den på sig, *underkastet sig loven, og gjort begyndelsen ved at lade sig omskære, for således i alle henseender at opfylde den og intet at forsømme af den lydighed mod loven, som Gud havde pålagt os arme syndere.* Dette er mit hjerte og min trøst.

Jeg skal ganske vist tøjle den gamle Adam og lære ham at gøre, hvad han skal; ellers var jeg jo et ulydigt barn. Men der findes overmåde megen ulydighed blandet med ind, idet vi snart gør, hvad vi skulle undlade, snart forsømmer, hvad vi skulle gøre; og undertiden endog falder i grove og gruelige synder. Her er da ingen anden trøst, end at flygte hen under den beskærmelse, hvis navn er dette: At Kristus har givet sig under loven. Det vil sige, vi skal trøste os ved, at hvad der mangler i vor lydighed, har Kristus fuldkommet. For med os vil det aldrig komme så vidt, at vi kan gøre alt, hvad vi skal. Som også Paulus siger i Rom 7, 22-23: ”Jeg glæder mig inderst inde over Guds lov. Men jeg ser en anden lov i mine lemmer, og den ligger i

strid med loven i mit sind og holder mig som fange i syndens lov, som er i mine lemmer.” Som ville han sige: Jeg må gøre, hvad kødet vil; men jeg gør det ikke efter troen; og dette gør mig ondt; for jeg er ikke gerne således fanget.

Den kristne retfærdighed er altså dette: At jeg beken-der mig som en arm synder, der aldrig kan gøre loven fyldest, men dog ikke fortvivler derfor. For her ser jeg, at min herre Kristus har taget mig til sig, at *han i stedet for mig har givet sig under loven, og på mine vegne gjort den fyldest*. Men så må heraf endvidere også følge, at et sådant hjerte skal kunne sige: Ej, har min Gud gjort dette for min skyld, skulle jeg da ikke elske en sådan nådig Gud af hele hjertet, og af hjertet bestræbe mig på, atter at være ham til behag, og gøre, hvad der er ham kært? På denne måde bliver vi Guds frimodige og kærlige børn, *og da følger den rette fyldestgørelse af loven, som ikke er tvungen, men frivillig*. Og om nu denne frie lydighed mod loven for kødets skyld endnu ikke er fuldkommen, men mangelfuld, så lader Gud den dog være sig behagelig hos dem, der tror på Kristus. For hvad der heri endnu er urent og ufuldkomment, hører ind under og dækkes af syndernes forladelse, som for Kristi skyld er givet os til beskærmelse.

Så har I da nu her hørt om to slags omskærelse. Gud havde befalet den første; og indtil Kristus har jøderne måttet underkaste sig den med samme lydighed som den, hvormed de måtte underkaste sig loven. Men derved er de endnu ikke blevet salige; for endnu har ingen nogensinde kunnet gøre loven fuldkommen fyldest; og uagtet omskærelsen blev fuldbyrdet, så anklagede og fordømte dog loven alligevel alle jøderne for Gud.

Men derved bliver man salig og hellig, at man har Kristus at holde sig til, som har givet sig under loven, og taget dens forbandelse fra os. De jøder, som nu har troet dette, og sat deres saligheds håb til dette kvindens forjættede afkom, dem har *den ydre omskærelse været en besegling* på, at de var retfærdige for Gud, *ikke for omskærelsens skyld, men fordi de har troet på Kristus.*

Derfor er denne Kristi omskærelses fest en trøstelig fest, på hvilken vi lærer at sige, når vi skal stå frem for Gud: Herre, du har befalet jøderne omskærelsen; og dem og os alle har du befalet, at vi skal elske dig af hele hjertet, og vor næste, som os selv. Men, kære herre Gud, jeg har desværre alligevel ikke gjort det, og jeg kan heller ikke gøre det. Det var derfor, efter min egen fortjeneste at

regne, ikke mere end rimeligt, at jeg nu var evig fortabt og fordømt. Men dette er min eneste trøst, og den beskærmelse, jeg vil flygte hen til og skjule mig under, at din kære søn, min herre Jesus Kristus, har givet sig under loven, ladet sig omskære ligesom en synder, og *således gjort din vilje fuldkommen fyldest*. For ellers havde han ikke ladet sig omskære på den ottende dag ligesom et andet lille barn. *Dette er nu sket for min og alle synderes skyld, og givet og skænket os til en ejendom*. For han havde det ikke behov for sin persons skyld. Derfor tilegner jeg mig det, og beder dig, kære himmelske fader, at du for hans skyld vil være mig nådig, og lade mig nyde godt af hans fromhed og hellighed!

Så lær da enhver at forlade sig på vor kære herre Kristi hellighed og uskyldighed; for da vandrer vi trygt, og er på den rette vej. Da vil hverken synd eller død kunne overvinde os. Hertil for hjælpe vor kære herre Kristus os alle! Amen.

Anden prædiken

Om Jesu navn

Luk 2,21

v21 Da otte dage var gået, og han skulle omskæres, fik han navnet Jesus, som han var blevet kaldt af englen, før han blev undfanget i moders liv.

Vi har nu hørt om én del af denne dags evangelium, nemlig om Kristi omskærelse, ved hvilken han har villet vise, at han for vor skyld har givet sig ind under loven, for at vi kunne blive frigjorte fra dens forbandelse. Altså skal vi højtideligholde denne festdag, for ikke at glemme denne velgerning.

Derefter følger nu den anden del, nemlig *om Jesu navn*, som evangelisten her med flid anfører, som noget der ligger særdeles magt på, at man skal kende. For det er ikke et navn, udtænkt af mennesker, men bragt hened fra Himlen, og forkyndt af englen, før barnet var undfanget i moders liv, for at enhver skal vide, at det er et navn, som Gud har velbehag i, fordi han selv har kaldt sin søn således.

Men navnet Jesus betyder på vort sprog, det samme som en frelser eller hjælper. Nogle oversætter det også ved ”en saliggører”; men frelser er et rigtigere ord, og lyder bedre.

Hvorfor nu Kristus fører dette navn, det udlægger engelen, idet han siger til Josef i Matt 1, 21: ”Du skal give ham navnet Jesus; for han skal frelse sit folk fra deres synder.” Så lad os da med al flid lære og mærke os dette navn, at dette lille barn kaldes Jesus, og skal være os en frelser fra den største og højeste jammer, nemlig fra synden, og ikke fra den flygtige og ringe nød og modgang, som dette liv medfører, som legemlig sygdom, pengetab eller lignende uheld, der kan tilstøde denne eller hin. Sådanne ting har Gud befalet verden at drage omsorg for. Derfor har den jo sine konger og kejsere, som skal beskytte deres undersåtter mod fjender. Så har den også fædre og mødre, som skal opføde og optugte deres børn. Fremdeles læger, som skal hjælpe og give råd i legemlige sygdomme, osv. Men de er allesammen kun dårlige frelsere imod denne frelser, som redder sit folk fra dets synder.

Den, som nu vil modtage dette barn og kalde ham sin Jesus eller frelser, han må også virkelig anse ham som sin

frelser, ikke specielt hvad dette liv angår, som han har betroet andre omsorgen for; men derimod hvad det evige liv angår, og som den, der vil hjælpe os af synd og død. For hvor synden er borttaget, skal også døden være borte. Betænk derfor hos dig selv, om du har noget mere at håbe fra Gud, end hvad du venter dig af kejseren. For vil du ikke tro, at der er et andet liv efter dette, så har du frelsere nok i kejseren, fader, moder og lægerne, da disse er beskikket for dette livs og den timelige nøds skyld. Men tror du, at der efter dette liv er et andet, da skal du vide, at du for dets skyld har denne frelser behov. For der kan hverken kejser, fader, moder, lægerne eller nogen som helst anden, end ikke nogen engel, hjælpe dig. Sandt nok, at når hverken kejseren, fader og moder, eller andre mennesker kan eller ville hjælpe os i en legemlig nød, da vil den herre Jesus være parat, og stå sine bi også heri. Men dette er ikke hans særlige og ypperste gerning og embede. Derfor viser vi præster heller ikke folk specielt til evangeliet i sådanne timelige ting.

Men hans egentlige embede, i hvilket han vil bevise os syndere, at han med rette kaldes med det navn Jesus, er at han vil hjælpe os af synden, den evige død og Djævelens

rige. Her er det vi trænger til ham. For var der intet Helvede, intet djævlerige, ingen evig straf og pine, hvortil skulle vi da have den herre Jesus behov? Da var det jo ét og det samme, hvad enten et menneske dør, eller et træ falder om, og en ko styrter; for da var jo dermed alt ude med dette menneske. Derfor ser man også, hvilken vild og tøjlesløs flok, der bliver af de folk, som ikke tror på Gud og det evige liv.

Den, som derimod tror, at der er en Gud, han indser snart, at alt ikke er ganske forbi med vort liv her på jorden, men at et andet og evigt liv forestår. For vi ser jo af erfaring, at Gud ikke agter dette timelige liv særdeles højt. Ellers ville han vel ikke lade så mange ondskabsfulde kæltringer øve deres slette streger så længe, og her på jorden leve i overflod. Men Gud tilsiger os et evigt liv efter dette timelige; og dertil skal dette lille Jesusbarn være vor frelser og hjælper. Og når han hjælper os hertil, da har han hjulpet os nok. Da ligger der ingen magt på, om han end lader os vade omkring i dette timelige liv, som om vi ingen Gud havde, der ville eller kunne hjælpe os. For hans hjælp er en evig hjælp. Dermed skal vi lade os nøje, det gå nu med det timelige, som det vil.

Man ser jo, hvor trygge paven, biskopperne og Ordets andre forfølgere lever, og hvor uhindret de øver al slags ondskab mod Guds ord og de kristne. Gud ser til, lader det ske, lader som om han ikke ser det, og det ser ud, som holdt Gud mere sin hånd over hedningerne, end over sit folk. Men er du en kristen, da lad ikke dette føre dig vild. For just fordi Gud i sin søn har tilsagt os hjælp til det evige liv, lader han os vandre omkring her i det timelige liv, som om han intet havde med os at gøre. Just heraf skal vi lære den tro, at vi i Jesusbarnet har en frelser, som vil hjælpe os, når den tid og time er forhånden, da ellers ingen kan hjælpe, nemlig når den time kommer, som vil anklage os og overgive os til den evige død.

Undtages denne time, da er det desværre tydeligt nok, at vi ikke spørger meget efter eller begærer denne frelser. For de raske, og de som har deres kister fulde af penge, de behøver ikke den herre Jesus, når de vil købe noget. Her kan deres penge gøre tingen klar. Således også med andre timelige gaver, som visdom, forstand og magt; også de kan hjælpe i de ting, hvortil de er os givet. På samme måde kan en moder sørge for sine børn med mad, drikke og andre ting, en læge yde den syge hjælp, og en lovkyndig hjælpe

på en fortvivlet retssag. Men når dette timelige liv skal have ende, og samvittigheden ikke kan nægte sine synder for Guds domstol, og derfor må stå i bekymring og fare for evig fordømmelse, da er det tid, at denne vor frelser, Jesus Kristus, kommer. Da kan hverken kejser eller konge, fader eller moder, læge eller jurist, ja hverken engel eller nogen anden skabning længere hjælpe. Hvor skal du da søge hjælp og råd? Intet andet sted end hos dette barn. For just for sådan nøds skyld kaldes han Jesus. Just i sådan nød vil han være nærværende og hjælpe alle dem, som kender deres nød, og søger hjælp hos ham.

Men fremdeles er det også af højeste vigtighed, at du giver nøje agt, og ser dig vel for, at man ikke gør falsk brug af dette navn, og af Jesusbarnet gør dig en Frans, en Dominicus eller en anden munkeorden, en messe eller nattevågen, aflad, faste, almisse eller lignende, som man gjorde i pavedømmets tider; for derved bliver det hele forfalsket. Mod synden gives der hverken i Himlen eller på jorden nogen anden frelser, end dette Jomfru Marias barn, som kaldes Jesus. Hvis nogen altså søger sig en anden frelser, lige meget om det er en munkeorden, eller hvad man ellers vil, så er det ude med ham. Hvorimod den, som i sit

hjerter kan nævne dette barn med dets rette navn, og kalde det Jesus (eller en frelser), hans sag står godt. For herpå kommer alt an. Derfor skal man alene her, og ellers ingensteds, søge hjælp for sine synder. Men her har nu Djævelen altid ærinde. Han vil have dette lille barn døbt ganske anderledes. Han vil, at man skal holde det for en dommer, og søge sig andre frelsere og hjælpere. Men den sag skal ikke rokke: Jesus kaldes ikke Jesus, for at han skal give dig penge nok, og gøre dig til en herre her på jorden. Dette har han allerede givet og tildelt dig, (1 Mos 1, 28) hvor Gud siger: "Underlæg jer jorden; hersk over havets fisk, Himlens fugle og alle dyr, der rører sig på jorden!" Han hedder Jesus, for at han skal være en frelser, og hjælpe os, når ellers alle ting slå fejl, når vi må give slip på alt, hvad vi har haft hernede på jorden, og fare herfra til et andet liv.

Dette navn forkaster og bortviser derfor alt, hvad mennesker uden Kristus foretager, sig, i den tanke at det skal tjene dem til syndernes forladelse, og hjælpe dem til det evige liv. For når en munk mener: Jeg vil forsones Gud ved at holde min ordens forskrifter, så at han derfor skal være mig nådig, eller deslige, da er dette det samme, som om han ville sige: Min orden skal hedde Jesus, og udrette,

hvad det dog alene tilkommer Jesus Kristus at udrette. Og når paven og hans præster lærer og siger: Troen gør det ikke alene, men vil du blive salig, må du fortjene det evige liv ved gode gerninger, så er dette det samme, som om man ville sige: De gode gerninger er og hedder Jesus. Men dette er usandhed. Intet af hvad jeg optænker eller udmaler mig skal hedde Jesus; dette lille barn skal alene kaldes sådan.

Dette gør nu paven og hans præster ikke. Vi undertiden heller ikke, når vi lader vor synd forfærde os mere, end vi lader os trøste af dette barn; for da tænker vi: Havde jeg gjort eller ikke gjort dette eller hint, da kunne jeg nok bestå for Gud. Men sådanne tanker kan Helligånden ikke lide. Den vil, at dette barn skal beholde sit navn ganske udtrykkelig for sig selv alene, for at vi, når vi vil have hjælp for synden og den evige død, ikke skal forlade os på vor egen eller andres hjælp og hellige gerninger, men med fast tro holde os til Guds søn, som alene fører dette navn, Jesus, som man skal lade ham beholde alene.

Den, der nu, ligesom paven og muslimerne, vil formaste sig til at fratage ham dette navn, de skal få at se, hvordan det vil gå dem. De derimod, som holder fast ved dette

navn, de kan vide sig i sikkerhed for Djævelen; end sige, at verden skulle kunne gøre dem noget i deres saligheds sag. For det er et navn, som englen har bragt hened fra Himlen, og som efter Guds befaling er givet dette barn, før det endnu var undfanget i moders liv.

Vil nu dette navns forfølgere, der viser mennesker til andre frelsere og hjælpere, gøre englen Gabriel til en løgner, så vil han påkalde vor herre og Gud, og sige: Herre, du har jo befalet mig, at døbe dit barn således! - og da skal du se, hvad dette navns forfølgere skal udrette og vinde herved, nemlig, at de hverken skal få Jesus eller Gud, og at de dertil må dø i deres synder og fortabes; mens derimod alle de, der holder fast ved det, skal holdes i live, og bestå for Gud og hans søn.

Så lad os nu vel mærke os dette navn, og holde fast ved troen på, at dette barn er den eneste frelser mod synden, døden og Djævelen. Vil verden af den grund hade os, så gør den det, men ikke i Guds navn. Vil den ikke holde dette barn for sin frelser, så lad den det være, og se til, den, der vil hjælpe den, når døden kommer: om da et menneskes egne eller andres gerninger, faster, bønner, almisser, helgenpåkaldelser osv., vil udrette dette.

Men vi vil sætte al vor trøst og lid til den forvisning, at Gud selv har givet dette barn sådant navn, og kaldet ham Jesus eller en frelser. Derfor vil vi også gerne bekende og holde ham for vor frelser, det vil sige: trøste os med, at han skal hjælpe os, når synden og den evige død anfægter os. I denne tro og dette håb véd vi, at Gud har velbehag, og at han deri ser den største ære, som vi kan vise ham; mens han derimod har det største mishag til dem, som enten ikke vil modtage denne frelser, eller som opsøger sig andre hjælpere.

Heraf lærer vi altså, smukt at indse det nøje sammenhæng mellem disse vort evangeliums to stykker, både det navn og den gerning, hvorom her handles. Jesusbarnet lader sig omskære ligesom et andet lille barn. Af hvad årsag? Han er jo uden synd, og behøver slet ikke omskærelsen for at blive et Guds barn; det er han i forvejen? Bestemt: Men det sker, fordi han skal kaldes Jesus, og være en frelser, som skal hjælpe os imod synden og en ond samvittighed, imod døden og al anden ulykke, som kommer af synden.

For han lader sig omskære og giver sig under loven, for intet at lade være ugjort, af hvad Gud nogensinde har

pålagt mennesker at gøre, og for at vi, når vi ser vore uomskårne hjerter og den gruelige ulydighed, der findes hos os, ikke derfor skal fortvivle, men holde os til Kristus, og sige: Jeg er desværre en stor synder, og har ikke gjort min Guds vilje; men derfor vil jeg ikke mistvivle om Gud og hans nåde. For hvad jeg selv ikke har gjort, det har Kristus gjort for mig; og ham vil dog loven ikke kunne beskylde for, ikke at have fuldkommet endog dens ringeste bud. Derfor skal nu loven lade mig være i fred, og hverken anklage eller fordømme mig. For jeg står ikke ene; Kristus er med mig, og jeg holder mig til den, der har betalt dyrt for mine synder, og skænket mig sin hellighed og retfærdighed. Derfor byder jeg nu døden og Djævelen trods. De skal ikke omstøde mig denne trøst. Sådant brug skal man gøre af Kristi omskærelse og af hans navn.

Hvis vi nu havde tid dertil, da kunne jeg her ønske, af profeternes skrifter at uddrage alle de skønne trøstens ord, som der er talt om den herre Kristus og hans rige: At han vil forlade synder, gøre os retfærdige, og skænke os det evige liv. For alt sådant sammenfatter englen i det ene Ord, at Kristus skal være hele verdens frelser, og kaldes Jesus. Herhen hører især den skønne profeti (Esajas 9, 6.), hvor

profeten giver den herre Kristus disse navne, og kalder ham: ”Underfuld Rådgiver, Vældig Gud, Evigheds Fader, Freds Fyrste.” Disse navne sigter alle til det frelsens værk, at vi ved dette barn skal hjælpes fra synden, døden og Djævelen til retfærdighed og det evige liv.

Hvor bliver nu den skændige Antikrist, paven med sin djævleyngel, af, når de vil fratage Kristus hans navn, og afmale ham for folket som en streng og vred dommer, hvem ingen kan komme til eller finde nåde hos, med mindre man har andre helgeners forbønner og mange gode gerninger at trøste sig til? Dette er en dobbelt synd: Først fordi man fratager Kristus hans navn, og ikke vil lade ham være en frelser og Jesus; og dernæst fordi man giver dette navn til helgener, ja vel endog til sine egne gerninger; som skulle Kristus være en frelser for sig selv, eller havde lyst til vor fortabelse.

Ja hvor bliver den skændige Djævel af, som evig og altid indskyder vore hjerter disse tanker, *som var Gud ikke nådig*, som ville han lade os falde, når vi fristes, og ikke hjælpe os? Hvordan rimer dog den slags tanker sig med dette navn, og med, at englen på Guds befaling kalder dette barn Jesus? Skal dette navn være ret og sandt, da kan

Guds mening og vilje ikke være den, at han har lyst til vor fordærvelse. Hans vilje er, at vi skal hjælpes og blive salige.

Derfor skal dette navn være os kært og dyrebart; og i alle slags anfægtelser skal vi holde os til dette, at Guds søn, vor herre Kristus, kaldes Jesus, og er en frelser. Som det også allerede i Paradis er sagt om ham, at han skal sønderknuse slangens hoved, det vil sige, hjælpe os mod Djævelen og hans rige.

Gud, al trøsts og barmhjertigheds fader, forøge os daglig denne tro og tillid! Han bevare og opholde os til evig tid på grund af sin søn, Jesus Kristus, vor frelser! Amen.

Helligtrekonger

(På Luthers tid kaldet Kristi åbenbarelses fest.)

Første prædiken.

Matt 2, 1-12.

v1 Da Jesus var født i Betlehem i Judæa i kong Herodes' dage, se, da kom der nogle vise mænd fra Østerland til Jerusalem v2 og spurgte: »Hvor er jødernes nyfødte konge? For vi har set hans stjerne gå op og er kommet for at tilbede ham.« v3 Da kong Herodes hørte det, blev han forfærdet, og hele Jerusalem med ham. v4 Og han sammenkaldte alle ypperstepræsterne og folkets skriftkloge og spurgte dem, hvor Kristus skulle fødes. v5 De svarede ham: »I Betlehem i Judæa. For således er der skrevet ved profeten:

v6 Du, Betlehem i Judas land,
du er på ingen måde den mindste blandt Judas fyrster.
Fra dig skal der udgå en hersker,
som skal vogte mit folk, Israel.«

v7 Så tilkaldte Herodes i al hemmelighed de vise mænd og forhørte dem indgående om, hvornår stjernen havde vist sig. v8 Og han sendte dem til Betlehem og sagde: »Gå hen og spørg jer nøje for om barnet; og når I har fundet det, så giv mig besked, for at også jeg kan komme og tilbede det.« v9 Da de havde hørt på kongen, tog de af sted, og se, stjernen, som de havde set gå op, gik foran dem, indtil den stod stille over det

sted, hvor barnet var. v10 Da de så stjernen, var deres glæde meget stor. v11 Og de gik ind i huset og så barnet hos dets mor Maria, og de faldt ned og tilbad det, og de åbnede for deres gemmer og frembar gaver til det, guld, røgelse og myrra. v12 Men i drømme fik de en åbenbaring om ikke at tage tilbage til Herodes, og de vendte hjem til deres land ad en anden vej.

Første del af denne prædiken. Om historien

Nærværende festdag kaldes Kristi åbenbarelses fest; for man siger, at følgende tre åbenbarelses er skete på én og samme dag, skønt ikke i samme år: Først at den herre Kristus ved sin fødselsstjerne har åbenbaret sig i Østerland for de vise. Dernæst ved Jordan, da han blev døbt af Johannes. Og ligeså ved brylluppet i Kana i Galilæa, hvor han gjorde det første mirakel. Det være nu, hvad tiden angår, som det vil, men hvad enten disse tre åbenbarelses er skete på samme dag i året eller ikke, så er de dog alle tre såre herlige evangelier, og ikke mindst det nu forelæste om de vise mænd. For her har Herren villet åbenbare sig ikke blot blandt jøderne, men også blandt hedningerne, for at jøderne ikke skulle sige, han havde holdt sig så skjult, at ingen havde vidst af ham at sige.

Fordi det var besluttet, at han skulle nedstamme fra jøderne, og fremtræde, ikke som en stor konge, men i så stor elendighed, at han knap finder et sted, hvor han kan blive født, og da dette gør hans komme såre forargelig for jøderne, ja endnu den dag i dag er dem til anstød: så var det jo højst nødvendigt, at Gud også åbenbarede ham for hedningerne, og gjorde hans komme bekendt også for dem, for at han, hvor slet og ringe det end gik til ved hans fødsel, overalt herligt kunne blive prædikeret og påkaldt. For det var ingen ringe sag, at de vise fra Østerland kom så langvejsfra, og udbredte rygten om dette barn i Jerusalem; ligesom Simeon og Anna i templet, englene i luften, og hyrderne i Betlehem. Alle har de med dette barn at gøre; alle synger og taler de om ham; og således bliver hans komme på det herligste forkyndt jøderne, for at de skal blive opmærksomme på ham og modtage ham.

Hvad nu dagens hellige historie angår, så melder evangelisten med særdeles flid, først hvordan de vise kommer til Jerusalem, og søger Kristus der. For da Jerusalem var hovedstaden, og dette barn skulle være jødernes konge, så kunne de vel ikke tænke andet, end at de skulle finde ham der. Men i denne tanke farer de vild, og finder ikke barnet

i den herlige by Jerusalem, men i den fattige lille by Betlehem. Lad os vel mærke os dette. For hvis vi selv vil komme til dette barn, og finde det, så må vi ikke følge vore egne tanker eller vor egen fornuft, men alene blive ved Guds ord, og ikke vende os derfra. For lader vi Guds ord fare, så er forargelsen der allerede. Barnet har vel et stort og herligt navn, men er desuden fattigt og ringe, og derfor ikke at finde i Jerusalem hos dem, der er store og mægtige. Vi må derfor her gøre, ligesom de vise gjorde, holde os til Guds ord, og ikke lade os forføre af denne verdens herlighed. For den, som lader ordet fare, og ikke vil høre, hvad og hvordan Skriften vidner om dette lille barn, men som vil dømme efter den ydre anseelse, han vil viselig hverken komme til Kristus eller finde ham.

Sådan ser vi jo papisterne gøre. De lader Guds ord ligge, og falder på de tanker, at male sig en Kristus, som de selv vil have ham. At han alene skal være frelseren, det behager dem ikke. Derfor føjer de deres egne gerninger og gudelighed til, som de mener at skulle have *som en frelser ved siden af Jesus Kristus*. Ligeså påkalde de Jomfru Maria, for at hun skal forsone dem med sin søn, idet de mener,

at sådan påkaldelse og forbøn også skal være dem en frelser. Men det er alt sammen intet andet end idel løgn. *For hvor man lader Guds ord falde, og famler efter Kristus, griber man fejl, og får fat på Djævelen;* og han indbilder så mennesker, at Kristus er en hårdhjertet dommer og fangevogter, og at den, der vil bestå for ham, må opnå dette ved helgeners forbøn.

Heraf kommer det, at enhver i pavedømmet sætter mere lid til Jomfru Marias og andre helgeners forbønner, end til den herre Kristus selv. Således går det stedse, hvor man ikke bliver ved Guds ord. Derfor er det altid Djævelen meget magtpåliggende, *at rive os løs fra ordet, og uden Guds ord at føre os ind på vore egne tanker;* for da véd han, at han har vundet, og vi tabt.

En kristens største og højeste kunst er derfor den, at holde fast ved ordet, og i de guddommelige ting ikke at tænke anderledes, end hvad dette selv lærer os. Men det koster megen møjje, før man får bragt folk så vidt. Selv ved nadveren er der mange, som ikke ville lade sig sige, at de skulle blive ved ordene, men ganske som en ko, blot dømmes efter, hvad de ser, idet de mener, at her intet andet er end vin og brød, og at Kristi legeme og blod ikke er der.

De har altså kun gerningen uden Guds ord for øje. Men dette kalder man, at tage den tomme skal, og lade kernen, nemlig vor herre Kristi ord, ligge.

Sådanne tanker har også i begyndelsen de vise mænd gjort sig om Kristus. Da de af den guddommelige åbenbarelse vidste, at jødernes konge var født, drog de straks til Jerusalem i den tanke, at finde ham dér i et herligt slot og gyldent kammer. For hvordan kunne fornuften tænke sig en konge anderledes? Men da disse tanker var uden Guds ord, så måtte de forsvinde; for de traf ikke dette lille barn i Jerusalem, hvor den hellige by dog var, og hvor Gud selv boede. *Skulle de finde Jesus, så må de følge Guds ord, som er den rette stjerne og skønne sol, der lyser os til Kristus.*

Derfor giver de vise os også her et fortræffeligt eksempel på en smuk og mægtig tro, idet de slipper alle andre tanker, som de og hele verden har haft, af øjne og hjerter, og slet og ret følger det ord, som bliver dem sagt af profeten Mika. De forarger sig aldeles ikke over, at blive vist bort fra Jerusalem, hvor den rette gudstjeneste var, og hvor Gud selv boede, altså fra vor herre og Gud og hans tempel, til en kvægstald i Betlehem, uagtet de dog ikke søger efter

et tiggerbarn, men efter jødernes konge. Som de hører, sådan gør de. Deres egne tanker gør dem ingen bekymring. De ser alene på, hvad Mika siger, og derved bliver de.

Denne tro skal man med rette rose som et særdeles priseligt eksempel. For havde jeg selv været der, da ville jeg have holdt mig til templet, og tænkt: Her boer Gud; hvis altså, dette barn skal være nogetsteds i den vide verden, så må man vel finde det her, hvor hele præsteskabet og gudstjenesten er. Men Gud har andet i sinde. Han vil ikke lade sin søn findes blandt de store gejstlige prælater eller i Jerusalem: ligesom man nu om stunder ikke finder ham hos paven og hans folk. Han har i sinde, aldeles at borttage hele det jødiske præstedømme og regimente, det ene med det andet, fordi jøderne stolede så meget derpå, og gjorde sig så meget til af, at de var præster og levitter og Guds folk, og havde templet. Sådant hovmod kunne og ville Gud ikke tåle, og derfor måtte både templet, gudstjenesten og præstedømmet, som de trodsede så stolt på, tilintetgøres, mens derimod det fattige og ringe Betlehem måtte frem, og være Guds søns første herberg.

Dette er det første stykke af denne hellige historie; og deri gives os en særdeles nyttig og nødvendig lære. De

vise søger Kristus, den nyfødte konge, og finder ham ikke, som de havde tænkt, i Jerusalem. Skulle de nu finde ham, så må de høre profeten Mika. Og da de nu har ordet, og lader deres egne tanker fare, så drager de villigt ud af den hellige hovedstad Jerusalem, til den ringe by Betlehem, og forarges slet ikke derover. Men da giver Gud dem også den trøst, at stjernen atter viser sig, så snart de kommer uden for Jerusalem, og lyser dem til Betlehem, ja lige til de stå foran døren, hvor barnet var. Sådant trøst har de også virkelig behov; for her finder de intet andet end armod og fattigdom. Josef og Maria er ikke hjemme der på stedet, barnet ligger i en krybbe, og her er knap så meget som en slurk vand.

Hvordan rimer dette sig dog sammen med en konge? Ville man drive gæk med folk, så måtte man vise dem til en sådan konge. Men herved lod disse fromme rejsende sig ikke føre vild, men holdt fast ved det, de havde hørt af profeten Mika, og set på stjernen. Derfor, uanset al denne armod og fattigdom, falder de ned for Guds søn, tilbeder ham, åbner deres skatte, og giver ham gaver. Dette er historien.

Her må vi især ikke glemme den høje og herlige trøst, at Gud også kalder hedningerne til Kristi rige, og antager dem til sit folk, skønt de ikke, således som jøderne, er omskårne og underkastet loven. For heri har også vi hedninger et sikkert vidnesbyrd om, at vi ikke skal fortvivle, som hørte vi ikke Kristus til; men at vi, såvel som jøderne, skal modtage ham, uagtet vi ikke, således som de, er hans folk. De vise har jo været hedninger, der på hedensk vis har haft deres præster og gudstjeneste, men uden Guds ord og bud, og uden at være omskårne. Men uanset alt dette kommer de som fremmede folk og uden al fortjeneste til dette lys, vor herre Kristus, og modtager ham. Og han modtager også dem, og lader deres tilbedelse og gaver være sig behagelige. Dette er skrevet os til trøst, at vi skal takke Gud, fordi han ved Kristus har oprettet et sådant rige på jorden, hvori der skal handles ikke efter fortjeneste, men efter nåde med os, som ikke er hans folk.

For det andet skal vi af denne historie også lære, hvordan vi retteligt skal forholde os imod vor kære herre Kristus, nemlig at vi skal vogte os for al forargelse, og med de vise mænd bekende den herre Kristus for al verden, og søge og tilbede ham af hjertet som vor frelser. Og da han

nu fører sit regimente her på jorden på en så ringe og uanselig måde, så skal vi også gerne hjælpe til med vore penge og hele vor formue, at hans rige kan vokse og forfremmes, så meget mere som det på så mange måder hæmmes og undertrykkes af Djævelen og verden. For vi kan nu til dags ligeså godt åbne vore skatte, og skænke ham deraf, som de vise gjorde det, så vist som der står skrevet i Matt 25, 40: ”Alt, hvad I har gjort mod en af disse mine mindste brødre, det har I gjort mod mig.”

Derfor: Enhver som hjælper stakkels, fattige og forladte mennesker med penge og gods, enhver som yder sit bidrag og sin håndsrækning til, at unge mennesker kan gå i skole og blive oplært i Guds ord og anden boglig kunst, så de med tiden også kan hjælpe andre frem i kirkens tjeneste, han ofrer derved også sin del til det fattige Jesusbarn, som allerede ved sin fødsel ikke blot var fattig og nødlidende, men også på grund af Herodes forfølgelse måtte rømme landet, og flygte til Egypten.

Til denne flugt og lange rejse skaffer nu Gud ved disse vise mænd rejsepenge for barnet, dets plejefar Josef, og Jomfru Maria. Og dette kan ikke have været en ringe gave, for evangelisten siger, at de åbnede deres skatte. Om deres

hjertelag imod Jesusbarnet kan vi ikke tvivle; for de erkendte ham jo som Guds søn og en evig konge og frelser; og vi må derfor tro, at de har givet ham rigelige gaver. Derfor tjener dette evangelium os også til den lære, at de fattige kristne, som lider forfølgelse og svæver i fare og elendighed, ikke må forsage. For hellere end at Gud skulle lade en fattig kristen lide nød og dø af sult, vil han lade et andet menneske rejse over hundrede mil til ham for at bringe trøst og hjælp; hvilken tro dette hans enbårne søns eksempel klart trøster os med.

Anden del af denne prædiken.

Om profeten Mikas' profeti.

Foruden den hellige historie selv må vi her endnu mærke os profeten Mikas' profeti, som såre klart og træffende skildrer os den herre Kristus. Ordene lyder sådan:

v6 Du, Betlehem i Judas land, du er på ingen måde den mindste blandt Judas fyrster. Fra dig skal der udgå en hersker, som skal vogte mit folk, Israel.

I disse ord havde, som jøderne selv bekender, Gud åbenbaret, at man skulle vente den herre Kristus i Betlehem, og at der skulle han fødes. Dette er en meget stor ære for Betlehem, og derved gøres denne lille fattige by til en tusinde gange herligere by, end Jerusalem var. Derfor, skønt profeten siger, at Betlehem er lille, og af ringe anseelse for verden, så forandrer dog evangelisten profetens ord, og siger: Du er på ingen måde den mindste - eller nogen ringe by; for Gud ærer jo dette fattige Betlehem så højt, at han lader sin søn fødes der; og dette er dog en ære over al den ære, som nogen tid er overgået nogen anden by i hele verden. Derfor er det også herlige ord, hvormed evangelisten her priser Betlehem, idet han siger: Fra dig skal udgå den

fyrste, som skal regere over mit folk Israel. Dette er en såre glædelig tekst, fordi den lærer os, hvad vi skal holde og anse den herre Kristus for; for om han end for verden er et fattigt, ringe og foragtet menneske, som bliver født i en lille og uanselig flække, så er han dog en herre eller hyrde over Israel, det vil sige, over Guds folk.

Hvad slags herredømme her menes, det har vi lært af englens prædiken på Jesu fødselsdag, hvor Kristus også kaldes en herre, dog ikke således, at han skal være en tyrann, som vil plage og tvinge mennesker. Derfor siger profeten: "Betlehem, du som er lille;" som ville han sige: Hvis denne herre ville være stor og anselig for verden, og fremtræde således, at man måtte frygte ham, så ville han vel have udset sig et andet fødested. Men her er slet ingen pragt, magt og rigdom, heller ikke våben; og han lader de store og vældige byer, Jerusalem som var den helligste, Rom som var den mægtigste, og flere andre fare, men nøjes med det fattige og ringe Betlehem, for at man straks, af den by, hvor han bliver født, kan lære, hvad slags herre han er, nemlig fattig og ringe for verden, men rig i ånden og på alle slags åndelige gaver.

For dette er hans titel, at han skal være en fyrste og herre; men på hans fødsel, på den by, hvori han fødes, og på alt, hvad han har her på jorden, ser man, at han er fattig og ringe, og ikke omgiver sig med nogen fyrstelig og kongelig pragt. Fordi han nu er en fyrste og herre, og alligevel ikke er herlig for verden, men fattig og ringe, hvad kan da hans herlighed være andet, end at ligesom han er fattig og ringe at regne mod verden, således er han atter rig og mægtig mod den i det, hvori verden er fattig og nødlidende. Det vil sige: Han er retfærdig, verden er fuld af synd; han er evig, verden er dødelig; han er djævelens herre, hvorimod verden må lade sig drive og regere af Djævelen. Han er from, verden er ond. Han har en nådig Gud, hvorimod verden er under Guds vrede. Han er en herre over det evige liv, hvorimod verden hører hjemme nede i Helvede.

Således er dette barns herredømme, og i sådanne måder skal hans folk vente sig hjælp af ham. Legemligt vil han ikke hjælpe, uden for så vidt som nøden kræver det, eller hvor det angår din salighed og hans ære; for han er jo selv fattig og ringe. Derfor tør ingen vente sig penge og rigdom fra ham. Det må man vente sig af paven og hans lige, som gør sine skabninger til herrer over meget gods

og uddeler landene til dem, ganske som Daniel har profeteret det i Dan 11, 40. Men den herre Kristi regering skal kun mærkes og komme dig til gode derved, at han vil forlade dig dine synder, gøre dig retfærdig og hellig, skænke dig Helligånden, og fra dødens og Djævelens rige føre dig ind i det evige liv.

Men hertil hører nu troen, og at du, som allerede sagt, holder fast ved Guds ord. For den, der lader ordet fare, og holder sig til sine egne tanker, han vil også snart miste Kristus aldeles. Han kan ikke længere holde ham for en frelser, men må holde ham for en dommer, ja flygte for ham som for Djævelen selv. Denne frygter man også, når man har været ond og gjort uret, at han skal komme og hente os. Men en sådan herre vil vor kære herre Kristus ikke være, at han skulle øve sådan ondskab mod sine. Nej han vil være sit folk Israel den fyrste og herre, som vil frelse dem fra deres synder, og erhverve dem Guds nåde. For hans folk kaldes ingen andre, end de arme, elendige syndere, der er i stor forfærdelse og angst for deres synders skyld, og gerne ville stå sig godt med Gud.

Alt dette sammenfatter Mika, idet han siger, først at Kristus ikke skal være en verdslig herre; dernæst: at han

ikke skal være en åndelig ond herre, men at han skal hjælpe alle dem, der tror på ham, fra synden, døden, Djævelen og Helvede. En sådan herre kan man glæde sig over!

Så langt har de skriftkloge fulgt Mika, men heller ikke længere. De var måske bange for, at dette skulle føre dem for vidt; for de så jo nok, at Herodes' hu stod til, hvordan han bedst kunne udrydde denne jødernes konge. Derfor sprang de resten over, af hvad Mika siger om denne konge; som ville de sige: Vi véd af ingen anden jødernes konge på denne tid, end Herodes. Og dog står det hos Mika, at en fyrste skal fødes jøderne i Betlehem. Her standser de altså, og tør ikke give sig videre til kende herom. Men profeten, skønt han er død, taler alligevel videre, og siger, hvad for en konge og fyrste dette barn ifølge sin person skal blive, nemlig en hersker, "Hans udspring er i fortiden, i ældgamle dage." (Mika 5, 1).

Dette sagde de skriftkloge ikke til kong Herodes, ja de forstod det vel ikke selv. For dette er noget dunklere end det foregående, at han skal fødes i Betlehem, og blive en fyrste over Israels folk. Dette er let at forstå, for her er en sikker antydning om, at han må blive et menneske. Men

når profeten tilføjer: Hans udspring er i fortiden, i ældgamle dage, da er dermed så meget sagt, at Kristus selv er den evige Gud, og ikke først i Betlehem begynder at være noget. I Betlehem er han rigtignok født, derfra udgår han; men ved siden af denne har han endnu en anden udgang, som hedder fra fortiden, fra evighed af.

For man skal give nøje agt på profetens ord. Først siger han: ”af dig skal udgå;” og her vidne selv ypperstepræsterne og de skriftkloge, at udgå vil sige så meget som fødes; ligesom jo også vi siger om en, at han er her eller derfra, det vil sige: at han er født der. Men så må jo også dette lille ord ”udgå” i det følgende, hvor han siger: Hans udgang er fra fortiden, fra evighed af, før tiden, dagene og timerne endnu var til. Vil du nu vide, hvor dette lille barn er fra, så giv agt på profeten Mika, der siger: Han er for det første fra Betlehem. Men hvorfra videre? Er han da kun fra Betlehem? Nej! For han er født, før verden var, før himmel og jord, før sol og måne blev til. Dette lader sig ikke forklare med ord, men vil sige så meget som: fra evighed af, før tid og dag var til. Dette har nu Herodes og jøderne ikke skullet forstå; og de var det da heller ikke værd.

Således er nu denne konge og herre viseligt født i Betlehem, og et sandt menneske; men han skal også have det navn, at han udgik og blev født før verdens skabelse, det vil sige: Han er den evige og sande Gud, men dog et sandt, virkeligt og naturligt menneske.

Men over denne lære fortørnes verden, og går fra vid og sans derover; for den kan ikke rime disse to fødsler sammen: at dette lille barn allerede har haft sin udgang eller fødsel, før sol og måne blev skabt. Derfor kunne heller ikke jøderne tolerere dette; og siden den tid er der opstået mange kætterier, som har angrebet denne artikel. Men overvej du den vel, du som giver agt på Guds ord: af hvem mon han da er født, når han er født før verdens skabelse? Af ingen andre end af Gud. Nogen anden slutning kan heller ikke fornuften drage, hvis den tror, at Gud har skabt himmel og jord. For hvad andet kan man tænke, der har været før verden, end Gud? Men når nu dette barn udgik eller blev født, før himmel og jord vare skabt, så må han jo være født af Gud; for foruden Gud og skabningen er der intet.

Dette er den tekst, hvorpå alt kommer an. For hvis Kristus kun var et menneske og intet videre, så havde døden

dræbt ham ligeså fuldt som alle andre mennesker. Det havde ikke hjulpet ham, at han var født af en jomfru; for det var langt vidunderligere, at Gud gjorde Eva af et ribben, end at en jomfru kunne føde. En jomfru er jo dog en kvinde, og desuden skabt til at føde børn. Derfor havde vel hverken Djævelen eller døden agtet stort på, at Kristus var født af Jomfru Maria. *Men hvad der her gør alt, er, at hun ikke blot føder en søn, men en søn, som allerede var født før verdens skabelse.* Hermed er både døden, Djævelen og hele hans rige overvundet, fordi de her forgriber sig på et menneske, hvis udgang eller fødsel er fra forud, før verden var til.

For var dette ikke sådan, og var hans udgang eller fødsel alene fra Betlehem, så ville jo døden have fortæret ham ligeså fuldt som mig og dig, ja som Jomfru Maria, Johannes Døberen, og andre hellige mennesker. Men hans udgang er fra evigheden af. Derfor må døden, som hidtil har dræbt alle mennesker, stå til skamme, da den kommer til dette barn, den herre Jesus. For da han var Gud, kunne han ikke synde, ikke blive anklaget af loven, ikke blive dræbt af døden, og ikke blive fordømt. Men da han i tiden havde sin udgang fra Betlehem, og blev født til verden som et

andet barn, så måtte han dø; og således sker det da, at døden og Djævelen her falder i deres egen snare, fordi de ikke ser andet end hans udgang fra Betlehem. Ifølge denne sin udgang eller fødsel lader dette barn sig nu dræbe; men da han ligger i graven, siger han: Jeg er født før verdens skabelse; og så bryder han med magt gennem grav, synd, død og Djævel; de kunne ikke holde ham.

Et sådant budskab vil profeten bringe os om denne fyrste, at han har to udgange, eller som vi siger: to fødsler. Altså: at han er en person, som på én gang er både sand Gud og sandt menneske, dog således, at han er én person, og ikke to. Altså må man sige: Kristus er Jomfru Marias søn, han har diet hendes bryst, og er legemligt vokset, ligesom et andet menneske; men desuden er han også født af sin fader, den levende, evige Gud i evigheden, før verdens skabelse. Her er altså to naturer, en guddommelig og en menneskelig, uadskillelig forenet i én person, i én Kristus, som er sand Gud og sandt menneske. Dette have ypperstepræsterne nu ikke forkyndt Herodes. Han var da heller ikke værd, den tyran, at vide og forstå dette; og selv har de heller ikke forstået det.

Dette er nu en aldeles vidunderlig fødsel; men når vi ret vil kende den, da må vi for det første give nøje agt på hans udgang fra Betlehem, ligesom også profeten går frem i denne orden, og først skriver om den legemlige fødsel, ja endog bruger flere ord herom, end om hin anden fødsel, fra evighed af. *For den, som vil vide, hvordan vor Gud og herre er sindet imod os, skal begynde fra neden af og først lære, hvad Gud har gjort for os her på jorden, og hvordan han har åbenbaret sig for mennesker.* Derefter vil han let mærke og lære, at dette barn (hvad også teksten selv giver til kende) er fra evigheden af; og da vil dette ikke forfærde ham, men tværtimod være ham det glædeligste og trøsteligste, han véd.

Men her rejser sig nu den ulykke, at man af skammelig og fordærvelig selvklogskab straks vil begynde med forsynet og andre guddommelige hemmeligheder, såsom: Da Gud har vidst alle ting, hvorfor har han da ikke forhindret syndefaldet? Hvorfor ser han kun til, og lader verden arbejde på sin egen fordømmelse, skønt han dog godt kunne styre det sådan, at den omvendte sig, og nødtes til at blive from? Den, som vil begynde med sådanne spørgsmål, for at få kundskab om Gud, vil ret egentlig brække halsen. For

årsagen til Lucifers fald var jo den, at han ville begynde ovenfra. Men således kommer du ingen vej.

Vil du komme vel derfra, og ret lære at kende Gud i hans væsen, så må du begynde fra neden af, ligesom profeten her gør, og først gå til Betlehem; først da kan du stige op til Himmel og evighed. Som også Kristus lærer os, når han siger: ”Jeg er vejen og sandheden og livet; ingen kommer til Faderen uden ved mig. Den, der har set mig, har set Faderen.” Joh 14, 6. 9.

Den, der ikke vil begynde således, men straks vil oven ud og udgranske, hvordan Gud regerer, hvorfor han straffer og dræber, ham sker kun hans ret, når det går ham ilde.

Vil man derfor ret lære at kende dette barn, da består den rette kunst deri, at man først går til Betlehem. Det vil sige: da skal man først se på, hvilket embede dette barn skal have og fuldføre her i verden, nemlig at han, som Mika siger, skal være en fyrste, som skal forløse sit folk fra synden og den evige død. Har man nu lært dette godt, og fundet, set og erkendt dette barn i krybben, så vil man let indse, at dette barn ikke blot er Marias, men også Guds søn, født af Gud, før nogen som helst skabning endnu var blevet til. Da vil heraf ikke blot ingen skade opstå, men

kun idel glæde og tryghed. For ved dette barn kommer vi jo til Gud og hans nåde; men uden det ville vi aldrig kunne holde ham for en nådig Gud.

Dette var nu teksten om det lille Jesusbarn i Betlehem.

Men betragt nu også, hvor skammeligt Herodes og de skriftkloge her opfører sig: Herodes forfølger dette barn, og de skriftkloge foragter det. Ja så vidunderligt styrer Herren vor Gud alt: Han lægger disse folk denne soleklare tekst lige for næsen, de synger og taler derom, og alligevel lader han dem ikke forstå et ord deraf. For er det dog ikke forunderligt, at de skriftkloge her prædiker denne tekst, og at Herodes, ganske efter samme teksts ordlyd, sender de vise til Betlehem, ja hvad mere er, at skurken selv siger til dem: ”Gå hen og spørg jer nøje for om barnet; og når I har fundet det, så giv mig besked, for at også jeg kan komme og tilbede det.” Og så forstår de alligevel ikke et ord deraf. Skallen har de, men kernen må de undvære.

Således går det endnu den dag i dag med de slette og utaknemlige kristne, ikke blot med papisterne, der ligeså vel som vi har, læser og kender bibelen, men også med folk, der holder sig til os, der véd at tale om evangeliet, men alligevel ikke forstå et ord deraf; for ellers gav de det

vel også til kende ved en forandret livsførelse. På samme måde havde jo også de skriftkloge og Herodes profetens ord i munden; men mener du da ikke, at hvis de havde forstået ham, så ville de også selv have givet sig på rejsen, for at opsøge og tilbede dette barn? At de nu ikke gør dette, men slår det hele hen i vejr og vind, det er et sikkert kendetegn på, at de hverken véd eller forstår, hvad de lærer andre folk.

De troende har derimod den fordel frem for de vantro, at de ikke blot hører disse ord, men også forstår dem, og dertil endnu har stor glæde og trøst af dem. Og skønt vistnok verden og paven så vel som vore egne hovmodige købstadfolk og bønder langt overgår os, hvad penge, gods, magt og ære angår, så véd vi dog, at de i dette stykke står langt tilbage for os, og er så plagede og forblindede, at skønt de hører ordene, ja endog kan tale derom og under-vise deri, så forstår de alligevel selv ikke det mindste deraf. Ligesom også deres levned tilstrækkelig viser, at de, ganske som de forstokkede jøder, har ører, men ikke hører, og med sende øjne er blinde; Mark 4, 12.

Så vil vi nu bede Gud, at han ved sit hellige ords stjerne nådigt vil føre os, ligesom de vise, til sin søn Jesus Kristus, og i al evighed bevare os for al forargelse. Amen.

Helligtrekonger

Anden prædiken på Kristi åbenbarelses fest

Om Kristi dåb.

Matt 3, 13-17

v13 Da kommer Jesus fra Galilæa til Johannes ved Jordan for at blive døbt af ham. v14 Men Johannes ville hindre ham i det og sagde: »Jeg trænger til at blive døbt af dig, og du kommer til mig?« v15 Men Jesus svarede ham: »Lad det nu ske! For således bør vi opfylde al retfærdighed.« Så fjøede han ham. v16 Men da Jesus var døbt, steg han straks op fra vandet, og se, Himlene åbnede sig over ham, og han så Guds ånd dale ned ligesom en due og komme over sig; v17 og der lød en røst fra Himlene: »Det er min elskede søn, i ham har jeg fundet velbehag!«

Om Kristi åbenbarelses fest, som man også kalder helligtrekongersdag, har I nu mine kære venner hørt, hvordan den har fået sit navn deraf, at Kristus åbenbarede sig ikke alene ved stjernen, men også ved Jordanfloden, hvor han blev døbt. Men da denne sidstnævnte åbenbarelse er den højeste, mest betydningsfulde og trøsterige af disse åbenbarelseser, så var det ikke urigtigt, om man kaldte denne

festdag: Kristi dåbs dag, eller den dag, på hvilken den herre Kristus, da han var tredive år gammel, lod sig døbe og åbenbarede sig ved Jordans flod.

Hvordan nu dette er gået til, fortæller evangelisten os her i en smuk og vel ordnet fremstilling således: Hidtil havde Kristus forholdt sig stille, og var endnu ikke indtrådt i sit embede; men nu drager han op fra Galilæa, og kommer til Jordan til Johannes, for at lade sig døbe ligesom de arme syndere, der bekender deres synd, og begærer syndernes forladelse. Herover forfærdes Johannes, og anser sig uværdig til at døbe ham. Men Jesus siger: Lad det nu ske! For således bør vi opfylde al retfærdighed. Det vil sige: Du må nu døbe mig, hvis de arme syndere skal blive retfærdiggjorte og salige. For jeg er blevet gjort til en synder for alle synderes skyld, og må derfor gøre det, som Gud har pålagt syndere, at de ved mig kan blive retfærdiggjort.

At nu Guds søn, skønt han er uden synd, lader sig døbe, og således gør, hvad han ikke var skyldig at gøre, dette sker til trøst og eksempel for os arme, elendige, fordærvede mennesker, som ikke blot ikke gør vor pligt og skyldighed, men tilmed er nogle slemme skurke - end sige

at vi skulle bringe det til at gøre mere end vor skyldighed. Derfor må vi her især mærke os, først dette: At Kristus, Guds søn, som selv er den hellige dåbs stifter, alligevel selv lader sig døbe. Og dernæst hans befaling, at herefter skal sådan dåb forblive i kirken, og at alle, der ville blive salige, skal lade sig døbe.

Heraf følger, at det må være nogle forhærdede, og af Djævelen fordærvede og forblindede mennesker, som hverken vil høre eller se, hvad her sker, men enten foragter eller taler bespotteligt om dåben. For hvorfor skulle du vel ikke ville lade dig selv eller dine børn døbe, da dog Guds søn selv lader sig døbe?

Hvordan kan du dog nogen sinde blive så hovmodig, ja blind og tåbelig, at du tør driste dig til at foragte denne hellige og frelsende handling? Skulle du ikke vise dåben al ære alene af den grund at du her hører, hvordan Guds søn selv har ladet sig døbe, så at du til hans ære lod dig døbe, selv om dåben slet ingen anden nytte gjorde dig?

Men her står jo tillige, hvad vi kan vente os af denne dåb, og hvad den skal hjælpe os til. For her ser man jo, hvordan Gud i Himlen selv udøser sig med al sin nåde over sin søns dåb; fordi, som evangelisten siger, Himlen, der

tidligere var lukket, åbnes, og *ved Kristi dåb bliver til en dør og et vindue, som man kan se ind ad, så der nu ikke længere er nogen skilsmisse imellem Gud og os*; for Gud Fader selv er nærværende, og siger: ”Det er min elskede søn, i ham har jeg fundet velbehag!” Er dog dette ikke en stor åbenbarelse, et stort og sikkert tegn på, at Gud på ingen måde har mishag til dåben, som hans kære søn har helliget med sit eget legeme, men at han har velbehag i den og kærlighed til den, og ikke kan være fraværende, når den foretages?

Når man derfor dog plejer at højtideligholde Kristi åbenbarelses fest, hvorfor lader man det så ikke være denne åbenbarelse, hvorved Gud Fader, Gud Søn og Gud Helligånden så vældigt har åbenbaret sig? For Gud Helligånden kommer også til i en venlig skikkelse, ligesom en uskyldig lille due (som jo er den venligste blandt alle fuglene, og slet ingen vrede har hos sig) til tegn på, at heller ikke Helligånden vil vredes på os, men på grund af Kristus hjælpe os til at blive fromme og salige. Dette er nu en dobbelt åbenbarelse. Den ene: Guds den evige, almægtige faders. Den anden: Helligåndens. Begge er nærværende ved vor kære herre Kristi dåb i Jordans flod, hvor han lader sig

døbe *ikke alene os til et eksempel, men også til et nådens tegn*, for at vi skal tro, at hans dåb skal komme os til gode, og at vi nu på grund af samme dåb har en nådig Gud, hvis vi efterfølger dette eksempel, og efter Kristi befaling lader os døbe.

Men Faderen åbenbarer sig ikke blot derved, at han åbner Himlen, og således gør Himlen og verden til én ting; men han lader sig også her høre med en ny røst, hvis lige ingen tidligere havde hørt lyde ned fra Himlen, sigende: ”Det er min elskede søn, i ham har jeg fundet velbehag!” Dette er en hel anden røst, end den på Sinaj bjerg, hvor Gud også talte fra Himlen, men således, at jorderige skjælv derved, bjergene rystedes, og mennesker frygtede, at de skulle dø af rædsel. Med sådan forfærdelig røst lader Gud sig ikke høre her. Her hører man intet andet end idel venlighed, nåde og barmhjertighed. Som ville Gud sige: I mennesker, vend jeres øjne herhen, og se, hvad her foregår. I ser, at Johannes døber en mand ved Jordan, ganske som han døber andre mennesker. Men vil I ret vide, hvem denne mand er, så hør mig nu: Dette er min kære søn, i hvem jeg har al min glæde og hjertelige velbehag. Ham behøver I ikke at være bange for, for der står han, nøgen,

som et andet menneske, uden sværd og verdslig magt. Heller ikke for mig skal I frygte; for nu kommer jeg ikke med torden, lynild og basunklang, som på Sinaj bjerg, men i en venlig skikkelse og med en livsalig mine og adfærd.

Her går altså alt til på det venligste. Guds søn, som er uden al synd og ganske uskyldig, står i Jordan og lader sig døbe; Helligånden kommer over ham som en due, så at Johannes ser den med sine øjne; og Gud Fader taler på det venligste med os, og forkynder os, at han her ikke sender os en apostel, en profet eller en engel, men sin enbårne søn, i hvem han har velbehag.

Se, dette er dog, skulle jeg mene, en tydelig befaling til os om, at vi trøstigt skal se til sønnen, fordi end ikke Gud selv agter sig for god til at forkynde os alle, at Kristus er hans kære søn. Som ville han sige: Vil I nu have en nådig fader, så kan I let få det. Hold jer blot til min søn, som jeg ikke kan hade, så skal også I for hans skyld være mig kære, hvis I hører hans røst og lyder ham. Derfor, hør ham, og gør, hvad han siger jer. For sin persons skyld har han ligeså lidt dåben som omskærelsen behov; fordi han jo er uden al synd. Men nu er Johannes' dåb anordnet af mig for

alle synderes skyld, at enhver, som bekender sin synd, fortryder den af hjertet, og gerne vil være frigjort fra den, skal modtage denne dåb, og fuldt og fast tro på, at jeg vil være ham nådig. Hvorfor lader da min søn sig døbe, skønt han ingen synder er? Ikke for sin egen, men for jeres skyld, fordi I er syndere. For jeres synder har han påtaget sig, og dem vil han skille sig fra således, at I derved kan blive hjulpet, og at jeres synder ikke mere skal kunne findes nogetsteds.

Dette siger evangelisten såre smukt, hvor han fortæller, at den herre Kristus, da Johannes undslog sig for at døbe ham, sagde: ”Lad det nu ske! For således bør vi opfylde al retfærdighed.” (Hvilket vil sige så meget som, at på denne dåb hviler hele verdens retfærdighed); og da jeg nu har taget al verdens synd på mig, og bærer den, så må jeg nu, om verden skal hjælpes, gøre, hvad Gud har befalet alle syndere at gøre, nemlig, lade mig døbe af dig. Forhindre derfor ikke denne salige gerning! Men ligesom jeg gerne vil lade mig døbe for de arme synderes skyld, således hjælp også du gerne dertil, og døb mig, *at Guds vrede kan blive stillet, og synden aftvættet.*

I denne gerning har den evige fader sit velbehag; han taler ned til os fra Himlen, og viser os til sin kære søn. ”Dette er min kære søn, i hvem jeg har velbehag,” siger han os til trøst, for at vi skal modtage denne dåb, og fuldt og fast tro, at Guds vrede er stillet, og vore synder udslettede ved denne Kristi dåb, så at Gud herefter for sin søns skyld vil være tilfreds med os.

Denne røst, som lyder ned til os, skulle man, om det var muligt, modtage og tilegne sig så aldeles, at end ikke så meget som en nålespids deraf blev upåagtet, og aldrig lade sig den herlige åbenbaring komme af øje og hjerte: at Herren vor Gud således gennembryder Himlen, sender Helligånden herved i en dues skikkelse, og lader sig selv høre med en så livsalig røst, sigende: Her har I min søn, mit hjerte, min højeste skat, og alt hvad jeg selv er. Og hvad gør nu sønnen? Han kommer her ligesom en stakkels synder, og lader sig døbe af Johannes i Jordan floden. Således åbenbarer da her den hele guddom sig på det nådigste og venligste, i tre skikkelser efter personernes forskellighed, for at enhver skal vide, at den, der holder sig til den herre Kristus, og modtager hans ord, og trøster sig ved hans gerninger, et sådant menneske hverken kan eller vil

Gud vredes på. For der står jo skrevet, at hvad som helst sønnen byder, siger eller gør, det har alt sammen Faderens hjertelige velbehag.

O, hvor salige var vi dog, hvis vi lyttede til Kristi røst, og af ganske hjerte holdt fast ved hans ord! Og omvendt: hvilke usalige og fordømmelige mennesker er ikke de, som lader denne røst lyde, og går forbi, som hørte de den ikke. Men pavens fordømmelige tilhængere bespottes og forhåner endnu stedse denne røst, og siger: Det er ikke Kristus alene, som Faderen har kær; også munkene, præsterne, messerne, valfarterne og andet mere har han velbehag i. Enhver som nu ret vil betænke, hvad det vil sige, ikke at agte Guds venlighed og faderlige hjerte højere end som så, han måtte vel hellere dø ti gange, end at leve hos sådanne gudsbespottere og ugudelige folk.

Så lær nu, kære børn, den stund I hører denne røst! For få år siden vidste vi intet herom: da var Himlen tillukket, da måtte vi i Djævelens navn høre, hvad munkene prædikede for os om skærsilden, gengangere, og andre løgne. Men nu er, Gud være lovet, den rene lære atter kommet til orde blandt os; og nu fattes der kun, at man ret skal have vilje til at høre og lære den. Og fordi dog nu intet kan

hjælpe på den onde verden, men alt her er spildt, så lad os dog i det mindste takke Herren vor Gud for den velgering, at han på denne Kristi dåbs dag har *åbenbaret os sit hjerte* og sin dyrebareste skat: Helligånden i en dues skikkelse, sin søn i dåben ved Jordans flod, og sig selv i en herlig, livsalig røst.

Hvem må ikke fordømme et menneske, som her ikke vil takke Gud, ikke være glad, og ikke af hjertet modtage sønnen, som står her i Jordan, og lader sig døbe som en synder, mens Helligånden kommer ned over ham i en dues skikkelse? Og da Faderens røst nu også nærmer sig, ja kommer så nær, som vi er ved væggen der, så må uden tvivl en talløs skare hellige engle have været der til stede. For hvor Faderen, Sønnen og Helligånden lader sig til syne, må også al Himlens hær være til stede.

Så lær derfor at holde denne fest højt i ære. For vel er det også en åbenbaring, at Kristus åbenbarede sig for de vise ved en stjerne; men denne ved Jordan er dog noget langt højere - dette er de rette tre konger: Gud Fader, Gud Søn, og Gud Helligånden, som man finder alle tre hos hinanden her, mens Kristus lader sig døbe. Havde han således villet det, da var denne åbenbarelse sket i ørkenen eller i

templet i Jerusalem. Men det har nu skullet ske ved dåben, os til den lære (som jeg ofte har sagt jer) at vi skal holde dåben højt i ære, og, fordi vi er døbt, ikke anse eller dømme os selv anderledes, end som helliggjorte, ja som nyskabte og hellige mennesker.

De spotske, skændige gendøbere siger rigtignok nu om stunder, at dåben ikke er andet end vand. Men ve sådanne spottere! Lad en hund, en so eller ko dømme således. Den kender jo ikke til andet end vandets smag. *Men en kristen skal ikke dømme herom efter smagen, men efter Guds ord;* for her er ikke blot vandet, men også Guds ord og kraft. Som man jo også ser ved Kristi dåb, at her var Gud Fader, Søn og Helligånd. Her er altså ikke blot slet og ret vand, men et vand, hvori Guds søn bader sig, hvorover Helligånden svæver, og hvorover Gud Fader prædiker. Følgelig er dåben ikke slet og ret vand, men *et nåderigt vand og genfødselsens bad*, indviet og helliget af Gud Fader, Gud Søn og Gud Helligånden. Som da også Kristus netop af denne grund befaler, at man skal døbe i Faderens, Sønnens og Helligåndens navn.

Når altså endnu den dag i dag et barn bliver døbt, så er Guds søn, som med sit legeme, Helligånden, som med sin

nærværelse, og Gud Fader, som med sin røst helliger dåben, til stede ved sådan dåb. Derfor kan man ikke sige, at dåben ikke er andet end vand, fordi jo hele guddommen her er nærværende. Man skal på ingen måde anse den for et blot menneskeværk. For skønt det er et menneske, som døber, så døber han dog ikke i sit eget, men i Faderens, Sønnens og Helligåndens navn. De er også med ved denne gerning: ellers ville dåben vist være længe om at få udrettet, hvad den skal udrette.

Hvem vil nu foragte denne dåb, hvor Gud Fader, Søn og Helligånd selv er nærværende eller kalde dette vand slet og ret vand? Ser vi da ikke, hvilke kostelige urter Gud kaster i dette vand? *Når man kommer sukker og andet sådant i vand, så er det jo ikke længere vand, men bliver til en anden, kostelig drik.* Hvorfor vil vi da her så ganske skille ordet fra vandet, og sige, det er kun slet og ret vand: ret som om Guds ord, ja Gud selv ikke var hos og i dette vand? Nej, ikke således! *Gud Fader, Søn og Helligånd er i og hos dette vand,* ligesom hist ved Jordan, hvor Kristus stod i vandet, Helligånden svævede over det, og Gud Fader prædikede derover. Dåben er derfor et vand, som borttager synden, døden og al ulykke, og hjælper os til Himlen

og det evige liv: *altså honningvand, sundhedsvand, helbredende vand, hvori Gud har blandet sig selv*. Men Gud er livets Gud; og da han nu er i dette vand, så er dåben derved blevet det rette Aqua vitæ, livets vand, som fordri-
ver død og Helvede, og gør os udødelige.

Så lad os da nu lære, ret at kende dåben, og at holde den højt i ære. For man døber ikke i nogen engels eller noget menneskes, men ”i Gud Faders, Gud Søns og Gud Helligåndens navn.” Eller som der står i apostlenes gerninger: ”i Jesu Kristi navn,” som er ganske det samme (ApG 2, 38); for den, der bekender Kristus, han må også bekende Gud Fader og Gud Helligånden, fordi jo Kristus udtrykkelig siger, at han kommer fra Faderen, og vil udseende Helligånden. Derfor kan den, som af hjertet beken-
der den herre Kristus, ikke ville gøre hans ord til løgn; men når han siger ”i Jesu navn,” så må han også tro og mindes, at sønnen ikke er alene, men at Faderen og Helligånden er hos ham, skønt man her ikke udtrykkelig har nævnt Faderen og Helligånden ved navn.

Derfor skal vi flittigt agte på denne lære, og ikke skille ordet fra den hellige dåb eller fra det vand, hvormed man døber; men bekende og sige, at Gud har beskikket dåben

dertil, at den for vor herres Kristi skyld og på grund af Helligånden skal gøre os rene fra synden, og hjælpe os af den evige død. For hvad skulle vel ellers Gud Fader, Søn og Helligånd gøre her? Så bekend derfor, at dit lille barn, som nu er født, ligger i synden; og døb det derpå med den hellige dåb; og lad så Gud udrette sin gerning med det efter sin forjættelse og sit ords pålydende: at man skal genfødes på grund af vand og ånd, og at den, der tror og bliver døbt, skal blive salig (Mark 16, 16). Ligeledes når du bekender, at det er et dødens barn, da døb det efter Kristi befaling i dette bad eller den hellige dåb, da skal døden opsluges. Og du selv, du som allerede er døbt, betænk også du ligeså, at din dåb er *en besegling og et usvigeligt pant* på, at Gud har forladt dig dine synder, og for Kristi skyld tilsagt dig det evige liv. For dåben har en guddommelig kraft til at borttage døden og bortvaske synden. På denne tro er også vi døbt; ligesom vi også døbes til dette håb på grund af Kristi død.

Men om vi end siden er faldet i synd og have gjort uret, så skal alligevel dåben, og hvad deri er tilsagt os, stå fast og urokkeligt, blot vi omvender os, og ikke fremturer i

vore synder. For det går ikke an, at begære syndernes forladelse, og dog ikke at ville afstå fra dem, men fremture i dem. Nej, du skal gøre bod, og sige i den rette tro og bekendelse: Herren, min Gud, har tilsagt mig al nåde, da han ved sin søn nedsænkede mig i dåben. Til sådan dåb og nåde vender jeg mig atter, og forlader mig på, at mine synder er borttaget fra mig: ikke for min egen, eller noget menneskes eller nogen anden skabnings skyld, men for min herres, Jesu Kristi skyld, som har befalet og indstiftet den hellige dåb, og ladet sig selv døbe ligesom en synder.

Således overgår da denne åbenbarelse langt den anden, da stjernen viste sig for de vise mænd. Denne åbenbarelse er sket alle kristne til gode, hvorimod blot nogle hedninger nød gavn af den anden åbenbarelse. Derfor skal med rette denne fest have navn efter Kristi dåb, og kaldes: Den dag, på hvilken Kristus blev døbt. For da havde man på denne festdag anledning til at prædike imod gendøberiets genstridige ånder, og imod Djævelen, som gerne vil have os til at se alle andre ting, blot ikke dette vort rette klenodie, som han helst ville tage os både af hænderne og fra øjnene,

således som han gjorde i pavedømmets tider. For da prædikede man kun lidt eller slet intet om denne åbenbarelse ved Jordans flod.

Så lær og agt nu flittigt på, hvordan Gud på denne dag har åbenbaret sig med en skøn prædiken om sin søn, hvori han siger os, at hvad sønnen taler og gør med os, og vi med ham, det skal alt sammen have hans velbehag. For den, der efterfølger sønnen, og retter sig efter hans ord, skal også være Guds kære barn, og have Helligånden, som i en såre skøn, venlig og fredelig skikkelse lader sig se ved dåben; ligesom også Faderen på det allervenligste lader sig høre, og siger: Her har I ikke en engel, profet eller apostel, men min søn, og mig selv. Hvordan kunne han vel åbenbare sig endnu højere, end her er sket? Og hvordan kunne vi bedre tjene ham, end ved at høre hans søn, vor frelser, og rette os efter hvad han prædiker for os, og byder os? Nu vel, den, der ikke vil høre ham og til sin egen salighed efterfølge ham, han må høre Djævelens apostle til sin evige fordærvelse. Men lad os takke Gud for sådan stor nåde, og bede ham, at han nådigt vil bevare os, og gøre os salige. Amen.

Første søndag efter helligtrekongersdag

Luk 2, 41-52.

v41 Hvert år tog Jesu forældre til Jerusalem til påskefesten. v42 Også da han var blevet tolv år, drog de derop, som det var skik ved festen. v43 Da påskedagene var omme, og de skulle hjem, blev drengen Jesus i Jerusalem, uden at hans forældre vidste det. v44 I den tro, at han var i rejsefølget, kom de en dags rejse frem og ledte efter ham blandt familie og bekendte. v45 Da de ikke fandt ham, vendte de tilbage til Jerusalem for at lede efter ham dér; v46 og efter tre dage fandt de ham i templet, hvor han sad midt blandt lærerne, lyttede til dem og stillede dem spørgsmål. v47 Alle, der hørte det, undrede sig meget over hans indsigt og de svar, han gav. v48 Da forældrene fik øje på ham, blev de slået af forundring, og hans mor sagde til ham: »Barn, hvorfor gjorde du sådan mod os? Din far og jeg har ledt efter dig og været ængstelige.« v49 Men han sagde til dem: »Hvorfor ledte I efter mig? Vidste I ikke, at jeg bør være hos min fader?« v50 Men de forstod ikke, hvad han sagde til dem. v51 Så fulgte han med dem tilbage til Nazaret, og han var lydige mod dem.

Hans mor gemte alle ordene i sit hjerte. v52 Og Jesus gik frem i visdom og vækst og yndest hos Gud og mennesker.

Dette er et såre højt evangelium, når man ret vil udgrunde dets betydning og udlægge det om, hvordan det går os mennesker, når vi mister dette lille Jesusbarn af hjertet. Men denne udlægning vil vi gemme til en anden gang, og i dag kun tage for os, hvad der er det letteste, klareste og for menigmand det gavnligste.

På helligtrekongers fest har I mine kære venner hørt, at den egentlig hedder Kristi åbenbarelses fest, og at denne åbenbarelse er sket, fordi dette nyfødte barn ikke skulle holdes skjult for mennesker, men åbenbares for dem. *For han havde jo ikke kunnet være os til nogen nytte, hvis vi intet havde vidst om ham.* Af samme grund har man også i disse helligdage prædikeret over andre evangelietekster, i hvilke man ser, hvordan Kristus har åbenbaret sig; såsom: da Johannes døbte ham ved Jordan, og da han ved brylluppet i Kana senere hen gjorde det første af sine mirakler, og derved åbenbarede sig som en herre, der har alle ting i sin magt. For den herre Jesus skulle ikke blot være bekendt blandt mennesker, men også prist som den, der er mere end et andet menneske, nemlig som en herre, født til sådan vælde, at han kan udrette alle ting og formår alt, og hvem vi derfor skal lære at erkende som vor frelser, og at holde

os til og søge hjælp hos i al nød, og alt hvad der ligger os på hjerte.

Til sådan formaning skal også dagens evangelium tjene os. For også her hører vi om en åbenbaring, hvormed den herre Jesus giver til kende, at han ikke er et almindeligt, men et aldeles usædvanligt barn, fordi han hemmeligt unddrager sig fra sine forældre, og træder ud af den lydighed, som ellers alle børn ifølge Guds befaling er deres forældre skyldige. Hermed gik det sådan til: Hans forældre måtte hvert år, ligesom de andre jøder, når påske højtiden kom, drage op til templet i Jerusalem. Og da de nu tager Jesusbarnet med, bliver han tilbage i Jerusalem. Dette har forældrene nu overset. De har måske været vant til at lade ham følges med deres slægt og venner. For Jesus har i sin ungdom ikke levet som et menneskesky barn og ført et usædvanligt og afsondret liv, men har også til sine tider leget med sine jævnaldrende, og været ligesom andre børn, når vi alene, som teksten melder, undtager, at han forfremmedes i visdom og nåde frem for andre børn.

Deraf er det vel kommet, at hans moder Maria og Josef mener, at han er blandt sine legekammerater, og at de således lader ham blive tilbage. Men om aftenen, da de på

hjemvejen fra Jerusalem kommer til det første natteherberg, ser de sig om efter barnet; og da de ikke finder ham blandt slægt og bekendte, forfærdes de såre meget. For dette barn var jo på en ganske særlig måde betroet til moderens omsorg; ligesom også Josef havde fået streng befaling om at tage vare på ham. Men Maria var tilmed alene dette barns moder. Det har derfor været hende en særdeles stor hjertesorg og skræk, ikke at kunne finde det; og til visse har de for gråd ikke fundet megen ro til at sove, spise eller hvile sig fra rejsen - ja er vel endog (som troligt er) endnu ved nattetid løbet tilbage til Jerusalem. Men barnet var borte!

Her betænke nu enhver, hvad disse menneskers hjerter i al denne tid må have sagt sig selv. For den første dag går; også den anden dag søger de efter barnet; og først på den tredje dag finder de det. Disse tre nætter har de næppe fået megen søvn, og har vel oven i købet ængstet sig selv med mange slags svære og bedrøvede tanker. Især må moderen have tænkt: Gud har taget din søn fra dig; Han vil ikke længere have dig til moder for ham, fordi du så dårligt har taget vare på ham. På samme måde har Josef sikkert også måttet tænke: Gud vil ikke længere have dig til dette barns

plejefar, fordi du har været så forsømmelig, og ikke har passet bedre på hans enbårne søn.

Hvad vi dernæst særdeles må agte på i dette evangelium, er, at barnet Jesus, vor kære herre Gud, her vil give til kende, at han på ingen måde var nødtvungen til at være sin moder underdanig, men at hvad han i så måde gjorde, det gjorde han os andre til et eksempel, og af en god vilje, men ikke egentlig af pligt. For han var ikke alene sin moders søn, men også hendes Gud og herre. Derfor skikker han sig også undertiden ikke som en søn mod sin moder, således som vi om otte dage skal høre, når han ved brylluppet i Kana siger til hende: "Hvad vil du mig, kvinde?" Joh 2, 4. Ligeså giver han også her til kende, at han ikke blot er et menneske, som, fordi han er nødt dertil, må være fader og moder lydige; men han taler også som den, der har en anden og større fader, hvem han skylder større lydighed, end han er Maria og Josef skyldig. "Hvorfor ledte I efter mig? Vidste I ikke, at jeg bør være hos min fader?" siger han. Som ville han sige: Vel er jeg jeres søn, men dog således, at jeg mere er min himmelske faders søn.

Således åbenbarer han sig altså her for vor skyld, at vi ret må lære ham at kende og erindres om, at han ikke blot

er sandt menneske, men også sand Gud. Når moderen derfor taler ham til, og siger: Barn, hvorfor gjorde du sådan mod os? så forsvarer han sig og siger: jeg er jer ikke ulydig, og har ikke foragtet jer, som I mener. Han vil altså have ret, og ikke irettesættes af sin moder; og Maria og Josef må foruden den smerte og bekymring, de har haft, endnu dertil finde sig i at have uret. For her skulle de have erindret sig, hvad englene, hyrderne, den gamle Simeon og andre havde forkyndt dem om dette barn, og vidst, at om han end var blevet tilbage i templet, så var han dog ikke ulydig, og at han var sin fader i Himlen større lydighed skyldig, end sin moder på jorden.

Fremdeles går dette barns, vor kære herre Jesu eksempel ud på, at minde os om vor store uvidenhed og blindhed, som stedse er tilbøjelig til, snarere at ville være mennesker til behag, end Gud. Derfor skal vi heraf lære, at når det kommer dertil, at vi enten må være ulydige mod Gud, eller mod vore forældre og foresatte, da skal vi med Kristus sige: "Vidste I ikke, at jeg bør være hos min fader?" Dette undtaget vil jeg gerne og af hjertet være fader og moder, kejser og konge, husbond og husmor lydige; men her, i dette stykke hedder det: Kære fader, kære moder, jeg har

en anden fader, og på ham skal jeg agte mere, end på jer. Dette havde Maria og Josef her glemmt; og derfor måtte han huske dem derpå, og lære dem det.

Dette har nu Gud ladet ske således for vor skyld. For vi har af naturen, som jeg nylig sagde, når vi skal tjene Gud og vise ham den ham skyldige lydighed, den onde vane at undskylde os med verden, og sige: Jeg tør ikke; for Gud har jo befalet mig at være min øvrighed lydig. Ganske således ser man jo også evangeliets forfølgere gøre nu til dags: Af os har de lært, at man skal adlyde øvrigheden; og sådan lydighed lovpriser de også højlige, sigende: Vi véd godt, at efter Skriften er det ingen uret at modtage alterets sakramente i begge skikkelser; men vi må være øvrigheden lydige; der er min fader og moder, der er min landsherre, de vil ikke have det; derfor tør jeg ikke gøre det. Ja tak skal I have! I er nogle rare drenge.

Men hvem er da min øvrighed? Min landsherre? Min fader og moder? Sandt nok! Men har du da ingen anden øvrighed? Hvad regner du da ham for, som siger i det første bud: ”Jeg er Herren din Gud!”? Mon det dog ikke her skulle være rigtigt, at når Gud siger, det behager mig sådan, jeg vil have det sådan, at så du, uden at bryde dig om

øvrigheden, ja om konger og kejsere, fader og moder, svarede med Kristus: ”Jeg bør være hos min fader” for Guds ord og befaling har dog med rette fortrinnet. Når dette er udrettet, så skal man også gøre, hvad fader og moder, kejser eller konge vil have, og ikke spænde vognen for hestene.

Men ligesom nu Kristus, os til trøst, først ved sin fødselsstjerne og senere ved Jordan, har åbenbaret, at han er vor frelser, hvilket vi allerede af evangeliet om hans dåb og af engleforkyndelsen i rigt mål har hørt, således har han også her i dagens evangelium, os til eksempel, åbenbaret sig for os og givet os til kende, at vi i de sager, som angår Gud, ikke må agte på noget som helst menneske, det være nu fader, moder, landsherre, eller hvilken som helst anden jordisk øvrighed, som nævnes kan. For heri har vi en anden herre og højeste øvrighed, hvis navn er Gud. Ham skal du adlyde, gøre hvad han byder dig, og tjene ham frem for alle andre. Først når denne lydighed er fuldkommet, skal du dernæst også gøre, hvad din fader og moder, konge og øvrighed befaler dig. Dog således, at dette ikke hindrer dig i denne højere lydighed, der, som sagt, frem for alt andet skal vises.

Jeg vil her ikke tale om den høje anfægtelse, som nogle enkelte mennesker føler, når de mister Kristus af hjertet; men i al enfoldighed blive ved barnet Jesus, som her har åbenbaret sig som den, der er mere end andre mennesker, idet han uden tilladelse selv unddrager sig fra lydigheden mod sin moder, og ikke går efter hende. Herved nødes hun til at gå efter ham, og således få stadfæstelse på, hvad hun havde hørt af englen: ”han skal kaldes den højestes søn”; Luk 1, 32. Dette må hun her påmindes om, at hun ikke skal glemme det.

Altså stemmer denne åbenbaring smukt overens med de andre. For her ser man jo, at Kristus er et aldeles usædvanligt menneske, som da også hyrderne og Simeon har vidnet om ham. Derfor vil han heller ikke behandles som andre børn, skønt han vel undertiden har løbet omkring og leget med andre børn.

Men hvad han har foretaget sig i templet, det antyder også evangelisten smukt: Han har ikke spurgt om, hvad pris kornet stod i, eller hvordan man skulle skaffe sig udkommet og livets ophold her i verden; men han har talt med de skriftkloge om Guds ord, først lyttet til, hvordan

de udlagde Skriften, og derefter vist dem tilrette, dog således som det sømmer sig for en ung dreng; vel omtrent (for at jeg skal nævne det eksempel hos Matthæus, 5, 20-48) som da de skriftkloge havde prædiket over det femte bud, og alene tolket det om, at man ikke skal slå ihjel med hånden, og Kristus da trådte frem og sagde: Sandelig, dette bud tåler heller ikke, at man taler ilde om folk, forbander dem eller ypper kiv og strid med dem; for dette bud kræver et hjerte, som er venlig sindet mod næsten.

På samme måde har han også givet sig til kende og åbenbaret sig her. På unge børns vis har han spurgt, hvordan dette og andet skal forstås; og da har endog de skriftkloge forundret sig og tænkt: Hvordan kommer dog den dreng til sådanne tanker og sådan forstand? For uden tvivl har han ikke ladet nogen vildfarende og falsk lære gå upå-talt hen. Heller ikke kan det fejle, at han jo har spurgt lærerne, hvilke tanker de gjorde sig om Messias, hvorfra han skulle komme, og hvilket embede han skulle have. Men om alt dette har han talt med stor ydmyghed og sømmelighed, og ladet dem beholde den tro, at han ved én og anden lejlighed havde hørt dette af sin moder eller af andre, fromme, voksne mennesker; mens dog alle, der hørte ham,

må have tænkt: Den dreng har Helligånden. Af ham må der blive en vidunderlig mand. For når børn i deres opvækst kommer i denne alder, plejer de gerne at give sig til kende, så man kan mærke på dem, hvad de vil blive for mennesker.

Dette er i korthed den hellige historie om, hvordan barnet Jesus åbenbarede sig for sin moder og Josef, og gav dem til kende, at han var mere, end et andet barn; idet han for denne gang træder ud af lydigheden mod dem, og tilmed ikke vil lade sig irettesætte af dem derfor.

Nu slutter Lukas dette evangelium, sigende: ”Så fulgte han med dem tilbage til Nazaret, og han var lydige mod dem.” Her ser vi altså, hvordan dette barn, efter for sin himmelske faders skyld at have unddraget sig fra sin moder, nu igen vender tilbage til den lydighed mod hende og Josef, hvilken han ikke var dem skyldig. Dette udtrykker Lukas smukt ved de ord: ”og han var lydige mod dem.” Som ville han sige: Han gjorde det af fri vilje og gerne, skønt han var Gud selv, og altså Marias og Josefs herre; men at han var dem lydige, det gjorde han af lydighed mod sin himmelske fader, af hjertelig kærlighed til sine forældre, og alle os mennesker til et eksempel på den lydighed

og ydmyghed, som vi skal beflitte os på. For man må ikke forstå dette anderledes, end at barnet Jesus i sine forældres hus har gjort alt, hvad man har befaleet ham, samlet spåner, hentet mad og drikke, og ikke holdt sig for god til nogen tjeneste. Dette eksempel bør unge mennesker flittigt mærke sig: Hvordan vor herre Jesus, som er alles Gud, i sin barndom har gjort dette, og ikke sagt nej til, hvad man befalede ham, om det end var aldrig så ringe og uanselige gerninger; for at også de må gøre dette, og beflitte sig på samme lydighed og ydmyghed; for det har Guds velbehag. Således vil han have det. Som da også det fjerde bud fordrer, at alle børn skal høre efter og adlyde deres forældre.

I fordums tid var det blandt de unge munke i klostrene et spørgsmål, hvad Kristus vel havde gjort i sin barndom? Hvorfor også munkene har digtet en særlig bog ”Om Kristi barndom”, hvori der forekommer mangfoldige dumme narrestreger. Men der står også en fabel om en biskop, der engang skal have begæret at vide dette. Og da skal han have drømt, at han så en tømrer tilhugge en bjælke, og en lille dreng bære spåner ind i huset, indtil omsider en jomfru, iført en blå kjortel, kom med en stegepande i hånden og kaldte ad dem begge to, manden og den lille søn, at de

skulle komme ind og spise. Da syntes det ham fremdeles i drømmen, at han hemmelig listede sig ind med dem, og stillede sig bag døren, for at se, hvad de spiste. Og da nu moderen gav barnet dets mad i en særlig lille skål, tog barnet til orde, og sagde: Ja, moder; men hvad skal da manden der henne bag døren have at spise? Over hvilket ord biskoppen blev så forskrækket, at han vågnede op. Sådant digt lader jeg gælde; for det synes fra først af netop digtet, for at man ikke skal forestille sig, at Kristus i sin barndom og ungdom har øvet sådanne sælsomme og ganske besynderlige gerninger, som munkene har drømt eller løgnagtigt opfundet. For i denne fabel antydes der jo netop, at han, ligesom et andet fromt barn, gik sine forældre til hånde, og tjente dem med den barnlige lydigheds ganske almindelige gerninger.

Men hvis du vil have den rette og sande kundskab om, hvad Kristus har gjort i sin ungdom, så giv nøje agt på de ord, du her hører evangelisten sige: ”Han var lydige mod dem.” Det vil sige: han gjorde, hvad fader og moder befalede ham, og vægrede sig ikke derved. Her burde nu ethvert barn og ansat skamme sig i sit hjerte over at høre

denne fortælling om Jesusbarnet, og alligevel hverken bevise forældre eller overordnet sådan lydighed, ja vel endog leve i skammelig ulydighed. Det hjælper ikke, om du, hvad folk så ofte har gjort, vil sige eller tænke: Ja, hvis jeg vidste, hvad Jesusbarnet har gjort, så ville jeg også gøre det. Ligesom også munkene siger: Dette har Frans gjort, således har han klædt sig, således har han våget; sådan vil jeg også gøre; men hvad Kristus har gjort, det véd ingen.

Dette sidste siger jeg nu nej til; for der står skrevet: ”Han var lydig mod dem.” I disse ord sammenfatter evangelisten hele vor kære herre Kristi ungdom.

Men hvad vil nu dette sige, at han var lydig mod dem? Intet andet, end at han vandrede i det fjerde buds gerninger; det vil sige: i sådanne gerninger, som hans fader og moder havde brug for i huset, som at han har hentet vand, brød, kød, og gjort hvad anden husarbejde, man har befalet ham, ganske som et andet barn. Dette har den kære lille Jesus gjort; og her skulle nu alle fromme og gudfrygtige børn sige: Ak, jeg er ikke den ære værd, at ligne Jesusbarnet, og at gøre, hvad min herre Kristus har gjort. Men gik han der og samlede spåner, og gjorde hvad andre ringe og uanselige gerninger, der kunne falde for i huset, når hans

forældre pålagde ham det - hvilke gode børn var da ikke vi, når vi fulgte hans eksempel, og ligeså gjorde, hvad vore forældre befaler os, det være nu så foragteligt og ringe, som det vil.

Altså har man slet ikke nødvendig at skrive store bøger om, hvad Jesus i sin barndom og ungdom har gjort. Man skal blot give vel agt på, hvad en fader og moder behøve i huset, og pleje at befale deres børn at udrette. For her står jo ikke, at han løb i kloster og blev munk, men at han drog med dem til Nazaret, forblev blandt mennesker, var sin fader og moder lydige, og smukt lod sig opdrage, ligesom et andet barn.

De uvidende og overtroiske munke har også skrevet den løgn, at den herre Jesus i sin ungdom skal have gjort nye slags fugle og andre smådyr. Men da dette ikke er gerninger, som hører til lydigheden mod det fjerde bud, så har hans forældre heller ikke befalet ham det. For den barnlige lydighed kræver andre gerninger, nemlig sådanne der hører til husholdningen, og som (hvad vi desværre daglig ser) næsten ingen har lyst til at gøre. Sådanne gerninger må det alligevel være, evangelisten her mener, idet han taler om lydighed mod forældre: Uden tvivl i den hensigt, at man

flittigt skal agte på dette eksempel, og ikke tvivle om, at herved alle sådanne gerninger er helligede og velsignede af Jesusbarnet, og at man derfor skal afstå fra alle unyttige spørgsmål, og nøjes med, af al magt at beflitte sig på denne lydighed.

Men verden vil ikke lade sig sige. Derfor har man forsaget sådan lydighed og dens gerninger, for i dets sted i Djævelens navn at løbe til klostrene, til Jakob af Compostela, og andetsteds hen. Og hermed har enhver ment at ville gøre det bedre og kosteligere, end den kære herre Jesus selv. Man har ikke villet se, at deslige husgerninger og en sådan lydighed mod fader og moder er helligede ved denne hellige person, Guds søn, som i sin ungdom har båret brænde, tændt op i ilden, hentet vand og gjort anden lignende husgerning, som vi i grunden ikke er værdige til at gøre ham efter.

Derfor skal vi med flid lære denne historie, og agte os salige, når vi kan vandre i sådan lydighed og sådanne gerninger, fordi vi ser, at Kristus selv ikke har holdt sig for god til at udrette dem. For dette er tusinde gange bedre og helligere gerninger, end alle munkenes gerninger i deres klostre til sammen nogensinde har været. For Jesusbarnet

løb ikke i kloster, men forblev, os til eksempel, hjemme, og tjente Josef og sin moder, for at vi deraf skulle lære, at alt dette er idel kostelige, ædle og hellige gerninger, efter som vor kære herre Kristus selv har gjort dem.

Summen af dagens evangelium er altså dette: Kristus er en herre over alle ting; og alligevel ydmyger han sig, os til eksempel, og er fader og moder lydige, for at vi må lære, troligt at vise al lydighed: først mod Gud, og dernæst også mod fader, moder og al anden jordisk øvrighed. Da kan vi i begge stykker rose os af at have gjort ret; og da vil viseligt al lykke og velsignelse være med os. Hertil hjælpe vor kære herre Kristus os alle! Amen.

Anden søndag efter helligtrekongersdag

Joh 2. 1-11.

v1 Den tredje dag var der bryllup i Kana i Galilæa, og dér var Jesu mor med; v2 også Jesus og hans disciple var indbudt til brylluppet. v3 Men vinen slap op, og Jesu mor sagde til ham: »De har ikke mere vin.« v4 Jesus sagde til hende: »Hvad vil du mig, kvinde? Min time er endnu ikke kommet.« v5 Hans mor sagde til tjenerne: »Gør, hvad som helst han siger til jer.«

v6 Der var dér seks vandkar af sten; de stod der efter jødernes regler for renselse og rummede hver to til tre spande. v7 Jesus sagde til dem: »Fyld karrene med vand.« Og de fyldte dem helt op. v8 Og han sagde til dem: »Øs nu op og bær det hen til skafferen.« Det gjorde de så. v9 Men da skafferen havde smagt på vandet, der var blevet til vin – han vidste ikke, hvor den kom fra, men det vidste de tjenere, som havde øst vandet op – kaldte han på brudgommen v10 og sagde til ham: »Man sætter ellers den gode vin frem først, og når folk har drukket godt, så den ringere. Du har gemt den gode vin til nu.«

v11 Dette gjorde Jesus i Kana i Galilæa som begyndelsen på sine tegn og åbenbarede sin herlighed, og hans disciple troede på ham.

Dette var det første mirakel, som vor kære herre Jesus gjorde her på jorden, for derved, som Johannes selv siger, at åbenbare sin herlighed for sine disciple, for at de af sådanne vidunderlige tegn skulle lære ham at kende og holde ham for Guds søn og den rette Messias; fordi det her ses, at han kan, hvad ellers intet menneske kan, nemlig forvandle skabningen, og gøre vin af vand. Den kunst forstår ingen andre end *Gud, som er en herre over naturen*; dette er hans kunst. Mennesker kan ikke gøre dette.

Derfor skal denne undergerning især tjene os dertil, at vi ret lærer vor kære herre Kristus at kende, og med fast tillid tager vor tilflugt til ham, og søger hjælp og nåde hos ham, når nød og mangel indfinder sig; for da skal viseligt også hjælp og nåde overgå os i rette tid. Dette er det ypperste stykke af dagens evangelium.

Men da alle Kristi undergerninger giver os denne lære og trøst, så vil vi i dag især tale om, at vor kære herre netop gør dette mirakel ved et bryllup, for at også læren om ægtestanden må vedblive at høres blandt de kristne; for dette er en såre magtpåliggende og vigtig sag, som det gøres højligt behov at bringe i erindring; fordi I jo véd, at ægtestanden har været yderst ringeagtet under pavedømmet, og

at der den ugifte stand alene har været lovprist. Men hvordan Gud har betalt og straffet disse gejstlige ægtstandsforagtere, det véd vi til fulde, idet de ikke blot har fattet afsky for ægtstanden, men også for hele kvindekønnet, så det er et stort under, at hele denne sodomitiske hob i pavedømmets klostre og gejstlige stiftelser, alene for disse af sådan ægtstandsforagt udspringende synders skyld, ikke allerede for længe siden er blevet fortæret af Helvedes ild og nedsænket i Helvedes afgrund.

Men at vi nu må fatte andre tanker om ægtstanden, og ikke, som paven, afsky og hade den, dertil tjener dette evangelium, hvori vi ser, at vor herre og mester gør sit allerførste mirakel ved brylluppet i Kana i Galilæa, i denne fattige lille by, da han var tredive år gammel, allerede var døbt af Johannes, og havde begyndt at prædike. Efter pavens visdom havde det jo vistnok været den herre Kristus langt sømmeligere, om han havde gjort det i forvejen, før han endnu var trådt ind i sit åndelige embede, og af Helligånden var salvet og kaldet til at prædike. Men netop dette er et såre mægtigt og gavnligt vidnesbyrd ikke blot mod pavens vildfarelse, der nu hos os, Gud være lovet er død og magtesløs, men også mod alle kommende tiders

kættere. De vil holde det for en stor hellighed, at afstå fra ægtestanden og anden borgerlig levevis, for at løbe ud i ørkener og til ensomme steder, og der føre et roligere liv, end *i ægtestanden, hvor man må kives og mundhugges med kone og børn, ansatte og ufredelige naboer, og undertiden lader hånden følge med.*

Ja, når du vil betragte ægtestanden på den måde, og se bort fra Guds skabning og indstiftelse, hans velsignelse og ord, da kunne ægtestanden vel nok kaldes en møjsommeligt stand; for i den er der arbejde og møje nok. Derimod har munkene kaldt deres stand et helligt og fuldkomment liv; men det er klart for alles øjne, at det i sandhed var et dovent, ørkesløst, roligt, mageligt og lystigt liv, hvori de havde fuldt op af alting, idet de lod det stakkels folk ude i verden gøre sig det surt nok for at skaffe føden til dem; mens de selv endda ville have ord for at have valgt en salig og god stand.

Men skønt nu det eksempel, som Kristus her har fremholdt for verden, er stort og mægtigt, så hjalp det dog intet hos disse ugudelige og usalige mennesker. Vel læste man det i kirkerne; men der var ingen, som kunne se dette lys, og sige: Hvis det er så godt at løbe ud i ørkenerne, eller at

gå i kloster, hvorfor gik da Kristus til dette bryllup? Er det en så ond gerning, at leve i verden, og at gifte sig, hvorfor ærer da Kristus ægtestanden med sin nærværelse og med en sådan herlig undergerning?

Havde man endda indskrænket klosterlivet eller eneboerlivet til to eller tre uger, eller til et år eller to, da havde der dog i det mindste været nogen mening deri. Men at man ikke blot afholder sig fra ægtestanden, men endog edeligt lover, aldrig i evighed at ville indtræde i den, det kan dog ikke kaldes andet, end at vise den hånligste ringeagt for ægtestanden, og i stedet for den at vælge sig: ikke en hellig stand, men rolighed og et stille liv, tværtimod Guds befaling og indstiftelse.

Lær derfor her, at Herren vor Gud selv ærer det fjerde bud. For hvor der er bryllup, det vil sige: hvor der er fader og moder, der må også være en husholdning, kone og børn, medhjælpere, kvæg og marker, håndværk eller anden næringsvej; og alt dette vil den herre Jesus hermed anprise os som et helligt liv og en salig stand, som ingen må foragte, men som man skal holde i ære, ligesom han selv ærer den.

Derfor er dette evangelium ret en prædiken for vore unge folk, at de kan lære, hvordan man også i sit hjem såre vel kan tjene Herren sin Gud, og ikke har nødig at begynde et på en særlig måde ført liv, således som de salvede og kronragede munke og præster har gjort. For en husfar, som styrer sit hus med gudsfrygt, og opdrager sin børneflokk og sine medhjælpere til gudsfrygt, Guds kundskab, tugt og ærbarhed, han lever i en hellig og salig stand. Ligeså har også enhver kvinde, der med omhu sørger for børnene med spise, drikke og renlighed, ikke nødig at spørge efter en helligere og gudeligere stand. De ansatte i huset heller ikke; for når de gør, hvad deres herskab byder dem, da tjener de Gud, og når de desuden tror på Kristus, så har Gud langt mere velbehag i deres arbejde, om dette end kun er at feje gulv og børste støvler, end han har i alle munkes beden, fasten, messelæsning, og hvad andet de nu roser som en høj og ypperlig gudstjeneste.

Derfor skal man på ingen måde foragte det husvæsen, som ægtestanden medfører, eller med de hovmodige munke kalde ægtestanden en verdslig og usalig stand. For her ser vi jo, at den herre Kristus selv går til et bryllup; og

dette gælder ikke blot om brylluppet, men om hele husholdningen, som Gud vil have holdt højt i ære, ligesom jo også det fjerde bud står øverst på lovens anden tavle.

Er du altså fader eller moder, så bliv i denne din stand, og lær, at der sker Gud en velbehagelighed, når du udretter, hvad der i denne stand påligger dig. Er du en medhjælper, så lær, at Gud har velbehag i din stand. For Gud har velsignet og hædret husstanden med sin nærværelse og med sit første mirakel, efter at han allerede var indtrådt i sin prædikegerning. Han havde jo kunnet sige: Jeg vil ikke komme; jeg vil passe min prædiken; dette er en verdslig handel; jeg har kun befaling om et åndeligt embede; derefter må jeg rette mig. Men han, den højeste biskop, lader ikke det embede, hvortil ham var givet en så ganske særlig befaling, føre sig vild; han foragter ikke brylluppet, som er husstandens begyndelse: men ærer, priser og berømmer denne stands gerninger så højt, at enhver derfor bør findes villig til at udrette dem og sige: Fordi Gud har beskikket det således, at jeg skal tjene denne ægtestand, og husstand som ansat, barn, husbond eller husmor, så vil jeg nu også gerne gøre, hvad dette medfører, og med glæde tjene min

Gud i denne stand. For jeg ser jo, at min høje lærer og mester, min herre og Gud, Jesus Kristus, selv begiver sig herhen, og kommer til et bryllup, ikke alene denne stand til ære, men også til hjælp og forsørgelse.

Denne lære har været højst nødvendig mod paven og hans vranglære, og er det endnu den dag i dag imod nutidens kættere, som gendøberne og andre lignende sekter, der kommer og siger: Det er intet bevendt med husstanden; det går sådan og sådan til; snart har man utro tjenestefolk, snart må man kævles med naboerne, eller der tilstøder kone, børn og naboer så ét så et andet uheld: hvordan kan man under så megen urolighed, hvorpå der jo hverken er ende eller ophør i ægtstanden, tænke på Gud, og tjene ham? Alt det vil jeg ikke se for mine øjne. Jeg vil give mig i kloster; så er jeg fri for al sådan urolighed, osv. Og så er de også i Djævelens navn løbet bort fra alt, og har givet sig én i denne, en anden i en anden gejstlig stand eller munkeorden. Herpå skal man give agt, for at disse vanvittige og gale ånder ikke skal opstå igen. For her står det jo tydeligt, hvordan den herre Kristus, da han kom til brylluppet, ikke skilte brud og brudgom ad, men lod dem blive hos hinanden, ja endog selv hjalp til, at deres bryllup

kunne blive holdt mere hæderligt. Ved dette skønne eksempel har han villet lære os, at han også vil se med velbehag til os, når vi tjener hinanden, og troligt hjælper til i husholdningen. *Og om nu også trang og mangel skulle melde sig, så lad dig ikke forskrække deraf. Se blot til, at du altid har Kristus med dig, og ikke er ugudelig, så vil han gøre vin af vand, og velsigne din stand således, at du skal have nok, og omsider få det nødvendige, selv om det for en tid mangler herpå, og ser betænkeligt ud.*

Dette viser også erfaringen os: Når mand og kone leve smukt og kristent med hinanden, så forsørger Gud dem så vel, at de erhverver mere ved deres arbejde, end de selv havde tænkt. Og jeg er fuldkommen vis på, at der ingen håndværker eller arbejdsmand er, der flittigt tager vare på sin gerning, og er gudfrygtig, som, når man i én sum ville tælle ham de penge op på bordet, som han omtrentlig kunne tjene ved sit arbejde i et helt år, ville mene, at kunne slå sig igennem dermed; men *Guds velsignelse går sine egne, hemmelige veje*, så at man i dag tjener lidt, og i morgen lidt, og derved hjælper sig således igennem, at man ret sporer Guds velsignelse i en sådan stille husholdning. På denne måde gør vor kære herre Kristus endnu den dag i

dag vand til vin både i mit og i dit hus, når vi kun er fromme og gudfrygtige mennesker, og lader ham sørge for os. Han gør ligeledes, at der af ét stykke brød må blive ti, og at én klædning holder ligeså længe, som ellers tre, så at vi sandelig med sådanne erfaringer for øje, nemlig når vi ret ville lukke øjnene op, burde sige: Herre, husholdningens gerninger hører dig til, og dig tjener man med dem; for du har selv tidligere æret dem, og ærer dem endnu med din velsignelse. Derfor vil heller ikke jeg foragte dem, men hjælpe flittigt til, og tjene dig tro i min stand.

Evangelisten anfører her især, at Jesu moder også var nærværende. Måske har hun ved dette bryllup været husmor i brudens sted; for hun tager sig jo af tingene, som vedkom det særligt hende, da hun ser manglen. For det ser ud til, at det var en beskeden fest. Men her må vi nu atter tænke: Havde Gud ikke velbehag i ægtestanden, skulle da Jesus ikke have sagt til hende: Nej, moder! Du er meget for stor og herlig til at tage vare på dette. Du alene blandt alle kvinder er en hellig jomfru og Guds søns moder, og skal derfor alene tage vare på kirken og gudstjenesten. Og så går du her og påtager dig en tjenerindes skikkelse, for

at alt kan gå smukt til ved dette bryllup! Det synes i sandhed også helt underligt, at den hellige moder skal give sig af med en så ringe gerning, og ved dette bryllup være den kvinde, der tjener gæsterne ved at tage sig af køkkenet og anretningen. Men det sker alt sammen, som jeg allerede ofte har sagt, for at vi deraf ret skal lære at højagte denne stand, som både Kristus og Jomfru Maria har vist en så høj ære.

Dog har dette eksempel intet hjulpet i pavedømmet, og hjælper heller ikke nu på alle de utro og ulydige tjenestefolk, som verden vrimler af. For man vil ikke tro eller holde for sandhed, at det er en gudstjeneste, når man troligt og flittigt udretter sin gerning til husets bedste. Ellers ville vel børn og ansatte med lyst og tilfredshed gøre deres arbejde, og gøre sig et Paradis af deres husgerning, sigende: Jeg vil gøre og undlade alt, ganske som jeg véd, det er min husbond og madmor behageligt, og udrette, hvad de vil have gjort. Og om jeg end undertiden får onde ord, hvad gør så det; fordi jeg dog véd så vist, at jeg i min stand tjener Herren min Gud og fører et ham velbehageligt liv? For min frelser, Kristus selv, gik jo til et bryllup, og har ved sin nærværelse og sin moders tjeneste æret ægtestanden og

det huslige liv. Skulle da ikke også jeg gerne gøre og lide noget til denne stands ære og bedste? Men den slags husholdninger og tjenestefolk finder man kun såre få af. Størstedelen af mennesker er endnu stedse så fastgroede i den gamle overtro, at selv om de hører dette evangelium, så tænker de dog intet derved, og vil slet ikke lade sig overbevise om, at man kan have det alt sammen hjemme i huset, og at man just her allerbedst kan tjene Gud, ja langt bedre end nogen nonne eller munk kan gøre dette i et kloster, om de end der gør sig livet aldrig så surt. Men ingen tager sig dette til hjerte, ingen tror det. Derfor gør de alting med ulyst og vrangvillighed; og naturligvis er det en umulighed, at der kan være lykke eller velsignelse ved disse sure ansatte.

For skulle dog ikke en gudfrygtig og from medhjælper, som må lave mad og gøre anden husgerning, have trøst og glæde af dette Guds moders eksempel, og sige: At jeg må lave mad og besørge andet forefaldende arbejde, er det ikke netop den samme tjeneste, som den kære Jomfru Maria gjorde ved brylluppet i Kana? Også hun gav jo en hånd med, og førte tilsyn med, at alting blev udrettet på bedste måde. Og om det end er en ringe og uanselig gerning, jeg

gør her i huset, så gør jeg det dog Gud til ære, da han er den, som har befalet og vil, at jeg med al flid skal vise sådan lydighed, og da jeg jo véd, at når jeg gør sådan, da har Gud sit velbehag deri.

Ja, lad kun verden agte sådan lydighed så ringe, den vil. Enhver, der vil være en kristen, skal alligevel agte den højt, holde den for en stor og sand gudstjeneste, og udrette den med al god vilje. Således kan altså en medhjælper i et hus have den glæde af sit arbejde og sin stand, at han véd, han gør Gud en glæde dermed, og derfor trøstig kan sige: Herre, jeg takker dig, at du har sat mig i denne tjeneste, i hvilken jeg véd, at jeg tjener dig bedre, end alle munke og nonner, fordi de ingen befaling har modtaget af dig om deres tjeneste. Men jeg har i det fjerde bud fået Guds befaling om, at ære fader og moder, at tjene mine foresatte med al flid og troskab, og at hjælpe til i husholdningen. Jeg vil derfor efterkomme dette bud med lyst og kærlighed.

Ja, når man tog sagen på den måde, og gjorde sin pligt med lyst og glæde, da var man jo allerede her på jorden i Paradis, da havde vor herre og Gud velbehag i os, og alle hans engle ligeså. Da ville også husbond og husmor

skønne på sådan troskab og villighed, og belønne den rigeligt. For tro og fromme tjenestefolk sættes der alle vegne pris på. Men den vej vil folk ikke; og endnu bestandig ser man mangfoldige mennesker, som hellere vil agte det for en gudstjeneste, at gå i kloster og løbe bort fra alting, end med flid at tjene sit herskab i husholdningen. Men fordi disse mennesker således har trådt det fjerde bud under fødder og foragtet ægtestanden, har også Gud gjort ret i, at han lod dem blive munke og nonner, og derved komme i en stand, i hvilken de plager sig selv på det ulideligste, og hvorved de kun har fortørnet Gud og vist den højeste selvrådighed; for han har jo slet ikke befalet dem det.

Derfor skal enhver vel mærke sig dette eksempel, og deraf lære, villig og gerne at udrette sin gerning, og hjælpe til i denne af Herren vor Gud selv indstiftede og ærede stand, som han har gjort til den kilde, hvorfra alle andre stænder på jorden har deres udspring og oprindelse. For husholdning og ægtestand må opholde alle konger og fyrster, ikke blot i den forstand, at konger og fyrster komme af ægteskabet, men også fordi de hverken ville have folk eller få skatter, hvis der ingen ægtefolk var. For husfaderen må erhverve det, hvoraf alle stænder i verden fra den

højeste til den ringeste skal opholdes. Sådant skal man lære og findes villig til at adlyde, for at denne stand må blive holdt i ære og forfremmet af os, og for at alle ægtefolk og tjenestefolk må lære at sige: Herre, du har velbehag heri; du har selv været med ved brylluppet i Kana, og din moder, den velsignede blandt kvinder, har ved dette samme bryllup gjort ganske den samme tjeneste, som jeg gør i min herres hus. Har nu hun ikke undset sig ved det, men selv tilbudt sådan ringe tjeneste, hvorfor skulle da jeg stakkels maddike, som jo ikke er andet end for skarn at agte mod den rene Jomfru Maria, holde mig selv for bedre end hende, og skamme mig ved sådan husgerning?

Men især skal ægtefolkene selv gribe den trøst, at når de er fromme og gudfrygtige, da vil Gud ikke forlade dem, men gerne lægge sin velsignelse til, ligesom han gør her ved brylluppet i Kana. For det slår ikke fejl, at der vil møde ægtefolk megen modgang i deres næringsvej og på andre måder; men når man har Kristus med til sit bryllup, det vil sige: når man lever gudfrygtigt i sin ægtestand, og med et troende hjerte påkalder ham, da skal heller ikke velsignelsen og hjælpen udeblive.

Se, dette skal I lære og undervises om i dag; for dette evangelium bliver prædikedet jer, for at I skal blive des villigere til at udrette den gerning, som Gud ved husstandens indstiftelse har tildelt jer, og ikke lade jer forføre, når de folk kommer, som siger: Husholdningen, og at gifte sig, er en verdslig ting. Den, som vil tjene Gud, må tage sagen ganske anderledes, nemlig således, at han gør sig livet svært, og bliver en selvpiner, ligesom gendøberne, disse forblindede folk, gør nu om stunder. De løber bort fra kone og børn, og roser sig deraf ligesom store korsdragere og helgener, sigende, at det volder dem smerte. Men det er idel falsk værk med disse hyklere, for hvad man selv vælger og pålægger sig, det volder ikke smerte; hvorimod hvad der pålægges os imod vor vilje, det volder langt mere smerte. Derfor skyer gendøberen ægtstanden, vil ikke blive hos sin ægtefælle og børn, og intet tåle af tjenestefolk og naboer. For ægtefolk er jo bundet med mere end tyve bånd; men disse bånd afkaster sådanne hyklere, og lever efter deres egen lyst.

Men dette kan ikke kaldes at bære sit kors. Derimod bærer du det, når du efter Guds befaling erkender dig således bundet til din ægtefælle, din fyrste, din nabo, dine

tjenestefolk, at du *på alle sider har begge hænder fulde af pligter mod folk, hvem du skal vise kærlighed og overbærenhed*. For i ægtstanden må du høre, tåle og se meget, som du hellere var fritaget for, og skal alligevel blive i den, ikke løbe din vej, men sige: Jeg vil gerne gøre og tåle det alt sammen; for jeg véd, at Gud med sin nåde vil være med denne husholdning. Ja jeg takker Gud af hjertet, fordi han har sat mig i denne salige og ham velbehagelige stand. Fattes der mig noget, da kan han hjælpe mig; og her, ved dette bryllup, viser han jo, at han gerne og med god vilje vil gøre det.

Dette skal vi nu lære af dagens evangelium, og anråbe Gud om hans nåde, at vi må ihukomme det, og opføre os kristent i vort kald. Amen.

Tredje søndag efter helligtrekongersdag

Matt 8, 1-13.

v1 *Da Jesus var kommet ned fra bjerget, fulgte store folkeskarer ham.*

v2 *Og se, en spedalsk kom og kastede sig ned for ham og sagde: »Herre, hvis du vil, kan du gøre mig ren.«* v3 *Jesus rakte hånden ud, rørte ved ham og sagde: »Jeg vil, bliv ren!«* Og straks blev han rensset for sin spedalskhed. v4 *Men Jesus sagde til ham: »Se til, at du ikke siger det til nogen; men gå hen og bliv undersøgt af præsten, og bring den offergave, Moses har fastsat, som et vidnesbyrd for dem.«*

v5 *Da Jesus gik ind i Kapernaum, kom en officer hen og bad ham:* v6 *»Herre, min tjener ligger lammet derhjemme og lider forfærdeligt.«* v7 *Han sagde til ham: »Jeg vil komme og helbrede ham.«* v8 *Men officeren sagde: »Herre, jeg er for ringe til, at du går ind under mit tag. Men sig blot et ord, så vil min tjener blive helbredt.* v9 *Jeg er jo selv en mand under kommando og har soldater under mig. Siger jeg til én: Gå! så går han, og til en anden: Kom! så kommer han, og til min tjener: Gør det og det! så gør han det.«* v10 *Da Jesus hørte det, undrede han sig og sagde til dem, der fulgte ham: »Sandelig siger jeg jer: Så stor en tro har jeg ikke fundet hos nogen i Israel.* v11 *Jeg siger jer: Mange skal komme fra øst og vest og sidde til bords med Abraham og Isak og Jakob i Himmeriget,* v12 *men Rigets egne børn skal kastes ud i mørket udenfor. Dér*

skal der være gråd og tænderskæren.« v13 Men til officeren sagde Jesus: »Gå, det skal ske dig, som du troede!« Og hans tjener blev helbredt i samme time.

I dagens evangelium fremstilles for os to stykker. Det første om den spedalske, som vor herre Kristus gjorde rask. Og det andet om en officer, der havde en syg tjener. Disse undergerninger gjorde Kristus, straks efter at han havde holdt den lange prædiken på bjerget. For det skulle stedse gå således til, at han først prædikede, og derefter stadfæstede sin prædiken med undergerninger, for at enhver måtte dømmе, at hans prædiken var ret, og ikke falsk, og således des lettere tro på den.

Hertil har vi, Gud være lovet, ingen flere mirakler behov; for læren er allerede stadfæstet således med tegn og mirakler, at ingen længere skal kunne tvivle om dens sandhed. Men alligevel er det, især for dem, der prædiker ordet, nødvendigt, at de ikke blot taler, men også lever som kristne, og med gerningen stadfæster deres lære og viser deres tro: ”For Guds rige afhænger ikke af ord, men af kraft,” som Paulus siger i 1 Kor 4, 20. Hvor nu lære og levned stemmer overens, der bærer læren frugt; hvorimod

enhver må forarges, når livet er ondt, og ikke stemmer med læren.

Men disse Jesu to undergerninger må vi ikke alene betragte som vidnesbyrd om hans læres sandhed; for da det er gerninger, som overstige al menneskelig kraft og evne, så må fornuften gøre den slutning, som vi også hører Nikodemus gøre, Joh 3, 2: ”Ingen kan gøre de tegn, du gør, uden at Gud er med ham.” Derfor skal vi også betragte dem som *troens og kærlighedens forbilleder*. For hvem ser ikke, hvilket venligt hjerte vor kære herre Kristus har, idet han straks på første ord er rede, og hjælper, hvor ellers end ikke hele verden kan hjælpe? Dette giver dog tydeligt nok til kende, at han ikke mener det ilde med arme, bedrøvede, elendige mennesker; for ellers ville han vel gøre, ligesom vi, når vi er vrede og i ondt lune, og man kommer og begærer eller vil have noget af os; for da giver vi jo intet menneske et godt ord.

Således ikke Kristus. Den spedalske har endnu næppe åbnet munden, før Kristus er rede til at hjælpe ham, rører ved ham. Han siger, han gerne vil gøre det; og så hjælper han ham også. Denne Jesu beredvillighed til at hjælpe skal ikke alene opvække os til, også i vor nød at søge hjælp hos

ham, og håbe, at han ikke vil slå hånden af os; men den skal også være os et lysende eksempel på den kærlighed og venlighed, som også vi skal vise mod vor næste, og lære os i sådanne kærlighedsgerninger, ligesom Kristus, ikke at se på andet, end på den lydighed, vi skylder Gud, og på næstens nød. For Kristus søger ved sådan hjælp hverken ære eller fordel. Han ser kun på, at det arme menneske trænger til hjælp, at Guds ære ved sådan gerning bliver forfremmet, og Gud således vist lydighed.

Derimod tjener du ikke Gud, når du gør din næste noget godt, for at næsten atter skal tjene dig, og du således selv få fordel af din velgerning; for da tjener du dig selv derved. Men den, som vil tjene Gud og sin næste på den rette måde, skal ikke se på sin egen fordel, men kun på den nød, hvori næsten er stedt, og på at Gud har befalet og vil have, at man ikke skal lade sin næste i stikken, om man end selv ikke har så meget som et halmstrå's nytte af at hjælpe ham, ja endog skulle høste utak derfor; som vi jo lærer af et andet evangelium, hvor Kristus renser ti spedalske, og kun én kommer tilbage og takker ham for velgerningen, mens de andre ni end ikke ser til ham. Vel har nu Kristus kunnet vide sådan utaknemlighed forud; men dette

uanset hjælper han dem, da de beder ham derom, og befaler så Gud resten.

Ligeså kunne man også tale om den kærlighed, der giver sig til kende i det andet mirakel, det med officeren. I det ene som i det andet ser Kristus kun på, at Guds nåde og godhed kunne blive forherligede, og de arme mennesker hjulpet i deres nød. Dette er den rette kærlighed. Den ser kun på Guds ord og befaling.

Dernæst ser vi også her et såre smukt eksempel på tro, idet denne spedalske, der ifølge loven ikke tør nærme sig andre mennesker, eller komme dem så nær, at han kan tale med dem, uden al frygt går til den herre Kristus, og kaster sig ned for ham med den bøn: ”Herre, hvis du vil, kan du rense mig.” Her ser man to ting forenet: For det første tror han fast og uden fjerneste tvivl, at Kristus er så god, og desuden så almægtig, at han kan hjælpe ham i en sygdom, hvor det var alle andre mennesker umuligt at hjælpe; og dette tror han, uagtet dog den herre Kristus drog omkring ligesom andre mennesker, uden at omgive sig med nogen som helst pragt eller ydre anseelse. Og for det andet henstiller han, uagtet denne faste tro, sin bøn ganske til den herre Kristus, og vil gerne tåle sådan jammer, hvis hans

helbredelse ikke kan ske Gud til ære, og ham selv til salighed.

Dette er ikke blot at tro ret, men og så at bede ret; som da også disse to ting altid findes forenede: Den, der tror ret, beder ret. Den, der ikke tror ret, kan heller ikke bede ret. For med bønnen må det være således: Hjertet må være forvisset om, at Gud er nådig og barmhjertig, og at han gerne vil hjælpe os. Men især skal vor tillid og tro være fast i det, som angår Guds ære og vor salighed, som: syndernes forladelse, redning fra døden og Djævelen, at Gud vil give os Helligånden i vore hjerter, opholde os i sit ord, ikke lade os bukke under i nogen fristelse, dag fra dag lade os vokse i tro og kærlighed, og så fremdeles.

Alt dette tjener især til Guds ære og vor sjæls salighed. Derfor skal vort hjerte, når vi bede Gud om disse gaver, aldrig tvivle om, at han gerne vil give os dem, og på ingen måde afstå os sådan bøn. For heri behøver vi Guds hjælp, og den har Gud lovet os i sit ord. Den, som nu ville bede ham om disse ting, ligesom den spedalske her: ”Herre, om du vil,” så forlad mig mine synder, gør mig salig osv., han bad urigtigt. For her kan vi ikke tvivle om Guds vilje og beredvillighed til at gøre dette, fordi han jo allerede i sit

ord har åbenbaret os, at *han vil, at enhver skal blive salig*, og af denne årsag har ladet sin søn, Jesus Kristus på korset *betale for al verdens synd*, og befalet, at *enhver* skal høre ham, modtage ham og tro på ham.

Hvorfor stiller da den spedalske sin bøn således, og tilføjer de ord: ”Hvis du vil, kan du rense mig?” Her skal man give agt på den sag, hvorom der handles. Jeg sagde nylig, at hvor det ligefrem angår vor salighed og Guds ære, skal man ikke drage bønnens opfyldelse i tvivl. For Guds vilje: at han ikke vil have sin ære krænket, og vor salighed forhindret, den er os åbenbaret. *Men således forholder det sig ikke med det timelige*. Et menneske kan være fattig, syg, elendig og foragtet, og alligevel blive salig, (således går det jo med alle kristne). Fordi nu saligheden ikke afhænger af vore timelige kår, men *sådan mangel endog ofte kan virke noget godt*, så skal enhver, som i timelig nød beder om hjælp og redning, rigtignok tro, at Gud kan og har hjerte til at hjælpe, men dog overgive sin vilje i Guds vilje, så hvis det ikke kan ske til Guds ære, eller skulle det være vor saligheds sag til skade, da bør vi gerne ville bære korset længere.

I sådanne ting er det altså at bede på den rette måde, når vi tror, at Gud kan hjælpe, men alligevel *hverken foreskriver Gud tid, mål eller måde*, hvorpå, hvor meget eller når, han skal hjælpe os. For det er en almindelig ufuldkommenhed ved os, at vi, som Paulus siger i Rom 8, 26: ikke altid ret véd, hvorom eller hvordan vi skal bede. Hvorimod vi må bekende, at Gud såre vel véd, hvad der bedst tjener til hans ære og vor salighed. Derfor skal vi overgive vor vilje i hans, og aldeles ikke tvivle om, at Gud viseligt vil bønnehøre sådanne bønner, hvis det kan ske ham til ære og os til salighed.

Vi bør derfor vel mærke os dette eksempel, for at også vi må lære at bede således, og slet ingen tvivl huse i vore hjerter, om at Gud er os nådig, at han kender vor nød og jammer, og vil lade vor sag være sig anbefalet. Dette skal vi tro fuldt og fast, og alligevel underkaste os Guds vilje, og sige: Herre, du kender tid og time. Gør derfor, hvad der tjener mig bedst, og kan blive dit navn til pris og ære! Ligesom jo også den spedalske her gør: At Kristus kan hjælpe ham, derpå tvivler han ikke. At han gerne vil hjælpe ham, derpå tvivler han heller ikke. For hvis han havde haft nogen tvivl om hans vilje, så ville han ikke have

anråbt ham om hjælp. Men desuden må han bekende, at det ikke kan tilkomme ham, at bestemme tid, sted, måde og vej, når og hvordan han skal hjælpes. Sådant tro og lydighed behager den herre Kristus såre godt. Derfor hjælper han denne ulykkelige straks på stedet og på en måde, som denne aldrig selv ville have vovet at bede ham om.

Herhid hører også mange skønne Skriftord hos profeterne, som Sl 27, 14: ”Sæt dit håb til Herren, vær stærk, fat mod, sæt dit håb til Herren!” Sl 130, 5-6: ”Jeg håber på Herren, min sjæl håber; jeg venter på hans ord, min sjæl venter på Herren mere end vægterne på morgen, end vægterne på morgen.” Habakkuk 2, 3: ”Hvis det trækker ud, så vent, for det kommer, det udebliver ikke.” For det ser man af al historie, at hjælpen dog kommer omsider, om den end tøver længe. Men at Gud undertiden tøver længe med hjælpen, og ikke straks bøn hører os, dertil har han sine egne skjulte hensigter. Derved skaffer han sig, som Paulus siger i Ef 3, 20, lejlighed til at give mere og overflødige, end vi selv beder om eller forstår.

Men hvad er nu Kristi mening dermed, at han, efter at have rensset den spedalske, viser ham til præsten og byder ham bringe denne det offer, Moses har befalet? Det er ikke

urigtigt svaret, når man herom har sagt: Den herre Kristus fremstiller for os herved et kærlighedens eksempel til efterfølgelse. Fordi han, der dog havde magten dertil, ikke ville fratage præsterne, hvad Gud havde givet og tilstået dem. For at også vi skal lade enhver beholde sine rettigheder, og ikke unddrage nogen, hvad der tilkommer ham. Men hovedårsagen til denne befaling går dog ud på, at Herren vil have denne sin undergerning stadfæstet og bekræftet, også af sine fjender. For at præsten modtager dette offer af manden, og giver ham det vidnesbyrd, at han er ren, det tjener tillige som vidnesbyrd om, at han så vel som alle mennesker burde have modtaget den herre Kristus, og troet på ham, som på den rette Messias. For der stod hos profeterne, at Kristus skulle gøre sådanne undergerninger, når han kom til verden. Derfor bruger Herren disse ord, og siger: ”Bring den offergave, Moses har fastsat, som et vidnesbyrd for dem.” Som ville han sige: De skal nødes til at bekende, at du er blevet ren, og retteligt helbredet; og når de så alligevel ikke ville tro på mig, og erkende mig som den rette Messias, da er dette idel forstokkelse og vrang-

villighed, som ikke skal forblive ustraffet. Men dette vidnesbyrd imod dem skal desuden også tjene de retsindige til tegn på, at de skal modtage mig og tro på mig.

Paven har på denne Kristi befaling villet grunde skriftemålet, fordi synden kan sammenlignes med spedalskheden. Man skal derfor vise sig for præsten, og således lade sig rense for synden. Men dette er en såre løs og dårlig begrundelse. For hvad kommer det os ved, hvad Gud har befalet jøderne angående spedalskheden? Vi har jo ingen sådanne præster; og selv om vi havde dem, så er det dog vist, at præsterne ikke rensede de spedalske, men når de var rene, gav dem vidnesbyrd herom.

Men hvordan lader nu dette sig anvende på det skriftemål, som man har ment nødvendigt til syndernes forladelse? De spedalske skulle jo ikke vise præsterne deres hæslige udslet, men tværtimod et smukt og rent legeme, når de fremstillede sig for dem med deres offer.

Dog er det unødvendigt at svare videre på sådanne løse og tåbelige påstande. Den, der vil skrifte, kan gøre det. Vi kender kun til ét eneste ret og nødvendigt skriftemål, nemlig at hjertet åbner sig for Gud, og bekender sine synder. Det er *hjertes skriftemål*, som intet skjuler, sådan som det

mundtlige skriftemål. Dog selv ikke dette for Gud aflagte skriftemål formår at gøre os rene og hellige, end sige, at det mundtlige skriftemål skulle kunne det. Men dette gør os rene og hellige, at vi i troen holder os til den herre Jesus og hans ord, og tror på syndernes forladelse i Jesu navn, således som det tilsiges os i Guds ord. Dette må være nok om det første eksempel.

Den anden undergerning med officerens syge tjener er også et vidnesbyrd om Kristi læres sandhed. For efter som Gud er så kraftig hos Kristus med undergerninger, så må jo også hans lære være ren, god og ret, og han selv den rette Messias eller Kristus. Men desuden finder vi også her et fortræffeligt eksempel på en særdeles høj og stor tro hos officeren, som også Herren selv roser højt, sigende, at sådan en tro har han end ikke fundet i Israel og hos det hellige folk. Denne tro sporer man først deri, at denne officer, skønt han ikke er jøde, men en hedning, alligevel sender bud til den herre Kristus med fuld tillid til, at han ikke vil lade ham undgælde herfor, men at ligesom han kan hjælpe, således vil han også hjælpe ham. For havde denne tillid ikke været fast og urokkelig i hans hjerte, så ville han heller ikke (som Lukas skriver) have gjort jødernes ældste

ulejlighed, og sendt dem til Jesus. Men at han sender dem til ham, det er jo et tegn på, at han håber, Kristus vil bøn-høre ham.

Ved siden af officerens tillid og tro står endnu den såre høje og store ydmyghed, at han ikke anser sig værdig til, selv at gå til Jesus og fremføre sin bøn for ham, men sender nogle af jødernes ældste til ham; og at han derefter, da han hører, at Herren kommer, sender ham sine venner i møde og lader ham bede, dog ikke at umage sig til ham; for han erkender sig ikke værdig til, at Herren skal gå til ham. Det er jo ikke nødvendigt, tænker han; Herren kan jo godt udrette den sag, som du har bedt ham, ved et ord, selv om han ikke er personlig nærværende. Herpå tror officeren så fast, at han anfører sit eget eksempel som bevis, og siger: ”Jeg er jo selv en mand under kommando og har soldater under mig. Siger jeg til én: Gå! så går han, og til en anden: Kom! så kommer han, og til min tjener: Gør det og det! så gør han det.” Er nu mit ord så kraftigt, skønt jeg kun er et menneske, hvor langt kraftigere må det da ikke være, når du siger et ord.

Dette kan man sandelig kalde, ikke blot at tro, men også at lære og prædike på det bedste og herligste om

troen. Derfor var det også såre ønskeligt, om også vi kunne tro således på Kristus, der nu bor så rigeligt blandt os ved sit ord, selv om vi ikke ser ham personlig. Et såre fortræffeligt eksempel er det os derfor, at se denne mand med sådan vished ret egentlig *at stå fast og forlade sig på Kristi ord*, idet han først venter sig alt godt af Kristus, og dernæst ikke beder ham om mere, end blot at sige et ord. Her på venter han med den højeste tillid og glæde, som på sin eneste skat. Har han kun den, så véd han, at hans syge tjener ikke mere skal fejle noget, men være frisk og rask. *Så lær nu du, som allerede har ordet, at gøre ham dette efter.* For i Ordet har vi jo det trøstelige tilsagn, at Gud på grund af Kristus vil være os nådig, og at vi ved troen på Kristus skal have syndernes forladelse og det evige liv. Men der fattes os et hjerte, som denne officers. Han tænker: Har jeg blot ordet, så har jeg alt, så skal, hvad ordet tilsiger mig, straks følge efter. Men det kan vi ikke gøre; følgen deraf er atter, at vi ikke agter ordet, men i dets sted søger og leder efter andre ting, skønt ordet er almægtigt og ikke kan lyve. Hvad det tilsiger os, det skal, som officeren tror, viseligt overgå os, og ske således.

Men nu må denne hans tro prises så meget mere, som han er en hedning, og ikke, således som jøderne, har nogen forjættelse at holde sig til, og derfor ikke tør rose sig af eller tiltage sig den ære, der tilkom jøderne som Guds folk. For det er *en særlighed ved troen, at den skaber ydmyge hjerter*, som hverken har meget høje tanker om sig selv eller er hovmodig, og som derfor alene holder sig til Guds nåde og barmhjertighed.

Hermed skal også vi trøste os, så at når denne tænke-måde ret har taget bolig i vore hjerter, og vi må bekende, at vi er arme elendige syndere, som ingen værdighed eller fortjeneste har at rose os af, vi så *alligevel ikke fortvivler, men holder os til Guds forjættelse og begærer hans nåde*. Dette har Gud velbehag i. Dette vil han have af os. For det var jo ikke og kunne ikke kaldes nåde, hvis vi ikke ganske uforskyldt og uden egen fortjeneste kom til forjættelsen, ligesom denne officer, der ikke med jøderne kan rose sig af, at Guds forjættelser angår ham. Derfor tør han ikke selv træde frem for den herre Kristus, men tænker: Kommer du selv, så kan det ikke blive til noget; du må bruge andre dertil. Men alligevel er han fast i den tanke: Denne mand er så venlig og god, han vil ikke sige nej.

Det både kaldes og er en sand tro og en sand ydmyghed, når man frygter på sin egen uværdigheds vegne, og dog ikke mister modet. For begge dele vil Gud have af os: både at vi ikke må hovmode os, og dernæst at vi heller ikke må fortvivle, men bide på Guds nåde med fast tro. Som også salmisten siger: ”Herren glæder sig over dem, der frygter ham, og som venter på hans trofasthed.” Sl 147, 11.

Således gjorde jøderne ikke. De bildte sig ind, at Gud måtte have velbehag i dem, og at alt det gode, han gjorde dem, det gjorde han, fordi han var dem det skyldig. De holdt jo hans anordnede skikke, og fortjente det altså af ham. Derover faldt de i hovmod og sikkerhed, og foragtede nåden. Men derfor fælder også Herren en streng dom over dem, og siger: ”Mange skal komme fra øst og vest og sidde til bords med Abraham og Isak og Jakob i Himmeriget, men Rigets egne børn skal kastes ud i mørket udenfor. Der skal der være gråd og tænderskæren.” Matt 8, 11-12.

Det er den skændige vantro, som gør, at de er så hovmodige og foragter nåden. Men ligeså lidt som det hjælper dem, at de er Abrahams børn, ligeså lidt skal det skade hedningerne, at de ikke er Abrahams børn, når de kun med

fast tro holder sig til Kristus, og sukker efter hans nåde og barmhjertighed. For Gud har nu lyst til at lade de mætte sulte, og til at mætte de sultne, og det lige meget hvad enten de er hedninger eller jøder. For Gud gælder nemlig hverken jøde eller hedning, hverken omskærelse eller ikke-omskærelse, men alene at man tror på Kristus, at man underkaster sig i al ydmyghed, og at man ikke begærer andet end nåde.

Således lærer dette evangelium os altså først kærlighed, og giver os dernæst en såre skøn undervisning om troen: Hvordan den holder sig til Guds ord, og i al ydmyghed bier efter Guds nåde. Den, der gør således, skal få, som han beder, ligesom denne spedalske, og ligesom denne gode officer: Det skal ske ham, som han har troet. Det vil sige: Ligesom han kun har Guds godhed og nåde i hjerte og sind, og kun begærer og forlader sig herpå: således vil også Gud af idel barmhjertighed vise nåde mod ham, modtage ham, og hjælpe ham. Så forunde nu Gud os sin Helligånd, der alene kan opvække i vore hjerter denne tillid til nåden på grund af Kristus, og således føre os til saligheden og det evige liv! Amen.

Fjerde søndag efter helligtrekongersdag

Matt 8, 23-27.

v23 Jesus gik om bord i en båd, og hans disciple fulgte ham. v24 Da blev der et voldsomt uvejr på søen, så båden skjultes af bølgerne. Men han sov. v25 Og de kom hen og vækkede ham og sagde: »Herre, frels os! Vi går under!« v26 Men han sagde til dem: »Hvorfor er I bange, I lidettroende?« Da rejste han sig og truede ad storm og sø, og det blev helt blikstille. v27 Men folk undrede sig og sagde: »Hvem er han, siden både storm og sø adlyder ham?«

Dagens evangelium fremstilles for os en beretning, hvoraf vi ikke lærer, hvad man skal gøre; (for om vore gerninger tales her intet): men hvad man i nød og modgang skal tro, og hvordan man skal trøste sig. Derfor er dette en af disse høje prædikener om troen, som enhver indbilder sig, at det véd han alt sammen meget godt. Ret som om det var en ringe og almindelig sag.

Vi vil derfor dele indholdet; og først tale om kors og lidelse. Dernæst om den herre Kristus, og troen på ham, og at den alene gælder og hjælper som vor eneste og bedste trøst. Og for det tredje om den frugt og nytte, som efter

anfægtelsen følger af troen. Da skal vi snart se, hvilken smuk og trøstelig fortælling evangelisten her med få ord fremstiller for os, som vi ikke gerne ville undvære.

Det første stykke er dette, at den herre Kristus går i skibet med sine disciple. Da er der endnu ingen storm, men smukt, venligt og stille vejr, så at også havet er ganske stille og roligt. Ellers ville vel i det mindste disciplene ikke have givet sig ud på havet, og sat sig i skibet. Men så snart Kristus sidder i skibet med sine disciple, og de lægger fra land, og kommer ud på havet, rejser der sig et så voldsomt uvejr, at bølgerne slå over det lille skib, som skulle det straks forgå.

Lad os give vel agt på, hvad der her fortælles, og gøre os et ordsprog deraf, idet vi siger: Ja sådan går det. Kommer Kristus ombord i skibet, så varer det stille vejr ikke længe, så bryder stormen snart løs med magt. For viseligt går det da, som Kristus selv siger i Luk 11, 21-22: at den stærke besidder sine ejendele i fred og ro, indtil en stærkere kommer; da begynder ufred, kamp og larm. Ligeså ser vi også overalt i evangeliets beretninger, at hvor som helst alt tidligere var rolighed, der brænder straks alle gader, så snart blot Kristus lader sig høre med en prædiken

eller se med en undergerning. Da rotter farisæerne, de skriftkloge og ypperstepræsterne sig sammen, og vil fluks have ham aflivet, og især begynder da Djævelen først ret at rase og larme. Dette har Kristus allerede forudsagt for længe siden i Matt 10, 34-36: ”Tro ikke, at jeg er kommet for at bringe fred på jorden. Jeg er ikke kommet for at bringe fred, men sværd. Jeg er kommet for at sætte splid mellem en mand og hans far, en datter og hendes mor, en svigerdatter og hendes svigermor, og en mand får sine husfolk til fjender.”

Men alt dette sigter til, at du forud skal tænke dig om, og vælge, enten du vil være en kristen, eller ikke. For når du vil være en kristen, så find dig i dette uvejr og denne ufred. Det bliver nu engang ikke anderledes: ”Forfulgt bliver alle, som vil leve et gudfrygtigt liv i Kristus Jesus,” siger Paulus i 2 Tim 3,

12. Derfor formaner også Siraks Bog alle troende, og siger: ”Min søn, hvis du når frem til at tjene Herren, vær da forberedt på prøvelser. Vend dit hjerte til ham og hold ud.”

Sir 2, 1-2. Som ville han sige: Vil du ikke være Guds tjener, så gå din vej. Djævelen lader dig nok i fred, til hans tid kommer. Men hvis du derimod ønsker at tjene Gud og

at være en kristen, så gør det blot frit, men dårligt vejr og forfølgelse vil ikke udeblive. Fat derfor mod, at du ikke skal forfærdes derover, som over en uforudset ulykke. Frygt ikke den slags uvejr, men frygt Gud, så du ikke for verdens skyld afviger fra hans ord, og vov trøstigt alt derpå! Det er jo ikke begyndt for verdens venskabs skyld; altså må det heller ikke opgives for dens uvenskabs og vredes skyld. Dette er, hvad evangelisten vil lære os, idet han siger, at uvejret først rejste sig, da Kristus var trådt i skibet, og de havde lagt fra land, og var kommet ud på havet.

Men dette skal også lære os, hvad vi skal svare de ondskabsfulde og ørkesløse spottefugle, som ikke forstår andet, end at bespotte evangeliet, og sige: tidligere, før denne lære kom op hos os, var her fred og ro. Da stod alt vel til; men nu har vi fået så mange ulykker at drages med, at ingen kan tælle dem: kætteri, strid, oprør, dyrtid, musli-merne, og al slags elendighed. Den, som vil stoppe munden på disse skændige gudsbespottere, skal sige: Kære, har du aldrig læst i evangeliet, at så snart Kristus kommer ombord i skibet og ud på havet, da rejser uvejret sig? Men dette er ikke den herre Kristi skyld, men Djævelens, som er ham fjendsk, og ikke kan lide ham. Således er han også

evangeliet fjendsk, og vil derfor gerne afstedkomme så megen jammer og ufred på jorden, at det kunne gå til grunde. Men det blinde, forstøkkede folk vil ikke se eller give agt herpå. Det ser kun på forvirringen og det mangelfulde, og råber derfor med gudsbespottende mund, at evangeliet er skyld heri. Men hvad godt evangeliet virker, hvordan man derved lærer at kende Gud, hvordan man derved kan få syndernes forladelse og blive salig, det vil man ikke se. Ganske som det utaknemlige, genstridige og tøjlesløse jødefolk gjorde i ørkenen. Da de var i Egypten, og to mands arbejde var dem påbudt, da råbte de til Gud, at han skulle hjælpe dem ud af denne jammer, for så ville de være fromme. Men hvad skete? Da Gud udløste dem af denne jammer, og de kom ud i ørkenen, da var det alt sammen forglemt. Men det var just ulykken, at alt det slid og slæb og al den nød, de havde døjet i Egypten, var så ganske gået dem i glemme, og at de kun huskede på kødgryderne og brødet i Egypten. De folk forstod sig også på pavens kunst, og fremhævede nu på det skønneste, hvad godt de dengang havde haft, men hvad de til samme tid havde lidt, kunne de nu smukt tie med. Og da Gud derefter gav dem himmelbrød, så foragtede de også det, og syntes, det var

ikke nær så godt, som kødet i Egypten. Således er nu vor af arvesynden fordærvede natur. Gud må gøre, hvad han vil, så kan han dog ikke gøre os tilpas. Derfor hører der også en stor og guddommelig tålmodighed til, at han så længe kan bære over med denne onde og utaknemlige verden.

Hvis nogen for tyve år siden havde spurgt os, enten vi ville have et dyrtids år, eller til evig tid lade os drive, plyndre og plage af munke og præster, således som det dengang skete, mener du da ikke, at enhver med glæde havde valgt dyrtiden, for dog at blive udfriet af dette svære, ulidelige og, som det desuden lod til, uendelige tyranni og plyndring? For da havde man dog kunnet trøste sig med det håb, at hvad ét års grøde ikke bringer, det da yder det næste; mens derimod den anden plyndring evindeligt gik for sig, og dag for dag blev værre og værre.

Al denne og anden lignende forvirring og jammer har man nu så ganske glemt, at man ikke nok kan prise hin tids rolighed, og ikke længere ser den gruelige klippe, som dengang tyngede på alle, og at man i de rolige tider ikke blot skilte os ved penge og gods, men også med falsk lære og afguderier fordærvede både sjæl og legeme, og det endda

uden at vi derfor var fritaget for anden ulykke. For der var også i de dage dyrtid, pest, krig og andre plager; men fordi disse onder også nu indfinde sig, vil man give evangeliet skylden derfor.

Men hvordan mener du da, Gud vil synes om sådan utaknemlighed. Han ejer ingen højere og ædlere skat end sit ord, intet bedre råd, ingen sikrere hjælp mod synden og døden, end evangeliet; og så bliver det alligevel så gruelig vanæret og bespottet, at man giver det skyld for at forvolde alle de ulykker, som mennesker plages med? Hvad straf vil nu vel blive følgen af sådan gudsbespottelse? Denne at Gud ganske vil slå sådanne spotteres hjerter og øjne med blindhed, så de ikke kan se Guds herlige og store velgerninger, men med jøderne vil blive og forblive så forstokkede, at de slet ikke véd eller forstå andet, end at bespotte Gud, og til sidst må fare til Helvede. Denne løn tilkommer dem med rette, og skal viseligt også overgå dem. Den modgang må du jo alligevel lide, selv hvor evangeliet ikke haves, at ikke enhver holder af dig, men at du har fjender. Således har jo Rom også haft krige og alle slags anden ulykke at drages med, før evangeliet kom.

Evangeliet har altså ingen skyld i dette. Hele skylden ligger hos Djævelen og vor egen utaknemlighed. Djævelen kan ikke lide evangeliet, og ville gerne have det neddæmpet; derfor opvækker han al sådan ulykke; og jo mægtigere fremgang ordet har, des vredere og harmfuldere bliver Djævelen derover. Og når vi selv vise os så utaknemlige for denne høje velgerning og gave, at vi ikke blot ikke vil modtage og bruge den, men endog hader og forfølger den, så kan dog Gud umuligt tåle dette, og må derfor komme med alle slags plager og straffe, for at gøre ende på sådan utaknemlighed.

Det første stykke, vort evangelium lærer os, er altså dette: *Vil du være en kristen, så vær belavet på, at storm og uvejr vil bryde løs over dig.* Vil du ikke, så gå din vej, og erfar, når du skal dø, hvad du har gjort.

Det andet stykke handler om troens rette natur: At troen i sådan anfægtelse og storm går til Kristus og vækker ham. Lær og mærk dig dette vel. For vore modstandere, papisterne, holder troen for en såre ringe ting; derimod lægger de stor vægt på vor frie vilje; men jeg gad nok se dem være med i skibet, for at de kunne prøve, hvad den frie vilje formår i sådanne farer og ængstelser. Dette fik

apostlene her grundigt at vide. Lad troen hos dem have været så svag og ringe, den vil, alligevel, hvis de havde savnet denne svage og skrøbelige tro, så havde de måttet fortvivle med samt deres frie vilje. Så var de gået til bunds i havets afgrund. Men da der dog nu findes en lille tro hos dem, som Kristus selv bevidner, idet han siger: ”O I lidet-troende!” så hjælper den dem igennem, så at de ikke ganske fortvivler, men løber til Kristus, vækker ham op, og begærer hans hjælp.

Men udretter den lille og svage tro allerede så meget, hvad må da ikke den store og mægtige tro kunne udrette? Således som vi for otte dage siden så stadfæstet ved evangeliet om den spedalske og officeren i Kapernaum. Derfor er det intet bevendt med den frie vilje og med menneskets egen styrke. De forsvinder og holder ikke stand, når stormen bryder løs, og kampen ret begynder. For da har vi ikke tanker for andet, end at skribe og råbe, og ønsker os hundrede mile borte. Det vil sige: Den frie vilje trøster ikke hjertet, men gør det jo længere des mere mistrøstigt, så det endog gyser for et raslende blad.

Men troen, om den end kun er lille og svag, så holder den dog stand, og lader sig ikke skræmme helt ihjel, som

man her ser på disciplene. Døden havde de for øjnene, for alle vegne brød bølgerne ind over dem med sådan vælde, at de aldeles skjulte det lille skib. Og hvem havde vel ikke måttet blegne i sådan havsnød og livsfare? Men troen, hvor skrøbelig den end er, holder dog ud som en mur, og står her frem som den lille David mod Goliat, det vil sige: mod døden, synden og al fare. Den forsøger ikke, men søger hjælpen, hvor den er at finde, nemlig hos den herre Kristus, vækker ham og råber til ham: ”Herre, frels os! Vi går under!”

Således virker altså troen, at man selv i den tydeligste fare endnu stedse venter, at hjælpen kommer nok alligevel. Som også David siger: ”jeg troede, derfor talte jeg;” Sl 116, 10; jfr. 2 Kor 4, 13. *For ingen kan bede, med mindre han tror.* Heller ikke den frie vilje kan det; for den ser kun på den nærværende nød og fare; men den person, som kan hjælpe i sådan nød og fare, ser den ikke; og altså må det menneske, som vil beskærme sig med den frie vilje, dø i sine synder; hvorimod *troen, om den end kun er lille og skrøbelig, ser og griber denne person, den herre Kristus, og således får hjælp.*

Havde nu denne disciplenes tro været så stærk og urokkelig, som profeten Jonas', der indtil på den tredje dag forblev i hvalfisken, da havde de kunnet sige til havet og bølgerne: Slå kun løs! Så stærke skal I dog ikke blive, at I kan vælte skibet, fordi vi har den herre Kristus hos os. Men selv om I fuldbringer værket, så vil vi dog midt i havet finde en hvælving, hvor vi skal sidde tørre, og ikke drukne. For vi har en Gud; og han kan bevare os ikke blot på havet, men også i og under havet.

Dette kaldes en ret og sand tro; for den ser ikke blot på det nærværende, således som den frie vilje, der forfærdes og forsager; men troen ser også til det kommende, ja til det ganske modsatte. Derfor, om den end allerede sidder i dødens gab, så mander den sig dog op, og holder sig til den trøst, at der er endnu hjælp at få, således som vi her se på disciplenes svage tro. Derfor er troen ingen let kunst eller nogen ringe sag. *Troen er en guddommelig kraft, som ikke kommer af den frie vilje, men bliver givet os af Helligånden ved ordet.*

Dette véd vore modstandere, papisterne, intet om; ellers ville de ikke stride så heftigt imod os, når vi siger: *Alene troen frelser.* Det vil sige: Troen alene finder trøst,

når synd, død og evig fordømmelse omringer os, og vil slå os til jorden. Og her ser man også grunden til, at de er så dristige og stolte på det, så længe havet er stille, og vejret er smukt. Men når stormen rejser sig, og det går ilde til, da er det forbi med alt deres mod, trøst og det hele; for her er ingen tro, men kun den afmægtige, trøstesløse frie vilje, som glemmer både Gud og hans ord, og derfor hverken véd ud eller ind.

Men her kommer endnu den ulykke til, at Kristus just midt under denne havsnød har lagt sig til hvile, og sover en ret stærk, naturlig søvn, måske forårsaget af, at han samme dag havde arbejdet og prædiker sig træet, eller bedt hele natten og haft sine anfægtelser. For jeg holder for, at han om natten har måttet lide mange svære anfægtelser af Djævelen; som han også klager i Salme 88, 16: ”Jeg er hjælpeløs og udmattet fra ungdommen af, dine rædsler omgiver mig.” Derfor var han kun sjældent glad og vel til mode, men vandrede altid omkring i svære tanker, som den der altid har båret megen jammer og sorg. Det er i samme salme kort inden antydet i de ord: ”Min sjæl er mæt af ulykker, mit liv er nået til dødsriget,” (v. 4). Og alligevel, skønt denne søvn var en sand, naturlig søvn, så har

den dog måttet tjene til at styrke hans disciples tro, ligesom alle hans gerninger måtte det.

Dette samme sker endnu den dag i dag; nemlig at den herre Kristus lader, som om han ikke ser os, ja som om han slet ikke tænkte mere på os; ganske som han gør her i skibet, hvor han ligger og sover, og slet ikke bekymrer sig om vejret, eller om sine disciple, så lidt som om skibet. *Men han er alligevel med i skibet, om han end ligger og sover.* Dette er nu den anfægtelse, som altid vil følge os, at den herre Kristus tillader bølgerne at vælte sig ind over det lille skib; det vil sige: han lader Djævelen og verden larme og rase imod de kristne, så at man må befrygte, at, som det jo nu den dag i dag ser ud til, alt skal briste og forgå. Paven og hans tilhængere hader ordet, og ophidser bestandig de store magthavere imod os. Heller ikke muslimerne lader Djævelen sidde ørkesløse. Og således sidder vi her i skibet, og har et vejr og en vind, som til visse kunne være en hel del fjelligere. Og uagtet alt dette sidder Herren ganske stille, og lader sig end ikke mærke med, at han vil hjælpe os. Dette er den søvn, han tager sig i skibet. Men her må vi mande os op, og tænke, at det ingen nød har endnu. For han, Herren, er jo med os i skibet; og om han

end anstiller sig, som om han ikke ser os, så skal vi dog anstille os, som om vi ser ham, og holder ham for den, der kan stille havet, om det end larmer og bruser aldrig så meget.

Og således skal vi også gøre i vore egne personlige farer og fristelser, i de anfægtelser, som ramme enhver enkelt især. Når Djævelen kommer og foreholder dig dine synder, forfærder dig med Guds vrede, og truer dig med evig fordømmelse, så vis al tvivl fra dig, og tænk: Min herre Kristus er ikke langt fra mig, men han sover. Hertil hører altså, at man ved en alvorlig bøn skal finde vej til ham, og vække ham op, ligesom disciplene gør i evangeliet. For nøden ligger dem mere på hjerte, end Herrens søvn. Derfor tænker de: Kort og godt, nu må vi have en vågen Kristus, ellers er det ude med os. Derfor under de ham ingen ro, før de får vækket ham. Lær derfor du at gøre ligeså; for begge disse ting må gøres, og netop således. Vil du være i skibet med Kristus, så vil uvejret ikke udeblive: og så vil også Kristus sove, for at vi ret må føle anfægtelsen. For hvis han ikke sov, men straks truede ad vejrene og søen, så ville vi jo aldrig erfare, hvordan det har sig, og går til med en kristen. Ja så skulle vi vel snart komme på

de tanker, at vi gør alt af vor egen kraft. Men her bliver troen styrket således ved anfægtelsen, at man må sige: Ingen menneskelig magt har kunnet hjælpe her. Dette har alene Gud og hans hellige ord udrettet.

Foruden denne skønne og trøstelige lærdom, som dette evangelium indeholder, beskriver det også den herre Kristus som et virkeligt og naturligt menneske, der har sjæl og legeme, og derfor, ligesom vi, trænger til spise og drikke, søvn og andre naturlige gerninger, der ske uden synd: for at vi ikke skal falde i manikæernes vildfarelse, der antog Kristus for et spøgelse, og ikke holdt ham for et virkeligt menneske.

Men ligesom nu denne naturlige søvn er et sikkert bevis på, at den herre Kristus er et virkeligt og naturligt menneske, således beviser han også sin almægtige guddom derved, at han med et ord stiller havet, og gør, at vinden lægger sig. For dette er intet menneskeværk. Der hører en guddommelig kraft til, med et ord at standse det oprørte havs brusen. Derfor skal dette mirakel være os så meget kærere, som vi her tydeligt i Kristus ser Gud og menneske i én og samme person. Derfor kan og vil han i al nød og fristelse hjælpe alle dem, som søger hjælp hos ham. Og

om vi nu end af den grund må vove og lide noget, hvor det ikke kan være anderledes, hvad gør så det? De ugudelige må jo også bære lidelser; men de har desuden en dårlig samvittighed at drages med, og til sidst den evige fordømmelse i vente.

Det tredje stykke handler om den frugt, som en sådan tro bærer, idet også andre mennesker ser denne undergering, forundrer sig, omvender sig, og siger: ”Hvem er han, siden både storm og sø adlyder ham?” Måske har de hidtil kun anset og holdt ham for et slet og ret menneske, og hverken vidst eller troet, at man hos ham skal søge og finde hjælp i dødsnød. Men nu lærer de ham at kende og erfarer, at han er den højeste og bedste hjælper i al nød, hvor ellers intet menneske kan hjælpe.

Således går det alle vegne: Jo større anfægtelsen er, des større frugt og nytte bærer den. Verden går os nu meget hårdt ind på livet, så det stedse synes os, at nu må vi stoppe her, overvældes af havet og stormen, og gå til grunde. Men lad os kun alligevel holde fast ved ordet og troen; og tro mig: Dette skal bære en så herlig frugt, at vi skal juble og fryde os derover. Alt det bitre had til kirken, som stikker i paven og muslimerne, og hvorfor vi er så

bange, og i nød og vånde, som en kvinde i veer, skal også, med Guds hjælp, bære os nogen god frugt. På samme måde skal også enhver for sin egen person, når en anfægtelse griber ham, håbe, at dette ikke skal gå hen uden god frugt.

Således har I nu set, hvilket såre trøsteligt evangelium dette er, og hvilken mægtig og skøn lære, det fremstiller for os, nemlig: at hvis vi vil være kristne, så må vi trøstigt træde i skibet med den herre Kristus, og imødese stormen og uvejret, og, når dette begynder, holde fast ved troen og ordet, og håbe, at sådan storm eller anfægtelse ikke alene skal blive standset, så vi bliver reddet fra undergang, men også skal bære sin visse salige frugt, så vi ikke kan ønske os bedre, end selv at have forsøgt dette, og af egen erfaring at have lært ordets og troens kraft og dyd at kende.

Hvem vil da besvære sig over korset, når en så vis hjælp og frugt skal følge derefter? Men den gamle Adam vrider og krymper sig ved sådan besk og sur drik, og vil nødvendig dertil. Derfor er det nødvendigt, at vi tænker ret ofte og meget på sådanne eksempler og flittigt tager os Guds ord til hjerte, for når anfægtelsen kommer, at kunne være vel forberedte derpå, og holde os til Kristus, som sover hos

os, og anstiller sig, som om han ikke tog sig af os; samt at vi flittigt i bønnen søge hjælp og redning hos ham.

Dette forunde vor kære fader i Himlen os alle, for Kristi skyld, ved sin Helligånd. Amen.

Femte søndag efter helligtrekongersdag

Matt 13, 24-30.

v24 Han fortalte dem en anden lignelse: »Himmeriget ligner en mand, der såede god sæd i sin mark. v25 Mens folkene sov, kom hans fjende og såede ukrudt i hveden og gik sin vej. v26 Da kornet skød op og satte kerne, kom også ukrudtet frem. v27 Husbondens folk kom så og spurgte: Herre, såede du ikke god sæd i din mark? Hvor kommer da ukrudtet fra? v28 Han svarede: Det har en fjende gjort. Folkene spørger ham så: Vil du have, at vi skal gå ud og luge det væk? v29 Han svarer dem: Nej, for når I luger ukrudtet væk, kommer I til at rykke hveden op sammen med det. v30 Lad blot begge dele gro side om side indtil høsten. Ved høsttid vil jeg så sige til høstfolkene: Tag først ukrudtet fra og bind det i knipper, så det kan brændes, men saml hveden i min lade.«

Dette evangelium synes at være let, og godt at forstå, fordi Herren selv har udlagt, hvad marken, den gode sæd, og ukrudtet er; men alligevel finder man hos kirkens lærere så mange slags tolkninger deraf, at det kan gøres nødvendigt at se nøje til, for at man kan træffe den rette mening. For nogle tolker ukrudtet om kætteri; og drager af dette

evangelium den slutning, at det ikke tilkommer den verdslige øvrighed at udrydde kættere, fordi her står, at man ikke skal bortluge ukrudtet. Og selv Augustin bekender, at han har været af denne mening; men at han senere, tvunget ved indlysende eksempler og uimodsigelige grunde, har ladet denne mening falde.

Nogle gør ingen forskel på denne husbonds tjener og den verdslige øvrighed, tolker ukrudtet om åbenlyse forargelser, og drager deraf den slutning, at ingen kristen øvrighed må udføre legemlige straffe.

Andre derimod, som paven og hans tilhængere, anser det hellige evangeliums troslære for at være ukrudtet, og lader det ikke blive ved at fordømme den, men kan ikke nok tordne og rase imod den med mord og al slags grueligt tyranni, uanset at Herren her forbyder at bortluge ukrudtet.

Men fordi nu meningene herom er så mange, så vil vi her først efterse den rette tolkning, og derefter også give vor mening til kende om foromtalte spørgsmål: Hvordan man skal forholde sig med kættere.

Meningen med dette evangelium er denne, at Kristus her ikke især taler om kætterne, men forelægger os en lignelse om Himmeriget, det vil sige, om hele den kristne

kirke, således som den er her på jorden og vil forblive indtil verdens ende. Nemlig at den kristne kirke skal være ligesom en mark, der bliver besået med god sæd. Men da indfinder Djævelen sig, og sår ukrudt deri om natten, før mennesker véd deraf eller bliver opmærksom på det; så at altså overalt i kirken god sæd og ukrudt vokser sammen. Det vil sige, de gode og de onde findes imellem hinanden; og dette vil aldrig blive anderledes i dette liv. Men i livet hisset skal der gøres den forskel og skilsmisse imellem de gode og de onde, som Herren siger, at han vil befale sine tjenere at gøre, når høstens tid kommer.

Således er altså dette evangelium ganske især rettet imod donatisterne, novatianerne, gendøberne og andre lignende kættere, som har arbejdet på, og endnu arbejder på, at oprette en kirke, hvori der slet ingen forargelse må findes, men kun idel hellige. Derfor, når det skete, at en kristen af skrøbelighed eller på anden måde faldt og syndede, så udstødte de ham straks af menigheden, og ville ikke længere holde ham for en broder. Uagtet dog Kristi befaling klart og tydeligt er den, at man skal omvende sig, og gøre bod, og at *kirkens tjenere især skal arbejde på, at*

mennesker ikke fare frem i deres synder, men ved sand bod og omvendelse afstår derfra.

At dette forholder sig således, udviser også eksemplerne. David gjorde et svært og grueligt fald; men da han angrede, og igen begærede nåde, blev nåde tilsagt ham. På samme måde faldt og Peter dybt; men han kommer igen til nåde, fordi han erkender sin synd, begræder den bitterligt, og begærer nåde. Også siger Herren kort før Peters fald: ”Jeg bad for dig, for at din tro ikke skal svigte.” Luk 22, 32. Og i Matt 18, 21-22, hvor Peter spørger ham, om han skal tilgive sin broder, som synder imod ham, op til syv gange, svarer Kristus ham: ”Jeg siger dig, ikke op til syv gange, men op til syvoghalvfjerds gange.” Dette er jo klare og sikre tilkendegivelser om, at de kristne ikke vil blive så rene her på jorden, at de jo stundom vil snuble og falde. Den, der altså arbejder på, at oprette en kirke, hvori intet fald og ingen synd må findes, vil også nødes til, af samme kirke at udelukke alle sådanne svage kristne, (ja også de stærke, for ingen er så stærk, at han jo undertiden snubler), og at fordømme dem som ukristne.

Derfor er dette meningen med den kristne kirke: at der i den findes ikke blot mange hyklere og falske kristne, som

alligevel har navn for at være kristne; men at også selv de sande kristne aldrig er så rene og hellige, at jo den gamle Adam vil vise sig, så de undertiden snubler. Hvad havde vel ellers de kristne behov for i deres Fadervor hver dag at bede: ”Forlad os vor skyld, som også vi forlader vore skyldnere?” Ligeledes: ”Led os ikke ind i fristelse?”

Disse bønner er jo et sikkert tegn på, at de rette kristne til hver en tid kan falde og komme i fristelse. Og den, der altså ville udstøde sådanne, og ikke lade dem gælde for kristne, vil jo derved ganske miste den kristne kirke, og ingensteds finde nogen kristen.

Men således er det ikke at forstå. De rette kristne er, som sagt, skrøbelige, og falder også ofte; men ved bod og ved troen på Kristus rejser de sig atter af synden. Men netop blandt disse samme kristne, der er den gode sæd og dog er skrøbelige, findes også det skændige ukrudt, de falske kristne, som ligefuldt fører det kristne navn, og roser sig af den gode mark. Dette skal man vænne sig til og finde sig i, vidende, at man ikke kan bortluge sådant ukrudt, ellers udrense den aldeles af kirken.

Men nu lærer Kristus os ikke blot dette, men han viser os også årsagen, hvoraf den ulykke kommer, at der i kirken, hvor den gode sæd bliver sået, det vil sige, hvor Guds ord bliver prædikeret purt og rent, alligevel findes så megen skammelig ukrudt, så mange hyklere og falske kristne. Men denne årsag forklarer han os, for at advare os mod den forargelse, som hele den øvrige verden tager heraf, idet den siger: Der kommer intet godt ud af evangeliets prædiken. Kristus siger os altså årsagen hertil, for at ikke også vi skal komme på de falske tanker, som ellers alverden nærer.

Vi kan nu til dags, Gud være lovet, rose os af, at have det rette evangelium, og kan med sandhed bevise at vore modstandere har en falsk og ubegrundet lære. Men ukrudtet findes i hobetal hos os, og mange slags forargelser afstedkommes blandt os af de ukristne, for gerrighed, åger, utugt, fylderi, sværgeren og banden, løgn og bedrageri går jo med al styrke i svang hos os nu til dags, ja næsten endnu mere end forhen under pavedømmet. Dette skændige uvæsen bringer derfor evangeliet og dets forkyndere i vanry, idet man siger: Blev denne lære ikke prædikeret, så ville mennesker være frommere.

Men Kristus frikender her både læren og lærerne, og siger, at der blandt dem, som har den rette lære, og som er den gode mark, altid alligevel vil findes meget ukrudt og mange hyklere. Heri har læren ingen skyld. Den er ren og hellig. Heller ikke er dens prædikanter skyld heri; for de så gerne, og anvender al flid på, at mennesker dog kunne blive frommere. Men det er fjendens, Djævelens skyld; for han gør her ligesom en onskabsfuld bonde eller nabo. Når man sover og ingen skade venter, så sover han ikke, men kommer og sår ukrudtet i den gode mark. Dette er, hvad der står i lignelsen om ham. Han indtager hjerterne, så at de ikke agter på ordet, og således dag fra dag kommer længere og længere bort fra det, og lader sig føre og drive af Djævelen til alle slags synd og skændsel, ligesom han lyster.

Så se og betænk nu selv, om det ikke er en Djævelens vranglære og gruelig gudsbespottelse, således at ville påbyrde Kristus og hans evangelium skylden for, hvad Djævelen, og ingen uden han, gør. Og alligevel vandrer næsten hele verden nu om stunder i sådan gudsbespottelse. For der må opstå hvilken som helst ulykke, straks er man færdig

med sin dom, og råber ve over evangeliet, ret som om læren og den gode sæd havde skyld heri. Skønt jo dog den gode sæd efter sin natur ikke kan bringe andet end god frugt; mens der tværtimod, hvor den ikke bærer god frugt, viselig også må være et slet land og en uforbederlig og forbandet jordbund.

Derfor er meningen med denne lignelse den, at enhver kristen, men især enhver ordets forkynder, aldrig må håbe eller vente, at kunne bringe det til, i sin kirke at have idel hellige. For dertil lader Djævelen det ikke komme. Han udsår sin sæd; og det bliver man først opmærksom på, når den spirer frem, og begynder at vokse.

Således er det også gået de kære apostle, Paulus, Johannes og andre. Når de håbede at have fromme kristne og tro arbejdere i evangeliets tjeneste, så var det de argeste skurke og bitterste fjender. Os går det ligeså: De, som vi anser for fromme og retsindige, tilføjer os det værste stød, og afstedkommer de fleste forargelser, mens vi sover, og ikke frygter nogen som helst ulykke.

Her er dette vor eneste trøst, at Kristus selv siger, det skal gå således til. Derfor trøster også den hellige Johannes sig i sit brev over sådan forargelse, og siger: ”Fra os er de

udgået, men de var ikke af vore.” 1 Joh 2, 19. For det plejer at gå sådan til, at det, der skulle være det bedste, bliver det værste, og får det sletteste udfald. Af engle er der blevet djævle. En af apostlene har forrådt Kristus. Af kristne bliver der kættere. Af Guds eget folk blev der så ugudelige mennesker, at de bragte Kristus på korset. Således, og ikke anderledes, går det. Derfor skal vi være uforfærdede, og ikke lade vort embede fare, om vi end ser ukrudtet vokse op imellem hveden; men tværtimod da først ret frimodig blive ved at formane folket til ikke at tage forargelse heraf. For ukrudtet kan og vil ikke blot vokse i en ond jordbund, men også imellem hveden og på den gode mark.

Årsagen er, som der også står i Matt 12, 43, at Djævelen ikke kan finde hvile på øde og tørre steder, men vil sidde i Himlen. Han spiser gerne gode og velsmagende mundfulde, og vil gerne opholde sig på rene steder, for han anser sin giftige besmittelse for balsam. Sådanne frugter vil have deres bolig imellem roserne. Det vil sige: Han vil sidde, være og regere i kirken. Det må vi vænne os til og tåle, indtil den dag, da det skal blive anderledes. Og skønt det nu smerter såre meget, at måtte være blandt sådanne ugudelige mennesker, og tåle og lide alt af dem, så må vi

dog trøste os med, at skylden ikke er vor, og at Gud derfor heller ikke vil lade os undgælde derfor. Når vi kun trolig og flittig holder os til ordet, så skal det også bære os en evig frugt.

Derimod skal de onde, som afstedkommer alle slags forargelser, og ikke lever som kristne, få deres straf, ikke blot her på jorden, men også i det kommende liv. Som også Herren her siger: ”Englene skal tage alt det væk fra hans rige, som fører til frafald, og alle dem, der begår lovbrud, og kaste dem i ovnen med ild. Dér skal der være gråd og tænderskæren. Da skal de retfærdige skinne som solen i deres faders rige.” Matt 13, 41-43. Til denne salige stund skal de gudfrygtige skue frem, og ikke lade den forargelse, som de ikke kan afværge, volde sig bekymring. Vil den største del ikke gøre gavn, så må den lade det være. Men lad os takke Gud, at dog i det mindste nogle modtager ordet, følger det, og bliver frommere.

Summen af dette dagens evangelium er altså, at også blandt de rette kristne, hvor den rette og gode sæd, Guds ord, er faldet på en god mark, der vil også altid findes onde mennesker og ukristne. Dette skal ingen tillade sig at for-

andre; for de onde, siger Kristus, vil vedblive at være blandede imellem de fromme, lige til den yderste dag. Da skal de udskilles fra dem af englene; af os mennesker skal dette ikke gøres. For den, der ville fordriste sig til at gøre dette, han ville kun gøre ondt værre, og tilligemed ukrudtet enten oprykke eller nedtræde den gode hvede.

Her rejse der sig nu to spørgsmål. Først: om kirken må bruge sin magt, og udelukke dem af kirken, som ligger i åbenlyse forargelser? Og dernæst: om den verdslige øvrighed skal standse kætteri ved at bruge magten?

På det første spørgsmål er svaret: Den magt, at sætte syndere i band, det vil sige, udelukke dem fra menigheden, er ikke i denne tekst frataget kirken. For Herren taler her om den bortlugning eller udryddelse, som sker ved sværdet, idet man dræber de onde. Men nu bærer kirken eller prædikeembedet ikke sværdet; for hvad kirken gør, det gør den alene ved ordet. *Derfor, om syndere end bliver sat i band, eller udelukket af kirken, så modtager kirken dem dog igen, så snart de omvender sig og begærer nåde.* Og derfor taler også kirkens gamle lærere rettelig herom, når de siger: Var Matthæus, da han endnu var en tolder, og

Paulus, da han forfulgte de kristne, og den bodfærdige røver på korset, blevet grebet på fersk gerning, og straks henrettede som forbrydere, som de i sandhed var, så var her hveden, som siden efter opvoksede af dem, da de havde omvendt sig, blevet oprykket tillige med ukrudtet. Men det er ikke meningen med dette evangelium, at kirken skal slå de onde ihjel med sværdet. *Sætte dem i band og udelukke dem ligesom hedningerne, det skal den, for at de må komme til syndernes erkendelse, og bedre sig, så andre ved deres eksempel kan afskrækkes og vogte sig for synd.*

Ja, siger du; men hvorfor gør man da ikke ligeså med tyve, mordere og andre forbrydere; hvorfor nøjes man ikke her med bandsættelse, uden at lade domstolene straffe dem? For da kunne dog også mangan en af dem blive bevaret, som nu uden tro dør i sine synder? Svar: Her må du erindre, at Herren taler om Guds rige. Her skal det gå således til, at man intet sværd bruger; for ellers ville man jo udrydde hveden tilligemed ukrudtet. Men i verdensriget har Gud givet en anden befaling, der lyder således: ”Alle, der griber til sværd, skal falde for sværd.” Matt 26, 52. Om dette verdensrige taler Kristus slet ikke her. Derfor skal vi

heller ikke sammenblende det, men lade det ske i Himmeriget, som skal ske der, og i verdensriget, hvad der skal ske der.

Dog skal den verdslige øvrighed med al flid drage omsorg for, at dømte forbrydere kan blive rettelig undervist, for at ånden, om legemet end må bære sin straf, dog kan blive bevaret, indtil når i hint liv legemet, som her i så stor vanære går til grunde, opstår i ære.

Heraf kan man nu let skønne, om det er den verdslige øvrighed tilladt, at bruge sværdet mod kætterne, uagtet Kristus siger: at man ikke skal bortluge eller udrydde ukrudtet, men at sådan dom skal opsættes til den yderste dag. For dette evangelium siger ikke mere, end at denne herres tjenere ikke skulle bortluge ukrudtet; men disse er, som forhen sagt, ikke tjenere i verdensriget, men i Himmeriget, og skulle ikke bruge sværdet; for Gud har ikke betroet dem det. Griber de det alligevel, sådan som paven gør, så udretter de intet godt dermed, men gør kun skade.

Den verdslige øvrighed har derimod modtaget sværdet med den befaling, at standse al forargelse, så den ikke griber om sig og gør skade. Men nu er det netop den farligste

og grueligste forargelse, når falsk lære og falsk gudstjeneste griber om sig. Derfor skal en kristen øvrighed allermost lade det være sig magtpåliggende, at standse sådan forargelse, fordi den altid medfører kuldkastelse af al øvrighed og alle slags hjemsøgelser og ulykker, som al historie klart lærer. Det er derfor særdeles smukt talt af den ærværdige fader Augustin, når han siger til Vincent: ”De styrende skal tjene den herre Kristus således, at de ved lovene fremmer hans ære”. Og til Parmenion siger han: ”Den strenge straf skal ikke sove, når synden er vitterlig, og enhver ser, hvilken gruelig ting den er”. Synden, siger han, skal være soleklar og vitterlig. Det vil sige: Man skal ikke forhaste sig med straffen, men i forvejen nøje forespørge sig om alle sagens omstændigheder. For man kan stundom holde noget for et kætteri, som, når man dømmer rettelig derom efter Guds ord, viser sig at være pur og klar sandhed. Derfor er papisterne fortrædelige og skændige tyranner, som ingen kan få til at indlade sig på en forhandling eller disputats, men som altid straks farer frem med mord og alle slags tyranni. Dommen bør gå forud for straffen; men den, der vil dømme over kætteri, må ikke søge sådan dom andetsteds end i Skriften.

Hvor nu den verdslige øvrighed støder på skændige vildfarelser, ved hvilke den herre Kristi ære bliver bespottet, menneskers salighed forhindret, og strid optændt i folket, og hvoraf det endnu værre plejer at blive følgen. Som vi i vor tid allerede mere end én gang har erfaret, hvor sådanne vranglærere ikke ville lade sig sige, eller holde op med at prædike. *Da skal den verdslige øvrighed uforfærdet standse forargelsen, vidende, at det er dens embeds- pligt, med kraft og strenghed at våge over lærens renhed, gudstjenestens rene og uforfalskede forvaltning, og freds og endrægtigheds opretholdelse.*

Derfor skal de række hinanden hånden, og hver på sin vis hjælpe til (de, hvem den gejstlige styrelse er betroet, ved Guds ord og ved de genstridiges udelukkelse fra kirken; og øvrigheden ved magt og strenghed): at folket forbliver enige i læren og al forargelse og andet ondt forhindret. Da går det vel til. Da vil Gud give begge regimenter velsignelse og god fremgang. Men de ugudelige skurke, som endda blive tilbage, og hverken bekymrer sig om Guds ord, heller ikke blive straffet af øvrigheden, de skal viseligt få deres dom på den yderste dag. Dette fri Gud os

nådeligt fra; han bevare os indtil enden uden al forargelse
i en fast tro på hans ord, og gøre os salige! Amen.

Søndagen septuagesima

Matt 20, 1-17.

v1 For Himmeriget ligner en vingårdsejer, der tidligt om morgenen gik ud for at leje arbejdere til sin vingård. v2 Da han var blevet enig med dem om en dagløn på en denar, sendte han dem hen i sin vingård. v3 Ved den tredje time gik han ud og så nogle andre stå ledige på torvet, v4 og han sagde til dem: Gå I også hen i min vingård, så skal jeg betale, hvad I har ret til. v5 De gik derhen. Igen ved den sjette og den niende time gik han ud og gjorde det samme. v6 Ved den ellefte time gik han derhen og fandt endnu nogle stående dér, og han spurgte dem: Hvorfor har I stået ledige her hele dagen? v7 De svarede ham: Fordi ingen har lejet os. Han sagde til dem: Gå I også hen i min vingård. v8 Da det blev aften, sagde vingårdens ejer til sin forvalter: Kald arbejderne sammen og betal dem deres løn, men sådan, at du begynder med de sidste og ender med de første. v9 Og de, der var blevet lejet i den ellefte time, kom og fik hver en denar. v10 Da de første kom, troede de, at de ville få mere; men også de fik hver en denar. v11 Da de fik den, gav de ondt af sig over for vingårdsejren v12 og sagde: De sidste dér har kun arbejdet én time, og du har stillet dem lige med os, der har båret dagens byrde og hede. v13 Men han sagde til en af dem: Min ven, jeg gør dig ikke uret. Blev du ikke enig med mig om en denar? v14 Tag det, der er dit, og gå! Jeg vil give den sidste her det samme som dig. v15 Eller har jeg ikke lov til at gøre, hvad jeg vil, med det, der er mit? Eller er dit øje ondt,

fordi jeg er god? v16 Sådan skal de sidste blive de første, og de første de sidste; for mange er kaldet, men få er udvalgt.»

Dette er et dybt evangelium, som de unge og enfoldige ikke kan lære meget af; men da man læser det på denne søndag, så vil vi dog tale lidt sammen derom.

Mine kære venner hører i denne lignelse, hvordan en husbonde tidlig om morgenen går ud og antager løsarbejdere, der skulle arbejde i tolv timer i hans vingård; derefter andre, der skulle arbejde i ni, andre i seks, andre i tre timer; og til sidst nogle, som kun arbejder i én time. Her er arbejdet såre ulige, og dog er lønnen ens. For husbonden forhandlede kun med de første, men giver de sidste, der kun arbejder i én time, ligeså meget som de første, med hvem han var blevet enig om at give dem en denar i dagløn.

Dette ville nu slet ikke gå i dette liv, og var da heller ikke rimeligt; for her gælder den regel, at den som arbejder meget, ham giver man en stor løn; men den, som arbejder lidt, ham giver man kun en lille løn; dog således: at når nogen får sin aftalte løn, så skal og må han ikke komme til husbonden med indsigelser, om også denne af sin gode

vilje skænker en anden noget. Men naturligvis er det uret, at give ens løn, hvor arbejdet ikke er ens.

Men Herren fremsætter denne lignelse for at skelne imellem sit rige og verdensriget, og lære os, at det går meget anderledes til i hans rige end i verdens rige, hvor det ikke kan gå ens til, fordi personerne er forskellige. For også den ulighed findes der her i verden, at husets herre har mere gods, end hans tjener, uagtet tjeneren må arbejde mere, end Herren. Men dette har nu sin særlige årsag og hensigt, og hører derfor ikke hen under *denne lignelse, hvori Herren ophæver al ulighed, og vil lære os, at i hans rige er alle lige*, og at der den ene skal få og gælde ligeså meget, som den anden.

Men i vort ydre og verdslige levned, skal denne ulighed vedblive; som jo også samfundsgrupperne er ulige. En bonde fører et andet liv end en købstadborger, en fyrste atter et andet liv end en adelsmand. Her er alt ulige, og skal forblive ulige. Men i Kristi rige, man være nu konge, fyrste, husbond, tjener, husmor, tjenestekvinde, eller hvad man ellers nævne kan, så er de dog alle lige. For ingen har her en anden dåb, evangelium, tro, sakramente, Kristus og Gud, end den anden. Her følges alle ad til prædiken. Her

hører tjeneren, borgeren og bonden det samme ord, som den fornemste herre. Den samme dåb, som jeg har, modtager også ethvert barn, hvem barnet end hører til. Samme tro, som Peter og Paulus har, den har også Magdalene og røveren på korset. Jeg og du, hvis vi er kristne, har den også. Den samme Gud og Kristus, som Johannes Døberen har, har også alle syndere, når de omvender sig. Deri er alle lige, skønt den ene er højere eller ringere end den anden i henseende til stand, embede eller evner.

Således er altså dette det ypperste stykke i vort evangelium: at vi deraf skal hente os den trøst, at *i Kristus er alle kristne lige*. For verdens øjne må uligheden vedblive, Faderen være mere end sønnen, herren end tjeneren, kongen end hans undersåtter. Dette vil Gud, som har indstiftet og anordnet samfundsgrupperne, have således; og den som her i verden vil indføre den lighed, at en tjenestekarl skulle gælde ligeså meget som hans husbond, en tjenestepige have ligeså megen magt som husmoren, og bonden ligeså megen som kongen, han ville oprette et skønt regimente; som vi har set med de oprørske bønder.

Men det gå nu så ulige til her i verden, som det nogen sinde kan, så skal vi dog trøste os dermed, at af hvor høj

eller lav stand, vi end er, så har vi dog alle sammen én Kristus, én dåb, ét evangelium, én Ånd, så at ingen har et bedre evangelium, en bedre dåb, en anden Kristus, end den ringeste tjenestedreng eller pige. For skønt en anden kan have flere penge, mere gods og andet lignende, end du, så har han dog derfor ikke en anden eller bedre Gud.

Dette, siger jeg, skal man lære, og med flid mærke sig, så enhver af hjertet og med lyst må tjene Gud i sin stand, og sige: Vel er jeg ingen kejser eller konge, vel har jeg ingen slotte, således som de store fyrster og herrer; men jeg har alligevel en ligeså hellig dåb, og den samme Kristus, der er død for mig, og har erhvervet mig det evige liv, som kejseren og de andre store herrer har.

Disse store goder, som vi har på grund af vor herre Jesus, skal gøre os så stolte, at vi lærer at agte al verdslig herlighed ringe, men alene sætter vor trøst og hele tillid dertil, at vi er døbt i Jesu navn, at han er død for os, opfaret til Himmels, sidder ved Gud Faders højre hånd, og vil hjælpe os af synd, død og al ulykke.

Den, der nu har dette, og véd, at i Kristus er vi alle lige, han går med glæde til sit arbejde, og lader det ikke volde sig nogen bekymring, om han end her på jorden og i denne

korte tid er sat i ringere stand og kår, end en anden. For her skal det gå sådan til, at der i det ydre liv skal være ulighed, den ene har meget, den anden lidt, den ene er herre, den anden tjener. Deraf lader en kristen sig ikke anfægte, men siger: I Guds navn, her på jorden skal det ikke være anderledes, og om min stand end er byrdefuldere, end min husbonds eller husmors, om jeg end ikke er så mægtig, som en fyrste, konge eller kejser, så vil jeg dog derfor ikke knurre, men gerne og villig blive i min stand, indtil Gud føjer det anderledes for mig, og gør også mig til husbond eller husmor. Og imidlertid vil jeg trøste mig dermed, at jeg véd, at hverken kejseren eller kongen har en anden Kristus, eller får mere af ham, end jeg; men vil de heri have mere, så véd jeg, at de ikke hører hjemme i dette rige. For her skal alle være lige, efter som vi dog alle kun er Gud velbehagelige, fordi Kristus har lidt for os alle sammen, den ene ligeså godt som den anden, og har rensset os for vore synder med sit blod. Denne skat har og ejer jeg hel og holden. Derfor skal det ikke anfægte mig, om jeg end i mine ydre og timelige kår må lide ét eller andet savn, hvis der blot i dette stykke ikke er nogen mangel, og jeg, hvad de evige goder angår, er lig alle de hellige.

Dette må være nu nok om den trøst og bestyrkelse, som vi skal have, idet vi véd, at der i Kristi rige ingen ulighed er; samt om den kristne stolthed, hvormed vi skal gå hen og gøre, hvad der påligger os. Således kan enhver være glad i sin stand. For alt må jo ske med glæde, når en kristen ret af hjertet kan sige: Hvorfor skulle jeg vel knurre over min stand, når den dog er god og Gud velbehagelig? At den er ringe og møjsommelig, hvad hindrer det? Er det ingen fyrstestand, så er det dog en kristenstand; men hvad kan jeg da få eller forlange mere?

Dette gør de først antagne arbejdere ikke. De knurrer, og ser skævt til, at de ikke får mere, end de andre. Vor tids papistiske præster gør ligeså. De vil, at Herren vor Gud skal lønne dem efter deres gerninger, at han skal huske på, at de har gjort mere, end andre, og derfor sætte dem højere i Himlen, og give dem en anden, større og bedre Kristus. For de lærer, at når en præst står for alteret og læser messe, så gør han en så fortjenstlig gerning, at han kan meddele andre deraf, og dermed hjælpe dem ind i Himlen. Derfor er han også i en bedre stand i Kristi rige, end en lægbroder eller en anden almindelig kristen. De knurrer derfor over

den lighed, der er i Kristi rige, og vil her bringe det til en ulighed, som den der findes i de verdslige stænder.

Fremdeles lærer de, at en klostergiven jomfru er bedre, hvad troen angår, end en kvinde, som lever i ægteskab. Og den, som nu om stunder lærer anderledes, ham fordømmer de som en kætter. Sagen er, at her vil også de første være og have mere, end de sidste. De opregner og fortæller Herren vor Gud, hvor længe de har arbejdet, og hvor surt de have gjort sig det. Men hvad siger han hertil? Hvad det ydre liv angår, da er der forskel på jer. Her kan den ene være flittigere, og arbejde mere, end den anden. Men ingen har en bedre dåb, en bedre Kristus, end de andre. Heller ikke prædiker man et bedre evangelium for den ene, end for den anden.

Når nu altså munkene og nonnerne roser sig af, at ægtefolk kun har det almindelige evangelium og De Ti Bud, men at de selv har det høje evangelium, og at de holder og gør mere, end der er befalet de kristne af menig stand, da er dette en grov og gudsbespottende løgn, som strider lige stik imod evangeliet: for de vil dermed gøre en ulighed af evangeliet, uagtet Kristus dog gør alle lige, og især i dette evangelium lærer, at i hans rige skal den ene gælde ligeså

meget, som den anden. Tingen selv er der vistnok intet ondt i, og der er jo heller ingen, som vil forbyde eller hindre nogen i at forblive jomfru, der har denne nådegave. Men at ville rose sig for Gud Herren heraf, og derfor at ville være bedre, end andre, og vente større løn, det er den anstødssten og forargelse, hvorpå paven støder an, og som forleder ham til den beskyldning mod os, at vi forbyder gode gerninger. Men heri gør han os vold og uret, for gode gerninger forbyder vi ikke. Kun dette siger vi, at i Kristi rige er alle lige, og at her vil Gud gøre med os alle ikke efter vor fortjeneste, men efter sin nåde og barmhjertighed, for sin søns, Jesu Kristi skyld.

Når du altså på grund af troen har denne lighed med alle i den herre Kristus, så arbejd du, hvad enten du er præst eller kordegn, herre eller frue, karl eller pige, udret så meget i dit kald, som du kan, og forbliv i sådan ydre ulighed. Men som sagt, i Kristus skal ligheden forblive uomstødelig. Dette tager verden forargelse af, og især bliver jøderne som rasende og vanvittige over at høre, at vi uomskårne hedninger, som hverken holder sabbatten eller bære lovens øvrige byrder, ligeså fuldt skulle blive salige,

som de, der bære disse byrder med så stor møje, at det koster dem deres sure sved. Ligesom også Herren antyder dette smukt her i sin lignelse, og siger: ”De første troede, at de skulle få mere; og knurrede derfor, da de fik hver en denar, ligesom de sidste, der kun havde arbejdet én time.”

Men vinbjergets herre vil slet ingen ulighed tåle og siger: ”Min ven, jeg gør dig ikke uret; tag det, der er dit, og gå!” Det vil sige: I har allerede modtaget jeres løn, Kana’ans land; men nu vil jeg oprette et nyt rige, og deri skal alle være lige. For mit er det dog alt sammen; og jeg kan derfor gøre dermed, hvad og som jeg vil. I skal ikke lære mig, hvordan jeg skal lønne mine tjenere.

Herover bliver nu jøderne forbitrede på det evige liv, og vil ikke være ligemænd med os hedninger; beskylder desuden vor herre og Gud for at gøre dem uret, så han må forsvare sig, og sige: Det er dog alt sammen mit og ikke dit; og det angår derfor heller ikke dig, hvordan jeg handler dermed.

Paven og hans tilhængere gør ligeså. De vil ikke ind i riget, da alle her skal være lige; men de vil have og være noget særligt, og vredes hellere på det evige liv, end at opgive denne modstand.

Derfor skal man flittigt give agt på denne forskel mellem det verdslige og det kristne liv, eller mellem verdensriget og Kristi rige. For i Kristi rige skal alle være lige, fordi vi dog alle kun har én Gud, Kristus, Helligånd, evangelium, dåb, nadver og tro. På grund af denne lighed er den ene ligeså god, from og hellig, som den anden.

Men har vi nu modtaget disse gaver, så skal vi også ret takke Gud for dem, påskønne dem, prise dem, og sige: Man anse mig, for hvad man vil, og agte mig så ringe, man vil, så glæder jeg mig dog over at have ligeså meget, som alle kejsere og konger, ja som alle Guds hellige og engle i Himlen. Og hvordan da? Ved Kristus! Jeg vil derfor i mit kald og efter Guds befaling gå hen, og som en husfader eller husmor, karl eller pige, med lyst og glæde, mod og kærlighed gøre alt, hvad min stand kræver af mig, fordi jeg i min herre Kristus ejer en så stor rigdom.

Dagens evangelium lærer os altså, at vi her på jorden skal forblive i ulighed, ligesom personerne er ulige. En fyrste er en anden person end en præst, en tjenestepige end hendes frue, en lærer end en borgmester. Derfor skal og kan de ikke føre samme levevis. Sådan ulighed må der være. Men i Kristi rige hedder det: Jeg vil give den ene

ligeså meget som den anden. For Himmeriget, forløsning fra synd og død har ingen fortjent af mig. Derfor er jeg ingen skyldig; men jeg giver det af nåde til dem, som af hjertet begærer det.

Denne nåde skal vi erkende og glæde os hjertelig over, uden at se skævt til andre eller knurre (som de falske helige gøre, der vil have det evige liv ikke af nåde, men som en ret og fortjent løn). Nej vi skal takke Gud derfor og trøste os dermed under alle slags farer, møje og arbejde, som vi på grund af den ydreulighed må bære; da vil det alt sammen falde os blidt og let.

Mange er kaldet, men få er udvalgt

[I enkelte af de græske kopier af grundteksten slutter denne lignelse med ordene ”For mange er kaldet, men få er udvalgt”, som også findes i Matt 22, 14. Luther tolker disse ord her:]

Af slutningsordet: ”Mange er kaldet, men få er udvalgt,” uddrager selvkloge hoveder mange slags urimelige og ugudelige slutninger, idet de tænker som så: Den som er udvalgt, bliver salig uden midler; den derimod, som ikke

er udvalgt, kan gøre, hvad han vil, og være så from og troende, som han vil, så er det dog bestemt af Gud, at han må falde, og ikke kan blive salig. Derfor vil jeg nu lade alt gå, som det kan. Skal jeg blive salig, så sker det, uden at jeg selv gør mig nogen umage. Hvis ikke, så er jo alligevel alt spildt, hvad jeg gør og foretager mig. Hvilke uartige og sikre mennesker disse ugudelige tanker må frembringe, kan enhver selv indse.

På Kristi åbenbarelsesfest, hvor vi talte om profeten Mikas profeti, blev der desuden klart sagt os, at man skal vogte sig for sådanne tanker som for Djævelen selv. Man skal studere og tænke på en ganske anden måde over Guds vilje, nemlig: at man skal lade Gud i fred i hans majestæt og forsyn. For heri er han ubegribelig. Og det er umuligt, at et menneske ikke skulle blive forarget over disse tanker, og enten falde i fortvivelse, eller med fræk overmodighed selv styrte sig i fordærvelse.

Den, som rettelig vil kende Gud og hans vilje, skal vælge den rette vej; for da bliver han ikke forarget, men forbedret. Og den rette vej er den herre Kristus, som selv siger: ”Ingen kommer til Faderen uden ved mig;” Joh 14, 6. Den, som nu ret vil kende Faderen og vil komme til

ham, skal først komme til Kristus, og lære ham at kende. Og det således: Kristus er Guds søn, og almægtig, evig Gud. Hvad gør nu Guds søn? Han bliver menneske for vor skyld; giver sig ind under loven, for at forløse os fra loven; lader sig korsfæste, og dør på korset, for at betale for vore synder; opstår igen fra de døde, for ved sin opstandelse at åbne os vejen til det evige liv, og hjælpe os mod den evige død; sidder hos Guds højre hånd, for at tale vor sag hos Faderen, for at skænke os Helligånden, for ved denne at føre og regere os, og for derved at bevare sine troende for alle Djævelens anfægtelser og indskydelser. Dette er at kende Kristus rettelig.

Når du nu har denne Kristi erkendelse ret smukt og fast i dit hjerte, da begynd kun at stige op i Himlen, og gør så din beregning: Har Guds søn gjort dette for menneskers skyld, hvordan må da ikke Guds hjertelag mod os mennesker være, fordi hans søn jo har gjort dette efter Faderens vilje og på hans befaling? Da vil viselig dit eget hjerte tvinge dig til at sige: Har Gud for vor skyld end ikke sparet sin enbårne søn, så kan han jo ikke mene det ilde med os mennesker. Han kan umulig ville vor fortabelse, for han

søger og bruger jo det højeste middel, for at hjælpe os til livet.

På denne måde kommer man rettelig til Gud, som også Kristus selv prædiker i Joh 3, 16: ”For således elskede Gud verden, at han gav sin enbårne søn, for at enhver, som tror på ham, ikke skal fortabes, men have evigt liv.” Hvis man nu sammenholder disse tanker med de andre, der udspringer af den før omtalte mening, så skal man finde, at de tanker er den lede Djævels tanker, af hvilke et menneske må forarges og enten fortvivle, eller blive aldeles dumdrstig og ugudelig. Med sådanne tanker kan man intet godt vente sig af Gud.

Nogle gør sig atter andre tanker, og tyder disse ord således: ”mange er kaldet”; det vil sige: Gud tilbyder mange sin nåde; ”men kun få er udvalgt”; det vil sige: Gud lader kun få overgå denne nåde; for kun få af dem bliver salige. *Men dette er en såre ugudelig tolkning*; for hvordan kan det være andet muligt, end at det menneske ikke skulle blive Gud fjendsk, der ikke tror og tænker bedre om ham, end at *det kun er fordi det mangler Gud på vilje dertil, at vi ikke alle blive salige?* Man sammenholde blot denne mening med den, som vi får, når vi først lærer Kristus at

kende: og man skal snart se, at dette ikke er andet end *idel djævelske gudsbespottelser*.

Derfor har det en ganske anden mening med disse ord: ”mange er kaldet.” For evangeliets prædiken sker klart og tydeligt, og *henvender sig til alle og enhver*, der vil høre og modtage det. Gud lader det *netop derfor* forkynde så alment og offentligt, fordi *enhver skal høre, tro og modtage evangeliet*, og blive salig. Men hvordan går det? Ikke anderledes, end som det straks efter lyder i vor tekst: ”Men få er udvalgt.” Det vil sige: *Kun få forholder sig således imod evangeliet, at Gud kan have velbehag i dem*. For nogle hører det, og agter ikke derpå; andre hører det, men holder ikke fast derved, og vil intet tabe eller lide for dets skyld; atter andre hører det, men tager mere vare på penge, gods og verdens lyst end på evangeliet. Men i dette har Gud ikke velbehag; sådanne mennesker kan han ikke lide.

Det er det, Kristus kalder: ”Ikke at være udvalgt.” Det vil sige: ikke at forholde sig således, at Gud har velbehag deri. De derimod er de udvalgte, det Gud velbehagelige folk, som flittigt hører evangeliet, tror på Kristus, beviser deres tro med gode frugter, og for Kristi skyld lider, hvad der skal lides.

Dette er disse ords rette mening; og den kan ikke forarge noget menneske, men forbedrer dem, idet de tænker: Velan, skal jeg være en udvalgt og behage Gud, så kan det ikke passe sig for mig at leve med en ond samvittighed, at synde mod Guds bud, eller ikke at ville stå synden imod; derfor må jeg gå til prædiken, bede om hans Helligånd, ikke slippe Guds ord af mit hjerte, stå Djævelen og hans indskydelser imod, og bede Gud om beskærmelse, hjælp og tålmodighed. Deraf bliver der gode kristne.

De derimod, som mener, at Gud ikke under ethvert menneske saligheden, de vil enten falde i fortvivlelse, eller blive sikre og ugudelige mennesker, der leve ligesom kvæget. De tænker: Det er jo dog allerede bestemt, om jeg skal blive salig, eller ikke; hvorfor skal da jeg gøre mig det så svært? Nej! Ikke således! For du har Guds befaling, at du skal høre hans ord og tro på Kristus, at han er din frelser og har betalt for dine synder. Denne befaling skal du komme i hu og rette dig efter. Føler du dig vantro og skrøbelig, så bed Gud om Helligånden, og tvivl ikke på, at Kristus er din frelser, og at du, hvis du tror på ham, og trøster dig i ham, skal blive salig på grund af ham. Dette forunde vor kære herre Jesus Kristus os alle! Amen.

Søndagen seksagesima

Luk 8, 4-15.

v4 Da der samlede sig en stor skare, og de kom ud til ham fra den ene by efter den anden, sagde han i en lignelse: v5 »En sædemand gik ud for at så sit korn. Og da han såede, faldt noget på vejen, og der blev trådt på det, og Himlens fugle åd det op. v6 Noget faldt på klippen, og da det var vokset frem, visnede det, fordi det ikke havde væde. v7 Noget faldt mellem tidsler, og tidslerne groede helt sammen og kvalte det. v8 Men noget faldt i god jord, og det voksede op og gav hundrede fold.« Da han havde sagt det, råbte han: »Den, der har ører at høre med, skal høre!«

v9 Hans disciple spurgte ham, hvad denne lignelse skulle betyde. v10 Han svarede: »Jer er det givet at kende Guds riges hemmeligheder, men de andre bliver det givet i lignelser, for at

de skal se, men intet se,
og høre, men intet fatte.

v11 Men dette er meningen med lignelsen: Sæden er Guds ord. v12 De på vejen er dem, der har hørt ordet; derefter kommer Djævelen og tager ordet bort fra deres hjerte, for at de ikke skal tro og blive frelst. v13 De på klippen er dem, som med glæde tager imod ordet, når de har hørt det; men de har ikke rod, de tror kun til en tid og falder fra, når prøvelser

sætter ind. v14 Det, som faldt mellem tidslerne, det er dem, der har hørt ordet, men kvæles af livets bekymringer og rigdomme og nydelser, så de ikke bærer moden frugt. v15 Men det i den gode jord, det er dem, der hører ordet og bevarer det i et smukt og godt hjerte, er udholdende og bærer frugt.

Af dette evangelium skal I mine kære venner lære, at der er fire slags disciple, som hører det rene Guds ord, men at kun den sidste slags bevarer det og bærer frugt. Dette skal man i dag flittigt undervise folk om med dette evangelium, så enhver må tænke sig vel om, og med flid give agt på, til hvilken hob han hører, samt *lære at skikke sig således, at han også engang kan komme blandt dem, der er den gode jord*, så at ordet kan bære frugt hos ham.

De første, siger Herren, er dem, hvor sæden falder ved vejen. Der bærer den aldrig frugt, for enten bliver den nedtrådt eller fuglene spiser den op. De næste er dem, som hører det, og som begynder ikke blot at tale derom, men også at tro; her skyder altså sæden smukt frem, ligesom korn, der falder på klippegrund. Men så snart en smule hed sommerdag kommer, så begynder det at visne, for det har hverken rod eller væske. Således også når forfølgelserne

og anfægtelserne kommer, så falder disse folk fra, inden den rette troens frugt kan frembæres i tålmodighed. De tredje er de bedst genkendelige, for de er kristne, der ligner den sæd, som gror under tornene, og som, skønt den vokser op, dog ikke kan komme til at bære frugt, men må kvæles, fordi tornene overvokser den. De fjerde er de fromme disciple, hos hvem ordet falder i et godt hjerte, og forbliver deri, indtil det bærer frugt i tålmodighed. De lider for ordets skyld, hvad der skal lides, de øver sig i kærlighed og lydighed mod Gud, og bærer frugt: nogle hundrede fold, nogle tres fold, og nogle tredive fold; (Matt 13, 23).

Dette er de fire slags disciple. Her skal nu enhver gribe i sin egen barm, og betænke ved sig selv, til hvilken hob han måtte hører. De tre første dur ikke; især er da de første de værste: De som hører ordet og som når de hører det, så kommer Djævelen og tager dem ordet ud af hjertet, så at de hverken tror eller bliver salige. Mærk med flid herpå.

Aldrig havde jeg dog turdet tro eller tænke, at de hjerter skulle være besat af Djævelen, der hører ordet, og dog ikke agter derpå, men glemmer det, og aldrig igen tænker derpå. Os mennesker synes det uden fare, at høre Guds ord, uden at bevare det. Vi mener kun, at de, der gør sådan,

er sløve og uopmærksomme folk, og finder det derfor ganske naturligt, at de hører en prædiken, og straks glemmer den igen. Men Kristus dømmes anderledes, og siger: ”Djævelen tager ordet ud af deres hjerter.”

Her ser du, hvad man skal tænke om børn og medhjælpere og andre folk, som, når de har hørt en prædiken, går så ligegyldige bort, som havde de slet ikke hørt den, eller endog ugerne ville tænke på den. *De kan ikke rose sig af at have Helligånden*, for Djævelen er dem så nær, at han griber dem ind i hjertet, og tager ordet væk. Derfor må også anden udyd følge heraf, som at de bliver ulydige, utro, selvrådige, egenkærlige, hovmodige og uforsonlige. Derimod frembringes der smukke, lydige, villige, tro, ydmyge og milde hjerter, når man flittigt hører Guds ord og bevarer det i sit hjerte.

Dette er nu den første og den værste slags af ordets hørere; som også Herren fortørnes højt over sådan slethed, og ikke dømmes nogen af de andre hobe så strengt, som denne. For han siger, at Djævelen, der svæver i luften, tager ordet ud af deres hjerter, så at de ikke modtager det. De mener, at der ingen fare er ved at lade Guds ord gå ind ad det ene øre og ud ad det andet. Men vil du vide, hvor

stor fare, der er herved, så hør, hvad Kristus, som dog egentlig véd det bedre, end hele verden, siger: ”Djævelen tager ordet bort fra deres hjerte.” Hvis du altså ser et menneske, der ikke agter mere, end en træklods, på Guds ord, således som vore gerrige borgere og bønder, og især vore modstandere, papisterne, gør, og for hvem alt, hvad man siger, synger og prædiker, kun er, som om man slog i vandet, så tænk ikke andet, end at Djævelen sidder i deres hjerter, og river den gode sæd, eller Guds ord, ud deraf, for at de ikke skal tro og blive salige.

For var Djævelen der ikke, eller dette ikke var andet end medfødt, naturlig glemsomhed, som man jo ser, at ét menneske har lettere ved at lære, end et andet, *så måtte der dog hos et sådant menneske være en længsel, der bragte ham til at sukke til Gud: Ak herre, det er dog en jammer, at jeg slet intet kan sanse og samle, af hvad jeg hører. Giv mig din nåde, og oplad mit hjerte, at jeg kan agte på og beholde, hvad jeg hører! Hos sådanne mennesker, der har længsel efter ordet, og gerne vil beholde det, har Djævelen ikke rum eller blivested, for ellers ville sådan længsel også udeblive. Men de folk, Herren her taler om, bryder sig slet ikke derom, ja mener endog, det var*

stor skade, om de for en prædikens skyld skulle gå glip af et par skillings penge eller det, som er endnu ringere. Her er Djævelen ganske sikkert på færde; tro ikke andet!

Dette er nu den største hob. De, som hører ordet, og ikke agter derpå, fordi Djævelen river dem det ud af hjerterne. De andre to hobe er ikke fuldt så onde; men skrøbelige er de. De begynder at agte en smule derpå, og synes også ret godt derom. Derfor siger Herren heller ikke, at de har Djævelen, således som han siger om de første, skønt frugten rigtignok også udebliver hos dem. Dette er nu dem, som ikke holder ud, ikke forbliver bestandige, når forfølgelserne kommer. For ligesom den ormstukne frugt, der i stille vejr bliver hængende på træet, falder af i hobevis, så snart en vind rører sig, således er også så disse: ”De tror kun til en tid,” siger Herren; men så snart korset melder sig, så lader de sig skræmme. Så hverken kan eller vil de lide noget. Her må frugterne for det evige liv udeblive, så vel som de andre gode frugter, ordet og troen skulle bære.

Den tredje hob består af dem, der af gerrighed, eller på grund af denne verdens bekymringer og vellyst ikke agter på ordet. For den, som omgås med timelige sorger, som

river til sig og skraber sammen, og kun vil tænke på, hvordan han skal blive rig og anset, han får et besværet hjerte, som Kristus siger i Luk 21, 34, så at den rette frugt kvæles her, ligesom når kornet overgros af tornene. Arbejde, det skal man, enhver skal være flittig og utrættelig i sit kald. Dette er ikke forbudt, men befalet: ”I dit ansigts sved skal du spise dit brød,” siger Herren i 1 Mos 3, 19. Men at man skraber og puger sammen, således som verden nu om stunder gør, og kun arbejder på, hvordan man skal lægge krone til krone, samle stor rigdom og komme højt på strå, det er de torne, der kvæler Guds ord i hjerterne, så det ikke kan komme frem og bære frugt. For da tænker man ikke med alvor på Guds ord, fordi hjertet hænger ved det timelige gods, og tænker mere derpå.

Hos alle disse tre hobe er ordet spildt og uden frugt. Og dette er på ingen måde en ringe, men en stor og ubodelig skade; som et menneske ikke nok kan lægge sig på hjerte. Derfor formaner Herren os også alle alvorligt, og siger: ”Se derfor til, hvordan I hører! For den, der har, til ham skal der gives; og den, der ikke har, fra ham skal selv det tages, som han mener at have.” Luk 8, 18. Med disse ord giver han tydeligt til kende, at han her ikke taler om en

ringe ting; for det var dog ikke noget at spørge med, hvis et menneske ville tænke: O jeg vil jo blot for en tid gå således hen og sørge for min egen fordel; siden, når jeg engang får bedre stunder, og først har fået samlet mig så meget, som jeg behøver, vil jeg også høre og tro Guds ord. Men se dig vel for, at du ikke snyder dig selv. For hvem véd, hvor lang tid du endnu har tilbage at leve i, og hvor længe du endnu kan høre ordet, eller hvordan Gud vil hjemsøge og straffe dig? Dig selv kan du vistnok snyde og føre bag lyset; men Kristus vil det ikke lykkes dig at snyde; og han formaner dig også flittigt og alvorligt nok, idet han siger: ”Den, der har ører at høre med, skal høre!” Han vil ikke, at du skal opsætte det til en anden tid, som vi som oftest gør. Nu, siger han, modtag det nu, den stund du hører det; ellers vil det gå dig ilde.

Så lad os da med al flid arbejde på, at vi må blive fundet i den lille, fjerde hob, og lad os med alvor bede Gud om gode hjerter, som modtager og beholder Guds ord, og derfor bærer god frugt. Denne lille hob er de kære hellige. Ikke sådanne som pavens helgener, der bærer kapper og andre særlige dragter, er kronragede, læser messer, faster

og deslige; men sådanne, som hører Guds ord, hvis arrigste fjender og heftigste forfølgere paven og hans tilhængere er. Det ser man nu om stunder klart for sine øjne. ”men de, som hører det, bærer hundrede fold frugt” (det vil sige: mange og utallige); eller som Matthæus 13, 23 deler det: ”én hundrede fold, en anden tres fold, en anden tredive fold frugt.” For ligesom de ydre embeder er ulige, sådan er også frugterne ulige. En præst tjener kirken mere, end en håndværker, som kun forestår sit eget hus; og dog er de begge kristne, forløst ved Kristus fra synden og døden, og arvinger til det evige liv. Lad os da se til at komme med i denne hob, som er den mindste.

Men hertil hører, som Kristus siger, ”et smukt og godt hjerte.” Det vil sige: Et hjerte, som for det første ikke er uagtsomt, men ret med alvor modtager Guds ord. Et sådant hjerte må der fremfor alt til, om ikke Djævelen skal komme, og tage ordet bort. For det andet må hjertet være fast og bestandigt, ikke blødagtigt eller fejt, hverken lade sig forføre eller forskrække, hverken lade sig anfægte af menneskers gunst eller ugunst; for når vi ikke frygter og elsker Gud over alle ting, så vil vi ikke længe beholde ordet. Uden forfølgelse bliver ordet dog aldrig her i verden;

det hverken tåler eller tillader Djævelen; for han er en utrættelig herre, som evig og altid driver sine tjenere til værket, og aldrig lader dem med fred, som vi ser, og herefter end mere vil få at se på papisterne. For det tredje må hjertet også være rent og rensset, så der ingen torne findes deri. Det vil sige: Vi må ikke elske penge, gods, ære og vellyst højere end Guds ord og det evige liv; heller ikke bekymre os mere om verdslig handel end om Guds ord. Som også Kristus siger: ”Søg først Guds rige” osv.

Hvor hjertet således er agtpågivende, vis i sin sag, bestandigt og rensset, dvs. ”et smukt og godt hjerte,” der vil frugten viselig også følge efter; dog kun ”i udholdenhed.” For uden kors og anfægtelse, uden genvordighed og modgang går det ikke af; som Paulus siger: ”Forfulgt bliver alle, som vil leve et gudfrygtigt liv i Kristus Jesus.” 2 Tim 3, 12. Herpå må vi være forberedt, og (som Kristus siger) ”Ved at holde ud skal I vinde jeres liv,” Luk 21, 19 og desuden ikke glemme bønner.

For det fejler ikke, som vi jo selv må bekende, at vi alle vegne træffer på anstødssten, og at det ingensteds ret vil have fremgang med os, fordi det her på jorden er vor natur, ikke at kunne agte de timelige ting ringe. Heller ikke

hviler Djævelen, men forsøger på enhver måde at frarøve os ordet, og i dets sted at besvære vore hjerter med bekymringer, gerrighed, hovmod, vrede og alle slags andre udyder. Vi ser jo, at der ville være mange meget bedre mennesker her i verden, hvis gerrighed, æresyge, ukyskhed og andet sådant ikke beherskede dem, og trak dem bort fra ordet.

Derfor er det højst nødvendigt, at vi holder strengt øje med disse vor naturs mangler og skrøbeligheder, ikke fremturer i farefuld sikkerhed, men beder Gud om Helligånden, (som vi da også herom har det klare og trøstelige tilsagn i Luk 11, 13: ”Faderen i Himlen vil give Helligånden til dem, der beder ham!”), og at han vil bortrydde sådanne forhindringer og anstød, og udrense sådanne torne og tidsler af vore hjerter, så vi må høre og beholde Guds ord, og bære den rette frugt, nemlig troen på Kristus, på grund af hvilken tro vi ikke blot lever i lydighed mod Guds vilje, men også bliver Guds børn og arvinger. For den fornemste årsag, hvorfor denne udsæd bliver sået, eller hvorfor det hellige evangelium bliver prædikeret, er den, at det skal virke og skabe denne evige og uforgængelige frugt i os.

Fremdeles lærer vi af denne lignelse, at vi ikke må forarges, om end ordet ikke alle vegne bærer frugt; for her hører vi jo, at den herre Kristus selv deler disciplene, og taler om fire grupper, af hvilke kun den ene og mindste er, som den skal være. De tre andre, større grupper dur aldeles ikke; dem skal man lade gå, for hvad de er, og ikke selv tage forargelse. For alle vegne, hvor evangeliet bliver prædikeret, skal det gå sådan til, at disse tre slags uduelige disciple stedse vil blive fundet; og *dog er skylden hverken ordets eller deres, som udbreder og forkynder det*, som de blinde papister evig og altid skriger og råber på, som var de besatte. De indbilder sig, ikke at kunne skænde og bespotte vort evangelium værre, end ved at fremhæve alle de forargelser, som Djævelen har opvakt i verden, så længe evangeliet har været prædikeret hos os.

Men hvis dette bevis skal gælde, så sig mig, om der da ikke også var store forargelser og blev bedrevet store syndere på den tid, da Kristus selv prædikede tillige med Johannes og apostlene? Da Johannes Døberen stod frem og prædikede, løb enhver til, hørte hans prædikener, og så, at han var en hellig mand; men sagde alligevel, at han var besat og havde Djævelen. Og kong Herodes, der, som

evangelisterne vidner, ofte og gerne hørte ham, lod ham endog til sidst myrde. Ja, de har jo hørt Kristus, Guds søn selv, har set ham opvække døde og gøre store undergøinger; og alligevel har de korsfæstet ham. Men hvorfor siger I da ikke også her: Ej, Johannes, Kristus og apostlene har heller ikke været de rette prædikanter, for ellers ville vel folk ikke have været så onde, men være blevet forbedrede ved den rette lære? Her nødes de til at lukke munden, da det ellers alt for åbenbart ville mærkes, at de i grunden er Kristi fjender og bespottere, og da de indbilder sig, på den måde bekvemmere at kunne dadle os og vor lære.

Dog nu vil vi for i dag ikke tale mere om, hvad vi selv anser vor lære for, og hvorfor vi ikke vil give slip på den. Her vil vi kun se på vor herres Jesu Kristi ord: ”Sæden er Guds ord.” Nu vil vistnok ingen papist være så vanvittig og dum at sige, at det ord, Kristus her taler om, er et ondt ord eller en falsk lære. Men hvad siger nu Kristus selv om denne gode og gavnlige sæd? Hvordan lykkes den? Således at kun den fjerde del deraf slår rod og bærer frugt. Hvem kan da nægte, at verden vedbliver at være ond, skønt ordet og dets prædiken i og for sig er ret, ren, god og frugtbar? Om vor egen lære har jeg sagt, at vi nu ikke vil

tale om den, eller om hvad vi selv anser den for. Men dette må papisterne tilstå, og skal endda ingen tak have derfor: *at skønt ordet er ret og dets forkynder from, så er og bliver verden alligevel ond og forbedrer sig ikke.* For her har man ikke blot Kristi prædiken, hvori siges, at kun den fjerde del af sæden bærer frugt, men også hans eget eksempel (om Johannes Døberens og apostlenes vil vi tie), som vidner, at *end ikke Kristus selv kunne bringe det til, at enhver ville tro og modtage ordet.* Den største del er og bliver ond og uden frugt. Kun den mindste del bedrer sig, og tror.

Er nu dette overgået Kristus selv, Guds søn, den højeste prædikant, hvad under da at det gik Johannes Døberen og apostlene, og den dag i dag går os, ligeså?

Vil man af denne grund laste læren, og sige, den er uret, så siger man dermed også, at sæden ikke dur, når den falder ved vejen, på klippegrund og imellem tornene. Men man skal vende det om, og ikke bespotte Gud. Hans ord er sæden, der bliver sået. Dette ord er gavnligt, godt og saligt, og kan efter sin natur ikke andet end at bære frugt. *At det ikke allesteds bærer frugt, derfor skal man ikke beskyldte Gud og hans ord, men jordbunden, som ikke er god, og hvori derfor denne sæd fordærves og forbliver uden frugt.*

Derfor skulle papisterne ikke laste vor lære og give den skyld for, at der, hvor den prædikes, findes så mange forargelser. Skylden herfor kan de give sig selv og andre mennesker, der ikke har et smukt og rent hjerte. *Skylden er ikke ordets, men de urene og uduelige hjerters.* Til dem kommer Djævelen, og driver og ophidser dem imod Gud; hvad også Herren siger i den anden lignelse i Matt 13, 24-30 om ukrudtet i hveden, hvor marken jo er besået med god sæd, og hvori ukrudtet alligevel vokser. *Spørger du, hvor ukrudtet kommer fra, så hør og lær det af Kristus: "Djævelen sår den blandt hveden."* For Djævelen kan ikke lide, at det skulle være ren sæd alt sammen; og da han ikke mægter at udrydde al hveden, så sår han dog ukrudt deriblandt. Men hvem vil vel anklage Guds ord herfor, og sige, at det er skyld i sådan forargelse?

Så lær nu enhver heraf, at det med evangeliet aldrig vil gå anderledes til, end netop som Herren antyder i denne lignelse, nemlig, at kun nogle vil blive frommere og bedre deraf, men at altid tre gange så mange vil tage forargelse deraf. Derfor går det også, som Herren siger i slutningen af vor forrige tekst: "Mange er kaldet, men få er udvalgt."

For da de intet rent og smukt hjerte har, men giver Djævelen rum, og lader Guds ord fare, så er det ikke muligt, at de kan behage Gud.

Derfor følger heraf ikke blot ydre synder og forargelser; men sådan ringeagt for Guds ord vil også, som Kristus siger, blive straffet med blindhed: ”De skal se og se, men intet forstå, de skal høre og høre, men intet fatte, for at de ikke skal vende om og få tilgivelse.” Mark 4, 12. Derfor skal ingen forarge sig herover, eller laste evangeliet, uagtet mange forargelser vil ledsage det. *For heri er ikke ordet men de fordærvede, ondskabsfulde, af Djævelen besatte hjerter skyld.* Ligeså er det heller ikke sædens skyld, at den falder ved vejen, eller på klippegrund, eller blandt torne, og ikke bærer frugt. Dette må ingen lade sig anfægte af; men enhver må arbejde på, at han kan bevare denne sæd. *Enhver må bede Gud skænke ham nåde, og ved sin Helligånd oplade, rense og berede hans hjerte, så at ordet, når vi hører det, må forblive i vore hjerter,* og vi selv må bære frugt i udholdenhed, og blive salige ved troen på Kristus. Denne tro planter Helligånden i vore hjerter ved ordet og de hellige sakramenter. Dette forunde vor kære herre Jesus Kristus os alle! Amen.

Marias renselsesdag - kyndelmisse

Luk 2, 22-32.

v22 Da deres renselsesdage i henhold til Moseloven var gået, tog de ham med op til Jerusalem for at bære ham frem for Herren v23 – som der står skrevet i Herrens lov: »Alt det første af mandkøn, der kommer ud af moderlivet, skal helliges Herren« – v24 og for at bringe offer, sådan som det er foreskrevet i Herrens lov, et par turtelduer eller to dueunger.

v25 I Jerusalem var der en mand ved navn Simeon; han var retfærdig og from og ventede Israels trøst. Helligånden var over ham, v26 og den havde åbenbaret for ham, at han ikke skulle se døden, før han havde set Herrens salvede. v27 Tilskyndet af Ånden kom han til templet, og da forældrene kom ind med barnet Jesus for at gøre med ham, som det var sædvane efter loven, v28 tog han barnet i sine arme og lovpriste Gud:

v29 Herre, nu lader du din tjener gå bort med fred efter dit ord.

v30 For mine øjne har set din frelse,

v31 som du har beredt for alle folk:

v32 Et lys til åbenbaring for hedninger
og en herlighed for dit folk Israel.

Første prædiken

I dette evangelium har I mine kære venner nu hørt beretningen om, hvordan Jesusbarnet, da det var seks uger gammelt, bliver ført til templet. Disse seks uger efter loven kalder evangelisten ”renselsesdagene;” for sådan kalder Moses dem også.

Men nu var dette *ingen naturlig lov*, og derfor har hedningerne heller ikke iagttaget den. For sit eget folk havde Gud derimod bestemt det således, og pålagt dem den befaling, at enhver moder, seks uger efter fødslen, når hun havde født en søn, men tolv uger, når det var en datter, skulle gå til templet, og fremstille sig der med et offer. Ligeså har også paven pålagt barselskvinderne det bud, at de skal lade sig hellige af præsten foran kirkedøren, som om de var urene, og ikke uden sådan helligelse kunne gå i kirke eller komme til andre folk. Men dette er urigtigt, for den urenhed, som efter loven tilregnedes barselskvinderne, var *ikke en naturlig, men en dem pålagt urenhed, som ikke gælder uden for loven, og derfor heller ikke må pålægges nogen nu*.

Fremdeles var det og udtrykkelig befalet i loven, at forældrene seks uger efter fødslen skulle fremstille og ofre

Herren deres førstefødte søn; for sådan står der skrevet i 2 Mos 13, 2 og 4 Mos 12: ”Alt det første, der kommer ud af moderlivet hos israelitterne, skal tilhøre mig; det gælder både mennesker og kvæg.” Alle skulle de kaldes og være Herren vor Guds ejendom. Derfor havde den førstefødte søn også sin særlige herlighed og forret, og skulle være herre i huset, en konge, husfader og præst blandt de andre brødre. Men da det ville blevet for meget, om i et så stort folk alle de førstefødte stedse havde skullet forblive i templet og være Herrens særlige ejendom, så gav Gud forældrene tilladelse til at løskøbe barnet med en lille penge-gave, et årsgammelt lam, eller et par turtelduer, alt efter om de var rige eller fattige. Og så tog forældrene deres søn hjem med sig: men alligevel vedblev han at kaldes Herren vor Guds søn.

Det lader ikke til, at Jomfru Maria har haft nogen formue, fordi hun bringer det offer, som fattigfolk plejede at bringe, nemlig et par turtelduer. Med dette offer løskøber hun sin søn, og bekender derved, at skønt hun er hans rette moder, så er han dog ikke hendes, men Guds søn og ejendom; for han var hendes førstefødte. Men grunden til, at Gud havde anordnet dette, og villet, at de førstefødte

skulle være hans ejendom, var den, at folket derved skulle mindes om, at de havde en Gud, der havde forløst dem fra Egypten, og i hele Egypten på én nat havde dræbt alle førstefødte. Til tegn på denne udfrielse bød han sit folk at ofre og fremstille alt det førstefødte mandkøn i templet både af mennesker og kvæg. *Men dette er nu ophævet, og binder os kristne ligeså lidt som de andre love og ceremonier, der var givet for jøderne alene.*

I alt dette er nu intet specielt for os at lære, når alene undtages, at vi heraf skal lære, hvordan Kristus, skønt han ikke var pligtig dertil, giver sig ind under loven. Og hvad trøst vi skal uddrage os heraf, har vi allerede hørt på Kristi omskærelses fest, men ligesom hans eksempel der tjener os til troens befæstelse, således skal denne hans lydighed også her tjene os til et forbillede på den lydighed, vi i vort ydre liv skal vise Gud ved gode gerninger. For her bliver dette barns og hans moders lydighed prist og fremholdt for os til vor beskæmmelse, fordi Gud ikke kan bringe det så vidt med os, at vi gør endog blot halvdelen, af hvad vi skulle gøre, og af hvad der påligger os under straf af Helvedes ild, evig fordømmelse, og vor saligheds tab.

Sådan ulydighed og gruelig slethed stemmer meget dårligt overens med dette eksempel, hvor vi ser, at Jesusbarnet, som dog er en herre over loven og alle ting, og mod hvem Moses kun er for en tjener at agte, alligevel ydmyger sig således, og gør, hvad Moses, hans tjener, har befaleet andre børn at gøre, der var urene og syndere. Ligeså gør også Jomfru Maria dette; vel vidste hun, at hun var jomfru, og at hun derfor ikke var loven noget skyldig, (for Moses taler kun om sådanne kvinder, som på sædvanlig måde bliver mødre); men alligevel går hun op til templet; for hun vil ikke gøre brug af sådan frihed, for ikke at forarge andre, der ikke kender hemmeligheden; og hun gør derfor, hvad andre kvinder efter loven var pligtige at gøre.

Disse to eksempler, både Jesusbarnets og hans moder Marias, burde med rette bringe os til at rødme af skam; og de er også skrevet og bliver prædikeret for os, at vi må skamme os i vore hjerter, fordi vi ikke vil gøre det for Herrens skyld, som vi er ham skyldige, skønt vi dog har fået alting af ham, og skønt han for vor skyld, uden at være forpligtet dertil, gør alt, hvad Moses, hans tjener, byder ham at gøre.

Den, der nu ikke har glemmt at rødme, må jo foragte sig selv dybt, og sige: Jeg er ikke værd, at solen skinner på mig, fordi min herre og frelser således underkaster sig loven, og ved sit eksempel fordømmer vor ulydighed så strengt, at den ikke kan blive dybere beskæmmet. For derved, at han fornedrer sig så dybt, og yder loven en så overflødig lydighed, derved beskæmmer og fordømmer han os på det strengeste, fordi vi ikke er den herre og Gud lydige, som dog har magt at kaste os ned i Helvede eller give os Himlen. Ja således beskæmmer Kristi lydighed vor ulydighed, at vi jo må skamme os i vore hjerter, og sige: Hvad går der dog af mig arme maddike, at jeg vægrer mig ved at følge Herrens eksempel, og være ham lydig, som for min skyld er blevet menneske, har ladet sig lægge i barnesvøb og bære op til Jerusalem, og har været Moses lydig, som han dog ingen lydighed skyldte? For han er jo selv Herren, og Moses knap værd at kaldes hans tjener; men alligevel gør han her, hvad han slet ikke var skyldig at gøre; mens derimod jeg ikke gør, hvad jeg under straf af evig fordømmelse er pligtig at gøre. Den første, enfoldige børnelærdom, som dette evangelium giver os, er altså, at

vi for dette vor herres Jesu Kristi eksempls skyld må skamme os over, at vi er så onde og ulydige.

Den anden lære, det giver os, er om den førstefødte søns høje fortrin, idet Gud sætter ham så højt, at han skal kaldes Guds ejendom og søn. Dette har været en stor herlighed og forret, som også jøderne så troligt har benyttet sig af, at de ganske har overset deres andre brødre, ret som om Gud ikke agtede videre på disse, men de selv alene var de udvalgte og kære børn.

Men just derfor har, som eksemplerne rigeligt viser, de førstefødte som oftest været de værste i slægten, og vist den sletteste og skammeligste opførsel. For hovmodet har forført dem til at anse sig selv for alene at være Herren vor Guds hellighed, og derfor har de foragtet alle andre. Og hvis denne lov gjaldt endnu, så ville vel også vi rose os af sådant fortrin, og anse os selv for store grever, som man jo kan se på munkene, der bryster sig af dette, og siger: Jeg er Guds hellige barn. Det står jo her i hans ord og forskrift. Se, så hovmodig kan allerede en lumpen munkekappe gøre et menneske.

Dette hovmod har nu givet de førstefødte et sådant stød, at de derover er faldet, ligesom det gik med Lucifer,

der var den højeste engel. Kain var den første søn, og blev derfor agtet så højt, at Eva gav ham det navn, at han skulle være den rette mand, der skulle søndertræde slangens hoved, idet hun sagde: [ordret efter grundteksten]: ”Jeg har fået et menneske, nemlig Herren;” 1 Mos 4, 1. Men ligesom der af englen Lucifer på grund af sådant hovmod blev en Djævel, således blev der af Kain en gruelig forbryder og brodermorder.

Ismael var også Abrahams førstefødte søn: ”Derfor blev han en spotter,” siger Skriften i 1 Mos 21, 9, som foragtede sin yngre broder Isak, og hovmodede sig, som om han, og ikke Isak, var arvingen. Således har de næsten alle vandret i hovmod, og indbildt sig, at kun de, og ellers ingen, var Gud Herrens helligdom; og derfor har Gud også måttet straffe dem.

Esau mente også, det kunne ikke fejle, at han skulle være den øverste i huset; men Herren vor Gud gør det anderledes; for da han gjorde sig til af sin førstefødselsret, og mente, han kunne undertrykke og foragte sin broder, så vendte Gud det om, så Esau lige så vel som Kain og Ismael måtte give slip på velsignelsen.

Således gik det også med jøderne. De var med rette den førstefødte søn i Guds rige og i kristenheden, og vi hedninger den yngre søn. Men da de ville hovmode sig, sagde Herren vor Gud: Nej, I skal ikke være det; for derfor har jeg ikke helliget jer til at være mit folk, for at I skulle være hovmodige og foragte andre, men for at I skulle vise mig end mere taknemlighed og hjertelig lydighed. Men da I ikke vil gøre dette, så bort med jer, og gør plads for hedningerne, som nu skal have fortrin, hvorimod I skal gå bagefter, eller ganske lukkes ude.

Således måtte også David gøre: Han fratog sin ældste søn hele førstefødselsretten, og indsatte Salomo, sin yngste søn, til konge. For Herren vor Gud ville have det sådan, fordi han ikke anderledes kunne styre denne førstefødtes hovmod. Ja med David selv er det jo gået ligeså: Da Herren udsendte sin profet Samuel, for at han i Sauls sted skulle salve Isajs søn til konge, så trådte først Eliab, den ældste af sønnerne frem, der var en drabelig person og stolt karl; som man og ser af 1 Sam 17, 28, at han i lejren taler David til, som havde det været hans tjenestedreng. Men Herren siger: ”Ham er det ikke,” indtil alle Isajs syv ældste sønner er gået forbi, og profeten til sidst må spørge:

Har du da ikke flere sønner end disse? Da svarer Isai, deres fader: ”Den mindste er endnu igen, men han vogter fårene.” For Isai kunne ikke forestille sig, at Gud havde noget særdeles for med den yngste; men han var dog den, der behagede Gud. Den ældste og førstefødte havde Gud ikke velbehag i, hvorfor han sagde til Samuel: ”Det går ikke til, som et menneske ser; for mennesket kan se, hvad der falder i øjnene; men Gud ser til hjertet.”

Hvorfor holder nu Gud ikke sin egen regel i hævd, men gør en konge af David, der var den yngste søn, uagtet dog efter Guds lov og anordning den førstefødte skulle være konge? Fordi kødelige fortrin intet gælde for Gud, og fordi han ikke vil, at man skal misbruge hans lov, velsignelse og gave, så at man hovmoder sig og gør sig til af dette. Han vil have ydmyge og ikke hovmodige børn. Og den, som vil hovmode sig, fordi Gud har sat ham, var det endog i en særdeles høj stilling, ham kan han meget vel vælte og stille lavere. Da derfor Kain, Ismael, Esau, Eliab, jøderne, ja selv nogle af englene hovmodede sig af deres fortrin, og anså, hvad der var givet dem af nåde, som en ret, pukkede derpå og foragtede de andre, så måtte de, uanset at de var de førstefødte, fare ned i Helvedes afgrund. Derfor siger

også Salmen 113, 5-7: ”Hvem er som Herren, vor Gud, i himmel og på jord, så højt som han troner, så dybt ned som han ser? Fra støvet rejser han den svage, fra skarnet løfter han den fattige.” Ligeså også Jomfru Maria i hendes lovsang, Luk 1, 52: ”Han har styrtet de mægtige fra tronen, og han har ophøjet de ringe.”

Således er det nu Herren vor Guds fremgangsmåde, at han nedstyrter de hovmodige, for han vil ingen stolthed og trods tåle, og giver os heller ikke sine gaver, for at vi skulle mene, at vi har os selv at takke for dem. Derfor fremdrager han ofte en fattig mands søn og ophøjer ham, mens han til samme tid nedstøder en konge fra tronen i død og undergang.

Således var altså førstefødselen agtet såre højt blandt jøderne; for styrelsen både i gejstlig og verdslig henseende tilkom hos dem efter Guds lov og anordning de førstefødte sønner; men fordi de misbrugte sådan ære til selvophøjelse og hovmod, så gjorde Gud denne ret og skik til intet for dem.

Ruben var også den første søn; men Jakob efterlader ham sin forbandelse, så han fik hverken kongedømmet eller præstedømmet, uagtet begge dele tilkom ham ifølge

fødselsretten. Abraham skal også, som man mener, have været den yngste søn, men alligevel giver Gud ham den ret, som var beskikket og indstiftet for den førstefødte.

Disse mange eksempler vise altså, at det har været noget såre almindeligt, at det ikke er gået godt med de førstefødte sønner; og grunden hertil har ingen anden været, end det hovmod, hvormed de hengav sig til den tanke: Jeg er den førstefødte søn; altså er jeg herre i huset. Jeg er Herren vor Guds helligdom, og hans egen. Mine brødre er intet. Dem ser Gud ikke engang til. Men sådant hovmod kan Herren vor Gud ikke lide; derfor står han de hovmodige imod, og kaster dem i støvet; men de ydmyge giver han nåde; 1 Pet 5, 5.

Derfor skal ingen gøre sig til af nogen som helst nådegave. Er du lærd, og kan mere, end en anden, så brug sådanne gaver Gud til ære og din næste til gavn; gør du dig til deraf, så pådrager du dig Guds vrede. Er du hellig, smuk, rig, kort sagt: *Du må nu have hvilken som helst gave, som nævnes kan, så vogt dig for hovmod.* For Gud har allerede ved de første og højeste patriarker vist, at han ingen stolthed og hovmodighed vil tåle, og at det derfor næsten ikke har haft ret fremgang med nogen som helst af

dem alle. Johannes Døberen lykkedes det for, men han er også næsten den eneste. Den herre Kristi førstefødselsret måtte også gælde og have fremgang, for hos ham var ingen synd.

De andre førstefødte har som oftest misbrugt denne herlighed, og er på grund af deres hovmod nedstyrtet derfra, indtil omsider hele jødedommen faldt sammen, og hedningerne, der var dem en vederstyggelighed, indtog deres plads. *Kristenheden er nu Herren vor Guds ejendom og førstegrøde*, ikke på grund af ydre pragt og magt, som paven bryster sig af, men i kraft af ordet og de hellige sakramenter.

For om vi end ifølge den ydre fødsel er hinanden ulige, så er vi dog ifølge dåben alle hinanden lige; for vi bliver ved den alle født af den kristne kirke, der åndeligt er en ren jomfru, som har det rene Guds ord og de hellige sakramenter, og som derfor stedse bærer kristne under sit hjerte, og uafladeligt føder kristne. De er de rette førstefødte, og Herren vor Guds ejendom, jeg så vel som du, og du så vel som jeg. Her træder den førstefødselsret først ret i kraft, hvoraf der forhen kun har været en ydre skikkelse og et forbillede. Hvis nu Gud også her havde gjort forskel, ladet

mig eller dig døbe med en særlig dåb, givet mig eller dig et særligt ord eller sakramente, så var vi sikkert også faret Djævelen i vold af hovmod herover. Men fordi Gud ikke giver nogen som helst af os noget særligt forud for de andre, men vi alle må sige og bekende: Vi har samme dåb, samme moder, den kristne kirke, samme tro, ord og sakramenter, så kan ingen foragte de andre. Du må lige så vel lade mig gælde for en førstefødt søn som dig selv; og jeg dig lige så vel som mig selv. *Vi er altså alle sammen, den ene så vel som den anden, konger og præster*, men kun åndeligt; for i de ydre ting må forskellen vedblive.

Men når nu paven i henseende til den åndelige regering agter sig selv bedre end andre, så har han ikke modtaget nogen befaling hertil. Dette har ingen anden end den lede Djævel befalet ham. For mellem rette kristne skal og må det være således, at ingen er bedre end de andre. At der må være præster og andre kirkens tjenere, gør dem ikke til Guds børn. Det er dåben, ordet og troen på ordet, der må udrette dette, og gøre os til Guds børn og førstefødte.

Så lær nu enhver at betragte de førstefødte sønner i Det Gamle Testamente som et eksempel, hvorved Gud har la-

det os se, at han ikke kan lide nogen som helst slags hovmod, men nedstyrter enhver, som vil højt op, medmindre man ydmyger sig, og selv sætter sig længere ned. Dette vil verden ikke tro, og misbruger derfor endnu bestandig sine usle og ringe gaver til at hovmode sig af dem. Men derfor nedstyrter Gud også den ene efter den anden, så at de farer hovedkulds herfra ned i afgrunden, ligesom Lucifer og hans engle nedkastedes fra Himlen.

Nu vil vi bede Gud om hans nåde, at han vil vogte os for al hovmodighed, og ved sin Helligånd opvække vore hjerter til den rette, oprigtige lydighed, og nådig opholde og bevare os i den lige til enden. Amen.

Anden prædiken

Om den gamle Simeon

Her har vi en herlig beretning, samt en skøn prædiken og forudsigelse, som højlydt blev talt i templet af den aldrende Simeon om det lille Jesusbarn, og som hører til de andre åbenbarelses, hvorved dette barns komme skulle kundgøres for verden, og især for hans folk.

Den første af disse åbenbarelses skete til Jomfru Maria ved englen Gabriel; Luk 1. Den anden til Josef, også ved

englen; Matt 1. Den tredje ved Elisabeth, den hellige Johannes Døberens moder, Luk 1, da hun modtog den hellige Jomfru Maria, Herrens moder, og barnet sprang i hendes liv. Den fjerde skete ved Zakarias, Johannes Døberens fader, Luk 1, 67-79; for skønt han ikke nævner personen, så antyder han dog klart, at den herre Kristus er ved at komme, og at Gud har ihukkommet og fuldbyrdet sin pagt.

Efter disse før Kristi fødsel skete åbenbarelses er nu andre fulgte, efter at han var født: Først englernes til hyrderne på marken, (som hyrder heller ikke har tiet om, men, som Lukas melder [2, 15. 20], alle vegne har udbredt englernes forkyndelse). Derefter fulgte åbenbarelsen i heden-skabet ved stjernen, Matt 2. Og så til sidst ved disse to, ved den gamle Simeon og profetinden Anna, der begge frit og højlydt har forkyndt i templet om Jesusbarnet, at han er Israels trøst, og skal hjælpe hele verden mod synden og døden.

Men nu er det en såre vidunderlig sag med denne Simeon. Evangelisten vidner: ”at denne mand var retfærdig og gudfrygtig, og forventede Israels trøst;” Det vil sige: Alt hans håb stod til, at Gud nu snart ville opfylde sine forjættelser, og sende den herre Kristus. Ligeså at han har

levet i den faste tro, ikke at skulle dø, før han havde oplevet dette, og set den herre Kristus. Dette har ikke været blot en formodning hos ham, sådan som dem vi ofte gør os om en ting, der så sker, som vi har tænkt os det. Men Helligånden har rørt hans hjerte, uden tvivl ved det Guds ord, som han i patriarken Jakobs profeti i 1 Mos 49, 10, havde læst om, at Kristus skulle komme, når scepteret var taget ud af Judas hånd, og var kommet til et fremmed folk; ligeledes i Daniels beregning om de 70 uger (Dan 9, 24).

Disse profetier har nu givet den gamle, fromme mand så megen vejledning, at han nok har kunnet tænke, at nu måtte det være på den tid, da Kristus skulle fødes. Men desuden har også Helligånden bragt ham endnu videre, så han er blevet forvisset om, at han endnu selv skulle opleve dette, at han skulle se den herre Kristus med sine egne øjne, og tage ham i sine arme. Derfor kommer også den gamle Simeon i templet netop i den samme time, da Maria og Josef efter lovens vedtægt indfinder sig i templet og vil fremstille barnet for Herren, og løse det med et offer. Ikke tilfældigt eller ligesom han ellers plejede, men fordi han forud på grund af Helligånden véd i sit hjerte, hvad der skal komme, og tænker: Nu er den time kommet, som Gud

har trøstet mig med. Nu vil jeg finde det i templet, som jeg aldrig tidligere har funder der, men som jeg i så lang tid og med så stor længsel har ventet på. Og straks går han hen til barnet, tager det med glad hjerte af moderens arme, tager det i favn, og holder en kort, men såre skøn prædiken for alle tilstedeværende, hvori han giver til kende, hvilke tanker han har om dette barn.

Dette må nu have været folket en højst sælsom prædiken; og især må vel præsterne have holdt Simeon for en gammel dåre. For Jesus var kun et seks ugers barn, ligesom ethvert andet; og tilmed hængte endnu den forargelse ved ham, at han var kommet af fattige uanselige forældre. Men Simeon lader sig ikke vildlede heraf, men siger frit ud: Det er dette barn, som vi alle skal holde os til, hvis vi vil blive salige, og det ikke blot jøderne, men også hedningerne, og hele verden.

Kære, gamle Simeon! Hvorfra véd du dette? Hvordan kan du se dette på ham? Det er jo dog et lidt barn ligesom andre børn. Af sådanne småbørn bærer man jo så mange ind i templet hele året rundt, og deriblandt mange store herrers børn, som frembæres med stor pragt og hæder. Hvem har da sagt dig, at dette barn skal være frelseren? Ja

dette er nu netop Helligåndens rette undergerning og åbenbaring, over hvilken også Josef og Maria forundrer sig, og hvoraf de slutter, at Helligånden er kommet over den gamle mand, og taler af hans mund. For ellers var det umuligt, at Simeon kunne vide, hvad de begge, både Josef og Maria, og de alene, havde hørt og lært af englen.

Heraf ser man, hvad det var for en kirke, man havde i Jerusalem på den tid, og hvordan Helligånden oplyste og regerede den. I Jerusalem var ypperstepræsterne, Herodes, de skriftkloge, levitterne og farisæerne; de bekymrede sig hverken om Skriften eller om Messias. Dem var det kun om at gøre, hvordan de selv bedst kunne leve i stor herlighed, magt og pragt. Derimod var der en fattig, lille, ringe hob: Maria og Josef, Zakarias og Elisabeth, hyrderne, Simeon og profetinden Anna, der havde sat deres håb og trøst ikke til de verdslige ting, men til forjættelsen om Kristus. Herpå ventede de. Heri havde de deres glæde, og derfor skete dem også, som de troede; hvorimod ypperstepræsterne måtte stå tilbage.

Således går det endnu den dag i dag: Den rette kirke er en fattig, lille, elendig, foragtet hob, som trøster sig i Gud

og hans ord, bekymrer sig derom, og er ubekymret om resten. Hvorimod paven og hans hob, der har navn for at være kirken, aldeles intet véd om Gud, om Kristus, og om hans ord, og heller intet skal vide derom, fordi de kun giver sig af med det timelige, og kun vil roses som kristne, for derved at få des mere magt, ære, indflydelse, penge og gods, frem for andre almindelige kristne.

Ingen af disse to ting må man tage forargelse af. Ypperstepræsterne har og beklæder embedet, men er dog ikke den rette kirke. Ligeså har også paven nu til dags tillige med sin hob navn for at være Guds kirke. De sidder i regeringen, og hovmoder sig af det embede og den magt, hvormed Gud har beklædt dem, og *dog er de hverken kirken eller kristne*. For ellers ville de vel ikke forfølge ordet, men modtage det og arbejde på dets fremgang. Derimod er Maria og Josef, Simeon og Anna ringe og enfoldige mennesker, som ingen agter på; men det er dog dem alene, der hører og erkender Kristus, dem, hos hvem Helligånden bor, dem, hvem Helligånden fører og leder således, at de erkender Kristus og bliver salige. Om begge disse ting siger jeg, at man ikke må forarges derover. Ingen må tænke: Fordi paven og hans hob sidder i et stort embede og har

stor magt, så kan de heller ikke fare vild, så må de være Guds folk. Nej, det slår netop fejl her, som du ser af eksemplet, da Kristus blev født. På den anden side må man heller ikke foragte den lille ringe hob, og tænke: Hvad stort skulle vel de folk vide? For Gud fører sin regering således her på jorden, at de vise og forstandige ikke agter på ham, mens derimod de fattige og elendige har deres glæde i ham; for de har og véd af ingen anden trøst, mens de andre derimod trøster sig med deres herredømme, magt, rigdom og andet sådant.

Dette må nu være nok angående det første stykke af dette evangelium, og om hvordan den gamle Simeon ved Helligåndens hjælp kender det lille Jesusbarn, og ser, at det er den rette Kristus. Men nu vil vi også tage hans prædiken for os, i hvilken han lærer os, hvorfor han sætter al sin trøst og tillid til dette barn, og hvad han venter sig af ham, samt hvad den herre Kristus endvidere skal udrette for alle andre mennesker i hele verden; så at også vi således må lære at kende ham, og blive salige.

Forud har evangelisten anført, at det var blevet den gamle Simeon åbenbaret af Helligånden, at han ikke skulle se døden, før han havde set Herrens salvede. Da dette nu

var gået i opfyldelse i templet, da han havde set Jesusbar-
net med sine øjne, og taget ham i sine arme, bliver han
glad til mode, og siger:

v29 Herre, nu lader du din tjener gå bort med fred efter dit ord.

Det vil sige: Nu vil jeg gerne, uden frygt og skræk, ja med
al glæde, dø. Dette er en såre forunderlig og sælsom tale.
For hvordan verden plejer at anstille sig, når det går den
vej med folk, og døden indfinder sig, er en bekendt sag. Så
er der ingen glæde på færde, men idel uro, angst, nød,
frygt, skræk, gråd og jammersang. Og det er heller ikke
andet muligt, end at naturen må ytre sig således, hvilket
man også ser på de ufornuftige dyr, skønt dette kun er en
naturlig død.

Men vi mennesker har endnu en anden død, som kal-
des synderens død. For os er døden pålagt for syndens
skyld; og hvilket mistrøstigt hjerte synden giver os, for-
nemmer vi alle. Derfor er vor død utallige gange tungere
og skrækkeligere, end de andre skabningers død: for vi må
frygte Guds vrede og den dom, som følger efter døden og
evig varer ved. Var dette ikke sådan, da ville et menneske

ikke agte døden stort. Vel volder det smerte, at måtte forlade kone og børn, gode venner, hus og gård, og hvad andet man har kært her på jorden, og at måtte fare herfra; *men det er dog alt sammen intet imod den jammer, at vi véd, vi er syndere, at Guds dom forestår os*, og at vi intet øjeblik véd os sikre for døden, som vi hverken kan væрге eller frelse os fra.

Derfor vender verden den kære Simeons sang om, og synger, når dødstimen kommer: O Gud, jeg har ikke været din tjener, og farer nu herfra i ufred. Mit hjerte er ængstet og sorgfuldt, og véd hverken ud eller ind. Hvad jeg efterlader mig her på jorden, det véd jeg vel; men hvad jeg får hisset, det kan jeg ikke vide, men må frygte, det bliver Guds vrede og den evige fordømmelse.

Således er af naturen alle menneskers hjerter til mode, når timen kommer, da de skal herfra. Og det er umuligt, at fornuften her skulle kunne trøste sig selv, eller fatte andre tanker. Den kan kun være mistrøstig, og må nedsænkes i frygt og forfærdelse.

Derfor er det en kunst frem for al kunst, hvis vi ret kunne lære og tage os til hjerte, hvor ganske andre tanker denne Simeon har herom. Han er gammel, ser døden for

sig, ja føler den i hele sit legeme og alle sine lemmer, og hvordan den dag for dag idelig rykker ham nærmere, som det jo daglig går ned ad med gamle folk. Men han lader sig ikke anfægte heraf, ønsker tværtimod, at det blot måtte ske snart, og siger, at han er uforfærdet og slet ikke bange for at skulle dø. Ja døden er ham endog velkommen, fordi han har set frelseren. For var der ingen frelser til, så kunne der jo hverken være fred eller glade hjerter i døden.

Hvad kan nu frembringe et sådant hjerte? For Simeon er jo også et menneske, som ikke til alle tider har gjort, hvad han skulle. For Gud må jo dog enhver bekende sig skyldig, og tilstå, at være en arm synder. Hvordan enes da synd og fred sammen? Synd og ufred, det vil sige, en ond samvittighed, de passe sammen; men fred enes ikke med synden. Dog ligesom Simeon ikke forsager eller forfærdes for døden, således lader han heller ikke synden tage sig freden ud af hjertet. Se, dette skal du agte for en høj, kostelig og overnaturlig kunst, som det nok var værd at lære og kunne; for vi skal dog også alle engang stedes i sådan nød og fare.

Den kære Simeon er ikke nærig på denne sin fortræffelige kunst, men vil gerne og med glæde lære os den, og

siger, hvorfra han får et sådant roligt og frimodigt hjerte. For, siger han:

v30 Mine øjne have set din frelse.

Her taler han om Jesusbarnet, og giver det et herligt navn, og kalder det en frelser. Men hvad enten han nu, (som tro- ligt er) først har spurgt moderen om barnets navn, eller ikke, så træffer han dog navnet smukt og rigtigt, og døber, ligesom englen, dette lille barn til at være en frelser, og det en frelser, der kaldes ”Guds frelser,” det vil sige: Den, som Gud selv har indsat og beskikket til frelser.

Om dette navn har vi hørt ved julefesten og på nytårs- dag. I verdslige sager har Gud jo allerede forhen beskikket andre frelsere, som verdslig øvrighed i staten, fader og moder i huset, læger i sygdom, jurister i retssager. Derfor må vi ikke tænke om Jesusbarnet, at han skal være en frel- ser af denne slags; for da havde Simeon ligeså lidt kunnet få hjælp mod synden og døden hos ham, som hos fader og moder eller hos øvrigheden, der selv er syndere, og derfor ikke kunne væрге sig selv mod døden. Men da nu Simeon frit og åbent bekender, at han farer bort fra dette liv i fred, fordi han har set denne frelser, så må deraf følge, at dette

lille barn er en frelser fra synd, død og Helvede; for ellers havde han jo ikke kunnet trøste sig i ham.

Mærk dig dette vel, for det er snart sagt, men det har et stort og såre mægtigt indhold. For det første den sandhed, at det alene er dette barn, hvem Simeon giver det navn, og at altså ingen og intet ellers, det må nu kaldes og synes hvad det vil, og man holde det for hvad man vil, kan være en frelser og hjælper imod synd og død; og at altså den, der holder sådant for sin frelser, han bedrager sig selv, og må forblive i synden og døden. Med dette navn stopper Simeon altså straks munden på Moses' lov, hele præstedømmet, og alle dets ofringer og øvrige gudstjeneste, og vil advare enhver fra at holde eller anse dette for sin frelser. For den, der ikke har andet end loven og sine gode gerninger at holde sig til, han må fare til Helvede dermed; der er intet andet for. Da Simeon alene kalder dette barn en frelser, så følger deraf, at slet intet andet end dette barn kan hjælpe os mod synden og døden. Men hvad har så jøderne at støtte sig til, når de roser sig af og anser deres ofringer og De Ti Bud for en frelser; eller hvad har den usalige pave med hans tilhængere at støtte sig til, når de

vil gøre sig en frelser af messerne, pilgrimsrejserne, afladsbrevene og andre deslige ting? For det står fast, at dette navn alene tilkommer Kristus og ingen anden, hverken nogen som helst skabning i Himlen og på jorden, eller nogen gerning.

Derfor stiller også Simeon udtrykkelig sine ord således, og siger: ”For mine øjne have set din frelse:” Den frelser, som du, fader i Himlen, har beskikket os, og gjort til en frelser for os. Men verden vil ikke lade sig sige. Den kan ikke lade være at gøre sig selv frelsere fra synden og døden. En jøde mener, at når han ikke spiser flæsk, når han holder sabbatten, er omskåren osv., så skal dette hjælpe ham til at vinde nåde hos Gud. En munk mener, at når han gå i kloster, og lover at forblive der, så længe han lever, så skal dette hjælpe ham. Den ene holder sig til én, de andre til en anden helgen, for at han skal gøre forbøn for dem, og være dem en frelser. Og især i pavedømmet er der da hverken mål eller grænse for den slags latterlige gerninger og afguderisk gudstjeneste. Dette vil den fromme Simeon gerne advare imod, og bringe os alle til, fordi vi dog må bekende, at vi trænger til en frelser, at modtage denne ene-

ste, som vi ikke har opdigtet, men som Gud selv har beskikket os; for det kan ikke fejle, at vi hos Kristus viseligt vil få hjælp. Dertil er dette barn os givet, dertil skal han hjælpe os, dertil har den himmelske fader udsendt ham.

Den, der nu har denne frelser, som er Guds frelser for os mennesker, kan have fred og et roligt og stille hjerte. Lad døden være så skrækkelig, synden så mægtig, Djævelen så ond og giftig, som de nogen sinde vil, så har vi dog Guds frelser, det vil sige, en almægtig, evig frelser, som er stærk nok til, fra døden at kunne sætte os i livet, og fra synden i retfærdigheden.

Men alt gælder her alene om, at vi med den kære gamle Simeon åbner vore øjne, ser dette barn, tager det på vore arme og favner det. Det vil sige, at vi sætter vort ganske hjerte, al vor glæde, trøst og tillid til dette barn. For når vort hjerte fuldt og fast tror på, at dette barn er Guds frelser, ved hvilken Gud vil hjælpe os mod synden og døden, så må følgen blive, at vi har fred og tilfredshed, og hverken lader os forskrække af synden eller døden; for mod dem har vi jo denne frelser.

Men hvordan hjælper nu dette barn os? Ikke anderledes, end som Johannes Døberen siger, at han er det *Guds*

lam, som tager vore synder på sig og ofrer sig selv for dem på korset. Dette barn altså er den eneste rette frelser, som uden al bistand fra vor side, alene ved sin død og opstandelse forløser os fra synd og død. For skønt en kristen skal være from og leve efter Guds vilje, så fortjener han dog derved ikke Himlen, og opnår heller ikke derved syndernes forladelse; men det er en lydighed, som Gud vil have af os; og den, der ikke vil yde ham den, bliver ulydig mod Gud, og forbliver i sine synder.

Dette er altså den eneste, rette og aldrig fejlende kunst: Enhver, som vil undgå døden og være løst fra synden, skal holde sig til denne frelser, som Gud selv har beskikket til, at han skal tage vore synder på sig, betale for dem, og således forløse os. Den, der gør dette, vil kunne sige med Simeon, enten det så er døden eller hvilken som helst anden nød, der træder ham i møde: ”Herre, nu lader du din tjener fare i fred!” Men den, der sætter sit hjerte og håb til noget som helst andet, kan ingen fred have, men må have et ængstet og forsagt hjerte; for han har ingen frelser, og må derfor forblive i døden og fordømmelsen.

Men nu må man ikke forstå dette, som havde Simeon haft en fordel forud for os andre deri, at han har set Jesusbarnet med sine legemlige øjne, og taget ham i sine arme; for de andre jøder har jo også set ham, og er alligevel faret til Helvede. Men hvad der hjælper Simeon, er, at uagtet han med øjnene ikke ser andet end et lille barn ligesom andre seksugers børn, så tror han alligevel, at dette lille barn er frelseren. Dette har han ikke kunnet se med øjnene, men måttet tro med hjertet. Gør du derfor ligeså, da skal Simeon kun have en såre ringe, eller slet ingen fordel forud for dig. For skønt han ser med sine øjne, hvad du ikke kan se med dine, så tror du dog ganske det samme, som han tror; og denne tro vil ligeså godt hjælpe dig fra synd og død, som den hjalp ham. Men hvad mere kan du da ønske dig? Her ser du årsagen til, at Simeon fortsætter sin tale og prædiker videre om dette barn: Han vil ikke beholde ham for sig selv alene, men tager også andre med i dette selskab, og siger:

v31 Som du har beredt for alle folk.

En frelser fra synd og død er dette lille barn. Og Simeon trøster sig ved ham. Men han tilføjer: For min frelses skyld

alene har Gud ikke gjort dette. Der hører flere med til dette nåderige samfund. For Gud har beredt denne frelse for alle folkeslag, og vil, at Kristus skal være ikke blot min, ikke blot sin moders, ikke blot dennes eller hins, men *hele verdens frelser*.

Fremdeles skal du her give agt på, at Simeon aldeles ingen forskel gør på jøder og hedninger, skønt der, hvad gudstjenesten og andre gerninger angik, var stor forskel. Men herpå lægger han ingen vægt. Han ser, at når man vil tale om synden og den evige død, så er der ingen forskel, så er jøderne lige så vel som hedningerne syndere, skyldige til den evige død. Her hjælper det dem slet ikke, at de er omskåret, at de kaldes Guds folk, at de har Guds lov, og holder dens forskrifter. Derved bliver de ikke frie for synden og døden. Skal de blive det, da må det ske ved denne frelser alene. Derfor slår han dem alle sammen under ét, og siger, at Gud har beredt og beskikket denne frelser for alle folkeslag, ligesom også forjættelsen, der lød til Abraham, siger, at i hans afkom skal alle jordens slægter velsignes. Men den, som siger "alle jordens slægter," eller (som Simeon her siger) "alle folk," han udelukker hverken jøder eller hedninger.

Skal nu alle slægter velsignes, så følger heraf, at alle slægter må have været under Guds vrede og forbandelse. For når denne frelse er beredt alle folk, så er det klart, at alle folk, når de ikke har denne frelser, må være uden hjælp og redning. Som ville Simeon sige: Jøder såvel som hedninger er fordømte syndere. Der er ingen forskel. Vil de blive salige, så må det ske ved denne frelser alene.

Så mærk dig nu disse ord vel, og tænk flittig efter, hvilken herlig trøst de indeholder. Hele vor anfægtelse, sorg og bekymring er jo den, at vi ikke kan benægte vor synd, og derfor frygter, at Gud, hvis vi dø i dag eller i morgen, vil handle med os efter vor fortjeneste, og fordømme os for vore synders skyld. For at han af idel nåde og gunst vil forlade os vore synder og gøre os salige, det vægrer man sig ved at tro. Men hvad siger sådanne tanker i grunden andet, end at han er en uvenlig Gud og grum dommer, som intet vil overse, men anvende og håndhæve loven i dens fulde strengthed? Således dømmes vore hjerter om Gud, er derfor ængstede, falder i fortvivlelse, og véd hverken råd eller hjælp til at kunne bestå for Guds dom.

Men hvad siger nu Simeon her? Han skildrer Gud ganske anderledes, end du tænker dig ham i dit hjerte. For var

det Guds mening at forstøde syndere, og ingen nåde at vise dem, hvorfor mon han da skulle have skænket os Kristus, til at være vor forløser? Men nu siger Simeon, at Gud har beredt en sådan frelser, som er indsat og forordnet til, at alle mennesker skal have gavn deraf og blive salige.

Derfor må det dog egentlig være Guds vilje og mening, som også Paulus siger i 1 Tim 2, 4, at alle mennesker skal blive hjulpet ved Kristus, vor frelser, ikke timeligt, men imod synden og døden. For heri trænger vi til denne frelser, som Gud har beredt for alle folk. Men hvorfor skulle man da være bange for en sådan Gud, eller skælte for ham, der gerne vil, at det skal gå os godt i al evighed, og som selv har beskikket og anordnet alt, hvad dertil hører?

At nogle, ja den største del, fordømmes, og ikke blive salige, det sker dog egentlig ikke, fordi Gud vil have det sådan, eller under mennesker sådan stor ulykke, men fordi de selv ikke holder sig til Guds nådige vilje og ikke ville modtage denne frelser, som Gud dog har beskikket dertil, at han skal hjælpe alle mennesker.

Hvis en rig mand i en by ville give alle tiggere nok, men nogle af dem ikke ville gå til ham og modtage pengene af ham, hvis skyld var det så, at sådanne tiggere vedblev at være tiggere, og ikke også blev rige? Dog egentlig ikke den rige mands, men deres egen. De var så dovne slyngler, at de ikke ville gå derhen, hvor de havde fået besked på.

Ligeså går det også med verden. Den fromme fader Simeon lyver ikke. Gud har udsendt denne frelser, for at alle folk skal have ham, blive hjulpet og blive salige ved ham.

Men nu er jøderne så fortvivlede, at de ikke vil have med ham at gøre, og paven, muslimerne og hedningerne heller ikke. Hvad skal man så gøre? Så må du gå hen og søge dig andre frelsere, og se, hvordan det vil gå dig. Gud vil ikke lave noget andet til dig. Vil du have hjælp, så modtag dette barn. Tror du, at Gud for hans skyld vil være dig nådig, forlade dig dine synder, og gøre dig salig, da skal du viselig blive salig. For han er en frelser fra synd og død. Men vil du ikke lade dig hjælpe, det vil sige, ikke modtage ham, så forbliv i fordømmelsen og i Guds vrede, og *tak ingen andre end dig selv* og din gruelige, hårdnakkede trods og vantro for det.

Fra Guds side mangler der altså intet. Han har beredt os denne frelser. Det viser jo, at han ikke er unådig og vil lade os gå fortabt uden hjælp. Ja hvad mere er, han har beredt frelsen for alle folk, for at enhver skal nyde godt af denne frelser, ikke blot Simeon, Maria, Peter og Paulus, men alle folk. *Ingen udelukket.* Enhver, som behøver hjælp imod synden og døden, skal finde den her. Det har Gud som en nådig fader anordnet.

Derfor, vogt dig, at du ikke selv udelukker dig ved din vantro og selv forkaster den hjælp, som Gud ikke blot har lovet dig, men også på det troligste har ydet dig, som Simeon her udtrykkelig siger. For at man ikke skal tænke, at han har en anden mening med disse ord, tilføjer han tydeligt, hvordan og hvortil Gud har beskikket denne frelser, idet han siger:

v32 Et lys til åbenbaring for hedninger og en herlighed for dit folk Israel.

Hermed er meningen tydelig nok tilkendegivet: Først, hvad det ord "alle folk" vil sige, nemlig jøder og hedninger; og dernæst, hvortil denne frelser er beskikket. Hedningerne ligger i dybt mulm og mørke; *for da de ikke har*

Guds ord, så kan de intet vide om Gud. Gud og Djævelen er dem ét og det samme; for de gruer lige så vel for Gud, som for Djævelen. Ja, de søger endog, som man ser, hellere hjælp hos Djævelen end hos Gud. Derfor er alle slags synder følgen, hvor Guds kundskab mangler, såsom afguder, gudsbespottelse og al slags ondskab og udyd. Således er hedningerne.

Nu beskikker Gud denne frelser også for hedningerne, som Simeons ord klart tilkendegiver. Men hvortil da? Mon for at lade dem ligge i dette mørke, og fordømme dem derfor? Nej, tiltro ikke Gud noget sådant. Derved gør du ham i højeste grad uret. Men dertil har han beskikket denne frelser, at han skal være et lys til at oplyse hedningerne, det vil sige, føre dem til Guds ord og Guds kundskab, og gøre dem salige. Dette skal nu Kristus gøre for disse store, fortvivlede syndere, hedningerne, ifølge Gud Faders forordning, som han vil have det.

Men så må det jo være en nådig Gud, hos hvem ingen unåde, ingen vrede, intet uvenligt hjerte, men idel gunst, nåde, kærlighed og venlighed findes. Som også den herre Kristus siger i Joh 3, 16: ”For således elskede Gud verden, at han gav sin enbårne søn, for at enhver, som tror på ham,

ikke skal fortabes, men have evigt liv.” Derfor kan vi ikke tilføje Gud nogen større forhånelse, end hvis vi ville tænke om ham, at fordi vi er syndere, så vil han også derfor være os fjendsk, og lade os fordærves i vore synder. Og dog føler vi, hvor dybt denne mistanke er rodfæstet i vore hjerter; for ellers ville vi bestemt være ved bedre mod, have et gladder hjerte, og ikke være så mismodige og forsagte.

Her ser vi atter, hvor flittigt den hellige Simeon har studeret profeterne. For denne kundskab har han ikke af sig selv; men ligesom han af Jakobs og Daniels profeti havde mærket, at tiden, da Kristus skulle komme, nu var kommet, og ligesom han af Abrahams profeti havde lært, at denne frelser skulle tilhøre alle folk og slægter på jorden, for at de skulle forløses fra forbandelsen, og hjælpes af synd og død, således har han også studeret profeten Esajas, og lært, at dette barn skulle blive et lys for hedningerne; for sådan siger Gud i Es 49, 6: ”Det er ikke nok, at du som min tjener skal genrejse Jakobs stammer og føre Israels overlevende hjem; derfor gør jeg dig til et lys for folkene, for at min frelse skal nå til jordens ende.” Dette ord må Simeon have studeret godt og tilegnet sig; for ellers ville han ikke så kyndigt have kunnet sammenfatte alt

dette i denne korte prædiken eller sang. Altså skal hedningerne modtage det lille Jesusbarn, for at han skal være deres lys, skænke dem evangeliet, og føre dem til Guds kundskab og den evige glæde. Dertil har Gud beskikket ham.

Jøderne vandrede derimod ikke i et så grueligt mørke, som hedningerne; for de havde Guds ord, og de kaldtes Guds folk. For dem lyser altså et herligt lys, som hedningerne ikke har. Hvad skal da nu Kristus gøre hos jøderne? Eller hvilken gerning har Gud beskikket ham at udføre hos dem? Han skal være dem en herlighed. For skønt Gud havde prydet dette folk med sit ord, med gudstjenesten og mange slags gaver, så hængte dog altid den fordærvelse ved dem, at de var underkastede synden og døden, og ikke selv kunne hjælpe sig ud deraf. Og denne skam og skade var langt større, end den ydre ære.

Derfor siger Simeon: Hidtil har jøderne haft en ære i verden frem for alle hedningerne; men kun en ringe ære sammenlignet med den fordærvelse, som endnu hviler på dem. Men nu skal de først ret komme til ære og værdighed, så at de ikke blot for en tid her på jorden, men til evig tid i Himlen skal være Guds folk på grund af denne frelser.

Det er netop også, hvad Esajas mener, når han siger, at Kristus skal oprejse Jakobs stammer og føre Israel hjem.

Dette er nu en skøn, herlig prædiken om Kristus, om hvad han skal udrette, og om at vi alle skal holde os til ham, og ved ham, som vor eneste frelser, blive salige, og at vi derfor i døden, i vor sidste stund og i alle slags ulykker og anfægtelser skal have fred og frimodige, glade hjerter.

Herom var det altså, man skulle prædike på denne festdag, fordi dette evangelium og den kære fader Simeon med sin profeti just hertil giver særdeles anledning. Men hvad sker? Paven har i dag meget andet at tage vare på. Først må han indvie voks og voksllys, som er en meget vigtig sag. For hvordan kunne vel nogen kristen dø, hvis ikke et brændende indviet lys blev holdt for ham? Og hvilken betænkelig sag var det ikke for de stakkels barselkvinder, om man forsømte at gøre et kors af disse indviede voksllys, og at klæbe det på væggen for dem? For ellers ville jo Djævelen fare herfra med dem. O I skændige, ugudelige papi-ster! I stedet for med den gamle Simeon at tage det lille Jesusbarn i jeres arme, og vise både de døende og barselkvinderne til ham, som deres eneste trøst, komme I her og

vil udrette hans høje værk med et voksllys, sigende, at det skal fordrive Djævelen og afværge den evige død!

For det andet gå de i procession og holde hver et tændt lys i hånden. Dette er endnu den dag i dag en såre herlig gudstjeneste i pavens kirker; og denne lysbæren skal betyde Josefs og Marias gang til templet med det lille barn. Men desuden har de endnu mange slags andre forklaringer om, hvad lysene skal betyde. Spørger du, hvorfra da denne skik og gudstjeneste har sin oprindelse, så svarer papisterne, at det har været en hedensk skik og brug, den første dag i februar at løbe omkring i byer og på landet med tændte lys; og at denne skik har pave Sergius forandret til en ret gudstjeneste. Men hvad synes du om denne pave og om alle papisterne, at de lærer af hedningerne, hvad slags gudstjeneste man skal holde i Kristi kirke?

Denne blindhed er idel løn som forskyldt, og kommer deraf, at man har ladet den herlige prædiken om Jesusbarnet ligge, og ikke brudt sig om den. Men derfor skal også vi med flid takke Gud for den nåde, at vi nu er forløst af sådan blindhed, og nu ser det skønne, salige lys hvorom Simeon her prædiker.

Vor kære fader i Himlen bevare i nåde dette lys for os;
han oplyse, trøste, glæde og saliggøre os dermed! Amen.

Fastelavns søndag

Luk 18, 31-43.

v31 Han tog de tolv til side og sagde til dem: »Se, vi går op til Jerusalem, og alt det, som er skrevet ved profeterne om Menneskesønnen, skal opfyldes: v32 Han skal overgives til hedningerne, og de skal håne ham, mishandle ham og spytte på ham; v33 de skal piske ham og slå ham ihjel, og på den tredje dag skal han opstå.« v34 Men de fattede ikke noget af dette; det var skjulte ord for dem, og de forstod ikke det, som blev sagt.

v35 Da Jesus nærmede sig Jeriko, sad der en blind mand ved vejen og tiggede. v36 Han hørte, at en skare kom forbi, og spurgte, hvad der var på færde. v37 De fortalte ham: »Det er Jesus fra Nazaret, som kommer forbi.« v38 Da råbte han: »Jesus, Davids søn, forbarm dig over mig!« v39 De, som gik foran, truede ad ham for at få ham til at tie stille; men han råbte bare endnu højere: »Davids søn, forbarm dig over mig!« v40 Og Jesus stod stille og befalede, at manden skulle føres hen til ham. Da han var kommet derhen, spurgte Jesus ham: v41 »Hvad vil du have, at jeg skal gøre for dig?« Han svarede: »Herre, at jeg må kunne se.« v42 Og Jesus sagde til ham: »Bliv seende, din tro har frelst dig.« v43 Straks kunne han se, og han fulgte ham og priste Gud. Og hele folket så det og lovpriste Gud.

Denne dags evangelium indeholder to stykker: Først den profeti, hvori Herren forudsiger de tolv apostle sin lidelse med de ord, som englens siden erindrer kvinderne om på påskedags morgen ved graven, Luk 24, 6-7, idet de sige: ”Husk, hvordan han talte til jer, mens han endnu var i Galilæa, og sagde, at Menneskesønnen skulle overgives i syndige menneskers hænder og korsfæstes og opstå på den tredje dag.” For den herre Jesus var, da han talte disse ord, på vejen fra Galilæa til Jerusalem, hvor han satte sit liv til og blev korsfæstet. Og dernæst hører vi her beretningen om hans undergerning med den blinde.

Om denne profeti siger evangelisten endog tre gange, at disciplene ikke forstod den. For de mente, han her talte usædvanlige ord, der havde en dybere betydning; derfor syntes de, at de hørte et fremmed, ubekendt tungemål, som de ikke kunne forstå et ord af. Og dette kom deraf, at de i deres hjerter tænkte som så: Denne mand gør så mange underfulde gerninger, han opvækker døde og gør de blinde seende. Vi ser altså, ja kan tage og føle på, at Gud er med ham. Derfor vil og må han også med tiden blive en stor herre. For Skriften siger jo om ham, at han skal have et herligt kongerige frem for alle konger og herrer på jorden;

og vi, hans tjenere, bliver da også fyrster og store herrer. For hvem skulle vel kunne tilføje en så mægtig mand skade, fordi han med et ord kan afhjælpe og fordrive døden og alle andre plager? Han kan jo, hvis han blot vil det, gøre alle hedningerne til sine undersåtter, og træde alle sine fjender under fødder.

Derfor tænkte de sig sagen således: Gud er så ganske med ham, at han ikke vil lade ham lide noget; og når hans ord alligevel lyder, som talte han om, at han skal lide og dø, da må dette viselig have en anden mening. Således var de kære apostles enfoldige tanker.

Hermed tilkendegiver evangelisten, at alle Guds gerninger har den natur, at når man taler om dem, før de er sket, så er de slet ikke til at begribe; men når de er sket, da forstår man dem, og ser dem. Således fortæller også Johannes flere gange, at Kristi disciple først bag efter har forstået, hvad Herren havde talt til dem.

Derfor hører Guds ord og troen nøje sammen. For når Gud taler, så kan han ikke tale anderledes, end om ting, som langt overgår al forstand, og som vi derfor naturligvis hverken kan fatte eller forstå, men alligevel skal tro på.

For har man blot først troen derpå, så skal man også erfare, at det er sandhed, og derefter tillige forstå det.

Således lærer, for at jeg skal nævne et eksempel, Guds ord os de dødes opstandelse. Dette forstår fornuften ikke. Derfor ser man, at de verdslige vise, og frem for alt de lærde, som alene sætter høj pris på den menneskelige fornufts visdom, og som også vil bedømme Guds ord efter den, spotter os og holder os for dårer, fordi vi lader os undervise af Guds ord, og tror, at der er et liv efter dette. Ligeså at Gud er blevet menneske, og er født til verden af en jomfru. Dette forstår fornuften heller ikke; derfor må det tros, indtil vi kommer der hen, hvor vi skal se det, og kan sige: Nu forstår jeg det. Ja nu ser jeg, at det, som jeg forhen har troet, er sandhed.

På samme måde at vi ved *vanddåben* skulle opnå Guds velbehag og nåde uden vor egen fortjeneste, og at vi ved *absolutionen* skulle modtage syndernes forladelse; også dette anser fornuften for en såre urimelig tale, og holder derfor de kristne, der tror dette, for vanvittige dårer. For den tænker: Skal Gud forsones, da hører dertil noget højere og bedre, nemlig gode gerninger, som ret kan gøre os

livet surt, og volde os smerte; hvorpå vi jo har pavens eksempel for vore øjne, idet han ved sin prædiken henviser folk til deres egen fortjeneste.

For fornuften kan ikke få i sit hoved, at den skal tro, at hvad der hører til vor salighed, alene skulle være skænket os ved dåben og troen på Kristus. Ordet synes den at være en ringe ting, og den ser jo, at dets forkynder kun er en stakkels, skrøbelig synder. Derfor finder fornuften det latterligt, at et menneske skulle bygge sin timelige og evige velfærd på et sådant ord. For om man end prædiker mennesker Guds ord aldrig så klart og tydeligt, så vil fornuften dog ikke modtage det, eller tro derpå. Derfor må det kære evangelium have og beholde det navn for verden, at det er et kætteri og en Djævelens lære, hvormed man forfører folk, og underviser dem om, at de intet godt skal gøre. Anderledes kan fornuften ikke dømme.

Så lær derfor I, enfoldigt at tro på Guds ord, og sig i jeres hjerter: Velan, kan jeg end ikke tage og føle på, at det er således, så hører jeg dog, at Gud siger det. Men han er så mægtig, at han godt kan gøre det til sandhed, og, selv om jeg ikke forstår det nu, lade mig se og begribe det i sin tid, hisset i det kommende liv.

Sådant lærer man også af andre eksempler i Skriften. Allerede før David angriber Goliat, tror han, at han skal overvinde ham og dræbe kæmpen, som man ser af hans ord til Saul i 1 Sam 17, 37: ”Herren, som reddede mig fra løver og bjørne, vil også redde mig fra denne filister.” Ligeledes i v. 36: ”Nu skal det gå denne uomskårne filister på samme måde, for han har hånet den levende Guds slagrækker.” Ligeledes siger han til Goliat i v. 46: ”I dag vil Herren give dig i min magt. Jeg slår dig ihjel og skiller dit hoved fra kroppen.” Disse ord hørte de alle af Davids mund, men de holdt det kun for løgn og idel dårskab. Og til visse: Hvis det kun havde været Davids, og ikke Guds ord, da havde de heller ikke været andet. Men de er Guds ord, og David tror derpå, før han endnu har erfaret opfyldelsen. Derfor gik det også, som han troede; og der ligger her slet ingen magt på, at de andre fandt, det var en sjov tale, og ikke kunne tro, at det skulle ske således, og blive sandhed.

Før fornuften var det utroligt, at David, der sammenlignet med Goliat kun syntes at være en ringe person, skulle nedlægge og fælde en så stor kæmpe med en sten. Men David tror det, og gør det; og da kunne man se, ja

tage og føle på, at det var sandhed og ikke løgn; men forhen, mens det ord, ”I dag vil Herren give dig i min magt,” endnu kun var et ord, da gjaldt det for den største løgn, og en umulig ting. For fornuften gør sin beregning således: David er kun en dreng, en fårehyrde, som ikke har været i nogen krig, og som går til værket ganske uden rustning, alene med en stav og en slynge, som ville han jage en hund fra sig, hvilket også Goliat hånlige forekaster ham, idet han siger: ”Tror du, jeg er en hund, siden du kommer mod mig med din stav?” Hvorimod kæmpen kommer i sit harnisk og med et stort spyd. Er det nu ikke en ulige rustning og ulige soldater, og et latterligt syn, at den lille, unge hyrde, David, her skal udføre, hvad ingen mand i den ganske lejr tør driste sig til? Nuvel! Dette ser David ikke på; men han tror, at Gud vil hjælpe ham, og straffe gudsbespottelsen på hans fjende; og således sker det også.

Således går det helt igennem, og til alle tider. Guds ord og gerninger holder man altid for umulige ting, før det sker; men alligevel sker det, og går over al forventning let og ligefremt til, når det sættes i værk. Før det sættes i værk skal man derimod hverken vide eller begribe det, men kun

tro det i al enfoldighed. For hvordan synden bliver aftvættet ved dåben, og hvordan vi på den yderste dag skal opstå fra de døde, er noget, som fornuften aldrig lærer at forstå, især da man ser så mange hellige mennesker opædes af rovfugle og sønderrives af hunde og ulve; også at nogle blive brændt til aske, og asken kastet i rindende vand, således som papisterne på kirkemødet i Konstanz gjorde mod den hellige Johan Huss. Her tænker fornuften: hvor skulle Herren vor Gud vel nu finde dette legeme igen? Velan! Svarer Gud, jeg siger det; og da det er mit ord, så må det også synes dig ikke blot utroligt, men umuligt. Men tror du det, så skal det blive sandt; for jeg er almægtig, og kan af intet gøre alle ting.

Hvad var vi vel selv for hundrede år siden? Da var vi ligeså lidt til, som det barn, der skal fødes tyve, tredive eller fyrre år efter vor levetid. Men da nu Gud forstår den kunst, at gøre alle ting af intet, så vil han jo også igen kunne gøre noget af det, som forhen har været til. Derfor skal man ikke se på, om en ting synes os mulig, men man skal sige: Gud har sagt det; derfor vil det også ske, om det end ellers var ganske umuligt. For uagtet jeg hverken kan

se eller begribe det, så er han dog den herre, som kan gøre umulige ting mulige, og alt af intet.

Derfor er det nogle over al beskrivelse tåbelige mennesker, som vil måle Herren vor Guds ord og gerninger efter deres egen fornuft. Fordi jeg ikke kan gøre en død levende, skal derfor Gud heller ikke kunne det? *Så vogt da enhver sig vel for at beregne Guds ord og magt efter sit eget sind og sine egne evner*; for skulle vor fornuft forstå og begribe alt, så havde Gud måttet tie ganske stille. Men da han taler, så er dette et tegn på, at vor fornuft ikke skal forstå og indse alle ting, og at *Guds ord, som erfaringen viser, er over og imod al forstand*.

Jeg tilsiger dig dine synders forladelse, og absolverer eller afløser dig efter Kristi befaling; og når du hører det, og er afløst fra dine synder, så ser du alligevel ikke, at Gud og hans engle tilsmile dig; for din fornuft véd intet af denne glæde, hvorom dog vor herre Kristus siger: ”Guds engle i Himlen glæder sig over én synder, som omvender sig;” Luk 15, 10.

Ligeså har du også, når du er døbt, samme hud og kød efter dåben, som du havde før dåben. Men skal derfor både dåben og absolutionen intet være og intet gælde? O nej!

Så lær derfor at sige: Gud har døbt mig, Gud har ved sit ord afløst mig og tilsagt mig syndernes forladelse. Derfor tror jeg fast og urokkeligt, skønt jeg ikke ser og begriber det, at Gud har taget mig til nåde og kalder mig sit barn, at min herre Kristus kalder mig sin broder, og at de kære engle har en stor og hjertelig glæde over mig. Dette (siger jeg,) tror jeg, og har aldeles ingen tvivl derom. Vil paven ikke tro det, så har det intet at betyde. Jeg vil ligefuldt tro det; for Gud kan ikke lyve for mig i sit ord.

Denne kunst havde disciplene dengang endnu ikke lært; for ellers ville de vel ikke så længe have gjort indvendinger derimod, eller undret sig over hans tale, men slet og ret tænkt: Ligesom han siger, sådan skal det også gå; det må nu ske, når og som det vil; for denne mand kan ikke lyve. Men den blinde, om hvem evangelisten taler, forstår denne kunst såre vel. Hans øjne er stokblinde, så han end ikke ser det allermindste med dem; men så snart ordet lyder: ”Bliv seende,” så tror han det; og derfor sker det ham også, som han tror. Dette ord, mens det endnu var alene, taler om en ting, som ikke endnu er til; for den blindes øjne er endnu tillukkede; men da han tror ordet, så følger gerningen straks efter, ligesom han har troet. Ligeså

burde også disciplene have gjort. Skønt de ikke indså muligheden, så burde de alligevel have troet derpå, da de jo havde hans ord. For til ordet hører intet andet end troen.

Det første, vi skal lære af denne dags evangelium, er altså, at vi skal tro Guds ord af hele hjertet, med fuldkommen hengivelse, og uden at vakle. En sådan tro véd paven intet om, og lærer heller ikke andre at tro således. Men I skal vide og lære, at det er at have et kristent hjerte, når man ikke blot hører Guds ord om syndernes forladelse, men også fuldt og fast tror det, og ikke tvivler derpå, selv om man hverken kan se eller begribe det. For dette skal nok komme bag efter; har vi blot troet fuldt og fast, så skal erfaringen nok indfinde sig, så vi kan sige: Godt, at jeg har troet! Hvorimod de andre, såsom papisterne, tyrkerne og jøderne, der ikke har troet, vil komme til at stå og råbe: Ve os, at vi ikke har troet! Men hvem havde også kunnet tænke dette? Således skal de dog til sidst nødes til at tro det, men da skal troen være forgæves, og ikke kunne hjælpe dem, fordi de har tøvet for længe.

Det første er altså, at vi ikke må forarges på Guds ord, om det end klinger aldeles vidunderligt, ja selvmodsiggende og umuligt, men at vi skal bygge fast på det; for har

Gud sagt det, så skal og må det også ske. Derfor skal *ingen spørge, om sådant også kan være muligt, men alene se på, om Gud har sagt det*. Har Gud sagt det, så er han også både så sanddru og så almægtig, at han vil og kan gøre det. Derfor skal man tro det; men den som ikke vil tro det, bespøtter Gud i højeste grad. For sådan synd skal vi med flid vogte os, så vi ikke tvivler på Guds ord, det lyde nu så ubegribeligt, som det nogen sinde kan. For hvad Gud siger, det skal viselig befindes at være sandhed. *Således har vi Guds ord i dåben, i nadveren, i absolutionen og i prædikenen. Her taler Gud selv til os, og siger os selv fri fra synden*. Dette skal vi tro, holde for sandhed, og på ingen måde tvivle på.

I det andet stykke, det om den blinde, lærer evangelisten os *en såre god tiggerkunst*, nemlig at man skal være påtrængende mod Gud, og hverken undse sig ved at bede, eller høre op dermed, men stedse og altid blive ved. For den, som er tilbageholdende, han er snart afvist, og duer ikke til at tigge. Nej, her må man sætte blufærdigheden til side, og tænke, at Herren vor Gud vil have det således, at han vil, vi skal være påtrængende og utrættelige i vore bønner. For han har nu engang lyst til, og sætter sin ære i,

at give meget; og derfor er det ham velbehageligt, at vi venter os meget af ham, og beder ham derom; ligesom vi da også selv højlig trænger dertil. Derfor, ligeså kært det er ham, at vi beder, ligeså kært skal det også være os, at komme til ham med vore bønner. For den som vil opsætte det, indtil han bliver værdig til, at Gud skal give ham noget, han vil vistnok aldrig nå så vidt, at han beder Gud om noget.

Derfor er det bedst, at man her lægger al sin tilbageholdenhed til side, straks lukker munden op, og siger: Herre! Her er jeg kommet i en stor sjæls og legemes nød og fare, og trænger derfor til hjælp og trøst; og den vil du jo ikke nægte mig, men viselig efter dit nådige tilsagn lade mig overgå. De tiggere, som løber om på gader og stræder, forstår denne kunst til gavns, og har den også ofte behov; men folk ser det ikke gerne, kan ikke lide deres påtrængenhed, og viser sådanne tiggere fra sig med onde ord. *Derimod ser Herren vor Gud gerne, at sådanne påtrængende tiggere kommer til ham, trøstig bliver ved med deres bønner, og ikke vil lade sig afvise.* Som vi jo ser et eksempel på i denne blinde, der gerne vil have seende øjne, og

derfor, da han hører skaren drage forbi, og på sit spørgsmål, hvad det er, hører tale om Jesus, straks begynder at råbe: ”Jesus, du Davids søn, forbarm dig over mig!” Og derefter, da de, der gå foran, truer ad ham, at han skal tie, ikke bryder sig om advarslen; men jo mere de forbyder ham det, des frimodigere råber han.

Dette er nu ret en beder af den slags, som Herren vor Gud gerne vil have dem. Derfor skal vi give vel agt på dette eksempel, og på samme måde selv træde frem for denne samme herre Kristus, råbe til ham, og bede: Ak herre! Jeg er en stakkels synder. Giv dog, at også dit rige må komme til mig. Forlad mig mine synder. Hjælp mig her. Hjælp mig der! Den, der bønfalder Gud på denne måde, og uden at undse sig bliver ved dermed, han gør ret heri; for Herren vor Gud ser det gerne. Han er ikke så hastig til at fortørnes over en tiggers bønner, som vi mennesker. Os kan man snart gøre kede, trætte og ærgerlige ved dette, men han anser det som en stor ære, der vises ham, når vi holder ham for en mild herre, og ikke slipper ham, men siger: Herre, det er jo din ære, som bliver prist, idet jeg anråber dig om nåde. For du har jo selv befalet, at vi således skal påkalde dig; og du vil jo æres af os derved, at

vi beder dig om gode gaver; ligesom du jo også har lovet og tilsagt os bønghørelse. Derfor, kære herre, se ikke på min uværdighed, men på at jeg er nødlidende, og trænger til din hjælp, du som er alle synderes rette og eneste hjælper i nøden. Det sker jo dig til ære, at jeg påkalder dig; og du ser jo, at jeg ikke kan undvære din hjælp.

En sådan bedende, som stadig holder ud, og ikke lader sig afskrække fra at påkalde Gud, hans bøn har Gud velbehag i. Som vi også her ser af den blindes eksempel: for så snart han begynder at bede, straks kalder Herren ham hen til sig, og enhver må vige til side for ham. Og han, den blinde, skammer sig heller ikke ved at træde frem for ham, lader sig hverken afholde derfra af sin egen uværdighed eller af de andres trusler. Og nu spørger Herren ham straks: Hvad vil du, at jeg skal gøre? (For at man skal se, hvor rundhåndet den herre Kristus er). Som ville han sige: Bed om, hvad du selv vil, og du skal få det. Og den blinde betænker sig ikke længe, men siger: ”Herre, jeg beder om, at jeg må blive seende.” Da svarer Herren: ”Ja, du skal se.” Dette kan dog sandelig kaldes, at bede frimodigt, men at bønghøre såre nådigt. Dette skal vi lære at gøre den blinde efter, og, ligesom ham, lade vor bøn fare os ud af munden,

fortælle Kristus vor nød, og fuldt og fast tro på, at han vil høre vor bøn og opfylde den.

I pavedømmet har vi selv foragtet vore egne bønner og tænkt: Hvis andre ikke bede for os, så får vi intet. Dog således må en kristen på ingen måde gøre. Men så snart nøden melder sig, så gå straks ind i dit lønkammer, kast dig på knæ og sig: Herre, her kommer jeg; i denne nød trænger jeg til hjælp, skønt jeg ikke er hjælp værd. Men du, herre, har jo sagt: ”Råb til mig på nødens dag, så vil jeg udfri dig, og du skal ære mig.” (Sl 50, 15). Derfor beder jeg dig nu, at du vil se til min store nød og jammer, og hjælpe mig ud af den for din æres skyld.

Så lær derfor at bede ret frimodigt, og tvivl ikke på, at Gud for Kristi skyld vil give dig, hvad der er godt og gavnligt for dig. For den forjættelse står fast og er klar og tydelig: ”Hvad I end beder om i mit navn, det vil jeg gøre,” Joh 14, 13. Og se dernæst til, at du ikke bliver træt, men holder ud i bønnen; for jo mere du gør dette, des kærere er det Gud. Han trættes aldrig af din påtrængenhed. Ja din bøn kan endog blive så stærk og alvorlig, at han i samme stund gav dig, hvad du begærede af ham, og hvad han ellers enten slet ikke ville gøre, eller endnu tøve længe med; men

nu bønner han dig og hjælper dig for din angstfulde og alvorlige bønns skyld. Som jeg også håber, at den yderste dag ikke længe skal udeblive, men for de kristnes angstfulde bønners skyld skal komme, før vi selv havde kunnet tænke det.

Eller som Herren siger i Luk 18, 1-8, i lignelsen om enken, der ikke ville holde op med at råbe, før dommeren, der dog hverken brød sig om Gud eller mennesker, sagde: ”Jeg vil hjælpe denne enke til hendes ret, fordi hun volder mig besvær; ellers ender det vel med, at hun kommer og slår mig i ansigtet.” Og Kristus tilføjer: ”Skulle Gud så ikke skaffe sine udvalgte deres ret, når de råber til ham dag og nat? Lader han dem vente? Jeg siger jer: Han vil skaffe dem ret, og det snart.” Som ville han sige: Bønnen gør, at Gud skynder sig, hvor han ellers ikke ville have hastet således.

Derfor tjener den stædighed, hvormed vi holde ud i bønnen, os kristne dertil, at vi des før opnår, hvad vi ellers ville komme til at vente længere efter, eller som endog ellers ganske var udeblevet. Og således skal da dette eksempel lære os, i vore bønner at være ret frimodige tiggere, ret at være påtrængende og ikke lade os trætte, men sige:

Herre, det er jo sandt, at jeg er en stakkes uværdig synder; dette véd jeg godt, så vel som at jeg har fortjent denne og endnu langt større straf og plage på grund af al min store og svære ulydighed. Men just fordi jeg er så fuld af synd og elendighed kommer jeg til dig, for i kraft af dit bud og dit tilsagn at anråbe dig, at du dog vil være mig nådig, forlade mig mine synder, hjælpe mig i denne nød og fare, regere mig ved din Helligånd, give mig hvad der er mig godt og saligt, bevare mig fra det onde, ligeledes hjælpe din kirke, og holde os fast ved dit ord. For her skal der ikke disputeres om, hvor from jeg er; men dette ene er nok, at jeg er i nød og trang, og at du gerne vil give mig, hvad der tjener til min timelige og evige velfærd.

Beder du således, og holder du stadig ud i sådan bøn, da skal Herren viselig sige til dig ligesom til den blinde: ”Hvad vil du, at jeg skal gøre? Bliv seende! Din tro haver frelst dig.” For at bede uden at tro er at spotte Herren vor Gud. Men troen støtter sig kun derpå, at Gud for Kristi, Guds søns skyld vil være os nådig, bønføre, beskærme, frelse os, og gøre os salige. Dertil hjælpe vor kære herre og frelser, Jesus Kristus, os alle! Amen.

Første søndag i fasten

Matt 4, 1-11.

v1 Så blev Jesus af Ånden ført ud i ørkenen for at fristes af Djævelen. v2 Og da han havde fastet i fyrrer dage og fyrrer nætter, led han til sidst sult. v3 Og fristeren kom og sagde til ham: »Hvis du er Guds søn, så sig, at stenene her skal blive til brød.« v4 Men han svarede: »Der står skrevet: ›Mennesket skal ikke leve af brød alene, men af hvert ord, der udgår af Guds mund.‹ « v5 Da tog Djævelen ham med til den hellige by, stillede ham på templets tinde v6 og sagde til ham: »Hvis du er Guds søn, så styrt dig ned. For der står skrevet:

*Han vil give sine engle befaling,
og de skal bære dig på hænder,
så du ikke støder din fod på nogen sten.«*

v7 Jesus sagde til ham: »Der står også skrevet: ›Du må ikke udæske Herren din Gud.‹ « v8 Igen tog Djævelen ham med sig, denne gang til et meget højt bjerg, og viste ham alle verdens riger og deres herlighed v9 og sagde til ham: »Alt dette vil jeg give dig, hvis du vil kaste dig ned og tilbede mig.« v10 Da svarede Jesus ham: »Vig bort, Satan! For der står skrevet: ›Du skal tilbede Herren din Gud og tjene ham alene.‹ « v11 Da forlod Djævelen ham, og se, der kom engle og sørgede for ham.

I dette evangelium hører I, hvordan den herre Jesus efter sin dåb blev fristet på tre måder, efter at han havde været

fyrre dage og fyrre nætter i ørkenen og intet havde spist. Eller som Lukas taler derom, Luk 4, 2, da har disse fristelser været i alle fyrre dage, så at han har været fristet med hver enkelt af dem i nogle dage, og det måske ikke i den tidsfølge, hvorom Matthæus her taler.

Men dette er nu et såre dybt evangelium, især når man vil anvende det på hele kristenheden, som ligeledes bliver fristet med hungersnød, forfølgelse, kætteri og endelig også med denne verdens rige, således som al historie klart lærer enhver, der giver agt derpå. For denne gang vil vi dog ikke handle det så dybt, men forblive ved den almindelige lære. Og da for det første tage vor kære herre Kristi eksempel for os, af hvilket vi ser, at enhver kristen, så snart han er døbt, bliver *optaget i den hær, som strider imod den lede Djævel*, der uafslædig vælter sig ind på ham og forfølger ham, så længe han lever.

Hvis nu denne giftige fjende ved sine anfægtelser ikke kan bringe det så vidt, at han kan få de kristne til at falde, og derved få magt over dem, så gør han mod dem, ligesom han har gjort mod Kristus, så søger han lejlighed til at korsfæste og dræbe dem. Denne fare er enhver kristen udsat for; for man kan jo godt regne sig til, at når han ikke

engang forskåner den herre Kristus selv, men træder så dristigt i kamp mod ham, så vil han endnu langt mindre forskåne os, fordi han jo véd, at vi er meget svagere og værgeløse.

Derfor må vi være forberedte på denne fare, og her lære af den herre Kristus, hvordan også vi skal møde samme fjende, så han må vige fra os. *Dette sker alene ved troen på Gud og hans ord.* Den, der har denne rustning og bruger den ret, han skal nok stå sig imod Djævelen. Den, der ikke har den, eller ikke bruger den på den rette måde, står hverken til at råde eller hjælpe imod denne giftige fjende. Derfor skal enhver kristen flittigt høre prædiken, at han må høre og holde sig til Guds ord, lære det med flid, og øve sig i troen derpå. Desuden også uafsladelig påkalde Gud med den alvorlige bøn, at han vil lade sit rige komme til os, ikke lade os falde i fristelse, men i nåde bevare os fra alt det onde.

Men nu står her: ”Jesus blev af Ånden ført ud i ørkenen.” Det vil sige: Helligånden kaldte ham ud i ørkenen. Dette har evangelisten især villet meddele os, at man skal vogte sig for selvopfundne andagt; fordi end ikke den herre Kristus efter eget råd og ønske gik ud i ørkenen, og

kæmpede med Djævelen, således som så mange gør, der foretager sig mange slags ting, uden Guds ord og befaling, af egen tilskyndelse. Men dette bør på ingen måde være sådan. Ingen skal derfor begynde på dette eller løbe nogetsteds hen for dermed at tjene Gud, med mindre han véd med vished, at Gud har befalet ham det enten ved sit ord, eller ved mennesker, som efter Guds udtrykkelige befaling i Guds sted har magt over os. For den, der foretager sig sligt uden sådan kaldelse, således som munkene og nonnerne, når de løber i kloster, tjener ikke alene ikke Gud dermed, men handler endog lige imod den lydighed, man er Gud skyldig.

Derfor skal man vel mærke sig dette Kristi eksempel, og mindes, at han ikke af sig selv gik ud i ørkenen, men at Helligånden bød ham det; samt at vi skal gøre ligeså, og intet foretage os af selvopfundne andagt, så vi i alle ting kan rose os af, at gøre alt af lydighed mod Guds ord og befaling. Men den lære har I da allerede ofte tidligere hørt, at man skal se særdeles nøje til, og forvise sig, om Gud også virkelig har befalet os det, og at man ikke skal begynde på noget, som går uden for Guds ord.

Hvad de almindelige opgaver og kærlighedsgemningerne angår, da behøves her intet nyt bud; for alt dette er allerede befalet os i De Ti Bud. Deri byder Herren vor Gud enhver af os, at vi skal høre Guds ord, elske Gud, påkalde Gud, være fader og moder lydige, ingen dræbe, fly utugt, men ikke fly ægtstanden, osv. Alt sådant sker ifølge Guds indstiftelser og befaling; og derfor har man heri ikke nødvendig at spørge Helligånden og vente på en særlig kaldelse for dig eller mig til at indgå ægteskab, at være fader eller moder lydige, osv. Men om at begynde på en særlig levevis, at gå i kloster og at ville tjene Gud dermed, ligeledes så længe fasten varer intet kød, smør eller æg at spise, og intet halleluja at synge, derom har vi hverken Guds befaling eller Guds ord; og derfor er dette ingen gudstjeneste for Gud.

Nu ville vi betragte fristelserne den ene efter den anden.

Den første er den, at Djævelen, da han ser, at den herre Jesus hungrer, siger til ham: ”Hvis du er Guds søn, så sig, at stenene her skal blive til brød.” Dette synes nu ikke at være nogen så hård anfægtelse; for vi tænker som så: hvad skulle vel dette kunne have skadet Kristus. Han havde jo

let kunnet gøre sten til brød? Har han da ikke gjort det, som er endnu mere og større? Men han vil ligefuldt ikke gøre det. For han kender og forstår meget klart Djævelen og det sprog, som han taler. Han ser godt, at Djævelen ikke tragter efter at få ham til at gøre en undergerning, men at han, som den herre Kristi svar klart nok viser, gerne ville fratage ham troen og tilliden til Guds barmhjertighed, og i dets sted indskyde ham den tanke i hjerte og sind: Gud har forglemt dig, han vil ikke mere tage sig af dig, han vil lade dig dø af sult, og under dig ikke et stykke brød. Derfor svarer Herren ham: Nej, du Djævel: ”Mennesket lever ikke alene af brød, men af hvert ord, som udgår af Guds mund.”

Djævelens indskydelse er altså denne, at den herre Kristus alene skal tænke på brødet, og at han ikke skal agte mere på Guds ord, end på at få brød. Denne fristelse er endnu i fuld gang den dag i dag, idet Djævelen indskyder folk den tanke: Er du Guds barn, så kan jo Gud heller ikke vredes på dig. Skrab derfor kun trøstig sammen, vær gni-eragtig, befat dig kun så meget du kan med åger og verdslig vinding, det hindrer alt sammen intet, du kan nu engang

ikke synde. For ville Gud ikke unde dig brødet og dit ophold, så måtte han jo være en slet Gud og en ubarmhjertig fader.

Med deslige tanker gør Djævelen så vel købstadsfolk som bønder til nogle slemme hyklere, der fremturer i deres gerrighed og have syge, og dog holder for, at Gud vil ikke vredes herover, da det jo kun er dem om det daglige brød og deres næringsvej at gøre. Jeg må jo dog, sådan tænker enhver, sørge for kone og børn, og skaffe nok til dem. Se således bruger Djævelen Guds ord til et skalkeskjul for synden, sigende: "Du er jo et Guds barn." Som ville han sige: Du kan jo ikke synde, ikke gøre uret: ganske som man ser over alt i verden, hvor ingen gør sig en samvittighed af, at bryde sig såre lidt om Guds ord, men alene at tænke på brødet og sit gode udkomme.

Derfor er denne fristelse endnu bestandig i fuld gang; endnu stedse gør djævelen Guds ord til en ringe ting, og driver og tilskynder folk til, ikke at trachte så meget efter ordet, som efter brødet. Her må man altså lære at værges sig mod sådan anfægtelse, og sige: Du Djævel ville gerne trække mig bort fra ordet, men det skal ikke lykkes dig. Nej, hellere end at jeg skulle mangle Guds ord, ville jeg

mangle brødet, og dø af sult. For det er bedre, at legemet fordærves, end at det skulle blive opholdt ved spise, men sjælen dø den evige død og være evig fortabt.

Til sådanne tanker lader Djævelen os ikke gerne komme, og lægger sig derfor i vejen for os med sine anfægtelser, idet han arbejder på, at vi kun skal se på, her at have fuldt op, men foragte Guds ord, og tænke: Det har ingen nød; Gud er jo vor fader; skulle han ikke unde os brødet og vort gode udkomme?

Den, der nu vil bevares i sådan anfægtelse, han lære her af Kristus, at et menneske har to slags brød. Det første og bedste brød kommer fra Himlen, og er Guds ord. Det andet og ringere er det timelige brød, som vokser her på jorden. Når jeg nu har det første og bedste brød, nemlig himmelbrødet, og ikke lader mig drage bort derfra, så skal heller ikke det timelige brød mangle eller udeblive, så længe jeg skal leve her på jorden; for før dette ville ske, skulle stenene blive til brød.

Men de andre, som lader det himmelske brød fare, og alene bekymrer sig om det timelige brød, de lægger sig hen og dør, når de er mætte og har fuldt op. For de kan ikke fortære det alt sammen, men må lade det blive tilbage

her, for hisset evig at dø af sult. Men således skal det ikke være. Derfor, om Djævelen end frister dig ved forfølgelse, mangel, sult og sorg, så skik dig deri, og fast med Kristus, fordi Ånden driver dig dertil, og slip ikke tilliden til Guds nåde. Da skal de kære engle snart komme og tjene dig, og dække bord for dig, ligesom evangelisten her i beretningens slutning siger om den herre Kristus.

Dette er nu det første stykke, nemlig at man af denne Jesu første fristelse skal lære, hvor højt man skal holde Guds ord i ære, hvor fast man skal tro derpå, og at man slet ikke skal lade nogen som helst mangel og ulykke bevæge sig til den slutning, at Gud ikke er os nådig, at han ikke vil hjælpe os, at han har glemt os. Mod denne anfægtelse kan intet andet trøste os, end Guds ord. For ordet er et sådant brød og en sådan føde, at den, der spiser af det brød (det vil sige, den, der tror ordet), skal leve til evig tid. Bemærk det vel. Det timelige brød derimod, som dog alverden skraber sammen på, det varer kun til afskedstimen kommer: og så er det ude dermed, så må man derefter dø sultedøden i al evighed, hvis man ikke ved troen har forsynet sig med Guds ord som med sin evige spise.

Den anden fristelse er den: at Djævelen tager den herre Kristus med sig til den hellige by, sætter ham på templets tinding, og siger, han skal kaste sig selv ned. Der skal intet ondt overgå ham, for han er jo Guds søn; og hellere skulle alle englene træde til og tjene ham, end at de skulle lade ham støde sig på nogen sten. Dette er en svær åndelig trosanfægtelse, men her bliver troen fristet i modsat retning. For når Djævelen ikke kan bringe det så vidt, at vi slipper troen på Gud, så prøver han, om han da ikke på den anden side kan gøre os *forvovne, hovmodige og alt for dristige*. Som ville Djævelen sige: Vil du disputere med mig om Guds ord, da kan jeg det også. Her har du Guds ord: Han skal give sine engle befaling om dig, de må bygge dig en trappe, og skal bære dig på hænderne. Nu så spring da ned, og lad os se, om du også tror dette Guds tilsagn.

Her må man nu forstå og betragte Kristus som et menneske, der ganske har skjult sin guddom i sin mennesketilværelse. Ligesom han senere hænger på korset ganske som et menneske, der i stor svaghed klager sig og råber om hjælp og frelse. Således står han også her, i svaghed og ganske som et menneske. Derfor mener Djævelen, at han

skal få ham bragt så vidt, at han frister Gud med et unødvendigt mirakel, og anfører derfor Salme 91, men udelader dog det vigtigste stykke deraf, nemlig: ”på alle dine veje.” ”Han vil give sine engle befaling om at beskytte dig *på alle dine veje.*” (Sl 91, 11). Med dette skriftord vil bedrageren bringe den herre Kristus til at se bort fra, hvad der var ham befalet, og *føre ham ind på en vej, hvorom han ingen befaling havde modtaget.* For Kristus er her i ørkenen, ikke for at han skal gøre mirakler, men for at han skal lide, som et tålmodigt, lidende menneske. Den vej, som således var ham beskikket af Gud, vil Djævelen nu føre ham bort fra, og lokke ham til at gøre et unødvendigt mirakel. Men Kristus gendriver ham, og siger: ”Der står også skrevet: Du må ikke provokere Herren din Gud.” (5 Mos 6, 16). Da her er stiger og trapper, så er det unødvendigt, at jeg styrter mig ned. Og da jeg nu uden fare kan stige ned på denne måde, så var det uret, om jeg uden nødvendighed og uden Guds befaling ville udsætte mig for sådan fare.

Det er også en nyttig og nødvendig lære, at det kaldes at friste eller provokere Gud, når nogen afviger fra den af Gud beskikkede tingenes orden, og, uden at have Guds ord

eller befaling derom, foretager sig noget nyt og herfra afvigende, således som munkene og nonnerne gør. For der farer de til, og begynder et særligt liv efter deres egen selvgjorte andagts indskydelser, og siger så, at Kristus har befalet dem dette med det ord: ”Forlad alle ting, og følg mig.” (Matt 10, 21). Her er altså ikke blot fornuft, men også selve Skriften. Ja her ser du, at *Djævelen også kan anføre Skriften*, og bedrage folk med den. Men fejlen er, at han *ikke anfører dens ord fuldstændigt*, men kun tager så meget deraf, som tjener hans sag, hvorimod han udelader og fortier, hvad han ikke kan bruge hertil.

Gendøberne gør ligeså. De anfører såre mange Skriftsteder om, at man ikke skal forlade sig på nogen skabning, eller sætte sin tillid dertil; og derpå siger de: Dåben er også en skabning; for den er jo ikke andet end vand: Derfor skal man ikke sætte lid til dåben, eller forlade sig på den. De vil ikke tro på Guds nåde i dåben, men vil tage derpå med hænderne. På skriftsteder mangler de ikke. Hvad de mangler, er at de ikke anfører Skriften rigtigt. For havde vi ikke Guds ord, og lød det ikke således: ”Uden nogen bliver født på ny af vand og Ånd, kan han ikke se Guds rige;” Joh 3, 3, så var det uret, at søge Guds nåde i dåben eller vandet.

Men nu står Guds ord fast: ”Den, der tror og bliver døbt, skal frelses;” Mark 16, 16. *For troen og dåben, ordet og vandet skal være sammen.* Men dette ville disse forblindede folk ikke se.

Ligeså siger også Kristus Djævelen imod, og svarer: Ja når jeg går på mine veje, som Gud har befalet mig at gå på, så véd jeg, at englene er med mig, og må vogte på mig, og bevare mig. Således også når et barn vandrer i sin barnlige lydighed, og når fader og moder, medhjælpere vandrer i deres kald og pligt, og et uheld tilstøder dem, da vil Gud også der hjælpe og redde ved sine engle. Men går de uden for vejen, så skal englene ikke være der; og da kan Djævelen, hvad øjeblik det skal være, brække halsen på dem; som han også ofte ifølge Guds tilskikkelse gør. Herved sker dem ikke andet, end deres ret; for de skal ikke gøre sig sådanne nye veje, da dette er at friste Gud.

Dette er nu en anfægtelse, som ingen forstår, der ikke selv har forsøgt det. For når den første driver folk til fortvivlelse, så driver denne dem derimod til formastelig forvovenhed og til gerninger, hvorom man hverken har Guds ords eller befaling. *Heri skal en kristen gå middeelvejen, så at han hverken fortvivler eller indlader sig på dumdristige*

gerninger, men i al enfoldighed forbliver ved Guds ord, og holder fast ved den rette tro og tillid. Da skal de kære engle være hos os, men ellers ikke.

Den tredje fristelse er kun menneskelige traditioner af groveste slags, idet Djævelen her ved løfter om ære og magt drister sig til at lokke os til afguderi og frafald fra Guds ord. Hertil hjælper den omstændighed overordentlig meget, at den ydre hellighed forekommer fornuften at have et så herligt skin, og glimrer langt skønnere, end al sand lydighed mod Guds ord. For paven holder ikke et i fromhed ført ægteskab for et helligt liv, heller ikke at man opføder og optugter børn, eller at man i det huslige liv viser grundighed, lydighed og troskab. Derimod anser han det for en stor og hellig ting, når en går hen og ifører sig en grå kjortel eller kappe, opfører sig anderledes end andre folk, intet kød spiser om fredagen, faster, tager på pilgrimsrejser osv. For dette gør så stor opsigt og tager sig så smukt ud, at endog konger og kejsere bøjer sig i støvet derfor. Ved sådan selvgjort andagt og åndelighed er paven kommet på de tanker, at han og hans hob ikke må føre samme levevis, som andre mennesker; for dette var dem

alt for ringe; hvorimod det har en ganske anderledes anseelse, når en går i kloster, bliver munk, og derved (som de roser sig af) Herren vor Guds egen tjener, idet man der hverken søger gods eller penge, men ganske giver afkald på denne verden. Ja således har man lovprist munkelivet, skønt det, som enhver véd, har haft et ganske andet sammenhæng dermed.

Kort sagt: Dette er ret egentlig en djævelsk fristelse; for den slags hellighed har Gud ikke befalet, og derved tjener man ikke Gud, hvem man dog, som Kristus her siger, alene skal tjene. Men tjener man ikke Gud alene, så tjener man viselig Djævelen; og han lønner også, som han her lover Kristus, sine tjenere med gode dage, fede stillinger og stor magt og herlighed.

Den derimod, som vil tjene Gud, skal gøre, hvad Gud har befalet i sit ord. Er du et barn, så ær din fader og moder. Er du en medhjælper, så vær tro og lydig i din tjeneste. Er du husbond eller husmor, så forarg ikke dine ansatte enten med ord eller med gerninger; men gør, hvad der anstår en kristen, og hold også dem til gudsfrygt. Dette er at tjene Gud og hans ord og ikke personer, for her har vi hans eget

ord, som byder os det, og vil have det sådan. Lad kun verden give det, hvad navn den vil, det er dog en sand og ret gudstjeneste, når man tjener sin husbond og madmor, sin fader og moder, sine børn og naboer ved dette arbejde. For Gud har jo skrevet sit ord over min næstes hoved, og sagt: ”Du skal elske din næste og tjene ham.” (3 Mos 19, 18; Matt 22, 39).

At nu paven ikke agter på denne befaling, men gør en særlig hellighed af, at man bærer en grå kappe, og ikke spiser smør eller kød, men olie og sild i fasten, det er ikke andet end idel Djævelens blændværk; for om alt dette haves hverken Guds ord eller befaling, og disse gerninger svarer ligeså dårligt til den fromhed, der gælder for Gud, som de korthuse, børnene bygger, kan sammenlignes med stærke, grundmurede bygninger. Sagen er den, at Gud kan du ikke tjene, med mindre du har hans ord og befaling. Hvis ikke, så tjener du ikke Gud, men din egen vilje.

Fremdeles siger også Herren vor Gud: Den, du tjener, lønner dig. Men hvilken Djævel har befalet dig dette? Jeg byder dig, i kærlighed at tjene din fader og moder, din øvrighed og din næste; men dette undslår du dig for, og foretager dig i dets sted, hvad jeg slet ikke har befalet. Ja,

hvad der endog ligefrem strider imod mit ord og mine befalinger, det skal jeg lade være mig velbehageligt. Men det bliver der intet af.

Paven og hans hob er altså idel afgudsdyrkere og Djævelens tjenere. Ikke blot foragter de Guds ord, men de forfølger det også, og vil alligevel anses for hellige på grund af den ydre gudstjeneste, de har oprettet med munkecapper, kronragning, faster, fiskespiser, messelæsning og andet lignende; og derfra kan ingen bringe dem. Dette kommer alt sammen af, at Djævelen har vist paven denne verdens rige, og lovet ham det. Derfor driver paven spot med vor prædiken og gudstjeneste; for vi er jo kun nogle tiggere og må finde os i megen fattigdom og trængsel. Sin egen gudstjeneste løfter han derimod til skyerne; for ved den er han kommet i besiddelse af penge og gods, ære og magt, og er en større herre, end nogen konge og kejser kan blive. Heraf ser man, hvor fast Djævelen har sat sig hos paven ved hjælp af denne fristelse.

Men vi kristne skal træde Djævelen dristig under øjne, og sige til ham, ligesom Kristus sagde til ham: ”Vig fra mig, Satan! For der er skrevet: du skal tilbede Herren din Gud, og tjene ham alene.” Det vil sige: alene se på Guds

ord, følge det, og uden for dette slet ingen gudstjeneste foretage dig.

Alle disse tre anfægtelser må vi vente os, så længe vi lever. Derfor skal vi af dette evangelium lære, at beskyrme og bevare os imod dem ved Guds ord, så vi stedse må findes på den rette middelvej, og aldrig lade disse tre anstødssten enten fratage os troen, eller gøre os dumdristige i troen, eller ved gods og penge lokke os til affald fra den rette gudstjeneste: men at vi alle må findes bestandige såvel i troen som i Herrens frygt.

Så give da vor kære herre Kristus, som os til gode selv har overvundet disse fristelser, også os styrke til at sejre ved ham, og blive salige! Amen.

Anden søndag i fasten

Matt 15, 21-28.

v21 Jesus gik bort derfra og drog til områderne ved Tyrus og Sidon. v22 Og se, en kana'anæisk kvinde kom fra den samme egn og råbte: »Forbarm dig over mig, Herre, Davids søn! Min datter plages slemt af en dæmon.« v23 Men han svarede hende ikke et ord. Og hans disciple kom hen og bad ham: »Send hende væk! Hun råber efter os.« v24 Han svarede: »Jeg er ikke sendt til andre end til de fortabte får af Israels hus.« v25 Men hun kom og kastede sig ned for ham og bad: »Herre, hjælp mig!« v26 Han sagde: »Det er ikke rigtigt at tage børnenes brød og give det til de små hunde.« v27 Men hun svarede: »Jo, Herre, for de små hunde spiser da af de smuler, som falder fra deres herres bord.« v28 Da sagde Jesus til hende: »Kvinde, din tro er stor. Det skal ske dig, som du vil.« Og i samme øjeblik blev hendes datter rask.

Dette er et højt evangelium, og man har henlagt det til denne søndag, ligesom det næstfølgende, hvori der også står om Djævelens uddrivelse, fordi man på denne årstid dermed har villet formane folket til fromhed og til at gå til skriftemål. Men det er kun en slet, papistisk fromhed, der således lader sig opsætte hele året rundt, og gemmer til

denne tid, og som lader sig afgøre ved en ussel faste og et ufrivilligt skriftemål, hvorom dog Gud intet har befalet.

Derfor bør man allerførst vide, at dette evangelium ikke taler om sådanne børnestreger eller legen med dukker, men at det indeholder en høj og mægtig lære om *den rette kamp*, som vi for Guds åsyn i vor dødsangst skal kæmpe i troen, samt om at vi ikke må lade nogen som helst ting afholde os fra at bede og at påkalde Gud, om han endog selv siger nej til vor bøn, således som man i sin dødsnød erfarer. For da fyrer Djævelen til og trænger os alle vegne fra med tanker, så det ser ud, som om Herren vor Gud intet vil have med os at gøre. Da går det forfærdeligt til. Da bedækker og tilhyller de tykke, sorte skyer den kære, klare sol. Da er der nød over al nød.

Denne kamp finder vi skildret i denne kvindes eksempel, fordi det jo her står så dårligt til ikke blot med hendes person, men også med alle de andre omstændigheder, at disse ikke kunne være værre. For det første er hun en hedensk kvinde. Dette er den første omstændighed, der gør sagen vanskelig, nemlig at hun ikke er et Abrahams barn eller af Abrahams æt. Hun har altså ingen ret, til her at bede om noget; for hun er en fremmed. Allerede dette

kunne vel have været nok til at berøve hende modet, og bringe hende til at sige: Hvorfor skulle jeg bede? Det er jo forgæves. Jeg er jo en hedensk, fremmed kvinde, men han er en jøde, og udsendt til jøderne.

Hvis nogen af os følte et så vældigt stød i hjertet, så ville vi nok snart give tabt, og lade bønnen fare. For det er ingen spøg, når samvittigheden står frem, og siger: Ak, du er ikke en af dem, der skal bede. Du hører ikke Kristus til. Lad Paulus og Peter bede. Din bøn hører Herren vor Gud ikke på. Du har ikke troen; du er måske ikke udvalgt, ikke værdig og beskikket til den høje gerning, at træde frem for Gud, og bede ham om noget. Med sådanne tanker kan Djævelen bringe os til fortvivelse, for det er et såre alvorligt stød, han dermed giver os.

Men så se derfor ret på denne kvinde, og lær at holde stand i deslige fristelser, ligesom hun gør her. Hun går lige til, ser intet af alt dette, og er ligesom blind i ånden, så at hun glemmer og ikke kan mindes, at hun er en hedning, og at han er en jøde. For hendes tillid og hjertelige fortrøstning til Kristus er så stor, at hun tænker: Han vil ikke lade mig uhjulpel. Med denne tro udslukker hun al tanke om, at hun er en hedning. Dette ville en anden, som manglede

denne tro aldrig have gjort, men i dets sted tænkt: Du hører Djævelen til. Det er forgæves, at du beder. Lad Kristi eget folk bede. Med dig er det intet bevendt. Så var man på den måde aldrig kommet til at bede. For hvem, der ikke tror, kan heller ikke bede.

Men denne kvinde lader sig ikke anfægte heraf. Hun tænker ikke ved sig selv: Du hører ikke til dette hus, du er en udelukket hedning, og ikke værd, at jorden skal bære dig. For det er en hård og farlig anfægtelse, når Djævelen således kommer og opvækker disse tanker i et hjerte, idet han siger: Hvad vil du gøre alle de lange bønner for? Du hører så alligevel mig til. Begynd derfor kun ligeså godt straks at forbande Gud. Det kommer dog ud på ét. Salig bliver du alligevel ikke. Sådanne Djævelens tanker kunne godt forvolde, at et uforsøgt hjerte slet ikke beder, og derover falder i fortvivlelse.

Denne beretning er optegnet for os, at vi ingen forargelse må tage, om også den onde fjende vil undervise os, og sige: Du er ingen kristen. Din beden hjælper ikke. Nej! For Guds skyld! Bryd dig ikke om hans lære, men sig: Jeg være, hvem det skal være; derom er her ikke tale. For om jeg end er en synder, så véd jeg dog, at min herre Kristus

ikke derfor bliver en synder, men at han er og bliver retfærdig og nådig. Derfor vil jeg trøstigt råbe til ham, og ikke bryde mig om andet. For jeg har ikke nu tid til at disputere om, enten jeg er udvalgt eller ikke. Men dette føler jeg, at jeg trænger til hjælp; og derfor kommer jeg her, og begærer den i al ydmyghed.

Dette kan kaldes, at efterfølge denne kvindes eksempel på den rette måde. For hun var jo en hedning, og kunne, ja måtte vel tænke, at hun ikke var en udvalgt; men alligevel sluger hun denne bitre pille, træder frem for den herre Kristus, og lader ikke denne tanke hindre sig i bønnen. Gør du ligeså, og sig: Herre, her kommer jeg til dig, og må have dette eller hint; hos hvem andre skulle jeg søge det, end hos dig i Himlen ved din søn, min frelser, Kristus Jesus? Dette er i sandhed også en stærk kamp af denne hedenske kvinde, ja et stort under.

Nu står der i teksten, at hun råber: ”Herre, du Davids søn, forbarm dig over mig!” Se, det er dog at bede ydmygt og med al ærefrygt, og desuden alvorligt og med en smuk tro. For hermed aflægger hun en herlig og smuk bekendelse om sin tro på, at han er den forjættede frelser, som

er udsendt til verden af Gud. Om dette hans embede minder hun ham, og klager ham desuden sin nød, sigende: ”Min datter plages slemt af en dæmon.” Kristus hører hendes råb, men han svarer hende ikke et ord.

Dette er den anden prøvelse, at Herren vor Gud anstiller sig, som betragter han hende, ligesom hun jo må betragte sig selv, nemlig som en hedning, der ingen del har i jødernes arv, og derfor heller ikke skal være delagtig i den dem forjættede velgerning. Derfor, da hun løber efter Kristus og beder ham, så tier han ganske stille, som ville han intet have med hende at gøre. For disse to svære kanon-skud måtte endog en jernmur falde. Hun måtte jo tænke: Dette er den mand, som de alle har rost således for mig, og fortalt mig om, hvor barmhjertig han er, hvor snart han bønhører, og hvor gerne han hjælper. Men efter hvad jeg her ser og erfarer, så hører han nok kun, hvem han vil, og når han vil, og ikke når man trænger dertil. Dog lader den stakkels kvinde sig heller ikke afvise herved. Lad os nu se, hvad der fremdeles overgår hende.

For det tredje bliver disciplene trætte af hendes råben, eller de er endog i deres egne tanker frommere end Kristus selv, finder, at han er hård og uvenlig, og farer derfor til

og beder for hende: Herre, du ser jo, hvor ydmygt og alvorligt hun beder; så giv og hjælp hende dog; ellers holder hun ikke op med at skrigе og råbe efter os. Også her giver hun os et såre herligt eksempel på, at man ikke skal holde op, men holde ud i bønnen. Ganske vist skriver Tauler et sted et eksempel på, at man stundom skal høre op med at bede; men dette siger han i en anden mening, nemlig denne, at et menneske, som længe og vedholdende har bedt, under tiden nok kan holde op dermed en lille stund, og efter sådan bøn og påkaldelse give sig tilfreds i troen, og ikke tvivle, som havde Gud ikke agtet på hans bøn, ikke bønåret ham. Men at man derfor skulle lære folk at standse med bønnen og påkaldelsen, det var dog uret; for dette kommer helt af sig selv, og kun alt for tidligt. Desuden giver dette eksempel med den hedenske kvinde jo klart til kende, at man på ingen måde skal høre op, men bestandig blive ved med bønnen, og sige med hende: Jeg har nu ikke tid at disputere om, enten jeg er god eller ond, værdig eller uværdig; jeg har noget andet og mere magtpåliggende at udrette: Min datter plages slemt af en dæmon; derfor må jeg have råd og hjælp. Her ser man, hvordan sådanne hårde prøvelser give årsag til, at et menneske, som føler sin nød,

kun så meget des alvorligere holder ud med at bede og bønfalde Gud om hjælp, uanset hvor ond og uværdig til sådan hjælp den bedende end måtte være.

Her kommer altså den tredje anfægtelse eller prøve, idet Kristus siger: ”Jeg er ikke sendt til andre end til de fortabte får af Israels hus.” Hvormed han viser disciplene tilbage, og giver til kende, at han hverken vil høre kvinden eller dem, der beder for hende. Her måtte hun jo tænke: Det må dog være en hård mand, efter som han heller ikke vil høre på andre folk, der af sig selv, og uden at jeg har begæret det af dem, beder for mig. Og Kristus er i sandhed heller ikke på noget sted i hele evangeliet skildret så streng, som her. Alligevel holder hun ikke op med at bede, men tigger og beder uden ophør, skønt hun nu har måttet døje tre vældige kanonskud eller afvisninger.

Da nu al hendes råben og de andres forbønner intet vil hjælpe, så kommer hun endog ind i huset til ham, som Mark 7, 24-30 fortæller. Dette kan dog kaldes en frimodig tiggerske. Først løber hun og råber efter ham på gaden, og da nu Kristus går ind i et hus, for at blive hende kvit, så løber hun også efter ham der, og kaster sig uden videre ned for ham. Men dette er skrevet os til undervisning og trøst,

for at vi deraf skal lære, hvilket hjerteligt velbehag Gud har i, at man således bønfaller ham, og ikke lader sig afvise.

Alligevel giver Herren sig endnu ikke til kende således, som hun gerne vil have det. For hør nu kun, hvad han svarer den stakkels kvinde: ”Det er ikke rigtigt at tage børnenes brød og give det til de små hunde.” Havde han talt sådanne ord til mig, var jeg straks løbet fra ham, og havde tænkt: Det er forgæves, hvad du gør; her er intet at få. For det er et over al måde hårdt ord, at Herren så ganske kaster hende ned i støvet, og end ikke lader det bero derved, at hun er en hedning og ikke må regnes med blandt børnene, men tilmed kalder hende en hund. Dette er værre, end om han slet og ret havde kaldt hende en hedning. Ja, det er jo det samme, som havde han sagt: Du hører Djævelen til, som du går og står. Gå din vej. Her har du intet at søge. Dette kan dog kaldes, at sættes på en alvorlig prøve. Sagde Peter eller Paulus et sådant ord til mig, da ville frygten dræbe mig. Hvad skal her da nu blive af, da Kristus selv siger det til hende?

Derfor er dette også et såre højt og fortræffeligt eksempel, hvoraf man ser, *hvilken mægtig ting troen er. Den*

griber Kristus i hans egne ord, da han er allermest vred og vender hans hårde ord om til et trøstefuldt logisk velbegrundet gensvar.

Du siger, at jeg er en hund (svarer hun). Det lader jeg gælde. Jeg vil gerne være en hund. Hold mig kun derfor. Giv dine børn brødet, og sæt dem til bords. Dette forlanger jeg ikke. Men lad mig blot samle de smuler op, som falde under bordet. Und mig kun det, som børnene ikke spiser og som ellers ville gå til spilde. Dermed vil jeg gerne nøjes. *Hun fanger altså den herre Kristus med hans egne ord.* Ja, hvad endnu mere er, *med hunderet vinder hun barneret.* For hvad andet skal han gøre, den kære herre Jesus. Han har her fanget sig selv og må nu give køb. Ja, den, der dog blot forstod dette rigtig! *For således lader han sig gerne fange.*

Dette er nu netop det rette mesterstykke, og et ganske vidunderligt og højt eksempel, som er optegnet os, at vi må lære, ikke at lade os vise bort fra denne mand. Gud give, at han på den måde ville kalde også os hunde eller hedninger; for hundene må også have deres herrer og deres føde, og hedningerne en Gud.

Ved denne urokkelige vedholdenhed og faste tro er nu Herren omsider fanget, og svarer: O, kvinde, kan du tåle og skikke dig i sådanne hjertestød, så ske dig, som du tror. For dette forekommer ham selv at være et forunderligt eksempel. Han havde set, hvor hastige jøderne var til at forarges over et ord, da han sagde, at de måtte spise hans kød; Joh 6, 53. Men denne kvinde holder uafslædig fast ved det håb, at han vil hjælpe hende, og vil derfor ikke slippe ham.

Her ser man grunden til, at Herren først anstiller sig så hård, og afslår hendes bøn: at han nemlig ikke har vist sig så uvenlig imod hende, fordi han ikke ville hjælpe hende, men for at hendes tro kunne blive åbenbaret, og for at jøderne, der var hans riges børn og arvinger, af denne hedske kvinde, som hverken var barn eller arving, kunne lære, hvordan de skulle tro på Kristus, og sætte hele deres håb og tillid til ham. For således vil Kristus have det, og dette behager ham så vel, at han nu ikke længere kan skjule sin godhed og venlighed, men siger: ”Kvinde, din tro er stor. Det skal ske dig, som du vil.”

Han giver hende altså mere end hunderet, og gør ikke blot hendes datter rask, men tilbyder sig endog at give hende, hvad som helst hun begærer og vil have, og optager

hende blandt Abrahams børn. Ja til sådan nåde fører troen hende, at hun ikke længere er en hund og hedning, men at hun er og kaldes en kær datter og en troende, hellig kvinde.

Dette eksempel lærer os altså, at om end Herren vor Gud tøver længe, så må vi derfor ikke ophøre med bønnen, men fast og stadigt tro, at han dog omsider vil sige ja. Om han end ikke siger dette ja klart og højlydt, så har han det dog hemmeligt hos sig i sit hjerte, indtil tiden kommer, da du skal erfare det og få det at se, hvis du ikke er doven og efterladet i bønnen, men trøstigt holder ud dermed. Dette ser man også af andre eksempler:

Josef bad og råbte uafsladelig til Herren i samfulde tretten år, at Gud dog ville hjælpe ham; men det blev jo længere jo værre med ham. Således går det også endnu den dag i dag de kristne. Når de længe har råbt og bedt til Gud, så føler de tit ingen lindring, men det bliver tilsyneladende jo længere jo værre, ligesom det gik med Josef. Havde nu Gud udfriet Josef tidligere, da var vistnok Jakob, hans fader, blevet glad; men da var Josef blevet en fårehyrde. Men da det trak så længe ud med bønnehørelsen, så blev han i dets sted herre over hele Egypten, og Gud udrettede meget godt ved ham, ikke blot i de syv år med dyrtid, men

også i landets hele styrelse, hvoraf ikke blot Egypten selv, men alle de tilgrænsende lande nød godt.

Således vil Gud også endnu gøre mod os. Når han længe har afslået os vore bønner, og bestandig har sagt nej, og vi imidlertid stadigt og tillidsfuldt har håbet på at få ja af ham, så skal det også til sidst blive ja og ikke nej. For det ord lyver ikke: ”Hvad som helst I beder Faderen om i mit navn, skal han give jer;” Joh 16, 23.

Men vor fornuft tager stor forargelse af sådan tøven, og så langt hellere, at Gud straks bønhørte os. Her er det da nødvendigt, at man ikke forarges, men finder sig i, at Gud siger nej i ét, to, tre år eller endnu længere, og at man vogter sig for, at lade håbet og troen på hans forjættelser rives os ud af vore hjerter. For da skal det alt sammen omsider blive såre godt, og da skal Gud give dig langt mere, end du har bedt ham om. Ganske som det gik med denne kvinde. Havde hun begæret og villet have mere, så havde han også givet hende det.

Her vil altså Herren vor Gud lære os, at det ikke alle tider var os tjenligt, om han straks ville give os, hvad vi beder om. I stor nød gør han det, f.eks. når du falder i vandet, eller er i krig. For der er faren så stor og nærværende,

at der ingen tid er til at bie eller tøve længe. Men hvor sådan opsættelse kan ske uden skade, der skal man lære og ihukomme, at Gud gerne plejer at tøve med hjælpen, for at øve vor tro ved anfægtelserne; eller, som profeten Habakkuk siger: ”Hvis det trækker ud, så vent, for det kommer, det udebliver ikke;” Habakkuk 2, 3.

Således tøver Gud også nu om stunder, og lader paven og tyrkerne rase imod os. Vi råber og klager os jammerligt; men han anstiller sig, som hører og kender han os ikke, og lader dem tilrede os så ilde, som havde vi slet ingen Gud. Men således vil det ikke altid vedblive. Så lad os da ingen tvivl nære. Hans ja har vi dog i Himlen. Den herre Kristus, og Gud hans fader, har det viselig i deres hjerter. Og om der end her i verden bygges fire eller fem jernmure omkring det, og Djævelen beskyder det med idel nej, så lær ligefuldt at sige: Jeg holder det for at være ja, og tror, at Gud vil være sin kirke nådig, og redde den, når den råber til ham om hjælp. Det ord ”ja” er i hans hjerte; dette véd jeg i kraft af Kristi tilsagn: ”Hvad som helst I bede Faderen om i mit navn, skal han give jer.” Jeg vil derfor ikke disputere om, enten jeg er udvalgt og værdig til at bede, eller

ikke; for jeg véd, og skal tro, at dette ja viselig vil befindes at være hos Gud, når jeg kun beder, og ikke bliver træt.

Således er da denne fortælling et såre skønt eksempel på den rette tro, og på at den skal øves, og omsider overvinde alle ting, og opnå alt, når vi blot efterfølger denne kvinde heri. For hun vil jo ikke engang lade den herre Kristus selv fratage hendes hjerte det ord ”ja” og troen på, at han er barmhjertig, og vil hjælpe. Men især trøster denne fortælling os imod den almindelige anfægtelse, som vi dog aldrig i al vor levetid kan blive aldeles kvit, nemlig at troen og tilliden visner hen, når vi tænker på vor uværdighed og vort syndige levned. For hvis Kristus mere ville se på vor værdighed og fortjeneste, end på sin barmhjertighed og vor nød, så havde han ikke hjulpet denne kvinde. Men han vil være nådig, og gerne hjælpe, når blot vi holder stadig ud i tro, tillid og bøn.

Så hjælpe nu vor kære herre Gud os, at vi må være følgagtige heri, og med fast tro af ganske hjerte må forlade os på hans ord og tilsagn, og så endelig ved Helligåndens hjælp på grund af den herre Kristus blive evig salige! Amen.

Tredje søndag i fasten

Luk 11, 14-28.

v14 Engang var han ved at uddrive en dæmon, som var stum. Da dæmonen var faret ud, begyndte den stumme at tale, og folkeskarerne undrede sig. v15 Men nogle af dem sagde: »Det er ved dæmonernes fyrste, Beelzebul, at han uddriver dæmonerne.« v16 Andre ville sætte ham på prøve og krævede et tegn fra Himlen af ham. v17 Men da Jesus kendte deres tanker, sagde han til dem: »Ethvert rige i splid med sig selv lægges øde, og hus falder over hus. v18 Hvis nu også Satan er kommet i splid med sig selv, hvordan kan hans rige så bestå? I siger jo, at jeg uddriver dæmonerne ved Beelzebul. v19 Men hvis jeg driver dæmonerne ud ved Beelzebul, ved hvem uddriver jeres egne folk dem så? Derfor skal de være jeres dommere. v20 Men hvis det er ved Guds finger, at jeg driver dæmonerne ud, så er Guds rige jo kommet til jer.

v21 Når en stærk mand fuldt bevæbnet vogter sin gård, kan hans ejendele være i fred. v22 Men kommer der en, der er stærkere, og overvinde ham, tager han straks alle de våben, som den anden havde sat sin lid til, og fordeler byttet. v23 Den, der ikke er med mig, er imod mig, og den, der ikke samler med mig, spreder.

v24 Når den urene ånd er drevet ud af et menneske, flakker den om i øde egne og søger hvile, men uden at finde den. Så siger den: Jeg vil vende tilbage til mit hus, som jeg er drevet ud af. v25 Og når den kommer, finder den det fejlet og prydet. v26 Så går den ud og tager syv andre

ånder med, værre end den selv, og de kommer og flytter ind dér. Og det sidste bliver værre for det menneske end det første.»

v27 Mens han sagde det, var der en kvinde i skaren, der råbte: »Saligt er det moderliv, som bar dig, og de bryster, du diede!« v28 Men han svarede: »Javist! Salige er de, som hører Guds ord og bevarer det!«

Dette evangelium handler, som I hører, om dæmonuddrivelse og er, ligesom det vi hørte for otte dage siden, henlagt til denne årstid, for at minde om, at man ved anger, bod og skriftemål nu skal bedre sit levned, og drive Djævelen ud. Men hvad enten man nu læser dette evangelium i dag eller i morgen, om sommeren eller i fastetiden, så er det såre rigt på formaning. Her fremstilles for os en gerning, som vor kære herre Kristus ikke blot har gjort den gang, men som *skal vare ved lige til verdens ende*, al den tid hans rige skal bestå her på jorden. Om denne hans gerning handlede også den forrige søndags evangelium; men her står tillige, på hvor mange slags måder den blev udlagt af folket. Også heri ligger, som I skal høre, en smuk og gavnlig lære. Men vi vil nu først tale om undergerningen selv.

At vor herre Jesus her uddriver en Djævel, det er især skrevet os til trøst, for at vi deraf skal lære og vide, at han er en herre, som har magt over Djævelen og hans rige, og at det værk, som han hernede legemligt begyndte, ikke er ophørt, men skal vedblive og fortsættes i kristenheden lige til den yderste dag. *Til denne gerning har Kristus efterladt kirken sine nådemidler, nemlig den hellige dåb, den højværdige nadver, ordet, absolutionen, og hvad andet der hører til prædikeembedet*, for at man dermed skal ødelægge Djævelens rige, befri mennesker fra Djævelen, drive ham ud af folk. For sådan står der skrevet: ”Mit ord vender ikke virkningsløst tilbage.” (Es 55, 11). Ligesom regnen, der falder på tørt land, ikke falder forgæves, men alt grønnes og bliver levende derefter, således frembringer Guds ord viselig også altid frugt hos nogle. For *Helligånden vil altid være hos ordet*, oplyse, antænde og rense hjerterne dermed, og således befri os af Djævelens vold og tyranni.

Men skønt dette ikke længere sker åbenlyst for verdens øjne, og ikke længere ses med legemlige øjne, således som i hine dage, da det på legemlig vis blev udført af Kristus, hvad magt ligger så herpå? Verden fortjener jo

desuden ikke at se endog det mindste glimt af hans guddomskraft, men skal være blind, skænde, håne og bespotte Gud, ligesom vi her ser den gøre imod den herre Kristus. Men vi, som har og modtager ordet, vi skal se, vide og af hjertet trøste os ved, at *Gud har givet os den magt her på jorden, at vi uafsladelig kan, ja må og skal uddrive Djævelen.*

For ethvert lille barn, der kommer til verden, fødes i det rige, hvori Djævelen regerer som herre, og ved synden øver al slags tyranni. Derfor bærer man efter Kristi befaling barnet til *den saliggørende dåb*, hvorved man, som Kristus siger i Joh 3, 5, bliver genfødt til Guds rige. *Og da må Djævelen vige og fare ud.* For da bliver Guds nåde til-sagt dette barn ved Kristus, på hvis død det døbes.

På samme måde når en stakkels bedrøvet samvittighed, hvem Djævelen har overilet og bragt til et svært fald, eller på anden måde har bragt i bekymring ved sine anfægtelser, kommer til mig, klager mig sin nød og begærer trøst og undervisning, da har jeg og enhver kristen, den befaling, at jeg skal trøste og styrke min broder, og *tilsige ham Guds nåde* på grund af Kristi fortjeneste. *Også her må Djævelen vige.* Dog ikke for mig arme synder og elendige

menneske, men for ordet, som vor kære herre Kristus har efterladt sig her på jorden.

På samme måde: hvis du har en mistrøstig og forfærdet samvittighed, og ikke fast nok kan gribe den trøst, at Gud vil være dig nådig og forlade dig dine synder, da har vor kære herre Kristus indstiftet *sin nadver* til usvigelig trøst for dig, at du ikke ydermere, når hans legeme og blod bliver dig givet at spise og drikke, skal have årsag til nogen tvivl om, at hans legeme er hengivet og hans blod udøst for dine synder. Men hvor denne tro og tillid findes, der er det umuligt, at Djævelen længere kan beholde sit sæde, og ikke skulle blive nødt til at måtte rømme bort fra sit herberg.

Således må denne Kristi gerning uafladelig have sin fremgang i kristenheden, som evindeligt må kæmpe med slangen og af al magt stride og sætte sig til modværge imod Djævelens rige, som den da også gør, og det endnu mere, end Kristus selv, efter hans eget udsagn i Joh 14, 12: ”Den, der tror på mig, han skal også gøre de gerninger, jeg gør, ja, gøre større gerninger end dem, for jeg går til Faderen.” For den kristne kirke udstrækker sit embede langt videre, end Kristus, som kun gjorde dette i en lille krog i

Jødeland, og kun omvendte få mennesker, fordi han ikke prædikede mere end fire år. Derimod fører den kristne kirke dette embede ved sit hoveds og sin herres, den ved Gud Faders højre hånd siddende herre Jesu Kristi hjælp, idet den prædiker ordet, uddeler sakramenterne, straffer Djævelen for hans ugudelige væsen, og uddriver ham i dag her, i morgen på et andet sted, ja også fra os selv. For vi kristne er heller ikke ganske frigjorte fra Djævelen, men må hvert øjeblik værge os imod ham, og tage os vel i vare, at han ikke overrasker os.

Dette vredes nu Djævelen meget over; og just fordi vi uddriver ham ved prædikeembedet og de hellige sakramenter, prøver han atter sine kræfter med os; og når han ikke kan gå os nærmere, og opslå sin bolig i os, så gør han dog sit bedste, for ved sine forfølgelser at drive os ud af denne verden. Således har verdens løb stedse været, og således vil det stedse vedblive at gå lige til verdens ende; ligesom det gik den herre Kristus selv.

For Kristus ville ikke tåle Djævelen, men drev ham ud, hvor som helst man begærede det. Og Djævelen kunne heller ikke tåle ham, men bragte ham ved jødernes hjælp på korset, og udstødte ham af denne verden; hvilket dog

gik ud over ham selv. For Kristus uddrev ham ikke blot af det stakkels menneske, som dette evangelium fortæller om, men som der står skrevet i 1 Joh 3, 8: ”Derfor blev Guds søn åbenbaret: for at tilintetgøre Djævelens gerninger.” Således at alle, som tror på ham, over dem har Djævelen ingen magt; men de som ikke modtager ham, de forbliver under Djævelens herredømme, og må til sidst, ligesom det gik jøderne, uden redning gå til grunde. De troende er derimod beskærmet for ham, ja uddriver selv Djævelen ved Guds ord, og skal på den yderste dag tillige med Kristus være dommere over Djævelen og alle de ugudelige. (1 Kor 6, 2-3).

I pavedømmet har, som I véd, Djævelen drevet sit rige og sin magt såre vidt, og skønt han efter Guds barmhjerlighed og nåde har måttet lade ordet og sakramenterne bestå, så har man dog, som enhver må bekende, hverken forstår ordet eller sakramenterne i deres rette betydning. *Men alligevel har Djævelen dog også i pavedømmet måttet vige for ordet, og lade sig uddrive ved dåben.* For intet formår at modstå Guds forjættelser, og Helligånden undlader ikke at udrette sin gerning, om end den person, som forkynder ordet og rækker menigheden sakramentet, ikke er from,

men ugudelig. For denne rige nåde skal vi takke Gud af hjertet, og ikke beklage os over, at Djævelen gør os imod, og undertiden volder os megen plage. For han ærgrer sig over, at vi arme syndere med det blotte ord skal kunne uddrive ham, der er en så mægtig og hovmodig ånd; og at han mod sin vilje må fare ud. Det takker han os ikke for. Derfor pønser han også ærligt og redeligt på at hævne sig på os, og stormer derfor fra alle kanter ind på os med forfølgelse og andre anfægtelser. Men alt dette bør vi villigt lide for det håbs skyld, at vi ikke blot skal uddrive ham her, men også på den yderste dag dømme og fordømme ham ned i Helvedes afgrund i al evighed.

Men heraf skal vi lære, ikke at ringeagte Guds ord og de hellige sakramenter, eller at tale så foragteligt derom, som folk i almindelighed, og især de verdenskloge, plejer at gøre. Sandt er det, at sakramenterne efter øjesynet at dømme er meget ringe ydre handlinger; ligeså er ordet også i det ydre en ting, som man kan fatte med ørerne, og læse i Skriften med øjnene; som da også de kristne er legemlige og synlige mennesker. Men derfor at agte dem ringe og se til dem med foragt, det duer aldeles ikke, for når en kristen efter Kristi befaling kommer med Guds ord,

så er Guds kraft med ham, for hvilken Djævelen må flygte, og som han ikke kan holde stand imod.

At nu ordet og sakramenterne tager sig så ringe ud, det må ikke bevæge os til foragt for dem, men til hjertelig taksigelse, idet vi siger: Tak være vor kære herre Gud, at han har lagt sin allerhøjeste kraft i et så ringe og skrøbeligt kar. For vi mennesker er jo kun for et halmstrå at agte imod Djævelen, som sikkert ikke lod os leve et eneste øjeblik, hvis han turde og kunne bruge sin magt imod os. Men hvad gør Herren vor Gud her? Han opvækker ved sit ord den himmelske ild i det stakkels halmstrå, mennesket, og gør dermed et sådant lys og himmelsk klarhed i verden, at Djævelen ikke véd, hvor han skal gøre af sig selv, og i dag må flygte til ét, i morgen udvandre til et andet sted.

Derfor kalder den hellige Paulus evangeliet en Guds kraft til frelse; Rom 1, 16. Det vil sige, en magt og styrke, som kaldes Guds kraft, og som bringer mennesker fra synd til retfærdighed, fra døden til livet, fra Helvede til Himlen, og fra Djævelens rige til Guds rige.

Dette skal vi kristne lære og takke Gud derfor, holde hans ord og hellige sakramenter højt i ære, ja agte dem som vor højeste skat. Men ingen ukristen er værdig til at

se denne Guds ords kraft og majestæt; for, som Ordsproget lyder: ”Den ugudelige må væk, så han ikke ser Guds herlighed.” Eller som Esajas siger om jøderne: ”I skal høre og høre, men intet fatte, I skal se og se, men intet forstå.” (Es 6, 9). Men vi kristne skal takke Gud for, at vi har erfaret og erkendt denne ordets store majestæt og kraft; og om vi end kun er nogle arme tiggere og syndere, så skal vi dog trøste og glæde os ved at have modtaget den kraft, for hvilken endog Djævelen selv må skælve og flygte.

Denne gerning, som kaldes at uddrive Djævelen, at gøre de stumme talende og de døve hørende, går altså endnu bestandig for sig blandt de kristne, skønt den ikke sker legemligt. Det er noget langt større og mere at uddrive Djævelen af hjertet, end at drive ham ud af legemet, fordi han der ikke sidder nær så fast som i hjertet. Men Kristus uddriver ham også legemligt, for at vi skal se hans magt med øjnene, og derfor end mere tro, at han også vil drive ham ud derfra, hvor han sidder mest fast, og at han vil gøre dette ved en så ringe ting, som ved ordet, absolutionen, dåben, det højværdige sakramente.

Denne gave og nåde har Gud givet os, og derfor skal vi også flittig takke ham, og trøstigt bruge det imod Djævelen, til åndeligt at uddrive ham af mennesker, uanset at han legemligt vil uddrive os af denne verden. Men når den yderste dag kommer, da skal han også selv i al evighed blive udstødt. Dette var nu det første stykke, som vi skal takke Gud for, og glæde os over.

Fremdeles følger nu i evangeliet, hvad verden, denne dydsirede jomfru, siger hertil. Her finder vi tre slags disciple. De første er de frommeste, nemlig folket, der forundrer sig over denne Jesu undergerning, og uden tvivl takker Gud derfor. De er den lille hob, hvis øjne er opladt, så de ser ordets herlighed og guddomskraft. For dem er denne gerning en så stor og herlig ting, at de ikke nok kan forundre sig over, at ordet så let og ligefremt kan omvende så mange folk, og med magt uddrive Djævelen. De kan derfor ikke høre sig mætte derpå.

Derimod er her to andre hobe, hvis hjerter er så hårde og forstokkede, at de end ikke med seende øjne ser, at det må være en stor, guddommelig kraft, der kan gøre, at et døvtstumt menneske hører og taler ligeså let, som et andet

menneske, og at den, der tidligere var gal og ustyrlig, bliver smukt stille og fornuftig.

Den ene af disse hobe består nu af sådanne disciple, som ser Kristi gerning med øjnene, men alligevel er så blinde og vanvittige, at de uddrager sig ganske den modsatte mening af dette mirakel, og tilskriver Djævelen det. De burde jo have sagt: Se, han uddriver djævle, altså må Gud have skænket ham en særlig gave eller nåde. Dog gør de ikke det, men siger ganske frækt: Dette går for sig imod Guds vilje. Djævelen er i ham; det er alt sammen ikke andet end hekseri og øjenforblindelse. Som ville de sige: Skulle dette være et mirakel? Jo vist! Det er alt sammen Djævelens gerning. Så stokblinde øjne og så ryggesløse og forhærdede hjerter har de, at de ikke ser Guds undergerning, men vender det helt om, og siger: Ej, det er kun en af disse troldomstricks, som gøglerne gør, for at blænde folk dermed.

Desuden er de endnu i denne deres synd og gruelige gudsbespottelse så trygge, at de giver Djævelen et såre hånligt navn, og kalde ham "Beelzebul". Det betyder en humlebi eller stor myg. De taler så ringeagtende om Djæ-

velen, som var de selv store helgener, fulde af Helligånden, og Djævelen kun en humlebi i sammenligning med dem. Paulus, den store apostel, foragter ham dog ikke således, men kalder ham denne verdens fyrste og Gud (2 Kor 4, 4; Joh 12, 31). Men disse store helgener tænke vel, at jo dybere de foragter Djævelen, des ringere kunst må det være for den herre Kristus at drive ham ud. Hvad stort under eller høj gerning (siger de) skulle dette vel være? Det er Djævelen en smal sag at uddrive en anden Djævel. Derfor, uagtet de her ikke kan benægte sandheden, så driver de alligevel vitterlig spot med vor herre Kristi gerning, og ser ikke, at de selv er besatte af tusinde djævle, efter som de jo er gudsbespottere, mordere, løgnere og forførere, og at de netop gør, hvad Djævelen allerhelst vil have, idet de lader, som vedkom han dem aldeles ikke.

Ligeså går det også til nu til dags. Det kære evangelium bliver, Gud ske evig lov, prædiket purt og rent, i al tugt og stilhed. Og her skal det viselig være vor trøst, at dog nogle fromme mennesker af hjertet modtager denne prædiken, bliver glade derover, forundrer sig over Guds store nåde og velgerning, og takker ham hjerteligt derfor. Dog fejler det ikke, at man desværre kun finder alt for

mange, der ikke véd, hvordan de tilstrækkelig skal bespotte denne prædiken. Vore modstandere må bekende, at den er grundet i Guds ord, at nadveren skal modtages i begge skikkelser (som de kalder det), og at Kristus hverken har forbudt ægteskabet eller visse slags spiser: og alligevel fordømmer de denne og andre artikler som kætteri; så det i sandhed intet under var, om solen blev sort over sådan synd, eller om jorden åbnede sig og opslugte sådanne gudsbespottere. Men de er så sorgløse og ubekymrede, som om de sad på Herren vor Guds skød, end sige, at de skulle frygte for Djævelen, således som de kristne må frygte for ham.

For de kristne lære jo af erfaringen, at Djævelen også kan fælde de retfærdige, og (når det tilstedes ham) lægge Guds værk øde. Derfor kalder de ham ikke en Beelzebul eller humlebi, men efter Paulus' ord ”denne verdens Gud.” For vi ser jo, hvor stærk han er, og føler, at hvor han får nogen i sin magt, og forfører en til kætteri eller falsk lære, der holder han så fast på sit bytte, at man har svært ved at få et sådant menneske hjulpet tilrette igen endog ved megen og langvarig undervisning og formaning. På samme

måde når han har fået et menneske trukket ned i løssagtighed, ægteskabsbrud, gerrighed, vrede, had, misundelse eller andre laster, så holder han også her fast på sit bytte; og hjælper ikke ét reb eller lænke, så tager han hundrede, for at man ikke skal vikle sig ud af hans garn, og slippe løs.

Derfor foragter de kristne ikke Djævelen således, som de gerningshellige, og kalder ham ikke en humlebi, men ”en mægtig herre, denne verdens fyrste og Gud,” som kan myrde mennesker, og føre dem i synd, fortvivlelse, hjertesorg, skræk, bekymring og alle slags nød, når Gud ikke afvender det. Dette véd og tror nu paven og hans hob ikke, skønt de tilstrækkelig ser og erfarer det.

Men da nu farisæerne her bespottede Kristus og hans værk så grueligt, så er det let at se, at om de end ikke legemligt er besatte, således som dette stakkels menneske, så er de alligevel syv gange så stærkt og farligt besatte, fordi de (ligesom vore papister) ikke blot ikke forstår ordet, men skænder det med bespottelige ord, og desuden er så trygge og sorgløse, som var alt dette vel gjort. Dette er nu optegnet til trøst for os, hos hvem også Djævelen skal uddrives, og ordet prædikes. For her står skrevet, og det

skal vi give vel agt på: ”Nogle undrede sig.” De andre holder jo rigtignok for, at vor lære er falsk og forførende, at den gør stor skade, og drager folk bort fra Gud, hvorfor de udkælder den for kætteri og djævellære. Men dette skal ikke forarge os, eller gøre os trætte. Vistnok er det en smertelig krænkelse for os, at papisterne bespotter os så skammeligt, og desuden viser sig så trygge, som frygtede de ikke Djævelen mere end en humlebi. Men det gik jo ikke Herren selv bedre, da han ved Guds finger uddrev Djævelen; for da spottede man også hermed, som var det en ligeså ringe ting at uddrive Djævelen, som at jage en humlebi bort, der sværmer en omkring hovedet: for Djævelen, sagde de, havde jo selv hjulpet ham dermed. Dette er den ene hob af slette og ondskabsfulde disciple, der, skønt de ser gerningen, ikke takker Gud derfor, men i dets sted bespotter ham.

Den tredje slags disciple er på det nærmeste ligeså slemme, kun at de ikke siger deres mening så groft og lige ud, men anstiller sig, som ville de nok tro, hvis de fik et tegn at se, der var efter deres eget hoved. Deres fejl er ikke den, at de ikke har set tegnet; men de holder det for et jordisk og derfor ugyldigt tegn. Vil Kristus, at de skal regne

ham for noget, så må han, dem til behag, gøre et tegn på Himlen, som en ny måne, nogle ny stjerner eller lignende.

Dette er overmåde vise folk, fordi de vil lære Herren vor Gud, hvad slags tegn han skal gøre. De så sagtens helst, at han trak en narredragt på, og drog omkring som en gøgler, og gjorde de kunster for dem, som de havde lyst at se. Ret som om Herren vor Gud ikke havde andet at gøre, end at føje dem i deres tåbelige indfald.

Nu om stunder vil du også finde disciple i mængde af denne slags her i verden, og det især blandt de store herrer, om du ellers vil give agt derpå. For hvad er vel nu en almindeligere tale alle vegne blandt verdenskloge og mægtige herrer, end denne: Ej hvad! Hvorfor skulle jeg tro denne prædiken? Den er jo kommet ud blandt folk ved fattige tiggere, bortrømte munke og edsvorne præster. Jeg holdt nok af det, hvis paven, kejseren, konger og fyrster prædikede eller troede på det. Se: disse verdenskloge og mægtige herrer ville også udmale for Herren vor Gud, hvordan han skal gribe sagen an med større kløgt og forstand, og sende dem præster, som de helst gad have dem. Ja vist, I kære herrer og junkere, det skal nok blive besørget efter jeres ordre.

Men også hos os, der dog skulle være gode evangeliske, går det næsten ligeså. Både på herresæderne og i de store byer ser man jo, at enhver tiltager sig at ville foreskrive præsterne, hvad og hvordan de skal prædike, for at det kan vinde de store herrers bifald. Og hvor en præst i sit embeds medfør revser de laster, som folk driver så åbenlyst, at man let kan genkende, hvad og den, der menes, selv om ingen person nævnes, der råbes og skrives der straks på, at dette vil afstedkomme oprør i landet, og at øvrigheden ikke bør tåle det, at man jo godt på anden måde kan prædike evangeliet, så man ikke derved offentligt beskæmmer og forhåner folk.

Det skal altså kaldes, at beskæmme og forhåne øvrigheden, når man siger sandheden? Men hvad synes du da om de folks fromhed? Mener du ikke, at disse folk er omtrent af samme slags og i slægt med dem, der her ser denne herlige undergerning, men ikke vil holde den for et under, med mindre han fremtryller dem noget, således som de selv gerne ville have det? For disse mennesker vil jo på den måde ikke blot være herrer over land, folk og rige, men også over Guds ord og kirke. Jo, det er nogle fromme børn, som Gud ret kan have velbehag i.

Men dette er ikke meningen, når det hedder, at man skal ære den verdslige øvrighed, og ikke bande eller bagvaske den. Derfor må man ikke sætte øvrigheden over Gud og hans ord, for øvrigheden skal lige så vel som undersåtterne stå under Gud og hans ord og være ham lydige. Vil de ikke dette, så skal man skælde dem alvorligt ud, lukke munden op, sige dem, hvad de ikke vil høre, og så ikke bryde sig om, enten de blive vrede eller blide. *For evangeliet må ikke skåne nogen som helst, hvor fornem og mægtig han end er, men skal straffe synden hos enhver, uden personsanseelse.* Dertil har man jo præster og ordets forkyndere; og de er pålagt en såre svær byrde; for de skal forvalte deres embede således, at de på den yderste dag kan forsvare det og af lægge regnskab derfor. Siger de dig ikke, og laster de ikke hos dig, hvad de på embeds vegne er pligtige at sige dig og irettesætte dig for, så vil Gud kræve dit blod af deres hænder. Hvorfor skulle vel vi præster for din skyld gøre os vort regnskab endnu sværere, ved at tale dig efter munden? ordet er jo ikke vort eget, og vi selv er her ikke for din bekvemmeligheds skyld, som om du havde lejet og bestilt os, og vi kun skulle prædike, hvad der kan være dig tilpas. Nej, dette vil, skal og må præsterne

ikke gøre. For den, der ikke vil høre derpå står kirkedøren åben. Den kan han gå ud ad. Men Herren vor Guds ord og dets prædiken skal han ikke lægge hindringer i vejen.

Dette var nu de tre slags disciple eller vidner, som den herre Kristus har ved denne høje undergerning. De første priser det, forundrer og glæder sig derover. De næste er ham fjendske og bespottet det. De sidste så gerne, at han ville gøre denne gerning efter deres hoved, og ikke som han selv synes bedst. Sådanne disciple har evangeliet altid i denne verden. Derfor må præsterne gøre, ligesom Kristus gør her, nemlig sige dem imod, og ikke give dem medhold, men forsvare den herre Kristi ære og hans ord, hvad enten de nu vil lade sig overbevise og omvende, eller ikke. Vi har gjort vort, når vi ikke tier til deres bespottelser. Vil de ikke agte derpå, så lad dem gå deres gang, til de blive opmærksom på, hvad de har gjort, og hvem de har foragtet og bespottet.

Herren svarer først dem, som siger, han uddriver djævlene ved Beelzebul, og giver dem et smukt, enfoldigt og naturligt svar, idet han siger: Hvert rige, der er uenigt med sig selv, kan ikke bestå. Når nu én Djævel uddriver de andre, så følger deraf, at djævlene er uenige, og da kan deres

rige ikke bestå. Dette er et fra denne verden lånt billede, som fornuften kan fatte og forstå. For hvor mand og kone er uenige i et hus, så han slår krusene, og hun krukkerne itu, der vil husholdningen ikke længe kunne bestå; som jo al erfaring viser, at uenighed lægger land og folk, hjem og alle ting øde. Derfor kan man sige, at farisæerne og de skriftkloge her har talt lige imod al fornuft, og som vanvittige og tåbelige mennesker, der ikke blot ingen kristen forstand, men heller ingen menneskelig fornuft har. Det samme har vi jo også set på vore modstandere, papisterne; for selv om vi slet ikke beråbte os på Skriften, så kunne vi i mange stykker alene med fornuftige grunde omstøde deres og forsvare vore lærdomme. Men det hjælper nu engang ikke. På dem er al møje spildt.

Fremdeles må vi også give vel agt på, hvad Kristus siger om, at Djævelen har et rige, og det et meget enigt rige, som holder godt sammen; og at derfor den, som fortørner én djævel, han fortørner dem alle. Den, som angriber én, han angriber dem alle; for ellers, hvis de ikke holdt sammen, da ville det være lykkedes os at drage flere mennesker fra paven, end sket er. *At nemlig ikke alle mennesker*

modtager ordet og tror, det kommer deraf, at Djævelens rige er så mægtigt og med så stor flid holder sammen.

Dette rige angriber du, når du lader dig døbe, når du hører ordet, og når du modtager nadveren. Men at Djævelen ikke sejrer her, det kommer af, at ligesom djævlene holder sammen, således holder også Kristi rige sammen. Når Djævelen altså angriber dig, så har han dermed også angrebet ham deroppe ved Guds højre hånd; som Kristi ord til Paulus viser: ”Saul, Saul, hvorfor forfølger du mig?” ApG 9, 4.

Dette må vi nu trøste os med, og tillige lære, at de farer, som en kristen er udsat for, ikke er at skæmte med, fordi vi har et så stort rige imod os, og vi hvert øjeblik ville svæve i den største fare, hvis Gud ikke bevarede os med sin beskærmende nåde.

Her kunne du nu måske spørge: ”Men hvordan går det da til, at eksorcisterne eller dæmonudriverne, er sådanne elendige skælmer, og dog uddriver Djævelen? Her er det jo dog slet ikke Gud, som gør det, men Djævelen. Har jeg ikke selv set en besat, der var ganske fuld af djævle, og dog var den præst, som foretog besværgelsen, så dristig, at han stak sin hånd ind i munden på den besatte? Hvordan

kan det da her være andet, end at én djævel uddriver den anden?” Svar: Paulus siger, at Djævelen i de sidste tider skal fremstå ”med al kraft og med løgnetegn og løgneundere.” 2 Thess 2, 9-11. Han gør dem ikke for evangeliets skyld, og til dets fremme, men fordi han vil drage mennesker bort fra troen og forføre dem til afguderier.

Således har man også haft adskillige helgener, til hvem man bragte de besatte, for at få Djævelen drevet ud. Men her fór han ikke ud, fordi han var nødt til at vige, og ikke længere kunne blive siddende, hvor han sad, men han gjorde det frivilligt og gerne, *for således at bestyrke overtroen.*

På samme måde har han også stundom anstillet sig, som om han var forskrækkelig bange for indviede voksllys, vievand, indviet salt og andre lignende ting, mens det dog kun var ham om at gøre at bestyrke folk i sådan overtro, for at de end mere måtte forhindres i at komme til den rette tro på Guds ord og tillid til Guds nåde. Dette har altså, som Paulus siger, kun været løgnetegn og løgneundere, idel øjenforblindelse og hekserier.

Men betragt nu i dets sted de rette og sande tegn, hvor Kristus og apostlene ved Guds ord uddriver Djævelen, så

han må fare ud imod sin vilje. Da skal du se, at han her opfører sig meget anderledes; for her må han fare ud, Guds ord og den kristne tro til ære og stadfæstelse. Dette kan han nu ikke gøre frivilligt og gerne. *Derfor kommer man her ingen vej med ham ved krucifikser, vievand eller andre besværgelseskunster.*

Men hvor Djævelen skal fare ud til sin egen fordel, og til bestyrkelse af sine løgne, for at den utaknemlige verden, som ikke vil påkalde Kristus, skal påkalde Djævelen, og falde endnu dybere i afguderier og overtro, dér lader han sig med vilje uddrive ved slette og ugudelige menneskers besværgelser. For dette gør han ikke, for at evangeliet skal blive prist og sandheden blive erkendt, men for at hans vildfarende lære skal vinde forøget tiltro, og for at man skal holde klosterlivet, helgenforbønner, pilgrimsrejser, vigilier, messeofre og mere af samme slags for hellige ting. Derfor er Djævelen her så rede til at lade sig uddrive. Hvor derimod hans uddrivelse sigter til, at man skal se Guds finger og erfare Himmeriges komme, dér vægrer han sig ved at fortrække, og sætter sig til modværge, så længe han kan. Som også Kristus siger i lignelsen om den stærke, der bevæbnet vogter sit palads.

Så lad os nu takke Gud, fordi han i sin nåde har sendt os sin søn til hjælp imod Djævelen, og efterladt os sit ord, ved hvilket endnu den dag i dag denne gerning fuldbyrdes, Djævelen uddrives og hans rige forstyrres, men Guds rige opbygges og forfremmes. I sådan nåde opholde og bevare Gud os i sin barmhjertighed ved sin søn og Helligånd!
Amen.

Midfaste søndag

Joh 6, 1-15.

v1 Derefter tog Jesus over til den anden side af Galilæas Sø, Tiberias Sø.

v2 En stor folkeskare fulgte ham, fordi de så de tegn, han gjorde ved at helbrede de syge. v3 Men Jesus gik op på bjerget, og dér satte han sig sammen med sine disciple. v4 Påsken, jødernes fest, var nær.

v5 Da Jesus løftede blikket og så, at en stor skare kom hen imod ham, sagde han til Filip: »Hvor skal vi købe brød, så disse folk kan få noget at spise?«

v6 Men det sagde han for at sætte ham på prøve, for selv vidste han, hvad han ville gøre. v7 Filip svarede ham: »Brød for to hundrede

denarer slår ikke til, så de kan få bare en lille smule hver.« v8 En af hans disciple, Andreas, Simon Peters bror, sagde til ham: v9 »Der er en lille

dreng her, han har fem bygbrød og to fisk; men hvad er det til så mange?« v10 Jesus sagde: »Få folk til at sætte sig.« Der var meget græs

på stedet. Mændene satte sig; de var omkring fem tusind. v11 Så tog Jesus brødene, takkede og delte ud til dem, der sad der; på samme

måde også af fiskene, så meget de ville have. v12 Da de var blevet mætte, sagde han til sine disciple: »Saml de stykker sammen, som er

tilovers, så intet går til spilde.« v13 Så samlede de dem sammen og fyldte tolv kurve med de stykker af de fem bygbrød, som var tilovers efter dem, der havde spist.

v14 Da folk havde set det tegn, han havde gjort, sagde de: »Han er sandelig Profeten, som skal komme til verden.« v15 Jesus forstod nu, at de

ville komme og tvinge ham med sig for at gøre ham til konge, og han trak sig atter tilbage til bjerget, helt alene.

Dette er et af de evangelier, hvori vor kære herre Kristus lærer sine kristne, at de skal holde sig til ham, og have den tillid til ham, at han ikke vil lade dem dø af sult, men ved sin velsignelse give dem, hvad de har behov. Derfor er dette en prædiken, som de gerrige og griske pengepugere, der intet andet forstår, end at tænke på deres egen fordel, ikke er værdige til at høre, og endnu meget mindre til at tro på. For nok hører de her, at Herren ved sin velsignelse har gjort et stort underværk, men de vil ikke lade det komme så vidt, at han skulle gøre det samme for dem. Derfor puger de sammen, og opfører sig i alle måder, som om Kristus hverken kunne eller ville gøre en lignende undergerning for dem, og som om de måtte forsørge sig selv, da de ellers ville blive forsømt.

Med disse folk har Kristus intet at gøre. Men de, der holder sig til hans ord, dem trøster han her ikke med ord, men med en undergerning, som klart vidner om, at han ligeså vil give os føden, og som lærer os, at vi ikke tvivlende eller med bekymrede hjerter må tænke på, hvordan vi skal

skaffe os udkommet, men at vi tillidsfuldt skal sætte vort hjerte og håb til ham. En sådan tro skal ikke beskæmmes; for når vi har den, da skal Kristus være således hos os med sin velsignelse, at selv om der kun er fem brød, så skal ikke blot fem tusinde mænd foruden kvinder og børn spise og blive mætte, men der skal endog blive langt mere tilovers, end der var fra først af. For fra først af var der kun en halv kurv fuld af brød, og dog blev der tolv kurve rester tilovers.

Summen af denne dags evangelium er altså den, at vi skal være fromme, med flid trachte efter Guds ord, ligesom disse folk gjorde, og tro; da skal Herren også give os føden, og lade os finde vort udkomme her i verden.

Fremdeles ser man af dette evangelium, at skønt de ikke alle er fromme, så sørger Herren dog for dem, og bespiser dem alle, uden at de har haft nogen tanke herom, fordi der dog blandt dem fandtes nogle ret fromme hjerter, som mere tænkte på at høre Guds ord, end på hvad de skulle få at spise. Som ville Kristus sige til os: Kære menneske, søg først Guds rige, hør mit ord, tro på mig, og gør med flid, hvad der i din stand er befalet dig at gøre: når du gør dette, så lad du trøstig mig sørge for det øvrige. Er du

ikke rig, ejer du ikke mange tusind kroner, så skal jeg ligefuldt nok skaffe dig det nødvendige. For guld, sølv, penge, ædelsten kan du jo ikke spise. Det må være brød, som frembringes af jorden. Men selv om du nu ikke kan få dit brød af jorden og hverken har hus eller gård, have eller mark, så tro alligevel, og følg efter mig, da skal du have nok, og ikke mangle brødet.

Dette ser vi hver dag ske for vore øjne, og erfarer det daglig. Af en fattig lille skoleelev, som er flittig og from, kan Gud godt endnu gøre en stor doktor. En fattig tjenestepige, som er gudfrygtig og tjener sit herskab tro og redelig, hende tildeler Gud en god mand, og giver hende hus og gård. Sådanne eksempler på, hvordan Gud hjælper fattige mennesker frem, ser man daglig mange af.

De derimod, som ikke frygter Gud, ikke agter på hans ord, men er dovne og utro, de må vedblive at leve i armod, og kan al deres livstid ikke komme på en grøn gren. Derfor skal en slem knægt som intet vil lære, eller på anden måde viser sig slet, ondskabsfuld, doven og utro, vide dette, at sådanne personer lader vor kære herre Gud gå i krig, hvor de blive skudt eller dræbt, eller kommer for en dommer

eller bliver et uværdigt menneske. Således også en tjenestepige, der ikke vil være gudfrygtig, tugtig og lydige, eller som på anden måde tjener sit herskab utro og dovent, hende lader Gud falde i synd og skændsel, så det al hendes levetid intet bliver til med hende. Dette er kun løn som forskyldt. For hvorfor ville de ikke være fromme, tro på Kristus, og efterfølge hans ord, for da ville Kristus også blive hos dem, og sige: Lad du mig sørge for og tænke på, hvordan jeg bedst skal hjælpe dig frem, bringe dig i ære og anseelse og gøre dig rig.

Dette evangelium lærer os altså at have den tro og tillid til Kristus, at han vil opholde os og give os det fornødne, når vi blot er fromme, agter på hans ord, og, ligesom de folk, vi her læser om, søger efter det, og ville vove og lide noget for dets skyld. For den gerning, Herren gør her, er ligesom en prædiken, hvormed han underviser og formaner os således: Er du from og gudfrygtig, og lader du mit ord være dig kært, så skal jeg give dig føden, så skal du ikke være forladt, så vil jeg viselig sørge for, at der bliver noget af dig. Men vil du ikke være from, vil du ringeagte mit ord, eller på anden måde opføre dig slet, og du så bliver en tigger, så må du have det så godt, så er ingen skyld

deri, uden dig selv. Men skulle det endog ske, at du bliver rig, så må du alligevel fare til Helvede. Herfra kan dit gods ikke fri dig. For det er vist og afgjort, at den, der foragter Guds ord, og ikke vil gøre, hvad Gud byder, for ham vil Gud til gengæld heller ikke gøre, hvad han helst så og trængte mest til.

Dette vil Herren her lære os, idet han med fem brød bespiser fem tusinde mænd, der var gået ud med ham i ørkenen, med samt deres kvinder og børn, der måske ligeledes har været omtrent fem tusinde. De fik alle sammen nok. Ja der blev endog meget tilovers. Dette er ikke at prædike med ord, således som han gør i Matt 6, 33, hvor han siger: ”Søg først Guds rige og hans retfærdighed, så skal alt det andet gives jer i tilgift.” Det er at vise det med gerningen. Som ville han sige: Jeg er rig, og kan godt forsørge dig. Se du derfor blot til, at du er from, holder dig til Guds ord, og følger det og lad så mig sørge for, hvorfra føden skal komme til dig. Dette er læren om troen, for så vidt den fremstilles for os ved denne Jesu undergerning.

Men foruden denne formaning og trøst er der endnu to andre ting, som evangelisten med flid har villet antyde. Først, at Herren adspørger sine disciple, og lader dem give

deres mening til kende. Og dernæst, at han byder dem opsamle levningerne, og ikke vil, at noget må gå til spilde.

Hvad nu disse to disciple, Filip og Andreas, angår, da ses det let, hvad grunden er, nemlig: at skønt Herren her opvækker os til at tro ved synet af denne vidunderlige velsignelse, så vil dog ikke den sande kraftige tro ret indfinde sig hos os. For den fejl findes der hos os alle, som den også findes hos disciplene her, at vi kun ser og tænker på, hvor meget vi behøver; men hvor meget Kristus kan give ved sin velsignelse, det vil vi ikke se.

Filip gør et temmelig nøje overslag, hvad tallet angår, og siger, man må have brød for over to hundrede denarer, når hver af dem blot skal have lidt. [En denar var cirka en dagløn]. Og dette ville til visse ikke blive for meget til en sulten mave, især når man ikke fik andet dertil. Men nu var der desuden, som Matthæus beretter, også mange kvinder og børn hos dem, som man ikke har talt med. Altså ser man, at Filip ikke forsømmer at regne sit overslag nøje nok ud, angående hvor meget man omtrent måtte have, for at bespise så og så mange folk i ørkenen.

Vi selv forstå også ret smukt at udregne, hvor meget vi må have til at føre vor husholdning med i en uge, et

kvartal eller et helt år. Men så snart vi ser, at der ikke er så meget i forråd, så bliver vi mismodige og nedslagne, og tænker, vi vil komme til at løbe fra hus og hjem, eller vel endog til at dø af sult.

Ligeså går det med Andreas. Han ser, hvor gerne Kristus vil hjælpe det arme folk, og underretter derfor Herren om, at der er et lille forråd, nemlig fem brød og to fisk. Men så snart han nu tænker på de mange munde og sultne maver, så forekommer dette forråd ham, som om det slet intet var: ”Men hvad er det til så mange,” siger han. Han lader så for denne beregnings skyld troen fare, og tænker, at folket ikke står til at hjælpe.

Dette er nu netop den almindelige sygdom, som vi endnu den dag i dag lider af ikke blot for udkommets skyld, men også i al slags anden nød og fristelse. At vi såre vel véd at udregne, hvad vi behøver, og hvordan der bedst kan blive rådet bod på vor nød. Men når det så ikke straks går, som vi ønsker det, så har vi for al denne beregning ikke andet, end sorg og mismod, og var sikkert meget bedre farne, om vi lod Gud råde, og ikke således gik og tænkte på, hvor meget vi behøver. For da ville det dog kun

være én nød, når nøden indfandt sig; fordi nøden dog alligevel ikke udebliver, eller lader sig afværge ved alle de sørgmodige tanker og ængstelige beregninger, som vi til slet ingen nytte plage og græmme os med før tiden. For vi vil dog aldrig kunne gruble og græmme os rige. *Derimod kan det nok lykkes os at gruble og græmme os en sygdom eller afsindighed på halsen, hvorpå man daglig ser eksempler nok.*

Da nu vor fornuft ikke kan lade være, at regne nøje efter, og se på, hvor meget vi behøver, men dette ganske strider imod troen, så har evangelisten ikke villet lade dette uomtalt, så vi af disciplenes eksempel må lære, *hvor ganske overflødige sådanne frygtsomme beregninger er, hvis vi ellers er kristne og har Kristus med os.* Efter fornuftens skøn tænker Filip og Andreas rigtigt, og det er umuligt for noget fornuftigt menneske, at dømme anderledes eller gøre dette regnskab bedre op. *Men vi kristne har ikke blot fornuften, men også Guds ord, og skal derfor ikke blot regne godt efter, men også endnu mere tro stærkt og urokkeligt, og hvor vor beregning ikke vil slå til, med troende hjerter holde os til ordet.*

For se blot, hvilken forsørger en kristen har i den herre Kristus. Vi andre kan ikke give mere eller længere, end forrådet når. Men her siger Johannes om Kristus: Han gav dem brød og fisk, ikke blot så meget, som der var, men så meget, de ville. Og her må du ikke tænke, at dette gjorde han kun dengang og i de tider, men at han nu ikke vil gøre det for sine kristne. For vi ser jo, som jeg før sagde, eksempler nok på denne samme velsignelse hver dag, som kommer. Ikke blot hvad den timelige forsørgelse angår, idet Gud hjælper fattige, trængende, ringe mennesker, der frygter ham og elsker og ærer hans ord, og giver dem føden; men også i al slags anden nød véd han at skaffe råd og hjælp på uventede og vidunderlige måder. For han er almægtig og har tilsagt os hjælp og redning.

Derfor gælder det her alene om, at vi, når vore beregninger ikke vil slå til, holder os til troen og bønner, og trøster os med, at vi har en Gud, der ikke blot kan forøge et lille forråd ved sin velsignelse, således som han uventet og vidunderligt forøgede melet og olien for enken i Sarepta (1 Kong 17), men som endog kan gøre alt af slet intet. Denne trøst må vi holde fast ved, og, som Kristus

siger i Matt 6, ”først søge Guds rige og hans retfærdighed.” det øvrige, de ting, vi behøver til vort ophold, skal vi lade vor fader i Himlen sørge for: ”Den, Herren elsker, får det daglige brød, mens han sover,” Sl 127, 2. Det vil sige: Man skal få velsignelsen, og dog ikke vide, hvordan eller ad hvilke veje den kommer, ligesom det gik til her. For ved denne undergerning gik det sådan til, at brødet og fiskene synlig voksede imellem den herre Kristi hænder, så når han havde brudt ét stykke over i to stykker, og givet det ene fra sig, så blev det samme stykke straks samme størrelse igen. Dette har den herre Kristus gerne ret villet stille os klart for øjnene og indprente os i vore hjerter, at vi må lære at stole på ham, og ikke blot regne efter de ting, vi ser med vore legemlige øjne, eller har i forråd.

Vi ser, hvor elendigt det nu står til alle vegne i verden. *Tyrkerne* lægger ikke hænderne i skødet, men jo længere det varer, des nærmere rykker de frem imod os; og imidlertid vokser vi selv dag fra dag mere og mere i usamdrægtighed og utroskab mod hinanden, og forarmes mere og mere både på penge og mandskab. På den anden side forsømmer *paven* sig heller ikke, men er vort evangelium ligeså fjendsk, som *muslimerne* er imod hele kristenheden.

Derfor sparer han og hans tilhængere ingen møje, men bruger den ene list efter den anden, og pønser uafsladelig på, hvordan han bedst kan få læren neddyttet, og det gamle afgudereri genoprettet. Når nu en kristen ser dette uvæsen, så udebliver fristelsen ikke; for så begynder fornuften at gøre sine beregninger, eftertænker sagen så flittigt, som den kan, og pønser på midler og måder, hvorpå sagen igen kan bringes på fode. Men da de midler, som den forstår at optænke, ikke vil skikke sig til sagens forbedring, og dens beregninger ikke vil træffe ind, så er det umuligt andet, end at hjertet derover må blive mismodigt, ja ganske fortvivle, som måtte nu alting briste og gå til grunde. Men da sådanne anfægtelser ikke kan udeblive, fordi kød og blod ikke kan andet, end at rette sig efter sin natur, så bør vi kristne lære at holde os til Guds ord, og ret begynde at tro, når vore beregninger slår fejl.

Men hvad siger da Guds ord? Eller hvad skal vi da tro i sådan nød? Dette skal du tro: Kristus har overvundet verden. (Joh 16, 33). Helvedes porte skal ikke få magt over hans menighed. (Matt 16, 18). Herrens øjne hviler på de retfærdige, hans ører hører deres råb om hjælp. Hvem kan skade jer, når I er ivrige efter at gøre det gode? Men skulle

I også komme til at lide for retfærdigheden, er I salige. (1 Pet 3, 12-14). Herren formår at fri de gudfrygtige fra fri-stelse, men at holde de uretfærdige i forvaring til straffen på dommens dag. (2 Pet 2, 9). Peter henviser på samme sted til eksemplet med den fromme Lot i Sodoma.

Den, som således tager Guds ord og forjættelser for sig, og bygger fast derpå, ham vil sådanne beregninger, om de end slår fejl, ikke kunne gøre mismodig, end sige bringe i fortvivlelse. For han ser en herre over sig, som hersker midt blandt sine fjender, og som har lyst til, hvor som helst man ikke vil vige for hans ord, og lade hans kristne i fred, at håndhæve sit navn, bevise sin magt på sine fjender, og nedkaste alle dem i støvet, der gør oprør imod ham, ligesom han fordem gjorde imod Farao og egypterne.

Ved ordets hjælp opnår man altså, at kunne håbe endog, hvor det ser aldeles håbløst ud. Her må fornuften, som ingen hjælp ser, forsage. Hvorimod ordet viser os sikker hjælp, når vi blot trolig holder os til det, påkalder Gud, og er fromme. Men hvis den ugudelige, som lever i sine synder og med en ond samvittighed, alligevel vil trøste sig med de guddommelige forjættelser, som er den frommes trøst, så regner han fejl.

Det er det, disciplene mangler her, nemlig at de nok kan regne og gøre overslag, men hverken tro eller se, hvad for en herre de har i Kristus. For ellers ville Filip have sagt: Brød for to hundrede denarer er ikke nok, når hver af dem skal have blot lidt; men Gud være lovet, at vi har dig hos os, du kære herre Jesus; for ved din hjælp og velsignelse skal vi alligevel få brød nok til dem, skønt vi er midt i ørkenen, og selv om vi ikke ejede en krone. For du kan den kunst, som intet andet menneske kan. Ligeså ville Andreas have sagt: Her er en lille dreng, som har fem bygbrød og to fisk. Ville jeg selv uddele dette, så ville det knap blive nok til ti af dem: men når det går igennem dine hænder, så skal de alle få nok, og der vil endda blive tilovers.

Dette ville ordet og troen have lært dem. Men da både ordet og troen er blevet borte for dem ved al denne nøjagtige efterregning, så ser man, at de ingen tillid har til, at Herren her kan skaffe råd og hjælp.

Reglen er altså denne: Vil du være en kristen, og alligevel ikke kan lade være at gøre dine beregninger, så tag ordet for dig, hold dig til det, og lær at tro derpå; ellers står du ikke til at redde.

Men når nu vor kære herre Kristus også lader sig se således hos os med sin velsignelse, da skal også vi gøre, ligesom han her byder apostlene: ”Saml de stykker sammen, som er tilovers, så intet går til spilde.” For ligesom fornuften på nødens dag kun vil beregne og ikke vil tro, således hverken kan eller vil verden tage det på den rette måde, når han velsigner den rigelig. Nogle ser man da misbruge sådan velsignelse til overdådighed. Har man et år en rig vinhøst, så indbilder enhver sig, at Gud har givet os det, for at man skal ødsle dermed og hengive sig til drukken-skab. Men dette er dog slet ikke meningen; for man, skal med flid samle Guds overflødige gaver sammen, ikke bortødsle dem, men spare på dem til fremtidig nød, *ligesom Josef lærte kongen af Egypten at bruge de syv gode år, til dermed at redde sit land fra hungersnøden i de syv onde år.*

På samme måde, når Gud i et år giver enten det ene eller det andet håndværk lykke, så at dets varer står i høj pris og finder god afsætning, så skal man med flid holde hus med sådan velsignelse, og ikke mene, at man derfor

skal ødsle des mere og sætte det overstyr. Nej, *Guds velsignelse skal man altid holde i ære, og spare på hans overflødige gaver til den fremtidige nød.*

Men fordi man nu ikke gør dette, men så skammeligt og syndigt misbruger Guds velsignelse, så tvinger man ved sådan udyd Gud til at holde sin velsignelse tilbage, og når ét år har været godt, at give os to eller tre onde år ovenpå. For hvordan skal Gud ellers sætte grænser for *den onde verdens gruelige misbrug af hans gaver?*

Andre misbruger velsignelsen i modsat retning, idet de, når priserne et år er lave, puger sammen, for i et påfølgende år med *dyrtid* at gøre sig fordel ved at kunne drive priserne op, så højt de lyste, og således at trykke og udsuge de fattige. Dette er såre slette og skadelige mennesker, som sikkert ikke skal vente sig nogen nåde hos Gud, uden hvis de bedre sig; for ellers er det jo umuligt andet, end at Gud må vredes på dem. For når Herren her byder, at man skal gemme de tiloversblevne levninger, da vil han ikke have dette forstået således, at man derfor skal gøre rig; *men han vil, at du skal spare, for des lettere at kunne tjene din næste og komme fattige folk til hjælp, når nøden indfinder sig.* Vil du nu i dets sted opkøbe korn og andet, når

priserne er lave, for at du, når dyrtiden kommer, kan slå og plage andre mennesker så meget du selv lyster, ret som om Gud kun havde sendt et godt år, for at du alene skulle have nytte og fordel deraf, og til andre folks skade tilfredsstille din lumpne gerrighed. Da vil Gud viselig ikke lade dette ustraffet. Den, der forlader sig på Guds ord, hos ham skal, om han end mangler, Gud være med sin velsignelse, så at det lidt, han har, skal slå rigelig til, og endog give overskud; men den som grisk skraber sammen og vil misbruge Guds velsignelse til at mætte sin gerrighed, ham straffer Gud således, at om han end har meget, så skal det dog forsvinde og ikke tjene ham til andet, end at han midt i al sin rigdom må leve, som var han den fattigste tigger.

Man ser jo af erfaringen, at gniere og ågerkarle alle vegne er usle, elendige og hårdt plagede mennesker. Ligeså surt det falder dem, at få skrabet det sammen, ligeså surt, ja endnu surere falder det dem at udfinde, hvordan de atter kan få det afsat til de højeste renter. Og når så et uheld slår sig til, som almindelig sker, som at kornet skimler på loftet, og vinen sprænger et fad og løber ud i kælderen, eller der kommer anden ulykke til, så véd de ikke, hvor de skal hen af lutter græmmelse og hjertesorg; så de har ikke

blot ingen glæde af al deres rigdom, men når det blot går en smule tilbage for dem, så har de idel ulykke, sorg, møje, besvær og sygdom til løn for deres gerrighed.

Men hvem ville ikke tusinde gange hellere have lidt med sindsro og et glad hjerte, end meget med så stor uro og bekymring? Især når man betænker, at Djævelen jo ikke vil være langt fra dem, men ofte gør dem så vanvittige og rasende, når korn og andre varer pludselig daler i prisen, at de gå hen og hænger sig eller på anden måde tager sig selv af dage af kummer over, at Gud under fattigfolk føden. Og så følger den evige jammer oven på den time-lige.

Sådan går det, når man vil misbruge Guds velsignelse til gerrighed. Men bortødsle det skal man heller ikke, men med flid og omhu bevare det, for at man des rigeligere kan hjælpe andre trængende mennesker, når mangel indfinder sig. *For når Herren vor Gud giver én mere end de andre, da sker dette ikke, for at man skal misbruge det til hovmodighed og vellevned, men for at man des villigere skal hjælpe andre, der trænger til det, og opbevarer det såvel for dem som for sig selv.*

Her har vi altså hørt en skøn og trøstelig lære om, hvordan vi skal se til vor herre Kristus i vor nød, holde os til hans ord, og vente velsignelse fra ham. Så unde da Gud os nu og altid sin nåde, så vi fra dag til dag må blive frommere, og såvel hvad det daglige brød angår, som i alt, hvad vi ellers har behov, bestandig må erfare denne hans velsignelse på grund af hans søn, vor herre Jesus Kristus! Amen.

Femte søndag i fasten

Joh 8, 46-59.

v46 Hvem af jer kan påvise nogen synd hos mig? Når jeg siger sandheden, hvorfor tror I mig da ikke? v47 Den, der er af Gud, hører Guds ord; men I hører ikke, fordi I ikke er af Gud.«

v48 Jøderne sagde til ham: »Har vi ikke ret i at sige, at du er en samaritaner og besat af en dæmon?« v49 Jesus svarede: »Jeg er ikke besat af en dæmon, jeg ærer derimod min fader, men I vanærer mig. v50 Jeg søger ikke min egen ære; der er en, der søger den, og han dømmes. v51 Sandelig, sandelig siger jeg jer: Den, der holder fast ved mit ord, skal aldrig i evighed se døden.« v52 Da sagde jøderne til ham: »Nu ved vi, at du er besat af en dæmon. Abraham døde, og profeterne døde, og så siger du: Den, der holder fast ved mit ord, skal aldrig i evighed smage døden. v53 Du er vel ikke større end vor fader Abraham, som jo døde? Også profeterne døde. Hvem tror du, du er?« v54 Jesus svarede: »Hvis jeg ærer mig selv, er min ære intet værd. Det er min fader, som ærer mig, ham som I siger om: Han er vores Gud; v55 og I har ikke kendt ham, men jeg kender ham. Og siger jeg, at jeg ikke kender ham, så bliver jeg en løgner ligesom I; men jeg kender ham, og jeg holder fast ved hans ord. v56 Abraham, jeres fader, jublede over at skulle se min dag, og han fik den at se og glædede sig.« v57 Da sagde jøderne til ham: »Du er endnu ikke halvtreds år, og du har set Abraham?« v58 Jesus sagde til dem: »Sandelig, sandelig siger jeg jer: Jeg er, før Abraham blev født.«

v59 Da tog de sten op for at kaste dem på ham; men Jesus forsvandt og forlod tempelpladsen.

Dette er et skønt og rigt evangelium, hvori der var meget at prædike over. Men det bliver for meget til én gang. Derfor vil vi for i dag holde os til hovedstykket deri, nemlig at Kristus siger, man skal gerne høre hans ord. Den, der hører det, er af Gud. Den, der ikke hører det, er ikke af Gud.

Disse Kristi ord lyder så enfoldigt, at ingen skulle tro, de gemmer så store ting i sig. Men den, der ret opmærksomt betragter dem, og flittigt eftertænker, hvad det vil sige, at være af Gud, eller ikke at være af Gud, må bekende, at det er en stor og herlig sag, Kristus her taler om. For vist og sandt er det, at man ikke kan dømme hårdere om et menneske, eller angribe ham værre, end når man siger, han er ikke af Gud. Om nogen skælder mig ud som bedrager, eller endog berøver mig livet, så er dette for intet at regne mod den gruelige jammer, som Herren her med få ord udtaler, idet han siger til jøderne: ”I er ikke af Gud.” Derfor kommer alt an på dette ene, at vi skal høre Guds ord og med flid bevare det.

Alle vegne i hele evangeliets beretninger ser man, at de, der ikke vil høre Guds ord, men taler ilde derom og bespottet det. De følger Djævelen, hvorhen han fører dem, indtil han omsider ganske bemægtiger sig dem, så de bliver jo længere jo værre, således som vi også ser det gå til i dagens evangelium. Først vredes jøderne, da Kristus begynder at prædike. Derefter udskælder de ham, kalder ham "en samaritan," og siger: "Han er besat af en dæmon." Herved er de allerede faret ti mil længere ned i Helvede, end de var tidligere. Dernæst bliver de endnu vanvittigere, idet de siger: "Hvem tror du, du er?" Kort sagt, de bliver jo længere jo værre, indtil de omsider gå til håndgribelighed, tager sten op, og vil som virkelige mordere slå ham ihjel.

I så gruelig en synd falder de, fordi de foragter ordet, og ikke vil høre Kristi prædiken, men bespottet den. Dette, siger Kristus, er et tegn på, at I jøder er af Djævelen. For var I af Gud, så ville I vise jer anderledes imod hans ord, som jeg prædiker.

At børn nu om stunder i almindelighed er så ulydige og trodsige mod deres forældre, kommer også af, at de ikke hører Guds ord, eller, om de end hører det, ikke lærer

det og bevarer det. Og når de nu engang har begyndt, lige imod Guds befaling, at foragte fader og moder, så lader de det ikke blive ved én synd, men går endnu videre, og forbander deres forældre; og om de end ikke lægger hånd på dem eller myrder dem, så ville de dog helst, at de var døde. Eller de fører et så skammeligt levned, at forældrene må sørger sig til døde derover.

Således går det i alle forhold. Den, der ikke vil høre Guds ord eller leve derefter, bliver en løgner, en spotter og forfølger, som vi kan se på papisterne, der bliver jo længere jo værre, og ikke vil høre op med deres bespottelser og forfølgelser, før de engang driver det så vidt, at de også bliver mordere og anretter en gruelig blodsudgydelse.

Ikke at ville høre Guds ord er derfor det allerværste. Når nogen gør synd og uret på anden måde, så kan man dog endnu undervise ham og føre ham på den rette vej, så han erkender og afstår fra sine synder. Men når papisterne (og ligeledes mange blandt os) ikke blot ikke vil høre Guds ord, men tilmed foragter det og driver spot dermed, da står det ikke i noget menneskes magt at overbevise dem om, at de herved gør uret og synder. Ja de mener endog, at de har god grund til det, og gør ret deri: for de foregiver, at det

ikke er Guds ord, men løgn og djævelslære. Ligeledes, at de der prædiker det, er de værste kættere og forførrere. Og ligesom jøderne forhånede og bespottede Kristus, sagde om ham, han var besat af dæmoner, og kaldte ham en samaritan, hvormed de tydeligt gav til kende, hvad de mente om hans lære: således skal også her og nu til dags den grueligste af alle synder gælde for den højeste hellighed.

Derfor er det Djævelen selv, der driver værket, når folk falder i den synd, ikke at ville høre Guds ord, men foragter det. For da vil følgerne ikke udeblive, da ender det til sidst med, at de, ligesom vi her ser jøderne gøre, kaster sten efter Kristus, ja til sidst korsfæster ham, og endda holder dette for ret, og midt i denne forfærdelige uret vil være ustraffelige. Så se dig vel for, at det ikke går dig ligeså.

Derfor er det et strengt og alvorligt ord, Herren her taler til jøderne, når han siger: ”I hører ikke Guds ord, fordi I ikke er af Gud.” For den, som ikke er af Gud, er af Djævelen, og har dermed al mulig spedalskhed, pest og alle Helvedes plager i så fuldt mål, at man ikke kan ønske ham nogen mere ulyksalig tilstand. Men en stor jammer er det, at denne store og forfærdelige synd også nu til dags er så udbredt hos folk af alle stænder. For hvor mange er der vel

(og det ligeså godt blandt de høje herrer som blandt folk af lav stand), der vil tage sig det til hjerte, og forfærdes derover, hvis du vil sige til en af dem: Jo, det ser smukt ud, at du aldrig går i kirke, og om du endog kommer der en gang og hører Guds Ord, slet intet lærer deraf. Du kan jo ikke være af Gud. De fleste er således sindede, at de ville svare: Hvad bryder jeg mig om prædikener? Jeg véd godt selv, hvad jeg skal vide. Og ville du så blive ved, og sige: Dette duer ikke. Du må tage sagen mere alvorligt, hvis du vil blive salig, da skal du erfare, at de efter sådan formaning kun bliver endnu værre, og affærdiger dig med disse eller andre usømmelige ord: At du skal i en vis mands navn lade dem i fred; ellers skal de nok lære dig at holde din mund.

Dette er i sandhed en så skrækkelig plage og ryggesløshed, at et kristent hjerte med rette må grue ved at tænke derpå, fordi den dom hviler derover, at den, som ikke hører Guds ord, ikke er af Gud, men er et Djævelens barn. Hertil kommer som sagt anden udyd, idet sådanne ordets foragtere vil have ret, og forsvarer deres gudsbespottelse, ligesom jøderne gør her, svarende: ”Har vi ikke ret i at sige, at du er en samaritaner og besat af en dæmon?” Den værste

Djævel er den, som tilmed vil gælde for en Gud, gør sig hellig, og ikke vil have uret, eller lade sig sige.

Dette var nu det første stykke, at den, der ikke hører Guds ord, ikke er af Gud, men af Djævelen. Men det må nu ikke forstås således, som havde Djævelen skabt de mennesker, der ikke hører Guds ord, og givet dem mund, øjne, fornuft og andet. Nej, alt dette er Guds skabning og gave. *Derfor må der gøres forskel på tingene selv, og på hvad brug der bliver gjort af dem.* Et menneske, som lyver og bedrager, har også en god tunge, som Gud har givet ham; men her er tungens brug af Djævelen, da han misbruger den til Djævelens tjeneste og imod Gud. Således giver Gud også folk smukke, sunde øjne; men når nogen misbruger sine øjne til ukyskhed, så er dette af Djævelen. På samme måde når hjertet pønser på utugt, bedrageri, løgn og deslige, *så er rigtignok hjertet efter sin oprindelige natur godt, og af Gud; men brugen er ond, og af Djævelen.*

Derimod kaldes det ”at være af Gud,” når man bruger sine ører således, at man gerne vil høre prædiken, og gerne tager imod irettesættelse, hvor man har uret; ligeledes, når man beder, prædiker, underviser og trøster med tungen.

Sådanne ører og tunger er af Gud, og gode, for de lader sig bruge i Guds tjeneste. På samme måde når hjertet i tugt og fromhed tænker på, hvordan man bedst kan tjene næsten, og ikke forarger ham ved slet eksempel, da er et sådant hjerte Guds skabning, ligesom tungen og øret. Derfor siges de at være af Gud, fordi de retter sig efter Guds ord, og ikke gerne vil tænke, tale eller høre noget, som er imod Gud. Og om det nu end sker, at vi forser os, bander, når vi skulle bede, vredes når vi skulle være venlige osv., så er dette ganske vist uret; men når vi omvender os og beken-der, at vi har handlet ilde, og beder om nåde, så må det ganske vist kaldes *at snuble, eller endog at falde, men det er ikke at være besat eller at være af Djævelen*, fordi mennesket her atter vender sig bodfærdig til Gud, og har det forsæt, at afstå fra synden.

De derimod er Djævelens børn, som er hårdnakkede, og, når man til deres eget bedste straffer og formaner dem, svarer ligesom uartige børn: Hvad bryder jeg mig om det? Og så fortsætter, som de har begyndt, og ikke ville lade sig sige. Sådanne mennesker er af Djævelen, og må blive jo længere jo værre; for Djævelen lader dem ikke have ro. Først foragter de Guds ord; derefter spotter de det med

eder og skældsord; og til sidst gør de ligesom jøderne her, tager sten op, og vil begå mord. Dette er Djævelens rette farve: Ikke at høre Guds ord, men at forhåne og bespotte det, dræbe dets forkyndere, og gøre næsten fortræd. På denne farve kan man kende Djævelen og hans børn; for han er en morder og løgner. Han foragter Gud og hans ord.

Lær derfor at vogte jer for denne synd, så I ikke foragter, men gerne hører Guds ord, med flid overvejer det i jeres hjerter, og retter jeres levned derefter. For da kan I med vished vide, at I er Guds børn og af Gud. De andre har også fået deres dom: De er Djævelens børn. For da de ikke vil høre ordet, så har de dermed også mistet det sande liv og retfærdigheden. Dem har altså Djævelen rigtig i klemme. Og her hjælper det dem slet ikke, at de kan sige: Vi er mægtige, store og rige. I denne synd sidder paven til op over ørerne tilligemed hele sit slæng. For han vil ikke tåle Guds ord, ja forfølger og myrder oven i købet de kristne. Det er Djævelens rette farve.

Når nogen derimod gerne vil høre ordet, da er dette et tegn på, at sådanne mennesker er af Gud. For Gud er ikke en morder, men en skaber, fra hvem alt liv strømmer ud; hvorimod Djævelen aldrig har skabt noget menneske eller

gjort det levende. Men ligesom nu Gud er en levende Gud, således skal også alle de have livet, som er af Gud, og hører hans ord. Som han her siger med det mægtige og skønne ord: ”Sandelig, sandelig siger jeg jer: Den, der holder fast ved mit ord, skal aldrig i evighed se døden.”

Men hvad er det nu at holde Guds ord? Intet andet, end at tro, hvad Kristus i evangeliet tilsiger os om syndernes forladelse og det evige liv, og at holde fast ved denne tro og dette håb. Den, der gør det, siger Kristus, har det evige liv, han behøver ikke at frygte for synd, Helvede og dommedag; for på den dag skal han ikke finde andet end idel nåde og barmhjertighed. *Vistnok vil døden overfalde og dræbe ham, men han skal dog ikke føle den, således som de føler den, der dør i Djævelens navn og uden Guds ord.* Disse vil forskrækkelig nødigt dø, de sparker og slår om sig, og brøler ligesom okserne; for de vil ikke dø, og må dog til det. Derfor løb de gerne igennem en jernmur, om det var dem muligt, for at undgå døden. Men således, siger Kristus, skal det ikke gå mine kristne, som hører og holder mit ord. Når de ligger i sengen og skal dø, så skal de ikke have sådan angst og nød, men fred med Gud i deres hjerter, et vist håb om et bedre liv, sove hen i dette håb, og

skilles herfra uden al frygt og rædsel. For skønt døden legemligt vil dræbe dem, så skal dog denne død være så tilhyllet og magtesløs, at de ikke ret føler den, men anser den for en blid hvileseng, på hvilken de skal sove ind. Som man jo ofte ser, hvordan ulykkelige mennesker, hvem bøddelen afliver, med glæde går i døden, og ikke bærer sig så jammerligt ad, som de der mangler Guds ords trøst. For den som ret føler dødens bitterhed, og ikke har Guds ord, han raser, som var han afsindig og ganske besat. Betænk derfor, kære børn, hvilken fordel I har, når I flittigt og gerne hører Guds ord.

Det første er altså, at I véd, I er af Gud, og har overvundet Djævelen og Helvede, så at hverken synden eller Guds dom skal gøre jer skade. Hvad anden ulykke, der måtte tilstøde jer, skal alt sammen overvindes og snart være overstået; mens derimod verden ved den ringeste modgang straks bliver utålmodig, modfalden og til sidst må fortvivle. Sandt nok, de kristne, mod hvem Djævelen og verden nære et bittert fjendskab, skal lide meget, ja vel endog derfor sætte liv og blod, gods og ære på spild. Hvordan kan de nu gennemgå alt dette, og alligevel skikke sig deri med tålmodighed? Ved intet andet end derved, at de

holder fast ved ordet, og siger: Lad det gå, som det vil. Jeg er ikke af verden, men af Gud; ellers ville verden handle anderledes med mig. Men det er mig langt kærere, at den hader mig og gør mig alt det onde, den kan, end at den skulle elske mig, og jeg ikke være af Gud. Hvor hjertet er således sindet, der gå alle slags anfægtelser og genvordigheder let forbi, ligesom skyerne på Himlen over os, eller som fuglene i luften, som ser lidt på os, og derpå flyver bort, og ikke engang røre os.

Det skal være vor eneste trøst, at vi her i dette liv skal føle Guds ords kraft, og det især når vor sidste time kommer; for da skal døden, i kraft af det ord vi tror på, være ligesom en søvn. Når en træder ind i en tyk tåge, og ikke ser morderen stå der, så bliver han skudt eller myrdet, før han bliver opmærksom på det. Således også her. Djævelen er en morder, som har svoret os døden. Det véd vi godt. Men da vi har ordet, og holder fast derved, så skal vi slet ikke ret blive opmærksomme på, at vi myrdes. For ordet skaber smukke, sagtmødige mennesker, og rolige, glade hjerter, som ikke forsager eller bliver utålmodige i æng-

stelser, men lader det alt sammen drage forbi, og alene trøster sig derved, at de ved Kristus har en nådig Fader i Himlen. Det lærer de af ordet; ellers vidste de det ikke.

Men sig mig nu: Skulle man da ikke, var det endog blot for den daglige nøds og plages skyld, løbe lige til verdens ende efter den trøst, som ordet giver os, at vi må have fred i vore hjerter? Og dog er al sådan nød jo slet intet imod den sidste og største ulykke, imod døden, hvorfra ingen læges eller anden skabnings råd og hjælp, men alene vor kære herre Jesus Kristus kan redde os. Han giver os en sådan lægedom herfor, at vi hellere skulle forlade alle ting, end at undvære den.

Men hvordan går det? Når han tilbyder folk dette lægemiddel, ja bærer det lige til dem i deres hjem, så foragter de det. Og da får de kun løn som forskyldt, fordi de ikke er af Gud, men falder fra den ene synd i den anden, og således fra dag til dag bliver værre, som jeg allerede nok har forklaret. Og når da den sidste nødens time oprinder, så véd man hverken trøst eller råd. Så er det umuligt andet, end at man må krympe og vände sig, jamre og brøle ligesom en okse i slagtehuset.

Hovedlæren i dette evangelium er altså denne, at vi flittigt skal holde os til Guds ord, gerne høre det, og i troen modtage det. Gør vi det, så skal vi være herrer over synden, Djævelen, døden og Helvede. Om døden end fortærer os, så skal vi dog ikke føle dens bitterhed. For Kristi ord er vor rustning, på grund af hvilken vi skal have tryghed i livet, fred i døden, og det evige liv. Hvorimod man ikke kan ønske den rå ugudelige hob, som ikke agter på Guds ord, værre, end hvad de allerede har skaffet sig selv på halsen. For da de ikke vil høre Guds ord, så er de ikke af Gud. Ligesom man jo ikke kan ønske et ondt barn, som foragter Guds bud, og ikke er sin fader og moder lydige, noget værre, end hvad det allerede er, nemlig at være et Djævelens barn og ikke et Guds barn? Dette er dog i sandhed ingen spøg; for jeg ville dog hellere tilhøre bøddelen eller muslimerne end Djævelen, som er en løgner og morder, og fører folk i den evige død.

For denne jammer skal I vogte jer flittigt, og lære, ja lære, siger jeg, hvilken skat I har i vor herres Jesu Kristi ord, og at der ingen anden hjælp eller frelse gives imod Djævelen, synden og den evige død, end at holde sig til

Kristi ord, det vil sige: at tro på hans forjættelser, og trygt at forlade sig på hans ord.

For når Kristus siger: ”Den, der holder fast ved mit ord, skal aldrig i evighed se døden,” så mener han ikke loven, der blev givet jøderne ved Moses. For vel er den god, ret og hellig; men fordi vi af naturen er syndere og vredens børn, så kan vi ikke holde os denne prædiken efterrettelig. Den bringer os derfor kun døden, og viser os vore synder og Guds vrede og straf, som vi derved har fortjent. Derfor har vi et andet ord behov, hvorved synden bliver taget fra os, og hvorved vi blive retfærdiggjorte for Gud. Dette er nu vor kære herres Jesu Kristi ord, hvor med han trøster os, sigende: ”Den, der tror på mig, skal aldrig i evighed dø;” Joh 11, 26.

Dette ord må gribes med troen, så man slet ikke tvivler på, at hvad Kristus tilsiger os, er sandhed. For den, der lader ordet fare, og kun dømmes efter det, han føler, han vil kun føle døden, men intet liv. Derfor må man i sådan nød ikke dømme efter det, man ser og føler, men efter hvad vi hører i Guds ord, og så trøstigt sige: Jeg ser, at jeg skal og må dø; men jeg har min herres Jesu Kristi forjættelse og ord for, at jeg ved ham atter skal leve. For synden, for hvis

skyld jeg evig skulle lide døden, er udslettet og betalt af Kristus, så at Gud for hans døds og opstandelses skyld vil være mig nådig og skænke mig det evige liv. *Dette er den rette måde at holde Kristi ord på.* Men det falder svært for os at gøre det, for kød og blod vil ikke lade sig overbevise, men vil altid indrette sin dom, efter hvad man ser for sine øjne, og kan tage og føle på. Mod denne vanart må vi kæmpe, og bede Gud om hans Helligånd, at han må styrke vore hjerter ved ordet, og bevare os i den rette tro.

Men hvad nu grunden er til, at vor kære herre Kristi ord er så kraftigt, det antyder Herren i slutningen af dette evangelium, og fortørner jøderne så heftigt derved, at de tager sten op, og vil slå ham ihjel. For jøderne forargedes over, at Kristus siger, at hans ord skal frelse fra den evige død; for de så jo, at Abraham, Moses og andre hellige mænd, som havde åbenbart vidnesbyrd om sig i Skriften, og med hvem de mente, at Kristus ikke kunne lignedes, var døde; og derfor syntes det dem en dårskab, at han roser sit ord så højt. Men Kristus svarer dem: ”Abraham, jeres fader, jublede over at skulle se min dag, og han fik den at se og glædede sig.” Det vil sige: Hvis Abraham ikke havde holdt sig til mit ord, så måtte også han være forblevet i den

evige død. Ligeledes siger han: ”Jeg er, før Abraham blev født.” Begge disse ord vil sige så meget som: Jeg er evig, almægtig Gud. Den, der vil blive fri for sine synder, undgå døden og vinde livet, må hjælpes ved mig.

Dette har nu hverken Moses eller de andre profeter kunnet rose sig af; for de var alle mennesker; men Kristus er Gud og menneske; derfor kan han, og ingen anden, give os livet og saligheden.

Dette er såre trøsteligt og en sikker stadfæstelse på vor tro, i hvilken vi bekender, at Kristus er Guds egen evige søn, hvorom der da i evangelierne findes mange flere vidnesbyrd. Derfor skal vi sætte vor tillid til ham alene og til intet menneske, og forlade os trygt på hans ord; for det er Guds ord, og kan ikke lyve. Hvad han siger, det skal være ja, og aldrig i evighed slå fejl, lige så lidt som det slog fejl, at Gud ved dette ord gjorde himmel og jord af intet. Lær dette med flid, tak Gud for denne lære, og bed, at han ved sin Helligånd vil bevare jer i ordet, og således ved Kristus gøre jer evig salige. Amen.

Palmesøndag

Matt 21, 1-9.

Se første søndag i advent

Første prædiken

Om nadverens højværdige sakramente.

1 Kor 11, 23-26.

v23 For jeg har modtaget fra Herren og også overleveret til jer, at Herren Jesus i den nat, da han blev forrådt, tog et brød, v24 takkede, brød det og sagde: »Dette er mit legeme, som gives for jer; gør dette til ihukommelse af mig!« v25 Ligeså tog han også bægeret efter måltidet og sagde: »Dette bæger er den nye pagt ved mit blod; gør dette, hver gang I drikker det, til ihukommelse af mig!« v26 For hver gang I spiser dette brød og drikker bægeret, forkynder I Herrens død, indtil han kommer.

Fordi der ifølge gammel skik gå flere til alters på denne årstid, end den øvrige del af året, og da det desuden er nødvendigt, at man har en vis dag i året, på hvilken man skal prædike om det højværdige sakramente eller den hellige

nadver, og undervise de unge mennesker herom, så vil vi nu tage den hellige Paulus' tekst for os. Denne tekst har I nu hørt og lært, at nadveren ikke er en af mennesker indført og anordnet skik, men at den herre Kristus, i den nat, da han blev forrådt, selv har indstiftet den, hans disciple og alle kristne *til særlig og høj trøst*, og for at den, fordi han nu ville skilles fra denne verden, skulle være dem hans testamente og sidste vilje.

Men derfor bør vi kristne også agte dette hans testamente som *en høj skat, i hvilken vi har al trøst og glæde*, og som vi ofte og gerne vil ty hen til, fordi vi derved opfylder vor herres Jesu Kristi sidste vilje. For her står befalingen jo klart og tydeligt, ved hvilken han byder os at gøre dette. De, som vil være kristne, må altså, lige til den yderste dag, efterkomme denne befaling, og aldrig kedes derved, men ret ofte og gerne søge denne trøst, indtil omsider vor kære herre, som selv har oprettet dette testamente, skal komme igen fra Himlen, og dømme levende og døde.

Forhen, i pavedømmets tid, har dette afskrækket os, at Paulus siger, at den, der modtager det på en uværdig måde, spiser og drikker sig en dom til. *Dengang lærte man ikke*

folket ret, hvad det er at modtage sakramentet værdigt eller uværdigt. Derved kom det hellige sakramente i vanry, så man var bange derfor som for en gift. Det kaldtes derfor ikke et trøstens, men et fordærvsens måltid. Og heri var dels de falske lærere skyld, dels pådrog vi os det selv ved vor utaknemlighed. For da Kristus har ment det så hjerteligt, men vi har vist os så efterladne og utaknemlige, så skete der os kun vor ret, da glæden blev forvandlet til sorg, trøsten til gråd, og hjælpen til skade. Men hvorfor har vi også så skammeligt foragtet sådanne store goder?

Noget lignende er også nu til dags bragt på bane af nadversværmerne, som angående dette sakramente har fremkaldt en højst farlig splid og spaltning i kirken, og har villet lære folket, at her ikke er andet end brød og vin. Også herved må de kristne gå glip af den trøst, som vor herre Kristus i dette sakramente har givet sin kirke. Derfor skal man vogte sig for disse mennesker, at det ikke atter skal gå os, ligesom det gik under pavedømmet, hvor det omsider blev bragt så vidt, at sakramentet, *dette trøstens måltid*, som enhver skulle have lyst og kærlighed til, blev skildret således i prædikenerne, at man gik til det med

skælven og forfærdelse, og enhver nærede mere frygt for det, end han modtog trøst deraf.

For denne prædiken gik ud på, at man *først fuldkomment skulle skrifte alle sine synder, og gøre fuldstændig bod for dem*. Men herved blev der pålagt os *en umulig ting*. For vi følte med os selv, at vi ikke var fuldkomne rene eller værdige til at modtage dette sakramente, og frygtede, at vi gik dertil som uværdige gæster. Derfor blev det ganske almindeligt, at ingen indfandt sig, fordi enhver måtte frygte at hente sig døden der, eller som Paulus kalder det, at modtage det til dom.

Men skønt det allerede i sig selv var en sørgelig ting, at folket herved havde fået en sådan afsmag for dette trøstelige sakramente, at enhver skyede det, så gik dog paven endnu videre, og gjorde ondt værre, idet han, da folk skyede dette sakramente, med magt tvang dem til, i det mindste at gå dertil én gang om året. For den, som ikke hvert år ville gå til nadver, ham satte han i band. Og dog gav han dem det, som de udtrykker sig, kun i én skikkelse [kun brødet, ikke vinen], lige imod vor kære herres Jesu Kristi udtrykkelige befaling, der ikke alene lyder på, at man skal modtage hans testamente, det vil sige: *Ikke alene spise*

hans legeme og blod med, hos eller under brødet, men også drikke det af hans blods bæger. Denne befaling har paven nu trådt under fødder, ja han fordømmer det endnu den dag i dag som et kætteri, når nogen modtager hele sakramentet i begge skikkelser, således som vor kære Herre Kristus har indstiftet og befalet det.

En jammerlig tilstand og en skrækkelig nadver var der i hine tider, idet enhver gik dertil uden god vilje, og dog var tvunget til at gøre det. Desuden måtte man, hvad var næsten endnu mere ulidelig, modtage sådan ufrivillig nadver anderledes, end Kristus har befalet, at man skal modtage den. Betænk blot, hvad lyst du kunne have til en spise og drikke, som man imod din vilje ville tvinge dig til at spise eller med magt hælde i dig. Det var jo, ligesom når man ville tvinge et sygt menneske, som ikke kan fordrage endog den blotte lugt af vin, og mod hans vilje hældte den i ham. Hvad glæde skulle vel en sådan drik kunne gøre ham? Således kunne det højværdige sakramente heller ingen frugt bære hos papisterne. For da hjerterne måtte tænke: Du er ikke ren, du er ikke denne spise værdig, du kan ikke rettelig nyde den; og man alligevel enten måtte gøre det, eller som kirkens ulydige barn lide bandsættelse:

så er det let at indse, at der hverken kunne være trøst eller glæde ved en sådan nadver.

Derefter gik paven endnu et skridt videre med vor herres Jesu Kristi nadver og testamente, og holdt ved sine præster årlige markeder dermed for de afdødes sjæle, så man kun sjældent holdt messe af egen andagt, men som oftest kun for penges og de gejstlige indkomsters skyld. Dette må dog, skulle jeg mene, kaldes at handle ganske grueligt med dette sakramente. Ja jeg holder for, at havde pavedømmet længere beholdt sin magt og anseelse, og var det kære evangelium ikke kommet, så havde man vel til sidst ganske frataget de levende dette sakramente, og alene brugt det for de døde. For vi gamle har jo, set, hvilket postyr der alle vegne blev gjort med sjælemesserne for de døde.

Dette har jeg villet minde om, for at man deraf kan se, hvor strengt Gud har straffet den utaknemlige verden, idet han har tålt, at paven kun gav sakramentet i den ene skikkelse, som de kaldte det; og endda var denne halvpert deraf så formørket, at folk gik dertil som til en gerning, hvoraf de intet godt ventede sig, men hvorfra de frygtede at skulle høste Guds skrækkelige dom og vrede.

Dernæst har paven også gjort et plaster af messen, til at lægges på alle slags ulykke og sygdom. Lad os ikke glemme dette eksempel, men for Guds skyld se til, at vi ikke, også blive sådanne nadverforagtere. Nej lad os have lyst og kærlighed til Herrens nadver, og gerne modtage den, så den må beholde sin rette betydning for os, og uddeles på den rette måde hos os.

For sig mig, er det dog ikke en såre stor venlighed mod os, at Herren således udøser sit hjerte for sine disciple, og siger: Tag og spis, dette er mit legeme. Tag og drik alle heraf, dette er Det Nye Testamente i mit blod. Gør dette, så I kan ihukomme, og ikke glemmer mig. Ja, gør det ikke blot én gang men ofte, og lige til den yderste dag.

Altså vil den kære herre Kristus ved sin nadver og testamente bevare sin ihukommelse, tro og erkendelse, så de ikke uddør i vore hjerter. Han indstifter altså denne nadver, for at den stedse og altid skal stå ved magt, og for at vi derved altid skal ihukomme hans død, ved hvilken vi er blevet frigjorte fra vore synder og al anden evig jammer. Dette er dog vel at tale venligt til os, og ikke giftigt og i vrede, ja meget venligere, end nogen fader kan tale til sin søn. For her gælder det kun om, siger han, at I ikke må

glemme mig. Hermed vil han så gerne indprente os alle denne sin ihukommelse i ører, mund og hjerte, at vi ikke må glemme hans hellige lidelse, og hvordan han for vor skyld blev korsfæstet, døde og igen opstod fra graven.

Og denne sin ihukommelse har han så alvorlig befalet os, bestandigt at forny, fordi der altid vokser andre, unge mennesker op, som ikke blot trænger til, at man med ord underviser dem og lærer dem at kende Kristus deres frelser, og at blive salige, men som også trænger til at man holder dem til sådan ydre gudstjeneste, for at de altid må have årsag, til at prise vor frelser og forløser, Jesus Kristus, og at trøste sig i ham. Derfor er denne indstiftelse af hans sakramente Herren en så vigtig sag; og derfor må heller ikke vi kedes ved at gøre dette til hans ihukommelse. Når gode venner samles, så kan de jo sidde og snakke sammen hele natten, så de glemmer søvnen derover. Hvorfor skulle man da kedes ved at prædike eller høre om, *hvor dyrt vor kære herre Kristus købte os?*

Men nu er nadveren ikke blot indstiftet, for at Kristus dermed skal prises; for han kunne hertil sige: Jeg trænger ikke til dig, eller til at prises af dig. For hvad enten du gør det eller ikke, så er jeg dog ligefuldt Guds søn, og bliver

ved din lovprisning hverken værre eller bedre. *Den er meget mere indstiftet, fordi vi selv trænger til hans testamente og nadver, og til at den skal komme os til gode.* For giv agt på, hvordan hans ord lyder, idet han rækker disciplene brødet, og siger: ”Tag og spis; det er mit legeme, som gives for jer.” Derefter rækker dem bægeret og siger: ”Drik alle deraf; det er den nye pagt i mit blod, som udgydes for jer til syndernes forladelse.”

Her skal det nu først være alle kristnes højeste trøst, at den herre Kristi legeme er givet for dem, og hans blod udgydt for deres synder. For når nogen tror dette, da er det umuligt, at han enten kan lade synden eller noget som helst andet drive sig til fortvivlelse, fordi han jo véd, at *denne skat, hvormed hans synder er betalt, er noget langt mere og større end hans synder.*

Men Kristus lader det ikke blive ved denne i ord udtalte trøst; for han giver dig her i brødet sit legeme at spise, og i vinen sit blod at drikke, således som hans ord klart og tydeligt giver til kende (selv om Djævelen ikke kan lide, at man taler derom). *For at du selv personlig skal tilegne dig dette legeme og blod som noget, der gælder dig selv og skal være dit eget, ligesom du jo også modtager det*

personligt og med din egen mund, og ikke nyder det for en anden. *For det kommer her især an på, at enhver tror, at Kristus har lidt for ham,* og ikke alene for Peter eller Paulus og andre hellige mennesker. Herom har Kristus villet forvise enhver i sit testamente, idet de kristne, *enhver for sin egen person,* modtager og nyder Kristi legeme og blod.

Derfor er det ikke uret talt, når man siger, at man *i dette sakramente henter og modtager syndernes forladelse.* For hvor Kristus er, der er syndernes forladelse. Her er, sådan lyder hans ord, hans legeme og blod. Og den, som modtager det og tror, at det er hans legeme, som er givet for ham, og hans blod, som er udgydt for ham til syndernes forladelse, skulle han ikke have syndernes forladelse?

Dette er nu den første frugt, som vi har heraf, og tilmed den største og bedste. Den anden frugt er den, at der her ved opnås og bevares den enighed og enhed i tro og lære, som den kristne kirke ikke kan undvære. For at denne enhed og enighed kan opnås, er det ikke blot nødvendigt, at de kristne kommer sammen til prædiken, hvor de alle hører det samme ord, kaldes til den samme tro, og holder sig

til det samme overhoved; men hertil hører også, at de samles ved ét bord, og spiser og drikker med hinanden.

For hvad det angår, at høre prædiken, da kan det vel hænde sig, at en hører mig nu, som i sit hjerte er mig fjendsk. Derfor, skønt også evangeliet holder de kristne sammen og giver dem et samdrægtigt sind, så gør dog nadveren dette endnu mere (skønt også her indfinder hyklerne sig), fordi her hver enkelt kristen såvel åbenlyst som i sit hjerte bekender, hvad han tror. Her udskiller altså de, der følger en afvigende lære, sig fra menigheden, mens de, der sætter deres håb og hu til Herren, og har samme tro, slutter sig sammen. Det er nemlig en såre nødvendig ting for Kristi kirke, at den har sammenhold, og at der ikke er uenighed i troen.

Derfor kaldes nadveren også på latin communion, der betyder fællesskab. Og de, der ikke vil være de andre kristne lige i tro, levned og lære kaldes: ekscommunicatos, eller mennesker, som det på grund af sådan uenighed ikke bør tilstedes at være i det samfund, der har ét sind, for ikke deri at frembringe spaltning og uenighed. Kristus bruger altså det hellige sakramente til dermed at holde sin rette hjord sammen.

Herom har kirkens gamle lærere haft en smuk tanke, og sagt, at Kristus har brugt vin og brød til sin nadver, fordi, ligesom mange korn, hvoraf hvert for sig har sit eget legeme og sin egen skikkelse, når de males sammen bliver til ét brød, således er også ethvert menneske en særskilt skabning og person for sig selv, men fordi vi i sakramentet alle delagtiggøres i ét brød, så er vi dog alle ét brød og ét legeme, 1 Kor 10, 17. Her er én tro, én bekendelse, én kærlighed og ét håb. Ligeså er der også mange druer i vinen, som hver især har sit eget legeme og sin egen skikkelse; men så snart de er udpresset og er blevet til vin, så er der ingen ulighed i vinen, men en eneste, skøn og ædel saft. Således skal også de kristne være.

Således har de gamle udlagt dette, og det er ikke forkert. For dertil skal sakramentet også tjene, at de kristne skal holde smukt sammen i tro, lære og sind, så at ikke hver enkelt af dem vil være et lille korn for sig selv, og gøre sig en særlig lære og tro, som den aldrig hvilende Djævel så gerne vil have, for derved at sønderrive denne lighed og enighed. For han véd godt, hvad skade det volder ham, når vi alle har én tro, og holder os til ét hoved. Derfor frister han her én, dér en anden med falsk tro, fortvivlelse

eller vildfarende og vrang meninger til at falde fra den rette tro angående sakramentet og andre artikler, for således at få en adskillelse fremkaldt.

Uagtet det nu ikke kan være andet, end at forargelse må komme, så bør vi dog gøre vort bedste for, at den ikke ganske skiller os ad. Vil denne eller hin ikke blive hos os, men skille sig fra os i læren om sakramentet eller andet, så lad dog ligesåvel os andre holde sammen, så den ene har samme tro, håb og sind, som den anden; men dette kan aldrig opnås, med mindre lærens enhed og lighed bevares.

Denne lighed er altså atter en frugt af nadveren, som vor kære herre Jesus så hjerteligt har indstiftet til enigheds bevarelse såvel i lære og tro som i livsførelse. I det ydre kan vi ikke være hinanden lige, for opgaverne er ulige og kræve forskellige gerninger af os, hvis vi ret vil gøre vor pligt enhver i sin livssituation. En bonde lever anderledes end en fyrste og har andet arbejde at udføre; en husmor har andet arbejde end en tjenestepige. Denne forskel i det ydre liv må vedblive. Men i Kristus skal ingen kaldes enten mand eller kvinde, bonde eller fyrste. I ham kaldes vi alle *Kristustroende*. For samme evangelium, forjættelse og tro,

som jeg har, har også en kvinde, en fyrste, en bonde, en medhjælper og et barn.

Denne indre lighed viser også dette sakramente os, fordi ingen har et andet eller bedre. Derfor, hvad enten det er en husmor eller en tjenestepige, en husbond eller en medhjælper, en fader eller en søn, en fyrste eller en under-såt, så er de her alle lige, har samme nadver og samme forjættelse, og hører, hvis de tror på Kristus, til samme Himmel. Og her gør det intet til sagen, om jeg er her, og en anden kristen er i Jerusalem, og vi ikke kender hinanden; for vi har alligevel kun ét hoved, som vi hver fra sin side holder os til, håbende derved at blive salige.

Men her udebliver nu Djævelen ikke. Han vil så gerne sønderrive denne enighed. For, som jeg allerede har sagt, han véd godt, hvad skade det volder ham, når de kristne er enige i tro og lære. Mod disse anfægtelser tjener nu dette sakramente, som Kristus har indstiftet, for derved at holde de kristne sammen.

Fremdeles er dette sakramente også nødvendigt og gavnligt for hver enkelt af os. For ville jeg foragte det, og være uvillig til at modtage det og takke den herre Kristus for det, eller holde mig fra de kristnes samfund, så blev

skaden dog kun min. Og jo længere jeg ville blive derfra, des værre ville det stå til med mig. For sandt er det, at den herre Kristus ikke for sin egen skyld trænger til, at du skal ihukomme ham. Men du selv trænger dertil. For når du ikke vil tænke på Kristus, så må du tænke på Djævelen; og deraf har du ingen gavn men idel skade; og selv om Djævelen ikke kunne skade dig, så ville du dog finde din fjende i din egen barm. For du har inden i dig en læremester, som spiser og drikker, sover og våger med dig, nemlig dit eget kød, eller den gamle Adam. Ham går du til sengs med, står op med, og lægger dig atter til at sove med. Han prædiker uden ophør for dig, og forstår mesterligt at blive ved dermed, og at få dig til at synke dybere og dybere, så du bliver jo længere jo mere koldsindet, og omsider så efterladet, at du ganske glemmer den herre Kristus, og ikke længere bryder dig om ham og hans evangelium.

Dette gør, siger jeg, denne læremester, som du idelig har på halsen, ja bærer i din egen barm. Han prædiker dig stedse ørerne fulde med sine lærdomme, for at du ikke skal tænke på andet, end hvordan du bedst kan blive stor og rig i verdens øjne, og for at du både i dag, i morgen, i overmorgen og alle dage skal indbilde dig, at du ikke har tid,

og ikke kan få bekvem lejlighed til at gå til nadver. Herved sker det da, at når du i dag er kold og mangler lyst dertil, så bliver du i morgen endnu koldere. Dette forvolder din daglige læremester, denne gamle skurk, som således bortdrager dine tanker fra Guds ord, at selv om du daglig hører det, så tænker du alligevel på andre ting, og bekymrer dig langt mere om verdslige sager.

For sig mig, hvor finder du mennesker, der bliver trætte af at skrabe penge sammen, og som fatter modvilje mod det? Bliver ågerkarlen ikke jo længere jo begærligere, listigere og mere opsat på sin skændige ågren og gerrighed? Og går det ikke på samme måde med andre laster? Den vellystige kan jo aldrig tænke nok på og tale om sin ukyskhed, og jo længere han taler derom og tænker derpå, des mere optændes hans begærlighed derefter. Dette gør den gamle Adam, der prædiker så længe for dig, at du til sidst ganske drukner i synder.

Her vil nu vor kære herre Kristus gerne, at du, skønt din egenkærlighed idelig prædiker for dig om penge og gods, magt og ære, dog lod dig drage og føre tilbage til det evige liv, så du tænkte på din frelser, der er død for dig på korset, og derved i dit hjerte opvakte længslen efter at

være hos ham, blev ked af dette livs lyst og herlighed, og sagde: Ak herre, jeg ser, at jeg ikke kan holde op med at synde, at jeg ikke kan blive træt af det onde. Derfor beder jeg dig, hjælp mig, at jeg må vende min hu fra denne verden, og fatte lyst og kærlighed til dig! Denne påmindelse trænger vi daglig til, for at kunne modstå den gamle Adams fordærvelige lærdomme, som han dag og nat råber os ørerne fulde af, for derved ganske at nedsænke os i dette livs bekymringer og begæringer.

Vor kære herre Kristus har altså indstiftet sin hellige nadver, for at vi derved skulle påmindes om, at der efter dette liv skal følge et andet. Derfor tager han brødet og kalken; byder sine disciple at spise og drikke deraf, og siger, at det er hans legeme og blod, som gives for os, og udgydes for vore synder, så vi ikke skal glemme ham, men tænke på ham, og ikke blot på penge og gods, hvilket vi desværre som oftest plejer at gøre. Som ville han sige: Giv mig dog i det mindste én dag om ugen eller hver fjerde uge, på hvilken I kommer mig i hu. Dette har I selv behov; for min egen skyld kunne jeg godt undvære det.

Ja hvis det var penge, hvis man ville række enhver ikke Kristi legeme og blod men hundrede guldmønter, eller noget endnu ringere, da ville der blive en løben og renden og sammenstimlen, så at endog blinde mennesker for disse hundrede gyldens skyld ville løbe midt igennem Rhin-strømmens eller Elbens dybe vande. Burde vi usalige mennesker, som for en ringe vindings skyld løber og render således, dog ikke ret foragte os selv? Og her er det dog ikke hundrede gylden, de ville snart være brugte op, men Jesu Kristi legeme og blod, hvorved vi er forløst. *Denne skat skænker og giver han os i sit testamente, og dermed det evige liv*, for at vi skal være visse derpå, trøste os dermed, og altid have det i vore tanker. Og så undgår man det, som var det gift og fordømmelse.

Hvem gør nu, at vi således løber efter de hundrede gylden, men ikke efter denne dyrebare og ædle skat? Ingen andre end Djævelen, som har bemægtiget sig den gamle Adam, der desuden selv i forvejen er ligegyldig og efterladet, hvad det evige gode angår, og hellere bekymrer sig om det timelige.

Denne utaknemlighed og ringeagt er en større synd, end nogen ret forestiller sig; men den slår enhver hen i vejret; for ellers holdt vi os vel flittigere til Kristus, og tragtede ikke så ivrigt efter penge og gods, skønt vi dog intet øjeblik véd dette i sikkerhed. Men de der gør sådan, de må selv se til, hvordan det én gang vil gå dem.

Derfor vil Herren ved sin nadver formane os til, ikke at være så utaknemlige, men betænke, at når vi går til det højværdige sakramente, og der i samfund med vore medkristne bekender vor tro, da tjener vi ham dog således, at vi selv har størst gavn deraf. Derfor skulle vi takke ham og glæde os over, at vi nu i ham har en nådig biskop, der ikke blot har ofret sig selv for os, men også bispiser os med sit legeme og blod, som han har ofret for os, og at han ikke begærer mere af os herfor, end at vi skal ihukomme ham, derved bestyrke os i troen, og bevare det kristne samfunds enighed.

Den, der nu ikke vil gøre dette, han er ikke bedre værd, end at høre en kættersk lærer, der prædiker for ham, at man i nadveren ikke modtager andet end brød og vin.

I pavedømmet, hvor man ikke ville have den Herre Kristus ihukommet således ved dette sakramente, som han

dog har befalet det, måtte også den skade opstå heraf, at man hverken vidste, hvad sakramentet var, eller hvorfor man skulle modtage det. For enhver holdt for, at det kun var en lydighed, som man skulle vise kirken. Dette var alt, hvad man vidste, og derved faldt folket på al slags afguderi og helgenpåkaldelse.

Gud give os da nåde til, at vi nu med bedre forstand og større alvor må berede os til og deltage i den hellige nadver, fordi vi nu atter har den rette lære pur og ren, og véd, at når vi går til sakramentet, da gælder det om, at vi ihukommer Kristus, priser og takker ham for hans velgerning, og dernæst modtager trøst deraf og styrker vor tro dermed, så vi ingen tvivl nærer om, at Gud er forliget med os, og ikke længere vil fortørnes på os for vore synders skyld, fordi Kristus har givet sit legeme for os, og udgydt sit blod for vore synder. Dette kaldes, at forkynde Herrens død på den rette måde og at ihukomme ham efter hans ord: Gør dette til min ihukommelse.

Betænk derfor selv, hvad man skal anse dem for, der roser sig af at være kristne, og dog lader et helt år, ja vel endog to, tre eller flere hengå, uden at modtage det højværdige sakramente. Dem har Djævelen dog således besat,

at de enten aldrig mere tænker på deres synder, og altså heller ikke på, hvordan de skal blive dem kvit, eller de elsker dette timelige liv højere end det evige. Men begge disse ting er jo forfærdelige at høre på. Derfor må ingen, som vil kaldes og være en kristen, og være sit kristennavn værd, afholde sig fra den hellige nadver, men ofte og meget benytte sig af det; for dertil kan vi, som forhen sagt, bestemt trænge.

Men de, der ikke kan modtage hele sakramentet, således som Kristus har indstiftet det, med dem forholder det sig anderledes, når de afholder sig derfra, *fordi de ikke vil modtage det alene under den ene skikkelse*. For da må de nøjes med Kristi ord og tilsagn, indtil Gud også giver dem nåde til at komme på et sted, hvor de kan modtage dette sakramente i overensstemmelse med Kristi indstiftelse.

Gud forunde os sin nåde og Helligånd ved den herre Kristus, så vi må modtage dette trøstelige sakramente til Kristi ære og vor salighed! Amen.

Anden prædiken

1 Kor 11, 27-34.

v27 Den, der spiser Herrens brød eller drikker hans bæger på en uværdig måde, forsynder sig derfor imod Herrens legeme og blod. v28 Enhver skal prøve sig selv, og så spise af brødet og drikke af bægeret. v29 For den, der spiser og drikker uden at agte på legemet, spiser og drikker sig en dom til. v30 Derfor er der mange syge og svage hos jer, og ikke så få sover hen. v31 Hvis vi agtede på os selv, ville vi ikke blive dømt. v32 Men når vi dømmes af Herren, opdrages vi, for at vi ikke skal blive fordømt sammen med verden.

v33 Altså, mine brødre, når I kommer sammen for at spise, skal I vente på hinanden. v34 Hvis nogen er sulten, kan han spise hjemme, for at jeres sammenkomster ikke skal blive til dom over jer. Resten vil jeg ordne, så snart jeg kommer.

Dette er en vigtig tekst, som der flittigt bør tales om blandt de kristne. For, som vi allerede har hørt i den første prædiken, har følgen af disse ords misforståelse været, at man *ganske er gået glip af den trøst, som findes i Herrens nadver*, og har frygtet for den som for en gift. Vist nok kunne vi nu ikke sige, at Judas til sin trøst eller forbedring har modtaget sakramentet. Ligeså har der, som Paulus skriver,

været mange blandt korinterne, der har modtaget det uværdigt, og derfor af Gud er blevet straffede på liv og legeme. Derfor må man lade den forskel blive stående, at nogle modtager sakramentet værdigt, saligt og til det evige liv, men nogle uværdigt sig selv til dom, så at Gud derfor vil straffe dem timeligt, og når de ikke ved bod og tro vil omvende sig, fordømme dem evigt.

Her kommer derfor alt an på, at man véd, hvad der kaldes ”at spise og drikke værdigt eller uværdigt”. I pavedømmet lærer man, at ingen må gå til nadver, medmindre han føler sig skikket dertil, og er fuldkommen ren. Men denne renhed har de bygget på skriftemål, anger, fasten, beden, milde gaver og deslige gerninger, som man kaldte bodsgerninger, og som præsterne anpriste. Og enhver holdt for, at herved havde man gjort fyldest for de begåede synder. Men lad du kun sådan værdighed fare, og sæt intet håb til den. For det er dog umuligt, at vi ved vore gerninger kan blive fuldkommen rene og rensede for vore synder.

Kristus har jo heller ikke givet sine disciple denne nadver, da de var aldeles rene; for han siger, de har behov for at vaske fødderne; og her taler han ikke om at vaske med vand, men om syndernes forladelse.

Derfor skal man flittigt lære og mærke sig, at de ikke modtager det højeværdige sakramente uværdigt, der klager og bekender, at de er arme syndere, at de føler mange slags anfægtelse, ind imellem bander og bliver utålmodige, og ikke altid viser mådehold i nydelsen af mad og drikke. *Disse og andre lignende er de synder, der hænger ved os, ved én mere, ved en anden mindre, fordi vi lever her på jorden. Men når disse synder bedrøver dig, og du ikke imod din samvittighed fremturer i dem, men begærer trøst og syndernes forladelse, så skal du ikke af den grund afholde dig fra Herrens nadver. For så længe du bærer på denne gamle Adam, vil det viselig hænde, at du bliver fristet af utålmodighed, onde tanker og andet mere, og forsynder dig. Og hvis du nu ikke ville modtage sakramentet, medmindre du var befriet fra alle synder, så ville følgen blive, at du aldrig gik til nadver.*

Men de modtager det højeværdige sakramente uværdigt, som *med vidende og vilje fremturer i deres synder, som i dødeligt fjendskab mod næsten, mord, hor, og andre sådanne åbenlyse synder, og som ikke har i sinde at afstå fra dem. For sakramentet er ikke indstiftet af den herre Kristus, for at man skal blive i sine synder, men for at man*

der skal søge syndernes forladelse og blive frommere. Således modtog Judas sakramentet til død og dom, fordi han havde besluttet at sælge og forråde den herre Jesus, og holdt fast ved dette forehavende med forhærdet og ond vilje.

Over dette eksempel forfærdes nu nogle, fordi de ligger i had og fjendskab eller andre synder, vil af den grund ikke gå til nadver, opsætter det stedse fra den ene dag til den anden, ja fra år til år, indtil de til sidst har holdt sig derfra i mange år, blot *fordi de ikke alvorligt ville tænke på at aflægge dette had og nag.* De synder på to måder: Først deri, at de ikke vil lade vreden fare og afstå fra denne synd, og dernæst fordi de mod Kristi befaling bliver så længe borte fra sakramentet. Derfor skal sådanne folk først lade deres had og misundelse fare, holde op med at synde, og så ved sakramentets modtagelse hente sig trøst og syndernes forladelse.

Om der ved siden af skulle skimte en lille gnist af synd eller anfægtelse frem, det vil sige: Om også stundom endnu en syndig attrå eller lyst til vrede, had osv., skulle røre sig i hjertet, så skal man råbe til Gud og bede: Ak herre, giv mig et fredeligt, blidt og mod alle mennesker

venligt hjerte, og rens mig for Kristi skyld fra mine synder. Så skal man trøstigt i denne tro gå til Herrens nadver, og ikke lade dette Paulus' udsagn afskrække sig derfra. *For Paulus taler ikke om dem, der gerne vil omvende sig og renses fra deres synder, men om dem, der ligger i synden, og ikke ville afstå derfra, ja endog oven i købet vil forsvare deres synd.* Som man ser på korintherne, hvor Paulus skriver til dem: "For dette får I ingen ros." (1 Kor 11, 22). Hvormed han giver til kende, at de uden al bod oven i købet vil roses som smukke kristne.

Dengang fulgtes der nemlig en anden skik ved Herrens nadver end nu om stunder hos os. De kristne kom dengang sammen om aftenen, og spiste med hinanden i forsamlinger, enhver hvad han havde. Da fandt man nogle, som fråse og drak sig fulde, mens andre intet havde, og derfor måtte lide sult og tørst. Dette, siger Paulus, er uret. Det skal og må ikke ske, at I med forsæt synder, og derefter gå til nadver, anstillende jer, som om I ikke havde syndet. På den måde spise og drikke i nadveren uværdigt; og derfor straffer Gud jer med sygdom og andet.

Dette er en anden og større synd, end når de fromme kristne undertiden snubler, men dog vender om igen, ønskende og bedende: O at Gud dog ville forlade mig mine synder, for jeg har jo gjort uret! Dem forskyder Kristus ikke fra sin nadver. For ordene giver jo til kende, at han ikke vil have retfærdige og hellige mennesker ved dette bord, men arme syndere, som for deres synders skyld, hverken véd ud eller ind. Derfor siger han, at hans legeme er hengivet for dem, og hans blod udgydt for deres synder. Men nu kan det jo ikke være ringe syndere, for hvem et så usigelig stort offer eller betaling er sket. Derfor kommer det kun an på, at du af hjertet bekender, at du er en synder, og så holder dig til denne nadver, og her søger trøst og hjælp. Men den, der ikke vil bekende sine synder, og heller ikke vil bedre sig, han hører ikke hjemme her.

Men som oftest går det helt bagvendt til hermed. De, som ingen frygt skulle have, og hvem Gud tilbyder al sin nåde, og vil modtage som sine børn, de kan ikke blive deres frygt kvit. De derimod, som skulle frygte, og som er i Guds højeste unåde, er fuldkommen trygge og forfærdes slet ikke over deres synder, men trænger sig frem, ligesom en geværkugle går igennem en bræddevæg. Som man ser

på papisterne, der bespotter og forfølger Guds ord, myrder de fromme kristne, driver folk til, mod deres samvittighed at begå afguderi, og alligevel anser sig for fromme og hel- lige, og derfor er sikre og vel til mode; mens derimod de andre er ganske mistrøstige og forfærdede, skønt de ikke har i sinde at ville synde, og skønt de af hjertet angrer de synder, de har begået, og ønsker, de aldrig var sket. Såle- des går det: Den, der skulle lade sig trøste, kan ikke gribe trøsten, og den, der skulle frygte, er tryk og uden frygt.

Derfor siger Paulus: ”Enhver skal prøve sig selv, og så spise af brødet og drikke af bægeret.” Men at prøve sig selv, det vil her ikke sige andet, end at du skal betænke, hvordan du er skikket eller beredt. Finder du, at du er for- stokket, så du ikke vil afstå fra synden, og at den ingen bekymring volder dig, så har du årsag til, ikke at gå til nad- ver, *for så er du ingen kristen*. Det allerbedste var jo vist- nok, at du afstod fra dette ugudelige væsen, følte anger derover, og ved den rette tro på Guds forjættelse atter slut- tede dig til de kristne, og deltog med dem i nadveren. Men vil du ikke gøre dette, så bliv derfra; for da synder du kun derved, og spiser og drikker viseligt dig selv til dom.

Betænk dig derfor vel, og regn rigtig efter, hvordan det vil gå dig i evigheden, når Gud overrasker dig med sin dom, mens du er i denne tilstand. Betænk du dette, så vil du være glad ved at kunne gribe til bod og omvendelse, lade din vrede og dine andre synder fare, og *forsone dig med Gud ved denne nadver.*

Finder du altså, at du ikke er så forhærdet, men af hjertet bekender dine synder for Gud, angrer dem hjerteligt, og tror, at Gud af nåde, for sin søns Jesu Kristi skyld vil forlade dig dem, da er du ret skikket, og skal frimodigt sige til din herre Kristus: Ak herre, jeg er en arm synder; derfor kommer jeg nu til din nadver, at jeg kan få trøst af dig. Og tvivl så ikke på, at du vil være ham en kær og dyrebar gæst.

For sådanne bedrøvede og ængstede hjerters skyld er dette bord beredt, at de her skal husvales og finde trøst. Lad de andre frygte: De, som ikke føle deres synd, men med frække og stolte hjerter uden al bod, anger og forbedring fremturer i deres synder.

Dette Paulus' ord: "Enhver skal prøve sig selv," har også givet de gamle lærere anledning til at sige, at åbenlyse synder, som ikke præsten, men domstolene straffer, som hor, mord, drukkenskab og andre lignende laster, skal

hindre folk i at gå til nadver. Men dette skal man forstå ligesom det forhen sagte, nemlig: at de, der fremturer i sådanne synder, og ikke vil afstå fra dem, de skal afholde sig fra sakramentet. For de nedkalder derved kun endnu mere Guds vrede over sig, idet de ved at modtage nadveren udgiver sig for kristne, og dog, som deres levned udviser, ikke er det. Men den, der har ligget i sådanne synder, men nu afstår derfra, bedrer sig, og bliver frommere, han skal ikke lade sådanne synder forhindre sig, men begære syndsforladelse, modtage Herrens sakramente, og bede Gud om nåde til, herefter at skikke sig bedre.

Hvad derimod angår de daglige skrøbeligheder, som hænger ved os, da skal de ikke hindre os deri; for dem bliver vi dog alligevel aldrig ganske kvit i dette liv. Ville vi kun gå til Herrens nadver, når vi fandt, at vi var aldeles rene, så ville vi dermed ganske berøve os adgangen dertil, og aldrig komme der.

Jeg kan selv tale med om, hvad der kommer ud af at holde sig længe fra Herrens nadver; *for også jeg har været i en sådan djævelsild, at Herrens nadver blev mig så fremmed, at jo længere det varede, des nødigere gik jeg dertil. Vogt jer for dette, men væn jer til, ret ofte at komme der,*

især når I er vel skikkede, det vil sige: når I mærker, at jeres hjerter for syndens skyld føler sig besværede og mistroelige, for at I ikke skal glemme vor herre og frelser Jesus Kristus, men ihukomme hans offer og død. For andet forlanger han ikke af os; og desuden kræver jo vor egen nød denne hjælp, fordi vi dog endnu daglig synder. Og endelig tjener også denne handling til at bevare enigheden i den kristne kirke; for herved skal jo vor kære herres Jesu Kristi ihukommelse, som det ypperste stykke af vor frelse, holdes vedlige, efter hans egne ord: ”Gør dette til min ihukommelse.”

Den, der på denne måde går til nadver, er ret beredt og vel skikket dertil, om han end er en arm synder: Han spiser og drikker Kristi legeme og blod værdigt, som Paulus siger; han spiser og drikker ikke sig selv til dom, men til salighed.

Hertil hjælpe os vor kære herre Gud i Himlen med sin Helligånd ved Jesus Kristus, hans søn, og vor frelser! Amen.

Skærtorsdag

Om fodvaskningen

Joh 13, 1-17.

v1 Det var før påskefesten, og Jesus vidste, at hans time var kommet, da han skulle gå bort fra denne verden til Faderen; han havde elsket sine egne, som var i verden, og han elskede dem indtil det sidste. v2 Og mens de holdt måltid – Djævelen havde allerede sat sig for, at Judas, Simon Iskariots søn, skulle forråde ham; v3 og Jesus vidste, at Faderen havde lagt alt i hans hænder, og at han var udgået fra Gud og nu gik tilbage til Gud – v4 så rejser Jesus sig fra bordet og lægger sin kjortel, tager et klæde og binder det om sig. v5 Derefter hælder han vand op i et fad og giver sig til at vaske disciplenes fødder og tørre dem med klædet, som han havde bundet om sig. v6 Han kom så til Simon Peter, og Peter sagde til ham: »Herre, vasker du mine fødder?« v7 Jesus svarede ham: »Hvad jeg gør, fatter du ikke nu, men senere skal du forstå det.« v8 Peter sagde: »Aldrig i evighed skal du vaske mine fødder.« Jesus svarede: »Hvis jeg ikke vasker dig, har du ikke lod og del sammen med mig.« v9 Simon Peter sagde til ham: »Herre, så ikke kun fødderne, men også hænderne og hovedet!« v10 Jesus sagde til ham: »Den, der er badet, behøver ikke at få vasket andet end fødderne, men er ren over det hele. Og I er rene; dog ikke alle.« v11 Han vidste nemlig, hvem der skulle forråde ham; derfor sagde han: I er ikke alle rene.

v12 Da han nu havde vasket deres fødder og taget sin kjortel på og sat sig til bords igen, sagde han til dem: »Forstår I, hvad jeg har gjort

mod jer? v13 I kalder mig Mester og Herre, og med rette, for det er jeg. v14 Når nu jeg, jeres Herre og Mester, har vasket jeres fødder, så skylder I også at vaske hinandens fødder. v15 Jeg har givet jer et forbillede, for at I skal gøre, ligesom jeg har gjort mod jer. v16 Sandelig, sandelig siger jeg jer: En tjener er ikke større end sin herre, og en udsending ikke større end den, der har sendt ham. v17 Når I ved det, er I salige, hvis I gør det.

Hele denne fortælling om fodvaskningen finder man alene hos Johannes; og da de andre evangelister har glemt den, så kunne det vel synes, som om det heller ikke havde haft stort at betyde, om Johannes ligeså havde ladet den uomtalt. Men Johannes indleder sin beretning herom med en så mægtig og indtrængende fortale, at vi ikke kan tvivle om, at det her ikke alene har været den herre Kristus om at gøre, at vaske apostlenes fødder rene, men at han dermed har villet noget andet og højere. Det bekræfter Herren da også selv ved den prædiken, han holdt efter fodvaskningen, og hvori han byder sine disciple at efterfølge hans eksempel, og ikke glemme, ligeledes at vaske hinandens fødder.

Derfor har de kristne på denne dag brugt sådan fodvaskning. Men da prædikenen herom har forladt det rette

spor, så er det gået hermed som med så meget andet i pavedømmet, idet man alene har udført den ydre handling, men ganske har tabt denne fodvasknings rette betydning, nytte og brug af syne. Derfor er det nødvendigt, atter at bringe denne rette betydning og lære for dagens lys.

Begyndelsen, som Johannes her gør, idet han beretter os denne tildragelse, synes noget mærkelig. For du ville måske tænke: Hvad angår det fodvaskningen, når Johannes siger: ”Jesus vidste, at hans time var kommet, da han skulle gå bort fra denne verden til Faderen; han havde elsket sine egne, som var i verden, og han elskede dem indtil det sidste.” Hvordan passe disse ord og denne historie sammen? Overordentlig smukt, når du kun ret vil give agt derpå. For når han siger: Jesus vidste, at timen var kommet, da han skulle gå til Faderen, og forlade denne verden, så vil han derved med flid vække os til, ret for alvor at give agt på denne gerning og prædiken, som Herren foretog sig og talte næsten i sin sidste time, og da han skulle forlade dette liv.

Men nu er det dog vist og sandt, at hvad vore kæreste venner kort før deres endeligt siger eller gør, det rører os mere og går os dybere til hjerte, end hvad som helst de

ellers i deres hele øvrige levetid har sagt eller gjort. For når det er kommet så vidt med et menneske, at han skal til at dø, så er det for ham forbi med al tant og skæmt, og hvad han så siger eller foretager sig, det véd man, går ham fra hjertet og er fuldt alvor. Her vil altså den hellige Johannes sige som så: Nu vil jeg fortælle dig en historie og prædiken, som du også derfor des hellere og flittigere skal give agt på, fordi det er den herres Jesu sidste gerning, og ligeledes blev hans sidste prædiken, som han begyndte efter fodvaskningen og fuldendte på vejen til Oliebjerget. Heraf kan man jo forstå og mærke, at det i en særlig grad må have været alvor; for hvis det ikke var en så nødvendig gerning, så måtte han vel, så vidt vi kunne skønne, under andre og store sorger og ængstelser have glemt at foretage sig en så ringe ting.

Hertil sigter også, hvad Johannes videre siger om den kærlighed, som Herren havde til sine disciple. Heraf skal vi lære, i denne fodvaskning at se en gerning, hvori vi tydeligt kan spore vor kære herres Jesu store kærlighed til os. Her findes altså to årsager forenede, hvorfor vi ganske i særdeleshed skal tage os denne historie til hjerte: Først at han gjorde det lige før sit endeligt, og dernæst at han gør

det, for dermed at vise sin kærlighed. Altså skal vi lægge særdeles megen vægt på denne gerning og prædiken. For når Kristi kærlighed og venlige hjerte i afskedsstunden tvinger ham til en handling, så kan denne ikke være ringe eller ubetydelig.

Hvad denne handling nu tjener til, giver Johannes os til kende med de ord: ”Jesus havde elsket sine egne, som var i verden.” Som ville han sige, at nu var den tid kommet, da han skulle forlade verden, men at hans disciple skulle forblive længere i verden, og at de derfor trængte til hans eksempel og undervisning, hvis de ville forblive hans rette disciple, og ikke lade sig forføre af verdens eksempel. For hvad verden beflitter sig på, det ligger åbent nok for alles øjne; der tænker enhver kun på, hvordan han selv bedst kan trænge sig frem; men hvad der så imidlertid bliver af de andre, og hvad de derfor må lide, det bryder verden sig kun lidt om.

Den, som nu lever i verden, og ikke vil lade sig forføre af sådan forargelse, skal komme herhid, siger Kristus, og efterfølge det eksempel, som jeg nu lader jer se, idet jeg, Herren, ikke gør mig til af mit herredømme, men tjener

jer, og I ikke mig. Lær og gør dette, så skal I blive salige og uanfægtede af verdens forargelige eksempel.

Hertil sigter evangelisten fremdeles, idet han med særdeles flid anfører, hvordan Djævelen, allerede da dette skete, havde indgivet Judas' hjerte den onde hensigt, at forråde Jesus. Hermed vil Johannes antyde, at Jesu apostle og kristne ikke blot af verdens forførende eksempel, men også af Djævelen selv ville blive fristet og tilskyndet til egennytte, ærgerrighed, herskesyge og hovmod. Mod dette kan intet andet middel eller råd hjælpe, end at vi alvorligt tager os til hjerte og efterfølger dette Jesu eksempel, som han af særlig kærlighed ikke har agtet det overflødig at fremholde for os, nu da han af sit folk skal overgives i hedningernes hænder.

Hvad nu dernæst de ord: ”at være i verden,” angår, da vil dette egentlig sige: at være midt blandt djævlene; og her ville det jo være os umuligt, at holde stand og beherske os selv, hvis vi ikke holdt os til Guds ord og især til Kristi eksempel. *For kødet lader sig ikke gerne underkue, men vil altid helst selv være herre og fritages for enhver byrde.* For nu at tage magten fra denne anfægtelse, fremstiller Herren for os her dette eksempel, som han vil, at vi skal

tage os til hjerte, og rette os efter. For da han mener det godt med os, og er idel brændende kærlighed imod os, så vil han så gerne bevare os for synd og skade. Altså gør Johannes denne skønne fortale, før han taler om fodvaskningen, for at lære os, hvad Kristus dermed har villet antyde, og hvor troligt han også derved har tænkt på vort bedste. Men uagtet man i dag tusinde og atter tusinde gange læser og synger denne fodvaskningshistorie såvel i klostrene som i de gejstlige stiftelser, så er der dog ingen, der forstår noget deraf.

Men hvad er nu det, som Johannes fremdeles siger: ”Jesus vidste, at Faderen havde lagt alt i hans hænder, og at han var udgået fra Gud og nu gik tilbage til Gud.” Dette er et mægtigt og stort ord, hvormed Johannes vil antyde, hvad tanker den herre Jesus havde, før han vaskede disciplenes fødder, nemlig, at han ikke tænkte på sin lidelse eller var bedrøvet i ånden, således som han blev det lige efter fodvaskningen, men at han tænkte på sin herlighed, i hvilken han fra evighed af havde været hos Faderen, og til hvilken han efter sin jordiske mennesketilværelse nu atter skulle vende tilbage, og evig forblive i.

Dette var viselig så høje tanker, at man skulle synes, de ganske havde måttet drage ham bort fra denne verden, så han ikke havde kunnet tænke på noget menneske. Men just nu, da han sidder og tænker på sin evige herlighed, rejser han sig hurtigt og uventet fra bordet, affører sig sin overkjortel, binder et klæde om sig, hældes vand i et fad, og giver sig til at vaske disciplenes fødder, og at tørre dem med klædet.

Sammenhold nu ret hans tanker med hans gerning. Hans tanker er: Jeg er Gud og en herre over alle ting. Endnu står kun mindre end én dag tilbage, så har Djævelen udrettet, hvad han formår. Derefter skal han tilligemed alle mine fjender lægges under mine fødder, og lade mine kristnes fred og salighed uforstyrret. Og hvad er derefter hans gerning? Han, den største af alle herrer, gør, hvad ellers husets tjenestefolk plejer at gøre: Han vasker sine disciples fødder.

Han vil altså ved sit eget eksempel vise og lære os, at ligesom han fornedrede sig selv, straks forglemte sin herlighed, og ikke misbrugte den til hovmod, magt og pragt, men tjente sine tjenere dermed, ligeså skal heller ikke vi

hovmode os af vore gaver, og misbruge dem til hovmodighed, men med al god vilje tjene vor næste dermed, og bruge dem til hans bedste. For således udlægger Kristus bagefter selv fodvaskningen, idet han siger: ”Forstår I, hvad jeg har gjort mod jer? I kalder mig Mester og Herre, og med rette, for det er jeg. Når nu jeg, jeres Herre og Mester, har vasket jeres fødder, så skylder I også at vaske hinandens fødder. Jeg har givet jer et forbillede, for at I skal gøre, ligesom jeg har gjort mod jer. Sandelig, sandelig siger jeg jer: En tjener er ikke større end sin herre, og en udsending ikke større end den, der har sendt ham. Når I ved det, er I salige, hvis I gør det.” Her ser du, hvad den rette fodvaskning er, og nu véd du, at denne beretning er skrevet, for at du med flid skal lære den og rette dig derefter.

Paven og hans munke, præster, konger og fyrster, vasker også i dag andre ringe personers fødder. Men om dem alle til hobe må det siges, at deres ydmyghed, om den ellers kan kaldes sådan, er en overordentlig slet ydmyghed. For man finder, at mange blandt dem, der med denne slags ydmyghed vasker hele deres klostres og deres undersåtters fødder, bagefter må skrifte det hovmod, hvormed de har

udført fodvaskningen. For sig mig dog engang, hvad er dette for en ydmyghed, og hvad hjælper det din næste, at du for et syns skyld eller for at give folket et skuespil, vasker hans fødder, og bagefter vil roses højlig for denne din hellighed?

En ret fodvaskning kunne man kalde det, når de papi-stiske biskopper tog sig til hjerte, hvilken stor jammer det er, at deres arme vildfarne hjord sidder så dybt i afguderi, og ingen ret prædiken får at høre om syndernes forladelse og det evige liv, og lagde vind på, at Guds ord kunne blive prædiket purt og rent for dem, sakramenterne rakt dem på den rette måde, de afguderiske ceremonier og den falske gudstjeneste, som de driver med deres messer, sjæleofre og helgenpåkaldelser kunne blive afskaffet, og folket vist til den rette gudstjeneste, så de frygtede Gud, havde hans ord for øje, og trøstede sig ved vor kære herres Jesu Kristi offer.

Men vi ser, at de ikke alene ikke tænker på denne slags fodvaskning, men endog arbejder på, hvordan de endnu mere kan besudle deres arme undersåtters fødder og fastholde dem i deres afguderi og falske lærdomme. Dette må

kaldes en slet efterfølgelse af vor kære herre Kristi befaling. Måtte Gud dog se i nåde ned, og forhindre den lede Djævel i, således at ride og regere det blinde folk!

Selv kalder de i pavedømmet på latin fodvaskningen et ”mandat,” det vil sige: et bud eller en befaling. Men Kristus mener slet ikke selve denne gerning hermed. For uagtet han siger: ”I er også skyldige at vaske hinandens fødder,” så udlægger han det dog smukt, og siger: ”Jeg har givet jer et forbillede, for at I skal gøre, ligesom jeg har gjort mod jer. Sandelig, sandelig siger jeg jer: En tjener er ikke større end sin herre.”

Dette er jo klare ord, som tydelig viser, at det kommer an på dette: Er du på dit embedes vegne i stor agt og anseelse, (hvorom siden mere) da hovmod dig ikke deraf, men tjen andre dermed, der er ringere, end du, og som ikke har sådanne gaver. Derfor, da Herren siden efter prædiker om kærligheden, så udtaler han også klart og tydeligt dette mandat eller bud således: ”Et nyt bud giver jeg jer: I skal elske hinanden.” Joh 13, 34. Hvad er nu denne kærligheds væsen og gerninger? Dette at vi skal tjene næsten med alt, hvad der står i vor magt, bevise ham alt mulig venskab og al god vilje, ingen foragte, ikke være hovmodige, intet

ondt gøre. *Dette er den rette fodvaskning, som Kristus befaler os.*

Derimod angår hans befaling ikke den fodvaskning, som sker med vand; for ellers måtte man jo vaske fødderne ikke blot på tolv, men på alle. Og man tjente dem endda meget bedre, hvis det alene var om vandet og tvætningen at gøre, om man indrettede dem en almindelig badstue, og der vaskede ikke blot fødderne, men hele legemet. Men det har ikke denne mening. Vil du efterfølge Kristi eksempel, og vaske din næstes fødder på den rette måde, så se til, at du ydmyger dig af hjertet, at du bruger alle de nådegaver, du har fået, ikke til din egen ære og fordel, men til din næstes gavn, ingen foragter, men holder ethvert menneske hans skrøbeligheder til gode, og hjælper til, at han kan forbedre sig. Og denne fodvaskning skal ikke blot bruges på denne dag, men alle vore levedage, med alt, hvad vi kan og ejer, og mod enhver, som vi kan tjene dermed. Således vil Kristus, at også vi efter hans eksempel skal vaske hinandens fødder. Kun i denne mening har han befalet os det, og ikke i nogen anden.

Men især skulle de tænke på fodvaskningen, og flittigst udøve den, som Gud har benådet med særlig forstand

og andre gaver, og som han har kaldet til at være kirkens tjenere, så de ikke misbruger disse gaver til egen ære, magt og fordel, men trolig tjener kirken dermed. For når vor kære herre Jesus Kristus, som vel vidste, at den tid nu var for hånden, da han skulle gå til Faderen og oprette sit evige nåderige, selv har ydmyget sig så dybt, at han for vor skyld blev sin fader lydige indtil døden, ja til korsets død, hvor meget mere skulle det da ikke gøres behov for os arme mennesker, som Djævelen dag og nat listigt sniger sig efter, læggende os alle slags snarer, for derved at forlede os til hovmodighed, og forføre os til, mere at se på egen ære og fordel, end på vort embede?

Og når det går efter Djævelens vilje, og kirkens tjenere glemmer denne vores herres Kristi befaling, idet de tragter efter ære og magt, da véd Djævelen godt, at de ikke kan gøre ham videre skade med deres prædikener; som man jo ser af pavens eksempel. Så snart han begyndte at anvende prædikeembedet til opnåelsen af verdslig magt, så snart han begyndte at tragte efter lande og folk, pragt og herlighed, så forfaldt straks ordets prædiken og den rette gudstjeneste. For alt dette gav ham så meget at tage vare på, at han ikke længere kunne drage omsorg for kirken. Desuden

bragte Djævelen det jo snart så vidt i pavedømmet, at ikke blot ordet og den rette gudstjeneste faldt bort, men løgn og afguderi i hobetal blev indført i kirken, fordi man så, at det kastede gode penge af sig, og var tjenligt til præstepragtens vedligeholdelse.

Jeg tvivler slet ikke på, at Herren allerede dengang, da han viste så stor ydmyghed ved fodvaskningen, har set, hvordan det særdeles i de sidste tider ville gå til med kirkeregimentet, nemlig at man ville glemme gudstjenesten og alene tænke på pragt og herlighed. For den ulykke begyndte jo allerede tidligt, at biskopperne kivedes indbyrdes, og at enhver af dem ville have forrangen over de andre. Derfor har de ikke kunnet forliges; indtil så endelig Antikrist kom til Rom, og drev sin sag således igennem, at han fik ranet primatet og overherredømmet til sig, og om sider fik det bragt så vidt, at han er blevet mægtig frem for konger og kejsere, og har gjort sig selv alene til arving af Peters stol, og til Kristi statholder. Dette kan dog, skulle jeg mene, kaldes at ydmyge sig kristent, og at udøve fodvaskningen således, som Herren selv her så troligt lærer og befaler det. Ja vist! Men rigtignok lige modsat.

Men just således går det jo til i verden. Da Herren vaskede Judas' fødder, og holdt denne skønne prædiken, gik intet deraf Judas til hjerte. For han pønsede kun på, hvordan han kunne komme til sine tredive sølvmønter ved at forråde og sælge Kristus; hvilket dog kun bragte ham en slet lykke. Dette ser Herren, og bliver, som evangelisten skriver, hjertelig bedrøvet derover straks efter fodvaskningen. Men han bliver sandelig ikke blot bekymret for Judas' skyld; for han ser også, at forræderen Judas vil efterlade sig en talrig hær af disciple, der alle til hobe hellere vil forråde og sælge Kristus, end gå glip af sølvpengene. Dette smerter Herren og gør ham hjertelig bedrøvet. Han mener det så trofast og vel lige til det sidste, og lader det koste sig så meget at hjælpe de arme sjæle til salighed.

Men alt, hvad han gør og siger, er spildt på Judas og dennes disciple. For skønt de har set og erfaret den store ydmyghed og kærlighed, som Kristus viser dem ved fodvaskningen, så vil de dog selv ikke vaske andre menneskers fødder; men for deres kirkeembedes skyld, og fordi de kaldes pave, kardinaler, biskopper og Kristi kirke, vil de være så store herrer, at endog kejsere og konger må kysse deres fødder og tilbede dem. Og før de skulle give

slip på sådan pragt og vælde, før fornægtede de, ja solgte og forrådte de Kristus hundrede gange, ja før så de roligt på, at Guds ord blev trådt under fødder, og at ikke et eneste menneske blev saligt. Som man jo ser, hvordan paven og hele hans hær stedse arbejder på at få den rette lære undertrykt, og det gamle afguderi genoprettet, for at opretholde hele den gamle pragt, rigdom og herlighed.

Fra sådanne judasdisciple skal vi adskille os, og komme i hu, at vi ikke er præster og kirkens tjenere, for at vi skal være store herrer, men for at vi skal være ydmyge og sagtmodige, trolig tage vare på vore kirker, tjene vor næste med de gaver, vi har, og således altid vaske vor næstes fødder. For hermed sker den herre Kristus en særdeles ære og velbehagelighed; og desuden kan vi heller ikke bedre vogte os for de snarer Djævelen sætter for os. For det er især mod præsterne at Djævelen retter denne anfægtelse, idet han frister dem til at søge deres egen fordel og ære. Lykkes dette, så har han vundet sit spil; for da får de, som sagt, så meget at skaffe med verdslige ting, at de ikke længere agter på, men ganske glemmer den herre Kristus, hans ord og kirke og den rette gudstjeneste. Herpå ser vi desværre kun alt for mange åbenlyse eksempler.

For denne fristelse må ingen kirkens tjener tro sig i sikkerhed, men skal i dets sted tænke des flittigere på og udøve den rette fodvaskning. For den hellige Paulus siger i 2 Kor 12, 7: ”Og for at jeg ikke skulle blive hovmodig af de overmåde store åbenbaringer, blev der givet mig en torn i kødet, en engel fra Satan, som skulle slå mig, for at jeg ikke skulle blive hovmodig.” Men hvor meget lettere vil dette ikke kunne ske med os andre arme mennesker, som Gud også har sat i et i sandhed stort og højt embede i hans kristenhed. Her slår det nu ikke fejl, at en har denne, en anden hin gave; men salig er den, som ikke hovmoder sig heraf, men med den herre Kristus står op fra bordet, tager et klædet, og vasker de andres fødder, dvs. tjener næsten, og ikke sig selv, med sådanne gaver.

Dette eksempel med fodvaskning angår altså især dem, der er i kirkens embeder, og som Herren her formanner til flittigt at varetage deres tjeneste, ikke hovmode sig af embedet, men gøre dets gerning i al ydmyghed. For Gud har ikke sat dem deri for deres egen, men for sine kristnes skyld. Dem skal de tjene med troskab, og hverken beklage sig over farerne eller arbejdet.

Men dernæst skal alle andre kristne i almindelighed efterfølge dette eksempel og denne ydmyghed, til hvilken stand de end måtte høre. Konger og fyrster er i en verdslig stand, som man kalder det; men vil de være kristne, så må de vaske deres undersåtters fødder; for Gud har ikke sat dem i en sådan høj stand, for at de kun skulle føre stor pragt, leve i vellyst, og gøre hvad dem lyster, men for at de med alle de gaver, som de har fået, skulle tjene deres undersåtter: Først idet de forsyner dem med retsindige kirkens tjenere, lader Guds ord redeligt og med troskab forkynde for dem, afskaffer afguderiet og forfremmer den rette gudstjeneste. Dette er de Gud skyldige at gøre, og de kan aldrig vente sig lykke og velsignelse fra Gud enten i deres eget eller deres efterkommeres regimente, hvis de ikke med troskab våger herover. For hvordan kan Gud være med dem, når de ikke vil vide af hans ord at sige, men tvinger deres undersåtter til åbenlyst afguderi og falsk gudstjeneste?

Og dernæst kaldes det også fodvaskning, når de forvalter det timelige regimente med flid, alvor og troskab, når de ikke dag og nat drikker, spiller, drager på jagt, og

betynger undersåtterne med skatter og byrder: men arbejder på at bevare fred og enighed, beskærme land og folk mod tyrkerne og andre fjender, og gøre ret og skel mod enhver uden personsanseelse. Hvis konger og fyrster ret alvorlig ville tage sig af denne fodvaskning, så ville de få nok at gøre hermed ikke blot på skærtorsdag, men hele året rundt, ja stedse og altid hele deres levetid, både dag og nat, ja ofte ligeså fuldt om natten, når andre folk ligger og sover, som om dagen. Fordi såvel kirkestyrelsen som det verdslige regimente er lagt på deres skuldre, så vil der ikke blive megen hviletid tilovers for den regent, der ret for alvor til tage sig af begge dele, og holde flittigt tilsyn med, at alt går, som det skal.

Men, ligesom vi før sagde om Judas og paven, således ser man også her, at denne fodvaskning almindeligvis forsømmes, og kun bruges som et blot skuespil, hvoraf folket ingen gavn har. For enhver kan til nød nok selv vaske sine fødder, eller finde en anden, som han uden undseelse kan modtage denne tjeneste af. Men at opretholde fred og retfærdighed, og våge over, at det i kirken går ret og sømmeligt til med læren og gudstjenesten, dette kan ikke enhver

udrette for os, men alene de, der er kaldet til sådant højt embede.

I de lavere og ringere stænder skal det gå ligedan til. Husbond og husmor vasker jo også daglig deres børns og ansattes fødder, når de ikke opfører sig som tyranner imod dem, men trolig tager sig af dem, holder dem til Guds ord, og opdrager dem til gudsfrygt, så de bliver fromme og gør, hvad der bliver dem befalet. Ligeså kunne også kristne ægtefolk daglig vaske hinandens fødder, når den ene bærer over med den andens skrøbeligheder, og ikke vredes, baner og stedse vil stå på sin strenge ret.

På samme måde kunne også børnene og de ansatte vaske deres forældres og herskabs fødder, når de er fromme og tro, lydige og flittige til deres gerning, og ikke knurrer, når de til deres eget bedste bliver straffet og irettesat.

Kort sagt: Har du én eller anden gave eller nåde, som din medkristen ikke har, så brug den til hans tjeneste, lige meget om du er en regerende herre eller en ringe borger; men hovmod dig ikke af den, og foragt ikke den, der ikke har modtaget sådan gave. Da vasker du hans fødder på den rette måde, og således som Kristus har befalet det. Men du

vil vistnok finde sådan fodvaskning langt sværere at overkomme, end den hykleriske fodvaskning, hvor en abbed eller prior vasker sine munkes, eller en biskop sit stifts og tjenerskabs fødder. Vel bukker man sig ned, men de, hvis fødder man vasker, må bøje sig endnu langt dybere. For den verdslige pragt og hovmodighed tillader ikke, at det går anderledes til, og dog tjenes fattigfolk aldeles ikke ved sådan fodvaskning.

Derimod tjener du næsten, når du af hjertet ydmyger dig for alle, og bruger alt, hvad du måtte have enten bedre eller mere, end de andre, til deres gavn og bedste. Men den gamle Adam, som er inden i dig, vil meget hellere søge sin egen ære eller fordel, hævne sig på andre, undertrykke næsten, og stå ham i vejen.

Dernæst kaldes det også i almindelighed fodvaskning, når vi ikke blot gerne tjener andre med vore gaver og ikke hovmoder os deraf, men også gerne bærer over med hinandens fejl, og, som Paulus kalder det: ”bærer hinandens byrder,” Gal 6, 2. For der er nu engang ikke andet for; en så ren og fuldkommen kristen, at han ikke skulle have én eller anden fejl eller skrøbelighed, vil du ikke finde i hele verden. Én er vredagtig; en anden er sørgmodig og sær; en

tredje igen alt for frejdig, og undertiden letsindig; en fjerde alt for sparsommelig og nøjeregnende; en femte alt for rundhåndet. Kort sagt (som også hedningerne siger): Enhver har sin byrde og plage; og den må også vi andre hjælpe ham at bære.

Her tænker du vel, at havde din næste ikke denne eller hin fejl, så ville du gerne omgås med ham; men så megen skrøbelighed kan du ikke bære over med, eller finder den vel endog ganske utålelig. Men så skulle du dog betænke, at når du ser disse fejl hos dit herskab, din ægtefælle, dit barn, dine ansatte, dine naboer eller andre folk, så er det jo netop din pligt at vaske deres fødder. Men så gør det da også; det vil sige: Hold dem sådanne skrøbeligheder til gode, se til, hvordan du kan føre dem på den rette vej, og betænk, som sandt er, at verden ikke er andet end en uren stald, hvor det ikke er muligt at gå et skridt, uden at besudle sine fødder. Således går det mig; således går det dig, kort sagt alle mennesker.

Men hvad skal vi da gribe til? Skal vi for den årsags skyld løbe ud i ørkenen og skoven, og ikke have samkvem med nogen, således som munkene har gjort i fordums tid? Nej: skal du vaske din næstes fødder, så kan du jo ikke

leve alene, men skal bo midt blandt mennesker, som her i verden vader igennem et urent morads. Og hertil hører nu, at du må bukke dig ned, om du end selv har fine rene fødder, bære vand, gamle klude, halm og hø til, og vaske og tvætte de andre dermed, at også de kan få rene fødder.

Men dette sker, som Paulus siger, derved, ”at vi bærer hinandens byrde;” det vil sige: at den ene tager sig hjerteligt af den anden, har medlidenhed med ham, ikke foragter ham, men rækker ham hånden, og venligt underviser, råder og hjælper ham, at også han kan blive forbedret: Er du forstandig, vis og lærd, så foragt ikke derfor den indskrænkede og enfoldige, hold dig ikke selv for bedre, men brug din visdom, så at også han kan blive hjulpet til at blive visere. Er du from, kysk, tugtig, mådeholden og ikke hastig til at vredes, og har din næste ikke denne nåde, så foragt ham ikke derfor, men tag dig af ham, søg at forbedre ham, på hvad måde du bedst kan, og tænk så: jeg har, Gud være lovet, ikke denne fejl; men jeg har en anden fejl, og her trænger jeg til, at man har tålmodighed med mig, og hjælper mig at bære min byrde. Derimod har jo min næste også sine gode egenskaber, hvormed han atter kan tjene

mig. Og således vil alle vegne, så vidt det står i vor magt, enighed og venlighed blive fremmet og bevaret.

Ja hvis denne fodvaskning altid blev udøvet blandt os, så betænk dog blot, hvilket smukt, kristent, stille og enigt liv vi da skulle føre sammen. Et liv, hvor den ene stedse ville bære over med den anden, hvor den ene aldrig ville tilføje den anden noget ondt, men stedse råde enhver på det bedste, og stedse arbejde på, at de andre kunne blive hjulpet og forbedret. Da ville vi også have den trøst, at vi dog ikke ganske havde glemt denne Kristi befaling, men dog havde efterlevet den en lille smule, og så kunne vi derfor også tilegne os det ord, som Kristus her siger: ”Når I ved det, er I salige, hvis I gør det.” Mens vi derimod, når vi ikke efterfølger denne befaling, altid må bære den brod i vore hjerter, at vi er elendige mennesker, som der hverken kan være lykke eller velsignelse ved.

Denne fodvaskning falder den gamle Adam meget besværlig. Han vil altid hellere selv tjenes, end tjene andre; og især gør det ham altid meget ondt, når han ingen tak får for sine velgerninger. Men fodvaskningen skal stedse have fremgang, og altså må ingen ophøre med at gøre andre

godt, om han endog derfor kun høster lille eller slet ingen tak.

Men hertil hører ikke blot, at vi flittigt udøver den, men også at vi bestandig beder Gud om nåde til, at vi må vise os tålmodige og ydmyge; og denne fodvaskning hører altså især ind under læren om det ydmyge, kristne og venlige levned, som de kristne skal føre med hinanden og beflitte sig på, hvis de vil være Kristi disciple og Guds børn. Til sådan ydmyghed og tjenstaglighed er det altså, at Herren her kort før sin død vil formane os ved denne fodvaskning. Hvor store nådegaver vi end har, så har vi dem dog ikke, for at vi skal hovmode os af dem; men vi skal tænke: Har Gud givet dig dette eller hint forud for et andet menneske, så er det sandelig også sket, fordi han vil, at du så meget des mere skal tjene andre, ydmyge dig, og vogte dig, at Djævelen ikke skal forføre dig til hovmod og formastelse. For når vi ikke vil gå denne vej, så er det ude med os, så er vi, ligesom paven og hans hele hob, ikke Kristi, men Judas' disciple.

Men foruden denne lære vil Herren her også fremholde for os en anden og højere lære; og den angår hans egen person. For da Peter vil hindre ham, og ikke vil lade

sig vaske af ham, siger Kristus til ham: ”Hvis jeg ikke vasker dig, har du ikke lod og del sammen med mig.” Her taler Kristus ikke om den legemlige fodvaskning, som om der skulle ligge så særdeles stor magt på den; men han taler om den tvætning, som han på det hellige korsens træ har fuldbyrdet ved sit blod, og som ved den saliggørende dåb skal blive alle troende til del. Men den tvætning er ikke et eksempel, som han har givet os til efterfølgelse; for vi kan hverken vaske os selv eller andre mennesker rene for synderne. Dette har alene Guds søn ret og magt til at gøre. Han er det Guds lam, som bærer verdens synd.

Men de, som nu således er tvættede rene af Kristus, de drager selv videre frem på denne vej. For ligesom de bekender, at Gud af nåde og for Kristi skyld har skænket og tilgivet dem deres synder, således tilgiver de også af hjertet deres næste, ifølge Herrens egen formaning til os, og den bøn, vi beder i vort Fadervor: ”Forlad os vor skyld, som også vi forlader vore skyldnere.”

Heraf ses det altså tydeligt, at vi al vor livstid skal lægge vind på og udøve denne fodvaskning, som vor kære herre Kristus ved sit eget eksempel af særlig kærlighed har

lært os, og i sine sidste timer har formanet os til, fordi vi dog må vandre og færdes i denne urene verden.

Så forunde da Gud os nu sin Helligånd ved sin Søn Jesus Kristus, så vi aldrig glemmer denne formaning, men retter vort levned derefter. Amen.

Passionsprædikener

Om Kristi lidelses frugt

Martin Luthers indledning til passionsprædikener

Da det nu er på denne tid af året, man i kirken plejer at synge og prædike om vor kære Herre Kristi lidelse, så vil vi også lade det blive ved denne skik. For det er ingen dårlig skik, at denne opbyggelige og trøsterige historie har sin faste tid på året, hvor man taler om, hvad gavn den skal gøre os, og hvordan vi skal få nytte af den. For så stor er Djævelens magt, at selv om Guds Ord daglig prædikes, så gør Djævelen dog så megen modstand, at hjerterne bliver kolde og ikke giver videre agt på denne prædiken, men vedbliver at være, som de forhen var, om ikke endnu værre.

Denne nød bør og skal opvække os til, bestandig at blive ved med Ordets prædiken. Især må det være vor pligt, så meget som tiden vil tillade, stykke for stykke at indprente og lære de enfoldige hele Kristi lidelseshistorie. For unladelsen heraf er sandelig ikke nogen ringe ulykke. Ville man i et, to eller tre år helt lade være med at prædike derom, ville det hele sikkert fuldstændigt udslukkes, så

menigmand snart kun vidste meget lidt derom. Selv vi, som hele tiden beskæftiger os med Guds Ord, mærker jo af egen erfaring, hvad skade det gør os, når vi blot en dag eller to forsømmer dette. Men hvad ville der da blive af dem, der i et helt år eller to ingen prædiken hørte? Hvad andet vel, end en flok folk, ligeså rå som kvæget?

Derfor er det nødvendigt, at man altid holder denne prædiken i gang, puster til ilden, og holder liv i den. For Djævelen vil ikke lade den brænde, men hælder altid koldt vand på den. Ellers kunne det ikke fejle, at langt flere mennesker forbedredes af Ordet, når det år ud og år ind bliver prædiket så purt og klart for dem.

Papisterne har på denne tid deres rette lidelsesuger, i hvilke de synger, læser og prædiker rigtig meget om Kristi lidelse. Men hvad forbedring virker det vel hos dem? På tungen har de Kristi lidelse, men i hjertet forfølger de den, og agter den for intet. Ellers ville de ikke sætte så stor pris på deres egen lidelse, og rose sig så stort af deres egne gerninger. Men den samme fejl træffer man også på hos os, hvor der dog prædikes flittigt om det, men hvor den største del slår Guds Ord hen i vejret. Det kan tydeligt nok kendes på deres gerninger og den livsførelse, de fører.

Derfor er denne vor prædiken på en gang en høj og en ringe prædiken, en ukendt og en åbenbar prædiken, en stærk og en skrøbelig prædiken. Årsagen er denne: Fortæller man folk eventyret om Didrik af Bern, så huskes det godt, selv om det også kun høres en gang. Derimod finder du tusinde og atter tusinde mennesker, som, selv om de hører denne prædiken hver dag, dog ikke modtager den så alvorligt, at de bliver frommere deraf. *Ligesom de går ind i kirkerne, sådan går de atter ud af dem.* De hører det vel, men agter det kun for en ringe og unyttig ting.

Så er der også *andre*, og af dem er der ligeledes mange, som meget gerne hører på os, når vi siger, Kristus har gjort fyldest for os. Ved vor egen fortjeneste og vore egne gerninger kan vi ikke opnå frelsen. Den har Kristus alene erhvervet os ved sit blod og sin død. Men det ændre sig straks, når man begynder at sige: Vil du nu, at Kristi lidelse skal blive dig til frelse, så må du ikke sådan puge penge og gods sammen, bedrive utugt, være en fråser og dranker, hovmode dig, osv. Straks brænder Rhinen i lys lue. *De kan ikke acceptere, at man revser deres synder.*

Men hvad andet kan vi gøre? Vor prædiken er nu en gang ikke anderledes, og vore tilhørere heller ikke. Alle

vegne, hvor Djævelen kan, lægger han Ordet hindringer i vejen, for at det ikke skal gå alle mennesker til hjerte. Derfor må vi for Guds æres og vor egen frelses skyld, uanset at den største del af vore tilhørere ikke agter derpå, uden ophør prædike Guds Ord for folket, for at ikke de andre også skal gå glip deraf, og for at *det offers, som Guds Søn har bragt for os*, altid må blive ihukommet iblandt os.

Denne prædiken blev allerførst begyndt i Paradis, da kvindens afkom, som skulle søndertræde slangens hoved, blev lovet Adam og Eva. Og som den dengang lød, har den siden altid lydt i kirken lige til vor tid, og sådan skal den også lyde i kirken lige til verdens ende. Og det er i sandhed også *den højeste gudstjeneste*, som vi kan foretage os, når vi i kirken, på prædikestolen, hjemme i vore huse og alle vegne, ihukommer dette offer og viser alle, mennesker dertil.

Israels folk var meget besværet af deres gudstjeneste, og måtte ofre køer og kalve. I pavedømmet kostes der også meget på gudstjenesten. Og hvis man i vore dage ville pålægge folket sådanne byrder og omkostninger, er jeg bange for, at vi kun ville beholde meget få kristne tilbage. Men vor kære Herre Gud pålægger os jo ikke mere end

den ringe tjeneste, at vi ikke må glemme denne hans usigelig store velgerning, at hans Søn har ofret sig for vore synders skyld, men at vi skal prædike om det, for at de unge må lære det af de gamle. Hvor nu denne gudstjeneste findes, skal man takke Gud for den, for den skal bære sin sikre frugt, og ikke være forgæves.

I *islam* er denne gudstjeneste nu ophørt. Her er vor Herres Jesu Kristi lidelse fuldstændig glemt. Her har man i dens sted indført en prædiken om profeten Muhammed. Hos *jøderne* findes denne gudstjeneste heller ikke. Og hos os er man næsten også træt af den og regner den ikke meget. Men giver vi slip på den, så vil straffen ikke udeblive længe. For hvis du ikke vil tjene Gud med det, som ikke koster dig mere end en halv times tid at høre en prædiken, hvor der siges dig noget godt og trøsterigt om Kristus og hans lidelse, mener du da, at der sker dig uret, når der i stedet for bliver dig pålagt en anden, men nytteløs og alligevel meget sværere gudstjeneste?

Det er nu den ene grund til, at vi villigt og gerne skal såvel prædike som høre forkyndelsen om vor Herres Jesu

Kristi lidelse, så vi ikke glemmer denne velgerning. Desuden er Satan Ordets fjende og vil gerne have det undertrykt og forhindrer dets fremgang.

Den anden årsag er den, at vi i høj grad trænger til det, fordi vi er her i denne verden, og *lever i kødet*, der hænger fast ved os, ligesom en møllesten. På højre hånd står der timeligt guds, ære, mad og drikke, vellyst, ejendom og gård osv. På venstre hånd alle slags ulykker, sygdomme og bryderier; og alt dette optager alle vore tanker, så vi synes, vi ikke har tid til at tænke på Kristus og hans lidelse. Derfor er det nødvendigt, at vi også give ham noget af vor tid, for at vi dog ikke helt må glemme ham.

Men til vore egne tanker komme endnu Djævelens tanker, og da har vi først den rette is, hagl og sne, som gør hjertet koldt. Derfor må vi her *uafbrudt holde varmen ved lige ved Ordets prædiken, høren og syngen*, så det dog ikke helt glemmes og udslukkes i vore hjerter. Hvordan andet ville det ellers være muligt, at vort hjerte ikke helt må fortabes og falde fra Kristus. Det er jo allerede forud besværet af legemlig nød, egen ondskab, og endelig også af Djævelens tanker. Vi kunne derfor meget godt trænge til, altid at

holde denne prædiken i gang, så vi må høre og beholde Ordet, for ellers er den Herre Kristus snart glemmt.

Hertil kommer endnu, at vor ungdom, der ikke kan lære det af sig selv, stadig vokser op, og at ikke alle håndværkere og arbejdsfolk, karle og piger *kan læse*, men dog er døbte kristne. Der hører altså stor flid til, når man skal undervise sådanne mennesker, så de dog også kan vide noget om denne høje og højst nødvendige sag. Så meget mere må det jo mishage og opvække Guds fortørnelse, når vi har en sådan skat, men enten lader den ligge uænsat, eller hvis vi går hen og hører en prædiken, kun sidder og gaber uden at lære noget af den.

Vil du nu ikke høre og lære Guds Ord og sandhed, og til dit eget bedste give agt på denne undervisning, så må du til din evige fordærvelse høre Djævelens løgn, for han tier ikke stille med sin undervisning. Det kan man jo se hos papisterne, gendøberne, muslimerne og jøderne. Så lad os derfor ikke blive trætte af den rette gudstjeneste, men ofte og gerne høre og omhyggeligt give agt på denne prædiken om vor Herres Jesu Kristi lidelse.

Om Kristi lidelses rette brug

Rom 5, 8-11

v8 Gud viser sin kærlighed til os, ved at Kristus døde for os, mens vi endnu var syndere. v9 Så meget mere skal vi, der nu er blevet gjort retfærdige i kraft af hans blod, ved ham frelses fra vreden. v10 For, mens vi endnu var hans fjender, blev vi forligt med Gud, ved at hans Søn døde; så skal vi så meget mere, når vi er forligt med Gud, frelses, ved at han lever. v11 Og ikke alene det, vi har også vores stolthed i Gud ved vor Herre Jesus Kristus; ved ham har vi nu fået forligelsen.

Når man vil prædike om vor Herres Kristi lidelse, så skal man ikke blot ord til andet oplæse lidelseshistorien for folk, men også formane og lære dem til at *tænke på, hvorfor Kristus har lidt sådan, og lære dem, hvordan de skal tilegne sig det*. Det nytter nemlig ikke, som man har brugt det under pavedømmet, hvor præsterne, og især munkene, kun lagde vægt på, hvordan de rigtig kunne gøre det alt sammen så sørgeligt som muligt, og stemme folk til tårer og *medlidenhed*. Den, som virkelig forstod dette, anså man for den bedste passionsprædikant.

Derfor hørte man i sådanne prædikener intet andet end skældsord mod jøderne. Hvordan jomfru Maria havde

grædt og jamrende havde tage afsked med sin Søn, og hvad mere hun i denne smertens tid havde gjort. Men alt dette var ligesom pavedømmets hele øvrige gudstjeneste ikke andet end skinhelligt hykleri, uden ånd og hvoraf ingen sand frugt og forbedring kunne følge.

Når vi derimod lytter til apostlenes og profeternes prædiken, så vil vi her lære en ganske anden måde, hvordan man skal prædike om den Herre Kristi lidelse. Her ser vi, at de ikke bruger mange ord om lidelseshistorien, men at de taler meget ligetil, kort og kontant om det. *Men derimod kan de ikke tale nok om, hvordan man skal betragte, tilægge sig og bruge denne lidelse.*

Vil man regne efter ordene, er det en meget kort prædiken, Johannes Døber holder om Kristus, når han siger: Se, Guds lam, som bærer verdens synd. Men udlægger man den, vil man opdage, at den indeholder rigtig meget, især hvad den nytte og brug angår, som vi har deraf, hvis vi modtager den i tro. Han kalder den Herre Kristus et lam, fordi han skulle blive et *slagtoffer*. For de ofringer i Det Gamle Testamente, hvor man ofrede køer, okser og kalve, har kun været et *forbillede* på vor Herres Jesu Kristi ene-

ste, rette og evige offer, ved hvilket han skulle ofre sit legeme og liv for verdens synd, og rense os fuldkomment med sit blod.

Med dette korte udsagn lader Johannes sig nøje, da han vil antyde, hvad der skulle ske, og hvordan Kristus måtte lide. Men når han ikke blot kalder ham et lam, men *Guds lam*, så vil han dermed give tilkende, at *Kristus er det offer, som Gud selv har forordnet* og det eneste, som Gud har velbehag i. Når Johannes præciserer, at det er ”Guds lam”, vil han derved opvække vor tro, for at vi skal *tilegne* os dette offer, som Gud af sin bundløse godhed og kærlighed har villet hjælpe os med. Vi skal vide, at Gud selv har forordnet det sådan, så ingen kan tvivle på, at der *ved dette offer i sandhed er udrettet alt, som skal udrettes*. Sådan som ordene videre siger: At Kristus ved dette offer skulle borttage verdens synd. Men hvad vil nu verdens synd sige? Intet andet end al den uretfærdighed og alt det ugudelige væsen, som verden ligger nedsænket i og som Gud har et evigt mishag til og som har opvakt hans vrede. *Alt dette har Gud af nåde borttaget fra verden, og lagt det på sin Søn, for at han skulle gøre fyldest derfor og vi derved blive befriet for al skyld og straf.*

Den, som nu efter dette ord rettelig vil prædike og ihukomme vor Herres Jesu lidelse, skal ikke kun prædike om, hvordan Kristus blev overgivet til hedningerne, pisket, spyttet på og naglet til korset. Dette er den nøgne historie, som man ganske vist også i alle måder skal prædike og kende. *Men dette er endnu ikke nok.* Du skal også, som Johannes her prædiker, vide og tro, at Kristus har lidt dette *for dine synders skyld.* At Gud har lagt dem på ham og at han i al *lydighed* har båret dem og *betalt* for dem. Når du derfor erkender, at du er en synder og er hjemfalden til Guds vrede, skal du alligevel ikke miste modet, men *trøste dig ved* denne vor Herres Kristi lidelse og fyldestgørelse.

For da tager man sig Kristi lidelse til hjerte. Ikke blot sådan som i en papistisk prædiken, hvor øjnene fælder tårer, mens hjertet forbliver tørt og forstokket. Her vil også dit hjerte blive smeltet og græde. *Først af smerte,* fordi du må bekende, hvilken gruelig og forfærdelig byrde synden er, fordi den ikke har kunnet fjernes fra dig ved nogen skabnings hjælp, men alene ved Guds Søns store offer og død. *Men dernæst også af glæde* over, at dette offer er *bragt for dig.* Derfor skal du være vis på, at Gud ikke vil forskyde eller fordømme dig for dine synders skyld.

På denne måde har man ikke prædikeret om lidelseshistorien i pavedømmet. Ordene har de ganske vist ført i munden og sagt, at Kristus er Guds lam, som bærer og borttager verdens synd. Men alligevel gik hele gudstjenesten ud på, at enhver kristen skulle bære sine egne synder, og selv gøre fyldest for dem, og at Kristus altså hverken bar dem, eller havde gjort fyldest for dem. For hvorfor har man mon ellers fastet så strengt? Hvorfor har man plaget sig sådan med skriftemål? Hvorfor har man dag og nat tilbragt tiden i kirkerne med sang og bønner, når man ikke derved havde håbet og søgt at vinde syndernes forladelse? Dette vil jo dog med andre ord sige, at Kristi offer ikke kan gøre fyldest og bære frugt med mindre du hjælper til med dine egne gerninger og lider for dine synder, ligesom Kristus har lidt for dem.

Men hvordan stemmer dette nu med Kristi eget udsagn om sin lidelse i Joh 12, 23-24, hvor han siger: ”Timen er kommet, da Menneskesønnen skal herliggøres. Sandelig, sandelig siger jeg jer: Hvis hvedekornet ikke falder i jorden og dør, bliver det kun det ene korn; men hvis det dør, bærer det megen frugt.” Med disse ord vil han jo sige, at hans lidelse skal bære megen frugt.

Men denne frugt er nu ikke blot den, at ligesom en gren, når den forbliver på vintræet, bærer frugt, sådan skal også en kristen ved Guds Ånd i troen bære gode gerninger. Den højeste, ædleste og bedste frugt er dog den, som Herren straks efter taler om, når han siger: ”Når jeg er blevet ophøjet fra jorden, vil jeg drage alle til mig.” (Joh 12, 32). Det vil sige, ved mig, ved mit offer, ved min ophøjelse på korset eller min død, skal mennesker komme til mig, altså også til Faderen og til det evige liv.

De, som derfor vil komme i Himlen ved deres egne gerninger, drager Kristus ned blandt mennesker, skønt det skal være lige det modsatte. Kristus må drage os op til sig ellers er vi fortabte. For han alene er den, som har omstyrtet Djævelens rige, fyldestgjort for vore synder, og fra verden og døden drager os til sig og til livet, ikke ved vore lidelser og gerninger, men ved sin lidelse.

På samme måde prædiker Kristus også om sin lidelse i Joh 3, 14-15: ”Ligesom Moses ophøjede slangen i ørkenen, sådan skal Menneskesønnen ophøjedes, for at enhver, som tror, skal have evigt liv i ham.” Med dette siges jo klart nok, at den, som vil have det evige liv, må have det ved den tro på Kristus, at han er ophøjet på korset og er

død for vore synders skyld, og således har forløst os fra den evige død og fordømmelse. For her taler Kristus ikke om vore gerninger. Han siger ikke: Den, som gør det eller det. Den, som faster og giver almisse, skal ikke være fordømt, osv. Herom er Guds Ord og befaling allerede tidligere udgået til os ved Moses i De Ti Bud, at man skulle holde dem og ikke handle derimod. Den, som nu handler derimod, må af den grund vente sig Guds vrede og straf. Men den, som ikke handler derimod, men holder dem, så meget som det er muligt, kommer endnu derfor ikke i Himlen. For sådan er det nu engang besluttet, som også Kristus selv lærer her.

Ligesom jøderne i ørkenen, da de blev bidt af giftige slanger, ikke kunne helbredes ved nogen lægedom, men det eneste, der hjalp dem, var, at de så hen til den kobberslange, som Gud havde befalet Moses at hænge op på en stang, sådan er det den eneste vej til frelse, at man ser hen til Kristus. Det vil sige, at man skal trøste sig ved hans offers og tro at Gud for hans døds skyld vil forlade os vor synd og frelse os. Denne frugt frembringes alene ved Kristi død og ikke, sådan som papisterne falskelig lærer, ved vore gerninger.

Lignende prædikener findes der også mange af hos profeterne. Sådan siger Esajas 53, 4-5: ”Det var vore sygdomme, han tog, det var vore lidelser, han bar; og vi regnede ham for en, der var ramt, slået og plaget af Gud. Men han blev gennemboret for vore overtrædelser og knust for vore synder. Han blev straffet, for at vi kunne få fred, ved hans sår blev vi helbredt.”

Dette er en så skøn og trøsterig passionsprædiken, at den også ville have været en herlig prædiken, hvis den havde været holdt af en apostel i Det Nye Testamente, for den taler så klart, at en apostel ikke kunne have talt bedre derom. Kristus bliver plaget, slået, såret og knust. Det sker, siger han, fordi han har hengivet sig for os, og taget vor lidelse og sygdom på sig, at vi skulle nyde fred og blive helbredt.

Den kære profet gør her en læge af den Herre Kristus og lærer os, at hvis vi ville have fred, det vil sige, hvis det skal stå vel til med os og vi skal blive helbredt, så skal vi ingen andre steder søge dette end hos den Herre Kristus. Han har et lægemiddel, som ikke kaldes vore egne gerninger, som at faste, give almisse og bede, men dette, at han selv må lide, såres, knuses for os, og bære straffen for os.

Når du derfor i lidelseshistorien hører, hvor jammerligt jøderne og hedningerne har handlet med din kære Herre Kristus, så skriv ved hvert stykke: *Se, dette er sket for min skyld. Det er mit lægemiddel. Herved frelses og helbredes jeg* - ikke fra legemlig sygdom, men fra synden og den evige død. Da bruger du Kristi lidelseshistorie ret og til frelse.

Men nu er Kristi lidelse et kosteligt og helbredende lægemiddel på *to forskellige* måder. *Først* fordi man bedre heraf end af alle mulige straffe kan lære, *hvilken gruelig ting synden er*. For da intet, menneske, ingen engel og ingen anden skabning har kunnet betale for synden, men Guds Søn alene har kunnet dette, så må vi jo bekende, at synden er en ulidelig byrde. Så må vi deraf lære, end mere at beflitte os på gudsfrygt og på at vogte os for denne store dommer. For det er snart gjort at man kan falde og synde, men det falder et menneske meget svært atter at rejse sig efter et sådan fald. Derfor tjener denne måde at betragte Kristi lidelse på først dertil at den er os en kostelig læge- dom for synden, så vi lærer at være gudfrygtige og at vogte os for synden: Fordi den er en så gruelig og ulidelig byrde, at ingen skabning har kunnet bære den, men at Guds Søn

selv har måttet bære den for os. *For det andet* er den også en *lægedom for døden*. For den, som tror, at Guds Søn er død for vor synd og med sin død har betalt for den, kan have et roligt hjerte, forlade sig på Guds godhed, og have trøst imod synden og den evige død. Denne trøst er det profeten her så smukt fremhæver og som Kristus selv, som vi har hørt, peger på.

Sådan prædiker også profeten Zakarias i kapitel 9, 11-12: ”For dit pagtsblods skyld slipper jeg dine fanger løs fra cisternen, hvor der ikke er vand. Vend tilbage til bor-gen, I fanger, der har håb! I dag er der en, der forkynder: Jeg giver dig igen i dobbelt mål.” Den cisterne, som vi ligger fanget i, er synden og syndens straf, nemlig Djævelens tyranni og den evige død. Op af dette fangehul, siger Zakarias, havde vi ikke kunnet komme, hvis Gud ikke havde gjort en pagt med os, ikke ved okseblod, men ved den retfærdige, saliggørende konges blod. Den, som nu ikke har del i denne *blodpagt*, må blive i fangehullet og under synden og i den evige død. Den, som har del i den, skal undslippe fra denne Guds vredes fangehul til nåden og det evige liv.

Ligesådan prædiker også Daniel i kapitel 9, 24: ”Halvfjerds uger er fastsat for dit folk og for din hellige by, før overtrædelserne bliver tøjlet, synden bragt til ophør og skylden sonet, før den evige retfærdighed kommer.” Men hvordan dette skal gå til, antyder han straks efter, nemlig at Kristus skal dræbes. Dette er jo også et Skriftord, som klart og tydeligt siger, at man ikke kan opnå syndernes forladelse og retfærdighed på anden måde, end ved Jesu Kristi død. Hans død er det, som bringer os denne skat. Uden den ville vi aldrig opnå den.

Altså lærer såvel Johannes Døber, som den Herre Kristus selv og de hellige profeter klart nok ved deres vidnesbyrd, *hvordan man rettelig skal prædike om Kristi lidelse. Nemlig sådan, at hjerterne deraf kan lære at søge trøst i Guds godhed og nåde.* For denne lidelse er sket, for at der dermed skulle betales for vore synder, så vi kunne blive forligt med Gud og således ved denne tro på vor Herre og frelser, Jesus Kristus, kunne blive frelst.

På samme måde har også de hellige apostle, som det kan ses af deres skrifter og beretninger, prædiker om vor Herres Jesu Kristi lidelse. Og fordi der alle vegne forekomme mange sådanne skriftord, så vil vi nu her til sidst

tage det for os, som I, mine kære venner, har hørt i begyndelsen af denne prædiken fra Romerbrevet kapitel 5. Dette er i sig selv et klart skriftord, som enhver godt kan forstå, men alligevel vil vi dog udfolde det lidt mere, for at det kan blive endnu klarere og tydeligere og mere trøsterigt for os.

Vi har alle erfaret, hvor dybt vantroen sidder i vore hjerter og at vi for vore synders skyld aldrig ret kan give os tilfreds, men altid tænker: Ak, var du dog frommere. Så ville det stå bedre til med dig, så ville du lettere kunne håbe.

Hvor hjerterne er så fulde af tvivl, må der være angst og modløshed. Hvis vi derimod tror og rigtig kan forlade os på Guds nåde, så vil vore hjerter også under alle slags vanskeligheder holde sig til denne trøst og være glade og vel til mode. Men den vej bruger man ikke. Derfor har paven anordnet mange slags gudstjenester, i den hensigt at man deraf skal øse tillid til Gud og tvivle mindre på Guds hjælp. Herfra udspringer påkaldelsen af helgenerne, pilgrimsrejser, afladshandel, messer og nattevågen, klosterlivet og al slags afguderier. Den, som havde bragt det rigtig langt heri, mente herved at have lettere adgang til Himlen.

Der er da heller ikke noget mere vigtigt end dette. Derfor skal en ret prædikant ikke i noget som helst stykke vise større flid og opmærksomhed end hvordan han bedst kan skabe en ret tillid til Gud hos folk og drive vantroen ud af deres hjerter. Men hvordan man på ret og frugtbringende måde skal gøre dette, ser vi her af Paulus' ord. Og han har det sikre vidnesbyrd fra vor Herre Kristus selv, at han er en ret forkynder af Guds Ord, og et kosteligt udvalgt redskab til at plante og grundlægge Guds rige. Derfor skal man give vel agt på hans ord.

Først siger han: ”Gud viser sin kærlighed til os.” Dette er et meget specielt og utroligt ord, men dog sandt, som vi skal høre. Nok er det sandt, at Gud hader synden og vil straffe den, som loven vidner, og den daglige erfaring bekræfter. Og vi må jo bekende, at vi alle er syndere. Heraf vokser vantroen frem hos os, så vi ikke kan tro på, at Gud elsker os. Og når vi nu hører, at Gud elsker mennesker, så tænker vi straks på Johannes Døber, Peter, Paulus og andre, der har været frommere end os. Men vi kan ikke anse os selv for sådanne folk, som Gud elsker, men vi frygter for Guds vrede.

Mod dette er nu den hellige Paulus' ord rettet, idet han ikke blot siger: "Gud elsker os", men: "Gud viser sin kærlighed til os." Det vil sige, han gør den så stor, sikker og synlig, at det nu skal være umuligt for noget menneske at tvivle på den. For må det ikke kaldes, siger han, at vise kærlighed, at han har ladet sin Søn, den Herre Kristus, dø for os, mens vi endnu var syndere? Hør og mærk dig dette ord og husk det godt. Hele din bekymring og anfægtelse er jo den, at du er en synder; ellers ville du bedre kunne trøste dig med Guds venlighed og nåde. Men kære menneske, tænk dog efter og lyt til Paulus' ord: "Kristus er død for os syndere."

Hvem er nu Kristus? Han er Guds Søn. Hvad gør han? Han bliver menneske og dør. Hvorfor dør han? For synderes skyld. *Men så må jo heraf følge*, at Gud ikke mener det ilde med os syndere og ikke vil lade os gå fortabt på grund af synden. Han elsker os og vil hjælpe os. For han lader jo sin Søn dø for vor skyld. Hvordan skulle han kunne vise os sin kærlighed mere tydeligt? Derfor har Paulus god grund til at sige: "Gud viser sin kærlighed til os", for at vi skal agte den for en stor, høj og stærk kærlighed. Intet menneske skal tvivle på, at Gud vil være os nådig og ikke

kan være vred på os. For når Gud for vor skyld ikke sparer sin enbårne Søn, men hengiver ham til en forsmædelig død for synderes skyld, hvem vil så længere vente sig vrede hos ham?

Disse ord stemmer meget smukt med Kristi egen prædiken i Joh 3, 16, hvor han siger: ”Således elskede Gud verden, at han gav sin enbårne søn, for at enhver, som tror på ham, ikke skal fortabes, men have evigt liv.” Den, der nu véd dette og tror, at Gud elsker ham, hvordan kan han frygte for Gud? Enhver ved jo dog, hvad kærlighedens væsen og gerninger er. Hvor der er kærlighed, strides og slås man ikke. Man frygter ikke, men har en fast og vis tillid til, at hvis nøden indtræffer, vil man finde hjælp og bistand. Andet kan man umuligt vente.

Derfor gælder det nu blot om, at vi *virkelig lader billedet af denne kærlighed brænde sig fast i vore hjerter* og ikke lader nogen stjæle eller franarre os den. For dette er *hovedsagen*, som den onde fjende mest af alt stræber efter at berøve os, så vi mister troen på Guds kærlighed og bringes til intet godt at vente os af Gud, men anse ham for vor fjende. Hvor Djævelen får udrettet dette, har han vundet. For hvem skal beskytte og redde os, når vi har mistet Gud?

Dette skal vi værge os imod. Og når synden og vor samvittighed vil berøve os denne trøst og troen på Guds kærlighed til os, så skal vi holde os til *dette mægtige pant på hans kærlighed*, og huske på, at han har ladet sin Søn dø for os, mens vi endnu var syndere. Heraf kan vi jo tydelig se, at Gud ikke mener det ondt med os syndere, men at han elsker os og vil hjælpe os.

Dette er nu den trøst, som vi, som Paulus lærer os, skal have af Kristi død og lidelse. Her skal vi finde trøst, når vore synder gør os sørgmodige og vort hjerte vil tvivle, om Gud også virkelig er nådig og elsker os. Da skal vi komme i hu og vide, at Gud ikke er vor fjende, at vi ikke skal frygte for ham, men at han elsker os - for han har jo hengivet sin enbårne Søn for os, og derfor kan vi virkelig stole på hans nåde og hjælp.

Ja, siger du, det er sandt at Gud har hengivet sin Søn for mig, men hvor ofte har jeg ikke gjort mig uværdig til denne nåde ved mine synder? Selv om Gud derfor også tidligere har haft mig kær for sin Søns døds skyld, så er han dog nu igen blevet fortørnet på mig for mine synders skyld og blevet mig fjendsk. Nej, aldeles ikke, siger Paulus. Lad dog ikke sådanne tanker forføre dig, men kom hid

og hold dig til den trøst, at Kristus er død for dig, da du endnu var en synder. Giv vel agt herpå.

Og hvad har Kristi død udrette? Er det ikke sandt, at du er blevet retfærdiggjort ved Jesu Kristi blod? Når Gud nu elskede dig, mens du var en synder, og har ofret så meget på dig og givet sin Søn hen i døden, hvor meget mere og gerne vil han så ikke bevare dig fra vreden, efter at du er blevet rensset ved Jesu Kristi blod?

Med disse ord viser Paulus tydeligt, at de gudfrygtiges højeste anfægtelse netop er bekymringen for, at Gud er vred på os. Og Paulus svarer, at når Gud ikke var vred på os, da vi var syndere, så vil han langt mindre blive vred nu, hvor vi er blevet rensset fra synden ved hans Søns død. Det er virkelig en mægtig prædiken imod vantroen, der findes i vore hjerter på grund af synden.

Dog, dette er endnu ikke nok. Paulus uddrager en endnu højere trøst af Kristi død. Han siger:

v10 Mens vi endnu var hans fjender, blev vi forligt med Gud, ved at hans søn døde; så skal vi så meget mere, når vi er forligt med Gud, frelses, ved at han lever.

Gud give, at vi dog ret kunne indkapsle denne trøst i vore hjerter. Det er en stor og herlig ting, at Kristus er død for

alle syndere; for ved denne død er vi frigjort fra synden. Men når vi nu har så stort gavn af vor Herre Kristi død, skulle vi så ikke også have gavn af hans liv? Når han døde for vor skyld, og hans død måttet tjene os til gode, så vil vor kære Herre Kristus sandelig også skikke det sådan, at det liv, som han nu lever, tjener os til gode. Derved vil han bevare os i nåden, beskytte os mod Djævelen og verden, så vi dag for dag vokser i troen. Det ser vi også hos de kære apostle, som *uafladelig viser os til den Herre Kristi glædelige opstandelse*, for at vi skal tro den, og håbe, at han ikke vil forlade os, men at han er opfaret til Himlen, for at skænke os sine gaver, regere sine kristne i al nåde, og bevare os under alle fristelser.

Til denne trøst viser Paulus os her og vil, at vi ikke skal miste modet, fordi Gud har vist sin kærlighed, mens vi endnu var syndere og har ladet sin Søn dø for os. Har han gjort dette, mens vi endnu var syndere, hvor meget mere vil han da ikke gøre for os nu, da vi er taget til nåde og ved Kristi død er retfærdiggjort fra vore synder.

Dernæst skal vor Herres Jesu Kristi liv tjene os til, at vi derved skal blive fuldkomne salige. Så vær da nu ved godt mod, og hav i dit hjerte den tillid til Gud, som har

elsket dig så usigelig højt, da du endnu var en synder, at han ikke vil forlade dig, men meget mere for sin Søns skyld bevare dig under alle fristelser, ikke lade dig synke og fortabes, men give dig det evige liv. *Denne tro er den højeste gudstjeneste.* Derfor skal vi flittigt bede Gud om denne tro og med fuldt alvor holde fast ved den. Nu slutter Paulus denne trøstens prædiken, og siger:

v11 Vi har også vores stolthed i Gud ved vor Herre Jesus Kristus; ved ham har vi nu fået forligelsen.

Forligelsen eller forsoningen har vi fået ved den Herre Jesus, siger han. For på grund af vore synder kunne vi ikke vente os noget godt hos Gud. Men synderne er nu ved Kristi død udslettet. Derfor véd vi, at Gud ikke længere vredes på os. Han er vor ven. Ja, vor kære fader. Hvad skal der nu følge på denne forsoning? Intet andet, end at vi under al slags nød og anfægtelse skal glæde og fryde os over en sådan nådig og venlig Gud, give ham pris og ære, og af hele hjerte sætte vor tillid til ham.

For har vi Gud til ven, hvem kan da skade os? Hvad kan da volde os bekymring og ængste os? Synden er udslettet. Gud er tilfreds med os. Kristus ved sin faders højre

hånd beskytter os. Og selv om døden kommer og dræber os timeligt, så véd vi dog, at vi ved Kristus skal opstå til det evige liv. Lad det derfor gå de kristne så dårligt her på horden, som det vil, så må de dog altid forblive glade i ånden. De kan ikke andet end at prise deres fader i Himlen, stole på hans kærlighed og nåde, og befale sig i hans varetægt. Dette har vi alene opnået ved den forligelse med Gud, som er sket ved Kristi død.

Hvilken gruelig jammer er det derfor ikke, at paven og hans folk ringeagter denne forsoning og viser folk fra den til deres egne gerninger og menneskers fortjeneste, som om man ved dette kunne opnå nåden og få en nådig Gud.

Lad os derfor ret af hjertet takke Gud, fordi vi er forløst fra disse vildfarelser, og nu af så mange herlige vidnesbyrd i Det Gamle og Nye Testamente har lært, hvordan vi skal ihukomme og trøste os ved Kristi lidelse. Når synden anfægter os, kan vi da holde os til denne trøst, og sige: Var jeg ingen synder, så havde Kristus jo ikke behøvet at lide for mig, men da han har lidt for mig, vil jeg også trøste mig ved hans lidelse.

Herved ærer man Gud og takker den Herre Kristus. Vi kan jo intet andet gøre end med taksigelse at modtage de goder, han har erhvervet os ved sin død.

Dernæst skal heraf også følge, at vi vogter os for at synde, afstår fra synden og under alle slags anfægtelser øver os og vokser i tålmodighed og håb.

Dette forunde vor kære Herre Gud os alle ved Kristus Jesus vor frelser. Amen